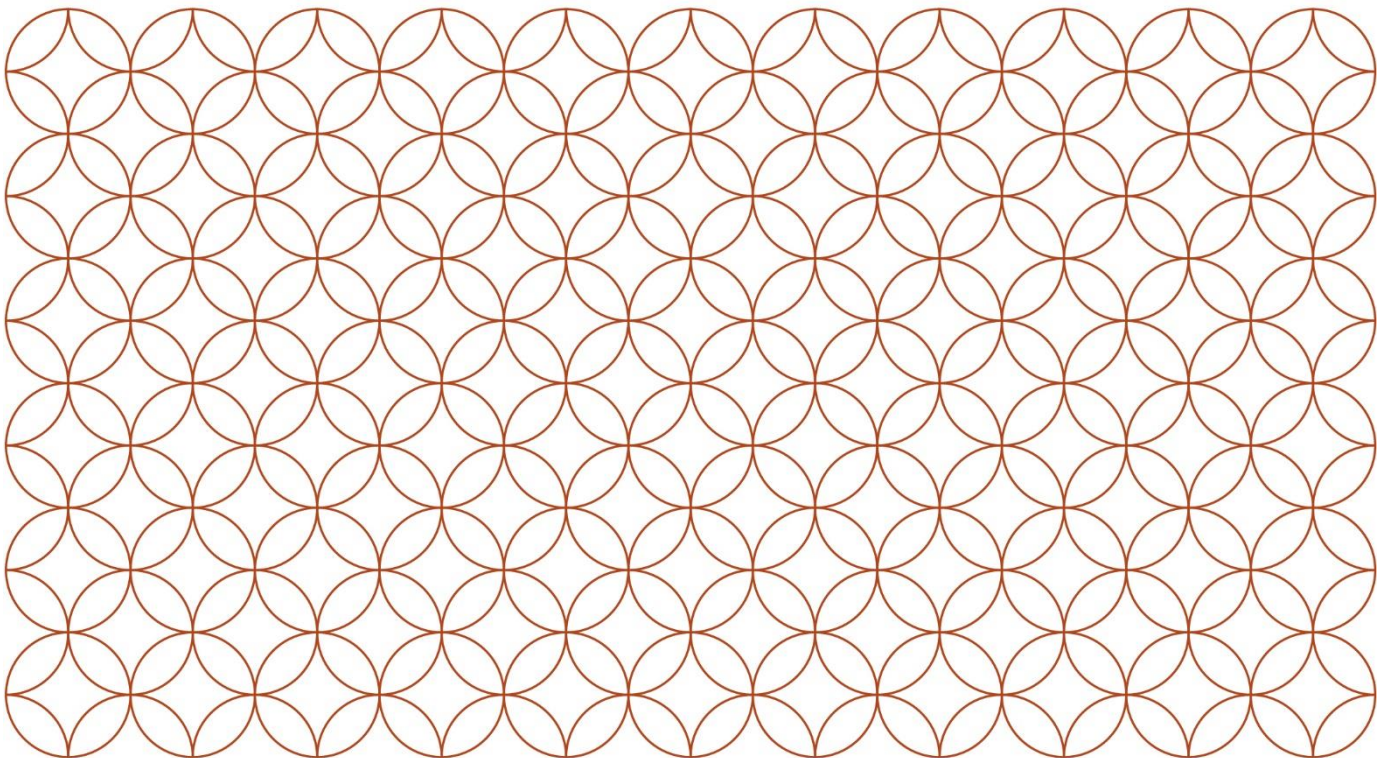

REDOVISNING AV
REGERINGSUPPDRAG

Covid-19-pandemins konsekvenser för skolväsendet

Slutredovisning

Skolverket

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

Dokumentdatum: 2022-12-16

Diarienummer: 2020:1056

Skolverket, Solna 2022

Förord

Skolverket har haft i uppdrag av regeringen att genomföra såväl stödjande insatser som uppföljning och utvärdering av pandemins konsekvenser. Skolverket har även haft i uppdrag att genomföra insatser för att på kort och lång sikt hantera konsekvenserna av pandemin för utbildningen inom skolväsendet. Denna slutredovisning bygger på en syntes av Skolverkets samlade erfarenheter av pandemins påverkan på skolväsendet tillsammans med rapporter från övriga skolmyndigheter och andra aktörer.

Arbetet med slutredovisningen har letts av undervisningsrådet Katarina Nyström. Även undervisningsråden Frida Andersson, Linnea Hamrefors, Sanna Vent, Irma Lejlic, Malin Jondell Assbring, Thomas Furusten, Jonas Sandqvist, Anders Auer, Per Alvant, Anders Lindberg och Helena Svensson har deltagit i arbetet. Verksamhetscontroller Anders Lindquist och undervisningsrådet Matilda Östman har tillsammans tagit fram beskrivningen av Skolverkets stödjande arbete under pandemin. I detta arbete har även Specialpedagogiska skolmyndigheten bidragit.

Skolverket vill särskilt tacka alla lärare, rektorer och huvudmän som har deltagit i de olika studier som ligger till grund för slutredovisningen.

Solna, 16 december 2022

Peter Fredriksson
Generaldirektör

Katarina Nyström
Undervisningsråd

Innehåll

1. Sammanfattning	10
2. Inledning	18
Disposition	20
3. Pandemin innebar genomgripande förändringar i svenskt skolväsende	21
Förändrad reglering för skolväsendet	21
Många och snabba förändringar för skolväsendet under 2020.....	21
Fortsatt undervisning på distans under inledningen av 2021	23
Gradvis avveckling av rekommendationer och reglering under 2022	24
Undervisning på distans blev en ny tillfällig arbetsform i högstadiet och gymnasieskolan	25
Rekommendation om undervisning på distans under olika perioder	25
Varierande omfattning av undervisning på distans mellan terminer	27
Förändrad styrning av skolväsendet	30
Folkhälsomyndigheten och de regionala smittskyddsen blev nya centrala styrningsaktörer	30
Inställda nationella prov	32
Ökad frånvaro bland personal, barn och elever	33
Variation i frånvaro mellan olika skolformer under olika perioder av pandemin.....	33
Frånvaron har ökat mer inom vissa elevgrupper	35
Regionala skillnader i smittspridning och anmälningar om allvarliga tillbud	37
4. Stora skillnader i pandemins konsekvenser för skolväsendet	41
Utmaning att upprätthålla undervisningens kvalitet	42
Frånvaro och restriktioner påverkade närundervisningen.....	42
Ofta lägre kvalitet i undervisningen på distans	44
Skolverkets bedömning.....	47
Kunskapsutvecklingen påverkades i vissa ämnen och elevgrupper	48
Hög frånvaro i förskolan påverkade barns lärande	48
Frånvaro bedöms ha medfört ett visst kunskapsstapp i grundskolan.....	49
Undervisning på distans påverkade kunskapsutvecklingen i gymnasieskolan	50
Inom komvux hade främst elever i sfi en långsammare kunskapsutveckling	53
Pandemin kan påverka kompetensförsörjningen.....	55
Skolverkets bedömning.....	56
Sociala färdigheter har påverkats i vissa fall	58
Svårare med samarbete och gruppaktiviteter	58

Skolverkets bedömning.....	59
Vissa elevers mående försämrades under pandemin	60
Påverkan på förskolebarns mående tycks vara begränsad	60
I grundskolan påverkades framför allt högstadiееlevs mående negativt	60
I gymnasieskolan tycks ohälsan vara mer utbredd och påverkades bland annat av undervisningen på distans	61
Vissa komvuxelevers mående påverkades negativt av undervisning på distans ..	62
Skolverkets bedömning.....	63
Elevhälsoarbetet försvårades och var mindre proaktivt.....	64
Varierande förutsättningar för att fullfölja elevhälsans uppdrag i grundskolan	64
Mer omfattande begränsningar i elevhälsans uppdrag i gymnasieskolan	65
Skolverkets bedömning.....	66
Ansträngd arbetsmiljö för många lärare.....	67
Ökad arbetsbelastning för lärare, förskollärare och annan personal under pandemin	67
Den psykosociala arbetsmiljön försämrades under pandemin och många lärare upplever fortfarande en trötthet.....	69
Skolverkets bedömning.....	70
Digitalt språng under pandemin	71
Ökad tydlighet och struktur en positiv effekt av pandemin.....	71
Digital teknik kan underlätta undervisningen för både lärare och elever	71
Både för- och nackdelar med undervisning på distans	73
Digitala möten och utvecklingssamtal här för att stanna.....	74
Skolverkets bedömning.....	74
Försämrade förutsättningar för bedömning och betygssättning.....	75
Frånvaro, undervisning på distans och inställda nationella prov påverkade underlagen för bedömning	75
Skolverkets bedömning.....	77
Förändrad styrning påverkade huvudmäns och rektorers förutsättningar ...	78
Flera nya aktörer skapade många styrsignaler.....	78
Styrkedjan kom att uppfattas som otydlig	79
Skolverkets bedömning.....	81
5. Fallstudier hösten 2022 om pandemins påverkan på kunskapsutvecklingen	82
Viss påverkan på språkutveckling och sociala förmågor hos elever i förskoleklass och lågstadiet.....	82
Inledning	82
Elever i förskoleklass är sämre rustade från förskolan	83

Inget utbrett kunskapstapp men vissa elevgrupper har påverkats	86
Värdegrundsarbetet har prioriterats ned under pandemin	90
Pandemin har i vissa fall medfört förändrade arbetssätt.....	90
Det finns behov av mer specialpedagogiskt stöd, elevhälsa och kompetens i svenska som andraspråk	91
Slutsatser	91
Fortsatt kunskapstapp hos vissa elever i grundskolans högstadium och i gymnasieskolan.....	93
Inledning	93
Ett större kunskapstapp på vissa skolor och hos vissa elever	93
Frånvaron förklarar en del av kunskapstappet	95
Undervisningen på distans bedöms ha orsakat kunskapstapp.....	97
Elevernas mående har påverkats under pandemin	98
Kunskapstappet är störst i teoretiska ämnen som bygger på progression	99
Kunskapstappet i matematik.....	100
Svårt för lärare att bedöma elevernas kunskaper i matematik.....	102
Kunskapstappet skiljer sig mellan olika årskullar	103
Skolornas insatser mot kunskapstapp	103
Slutsatser	106
6. Betygsutveckling under pandemin.....	109
Nedgång i betygen under slutet av pandemin	109
Analys av betygsresultaten visar viss påverkan av pandemin och inställda nationella prov	110
Inställda nationella prov ökade den relativa betygssättningen	111
Undervisning på distans påverkade i viss mån betygsutvecklingen i gymnasieskolan	112
Störst påverkan under pandemin på flickors betygsutveckling i grundskolan	112
Viss korrelation mellan rektorers skattning av kunskapstapp och försämrad betygsutveckling i grundskolan	113
Viktigt att fortsätta följa pandemins påverkan på betyg och kunskapsutveckling.....	113
7. Sverige i en internationell jämförelse.....	115
Till skillnad från Sverige stängde de flesta europeiska länder grundskolor och förskolor i början av pandemin	115
Skolstängningar i svensk gymnasieskola har varit mer i linje med övriga europeiska länder	116
Sverige och övriga Norden hade jämförelsevis goda förutsättningar att klara övergången till undervisning på distans	116

Pandemin har orsakat ett generellt kunskapsstapp internationellt och vissa elevgrupper har precis som i Sverige drabbats särskilt hårt	117
8. Skolmyndigheternas stödjande arbete	120
Skolverkets arbete under pandemin	120
Löpande externa samråd	121
Skolverkets stöd till målgrupperna	122
Exempel på övriga kommunikationsinsatser.....	123
Stöd för kartläggning och hantering av pandemins långsiktiga konsekvenser	124
Externa samråd om konsekvenserna av pandemin.....	125
Stöd till skolors arbete med elevers lärande, hälsa och välbefinnande	125
Skolverkets stöd till förskolan.....	128
Stöd för kollegialt lärande	128
Skolverket fortsätter att ge stöd med anledning av pandemin	128
SPSM:s arbete för barn och elever i behov av stöd under pandemin	129
Förändringar i SPSM:s stöd under covid-19 pandemin	129
9. Avslutande diskussion.....	131
Skolväsendet har gjort en avgörande insats för att begränsa pandemins påverkan	131
Viktigt att en skolvardag i relativt stor utsträckning kunde upprätthållas.....	131
Lärare ställde om och utvecklade nya flexibla arbetssätt – angeläget att värna den ökade digitaliseringen	132
Skolverket rekommenderar.....	132
Fortsatt viktigt att arbeta för att kompensera för de kunskapsstapp som uppstått under pandemin.....	133
Insatser behöver riktas särskilt mot barn och elever som inte har svenska som modersmål	133
Elevers kunskapsutveckling inom matematik behöver särskilt följas upp och stödjas.....	134
Stärkt lärarförsörjning och elevhälsa avgörande för att möta pandemins negativa konsekvenser	135
Skolverket rekommenderar.....	135
Förändrade frånvaronormer kan påverka elevernas lärande framöver.....	136
Skolverket rekommenderar.....	137
Pandemin har synliggjort och förstärkt tidigare utmaningar med likvärdighet inom skolväsendet	137
Eleverna har inte fått samma förutsättningar för lärande.....	138
Elevers hemförhållanden fick ökad betydelse för elevernas lärande.....	138
Det kompensatoriska uppdraget försvårades vilket kan få konsekvenser på sikt 139	

Skolverket rekommenderar.....	140
Erfarenheter av styrningen av skolan under pandemin kan ge lärdomar framåt.....	140
Skolverket rekommenderar.....	141
Referenser	142
Bilaga 1. Reglering för utbildning och undervisning under pandemin	158
Bilaga 2: Betygs- och provutvecklingen under pandemin	182

1. Sammanfattning

Covid-19-pandemin innebar en extraordinär situation för svenskt skolväsende som förde med sig nya utmaningar och ovissa förutsättningar för verksamheterna. Alla nivåer i skolväsendet gjorde tillsammans en avgörande insats för att begränsa pandemins påverkan på elevers lärande och mående. Huvudmän och skolledning tog ansvar för att verksamheten skulle kunna bedrivas på ett fungerande sätt och lärare, förskollärare och övrig personal fick undervisningen och omsorgen om barn och elever att fungera trots pandemin. Samtidigt har pandemin fått konsekvenser. Skolverket bedömer bland annat att pandemin förstärkt befintliga utmaningar i skolsystemet, framför allt kopplat till likvärdighet och skolans kompensatoriska uppdrag. Det är nu viktigt att dra lärdom av hanteringen av pandemin och samtidigt fortsätta följa dess påverkan och kompensera för dess negativa effekter.

Skolverket har under pandemin haft i uppdrag från regeringen att följa upp konsekvenserna för skolväsendet och ge stöd i hanteringen av pandemin på både kort och lång sikt. I denna slutredovisning ges Skolverkets samlade bild av pandemins påverkan på skolväsendet.

Pandemin förändrade förutsättningarna för att bedriva utbildning och undervisning

Regleringen för att begränsa smittspridningen av covid-19 förändrade på ett genomgripande sätt förutsättningarna för att bedriva utbildning och undervisning inom svenskt skolväsende. Undervisning på distans blev en ny undervisningsform inom framför allt grundskolans högstadium och gymnasieskolan och nationella prov ställdes in inom både grund- och gymnasieskolan. Pandemin medförde även en ökad statlig styrning av skolväsendet och nya aktörer, såsom andra myndigheter och regionala smittskydd, fick inflytande över skolväsendets verksamhet. Smittspridningen av covid-19 och åtgärderna för att begränsa denna medförde också en ökad frånvaro bland såväl personal som barn och elever. Detta fick konsekvenser för samtliga skolformer, men i olika grad beroende på smittspridningens omfattning och respektive skolforms förutsättningar.

Stora skillnader i pandemins konsekvenser

Skolsystemets olika nivåer ger en tydlig bild av en ojämn påverkan på undervisningens kvalitet och elevernas kunskapsutveckling och mående under pandemin. Många huvudmän, rektorer och lärare uppger att det finns skolor, förskolor och verksamheter inom komvux som inte upplevt någon eller endast ringa påverkan under pandemin. Samtidigt finns det andra som uppger att det har funnits en stor påverkan på undervisningen och barnens och elevernas kunskapsutveckling och mående. Skillnaderna bottnar såväl i hur

smittspridningen och frånvaron sett ut regionalt över tid, som i verksamheternas olika förutsättningar att möta de förändringar pandemin medförde.

Frånvaro, restriktioner och undervisning på distans påverkade kunskapsutvecklingen i vissa ämnen och elevgrupper

Skolverket bedömer att frånvaron bland barn och elever i många fall påverkade undervisningens kvalitet negativt, exempelvis i och med att undervisningsmoment återkommande behövde repeteras. Detta var särskilt framträdande i förskolan och grundskolan som till allra största del bedrev undervisning och omsorg i ordinarie lokaler. Under pandemins senare del påverkades även gymnasieskolan till viss del då eleverna åter var på plats i skolan. Skolverket bedömer att den ökade personalfrånvaron inom samtliga skolformer därtill innebar att undervisningens kvalitet på många håll påverkades negativt då undervisningen inte kunde genomföras som tänkt. Lärare behövde ofta vikariera för frånvarande kollegor och det fanns mindre tid för att planera och följa upp undervisningen. Rådande restriktioner begränsade också lärares möjlighet att ägna sig åt undervisning och att genomföra undervisningsmoment som kan stärka undervisningens komplexitet och djup. Situationen innebar en mer ansträngd arbetsmiljö för förskollärare, lärare och annan personal, men också till viss del försämrade förutsättningar för elevernas kunskapsutveckling.

Skolverkets bild är att undervisningen på distans ofta präglades av en lägre undervisningskvalitet jämfört med närundervisning kopplat till försvårad interaktion och mindre aktivitet och delaktighet i lektionerna. Likaså innebar undervisning på distans ofta sämre möjligheter till stöd och stimulans i undervisningen och försvårad färdighetsträning av praktiska moment. Detta gav sämre förutsättningar för elevernas kunskapsutveckling och påverkade främst elever i grundskolans högstadium, gymnasieskolan och vissa delar inom kommunal vuxenutbildning. Hur stor påverkan blev verkar ha berott bland annat på hur mycket undervisning på distans som eleverna fick, hur det såg ut i verksamheterna innan omställningen till undervisning på distans samt lärares och elevers tekniska förutsättningar och kompetens.

Det går inte att utifrån tillgängliga data med säkerhet bedöma vilken påverkan som pandemin har haft på elevers kunskapsutveckling. Såväl Skolverket som Skolinspektionen har dock gjort ett flertal studier där bland andra lärare och rektorer har fått bedöma i vilken mån elever fått de kunskaper och färdigheter de normalt skulle ha fått. Utifrån dessa bedöms elevfrånvaron, påverkan på den ordinarie undervisningen och undervisningen på distans i flera fall ha haft konsekvenser för barns och elevers kunskapsutveckling. Kunskapsutvecklingen påverkades dock ojämnt och det var framför allt inom vissa elevgrupper och ämnen som rektorer och lärare såg ett kunskapsstapp under pandemin. I förskolan påverkade den höga frånvaron bland barn och personal enligt många rektorer

barns möjligheter att utvecklas i enlighet med målen för förskolan. Vissa barn hämmades i sin språkutveckling och var mindre förberedda inför starten i förskoleklass. Även i grundskolan medförde den höga elevfrånvaron att elever missade undervisning vilket, beroende på hur detta kunde tas igen, kunde leda till att de inte fick samma kunskaper och färdigheter som de normalt sett skulle ha fått. Detta gällde enligt lärare och rektorer särskilt elever som redan innan pandemin hade sämre förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen, till exempel elever med tidigare hög frånvaro, behov av stöd eller elever med annat modersmål än svenska.

I gymnasieskolan var kunskapsstappet enligt rektorer och lärare mer tydligt, men inte lika generellt spritt som i grundskolan eftersom det framför allt bedömdes bero på att undervisningen på distans fungerade sämre för kunskapsutvecklingen i vissa ämnen. Det gällde enligt rektorer och lärare i synnerhet matematik, moderna språk och ämnen med praktiska inslag. Även vissa elevgrupper bedöms ha påverkats mer än andra, vilket precis som i grundskolan handlar om elever som redan innan pandemin hade sämre förutsättningar att nå målen med utbildningen. Många lärare i grundskolan och gymnasieskolan upplevde under pandemin att det var svårt att fullt ut kompensera för det kunskapsstapp som uppstått. Inom komvux påverkades framför allt kunskapsutvecklingen för elever inom sfi på grund av att mindre närundervisning gavs än normalt vilket medförde att elever inom sfi var i utbildning under en längre tid.

Mående och sociala färdigheter påverkades i vissa fall av en förändrad skolmiljö

När restriktionerna under pandemin innebar kraftigt begränsade sociala kontakter och inställda fritidsaktiviteter kunde skolan erbjuda ett socialt sammanhang där barn och unga fick träffa jämnåriga och ha positiva och stödjande relationer med vuxna. Att det kunde upprätthållas en skolvardag för framför allt yngre barn och elever i Sverige tycks ha haft en positiv inverkan på såväl mående som kunskapsutveckling och social utveckling. Pandemin innebar samtidigt stora förändringar i barn och ungas liv och rektorer och lärare vittnar om att det för vissa elever medförde ett försämrat mående. I synnerhet uppger rektorer och lärare att vissa elevers mående i grundskolans högstadium och gymnasieskolan påverkats. I många fall kopplas det till undervisning på distans och den ökade isolering och stress för studierna som detta kunde innebära. Studiemotivationen påverkades även i flera fall. Skolverket ser också tecken på vissa kvarvarande effekter på elevers sociala färdigheter och relationella förmågor för elever som har varit mycket frånvarande eller fått stora delar av sin undervisning på distans. Det handlar bland annat om en ovana att samarbeta och arbeta i grupp.

Möjligheterna att genomföra hälsofrämjande och förebyggande insatser samt insatser och utredningar gällande elevfrånvaro begränsades i både grund- och gymnasieskolan under pandemin. I grundskolan var det frånvaro bland personal och elever samt pandemirestriktioner som hindrade elevhälsoarbetet, medan det i

gymnasieskolan i huvudsak berodde på att verksamheten bedrevs på distans. Att elevhälsan hade sämre förutsättningar att förebygga ohälsa under pandemin innebär en risk för att redan befintlig problematik har förstärkts eller befästs hos vissa elever.

Pandemin medförde ett digitalt språng

Pandemin innebär att många lärare och annan personal på kort tid fick ställa om och hantera såväl ny teknik som nya undervisningsformer. Även om det på många sätt var ansträngande och utmanande finns det många positiva erfarenheter och exempel på nya arbetssätt som vuxit fram under pandemin och som i vissa fall kommer att finnas kvar i utbildningen framöver enligt rektorer och lärare. Det handlar framför allt om en ökad förståelse för digitaliseringens möjligheter och nya sätt att använda den digitala tekniken för att utveckla undervisningen. Lärare uppger exempelvis att de nu i större utsträckning använder lärplattformar för att skapa tydlighet och struktur i undervisningen. Det digitala språng som lärare och elever tagit under pandemin har potential att förbättra undervisningen. Samtidigt är det viktigt att den digitala tekniken används som ett komplement till den övriga närundervisningen i klassrummet.

Tecken på fortsatt påverkan av pandemin på skolor som tidigare upplevt ett kunskapstapp

Skolverket har under hösten 2022 genomfört två fallstudier på skolor som tidigare upplevt ett kunskapstapp för att öka kunskapen om vad pandemins konsekvenser för elevernas kunskapsutveckling kunde bestå av. Studierna bygger på ett begränsat underlag och är inte generaliserbara men kan ge viktig ökad förståelse för vilka kunskaper och färdigheter som påverkades under pandemin. Rektorer och lärare på dessa skolor, som tidigare upplevt ett kunskapstapp i *förskoleklass och lågstadiet*, bedömer att det framför allt har funnits en relativt stor påverkan på elevernas språkutveckling och sociala förmågor under pandemin. Elever i de yngre åldrarna uppges ha sämre kunskap om hur man betar sig i en grupp, vilket har lett till fler konflikter och att lärare har fått lägga mycket tid på att stärka elevernas sociala förmågor. Det kan förklaras av högre frånvaro bland elever och personal i förskolan och grundskolan och i vissa fall försämrad kvalitet i undervisningen. De elever i förskoleklass och lågstadiet som innan pandemin hade utmaningar kopplat till skolgången bedöms i dessa skolor ha drabbats hårdast av pandemins konsekvenser.

Rektorer och lärare på *grund- och gymnasieskolor* som tidigare upplevt ett kunskapstapp i matematik upplever i denna fallstudie att deras elever delvis fortfarande har ett kunskapstapp till följd av pandemin, men att det varierar mycket mellan skolor, elevgrupper och årskullar. Kunskapstappet bedöms särskilt finnas just i matematikämnet som varit svårt att undervisa i på distans och drabbats hårt av hög elevfrånvaro. Vissa lärare och rektorer märker hösten 2022

av en fortsatt hög frånvaro, minskad motivation och försämrat mående hos eleverna. Alla skolor i studien har genomfört insatser för att kompensera för kunskapsstappet, dock sällan riktade till alla elever utan främst till elever som riskerar att inte nå godkänt betyg. Studien pekar på att insatserna till stor del är beroende av ekonomiska resurser och personal.

Stabila betyg under pandemin men viss nedgång mot pandemins slut

Under 2020 och 2021 var betygen i stort stabila på såväl högstadiet som i gymnasieskolan. 2022 sjönk dock meritvärdena i årskurs 9 i de flesta ämnen. Det är första gången det sker en nedgång i betygen i samtliga elevgrupper sedan de målrelaterade betygen infördes. För elever födda i Sverige sjönk meritvärdena för årskurs 9 till en något lägre nivå än före pandemin. Sett till samtliga elevgrupper var de dock tillbaka på samma nivå som innan pandemin. Skolverket kan vidare konstatera att könsskillnaderna i betyg till flickors fördel minskade både 2021 och 2022. Även inom gymnasieskolan ser resultaten annorlunda ut för 2022 än tidigare år under pandemin. Andelen elever som tog examen inom tre år minskade på högskoleförberedande program efter att ha stigit under de två föregående åren. En delförklaring är att en lägre andel elever har klarat kurserna svenska 3 och matematik 1 samt gymnasiearbetet vilket krävs för godkänd examen. Skolverket har dock ännu inte kunnat göra fördjupade analyser av betygsutvecklingen inom gymnasieskolan för hela tidsperioden.

Betyg är dock inte fullt ut tillförlitliga för att mäta elevernas kunskapsutveckling. Skolverket har över tid lyft de utmaningar som finns för att skapa en likvärdig betygssättning, samt pekat på att kunskapsresultaten i internationella mätningar inte alltid utvecklas som betygen. Den ökade elevfrånvaron och undervisningen på distans försvårade också enligt många rektorer och lärare bedömningen av elevernas kunskaper under pandemin. Detta då bedömningsunderlagen ofta blev mer begränsade. Om nedgången i betygen beror på pandemin går inte att fastslå men de som gick ut årskurs 9 2022 var den avgångskull som i högst grad fått sin skolgång påverkad av pandemin. Skolverkets analyser visar också att de tendenser till relativ betygssättning som funnits redan innan pandemin tycks ha förstärkts under pandemiåren, delvis mot bakgrund av att de nationella proven ställdes in. Det är nu viktigt att fortsätta följa och analysera pandemins påverkan på betyg och kunskapsutveckling.

Sveriges hantering av pandemin inom skolan har flera fördelar i en internationell jämförelse

Jämfört med flera andra europeiska länder har Sverige en fördel av att förskolor och skolor för yngre elever aldrig stängdes. Fram till i maj 2021 var Sverige i stort sett ensamt om att inte använda sig av en generell stängning av grundskolor och under samma period var Sverige ett av få europeiska länder som inte stängde

förskolor. När det gäller gymnasieskolan har Sveriges hantering varit mer lik övriga Europas. Det var vanligast med skolstängningar inom gymnasieskolan i början av pandemin då undervisning på distans gavs. Därefter övergick allt fler länder till olika former av hybridundervisning. De nordiska skolsystemen, inklusive Sverige, var jämförelsevis väl förberedda när det gäller tillgången till teknisk utrustning även om svenska lärares skattning av sin egen tekniska kompetens relativt sett är genomsnittlig i en internationell jämförelse.

Flera länder har identifierat ett betydande kunskapstapp under pandemin. Skolstängningar och undervisning på distans har påverkat elevers kunskapsutveckling negativt. Samtidigt framträder tydligt att påverkan på elevernas lärande har varierat mellan olika elevgrupper och att vissa elevgrupper har drabbats särskilt hårt. Det gäller elever med mindre gynnsamma socioekonomiska förutsättningar, elever som är nyanlända eller asylsökande och elever med olika funktionsnedsättningar. Som visats ovan har elever med mindre gynnsamma socioekonomiska förutsättningar och annat modersmål än svenska påverkats särskilt även i Sverige.

Skolverket har genomfört insatser för att stödja skolväsendet under pandemin

I februari 2020 påbörjades Skolverkets arbete med att ta fram stöd till skolor och huvudmän för att hantera pandemin i samarbete med andra myndigheter. För att kunna erbjuda ett så bra stöd som möjligt har myndigheten hållit i samråd med andra myndigheter, huvudmannorganisationer, fackliga organisationer och elevorganisationer i syfte att identifiera och diskutera olika frågor inom skolväsendet. Stödet som Skolverket har arbetat med har bland annat innefattat att snabbt nå ut med information om regelverk via webbplats och nyhetsbrev. Skolverket har även publicerat flera webbsidor där myndigheten samlat stöd för exempelvis kartläggning av kunskaper och för elevhälsan. Skolverket bidrog även till webbsidan *Skola hemma* som innehöll stöd med fokus på undervisning på distans under pandemin.

Fortsatt viktigt att kompensera för de kunskapstapp som uppstått under pandemin

Skolväsendet har gjort en avgörande insats för att begränsa pandemins påverkan. Samtidigt bedömer som tidigare nämnts huvudmän, rektorer och lärare att i synnerhet vissa elevgrupper och ämnesområden har påverkats särskilt under pandemin, och att det i vissa fall finns tecken på ett kvarvarande kunskapstapp även efter pandemin. Skolverket ser därför att skolor behöver arbeta aktivt med att följa upp påverkan på elevers kunskapsutveckling och tillgodose de kvarvarande stödbehov som kan finnas. I det arbetet finns ett särskilt behov av att fokusera på elevers matematikkunskaper. Vidare behöver samtliga nivåer inom skolväsendet ta ett helhetsgrepp för att elever med annat modersmål än svenska

ska ges möjlighet att vid behov få tillräckligt stöd i sin språkutveckling och komma ikapp i sin kunskapsutveckling. En stärkt lärarförsörjning och elevhälsa är viktiga delar för att komma till rätta med kvarvarande konsekvenser av pandemin gällande barns och elevers mående och kunskapsutveckling.

Pandemin har synliggjort och förstärkt tidigare utmaningar med likvärdighet inom skolväsendet

Skolverket ser att pandemin har medfört att tidigare kända utmaningar i skolsystemet har accentuerats i betydelse och effekt vilket har påverkat elevernas förutsättningar för lärande och mående under perioden. Det har funnits stora skillnader mellan olika förskolor, skolor och verksamheter i vilken mån det har varit möjligt att ge barn och elever en utbildning av god kvalitet under pandemin. Exempelvis påverkade verksamheternas olika lärarförsörjning möjligheten att vikariera för frånvarande personal och för att skapa en rimlig arbetsbelastning med tid att planera och genomföra god undervisning. Det har också funnits stora skillnader när det gäller tillgång till tekniska lösningar för undervisning på distans och kompetens att nyttja dem.

När pandemin periodvis innebar att många elevers studiemiljö flyttades från klassrummet till hemmet fick elevernas hemförhållanden ökad betydelse för deras förutsättningar för lärande och mående. Vissa elever hade tillgång till en egen avskild arbetsplats med goda tekniska förutsättningar och hemmavarande vårdnadshavare eller äldre syskon med möjlighet att stödja eleverna i sina studier. Andra elever saknade dessa förutsättningar vilket medförde att deras studier påverkades negativt i form av bristande studiero eller sämre tillgång till stöd och fungerande teknik. Också för barn i förskolan och elever i grundskolans lägre årskurser fick elevernas hemförhållande ökad betydelse. Dessa barn och elever drabbades ofta av återkommande frånvaro under pandemin och var därmed hemma utan undervisning, eller med undervisning i form av läxor eller andra självstudier. Vårdnadshavarnas möjligheter att stödja eleverna i sina självstudier fick då en ökad betydelse för elevernas kunskapsutveckling.

Skolverket ser att det under pandemin har varit svårare för verksamheterna att arbeta med det kompensatoriska uppdraget. Ökad arbetsbelastning för lärare och elevhälsa och hög frånvaro bland både personal och elever försvårade möjligheterna att följa upp elevernas stödbehov och genomföra stödsatser inom samtliga skolformer. Inom framför allt gymnasieskolan bidrog de långa perioderna med undervisning på distans till ytterligare svårigheter att såväl upptäcka elevernas stödbehov som möjligheten att ge stöd och stimulans. Det här var något som begränsade elevhälsans möjlighet att genomföra sitt uppdrag och stödja alla elever fullt ut under pandemin. Detta samtidigt som skillnaderna i elevernas förutsättningar för lärande ökade och elevernas hemförhållanden fick en större betydelse för deras utveckling, lärande och mående. Som en konsekvens försvårades skolans kompensatoriska uppdrag att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen under pandemin. Detta drabbar

särskilt barn och elever med stödbehov, mindre gynnsamma socioekonomiska hemförhållanden eller med annat modersmål än svenska.

Lärdomar av styrningen av skolan under pandemin kan rusta skolväsendet inför framtida kriser

Pandemin innebar en tillfälligt ökad styrning av skolväsendet från såväl regering, stat som region. Huvudmän vittnar om en otydlighet i denna styrning och att nya krav ställdes på huvudmännen att kontinuerligt sammanställa och tolka de förhållningsregler som fanns för skolverksamheten och att stödja rektorerna i implementeringen av dessa.

Det är av stor vikt att nu dra lärdomar av erfarenheterna av styrningen av skolan under pandemin för att rusta svenskt skolväsende inför framtida kriser. Skolverket menar att en förstärkt samverkan mellan myndigheter är viktig för att skapa en tydlighet gentemot skolans målgrupper vid kommande potentiella kriser. Skolverket bedömer också att en mer tydligt framskriven roll för myndigheten i de författningar som togs fram i samband med hanteringen av pandemin hade kunnat ge bättre förutsättningar för Skolverket att ta ett mer övergripande ansvar. Myndigheten agerade mer kraftfullt ju längre pandemin gick men såg samtidigt myndighetens formella mandat som begränsat för att kunna gå bortom en roll där myndigheten erbjöd stöd och underlättade dialog mellan olika nivåer och aktörer. Skolverket ser positivt på myndighetens nya uppdrag som beredskapsmyndighet. Med denna nya roll kan Skolverket bättre bidra till att tydligare förmedla styrsignaler och möta de behov som kan uppstå vid en kris av att mötas och utbyta erfarenheter inom skolväsendets olika nivåer.

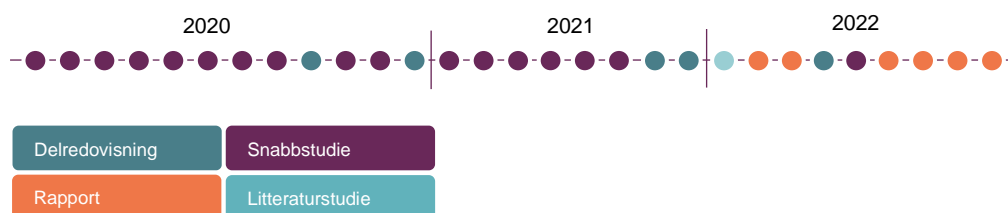
2. Inledning

Covid-19-pandemin har inneburit en extraordinär situation för svenskt skolväsende. Svåra avvägningar har behövt göras mellan att motverka smittspridning och att begränsa pandemins påverkan på barn och elevers lärande och mående. Skolverket har haft i uppdrag av regeringen att genomföra såväl stödjande insatser som uppföljning och utvärdering av pandemins konsekvenser. Skolverket har även haft i uppdrag att genomföra insatser för att på kort och lång sikt hantera konsekvenserna av pandemin för utbildningen inom skolväsendet.¹ Då uppdragen i sak ligger mycket nära varandra har Skolverket valt att i denna slutredovisning redovisa de båda uppdragen samlat.

För att följa upp covid-19-pandemins konsekvenser för skolväsendet och utvärdera de åtgärder som vidtagits har Skolverket genomfört en rad olika enkät- och intervjustudier under perioden 2020–2022. I figur 1 nedan ges en översikt över dessa studier. Skolverket har även löpande under pandemin haft olika samråd med huvudmannarepresentanter kring pandemins påverkan. Denna slutredovisning bygger på en syntes av Skolverkets samlade erfarenheter av pandemins påverkan på skolväsendet tillsammans med rapporter från övriga skolmyndigheter och andra aktörer. Mer information om tidigare rapporter inom uppdraget finns på Skolverkets webbplats.²

Vid tolkning av resultaten är det viktigt att beakta att det rör sig om svårsmätbara förhållanden där pandemins påverkan har varierat över tid och påverkat verksamheter och elever på olika sätt beroende på bland annat den lokala smittspridningen och verksamheternas utgångsläge före pandemin. Det är ännu tidigt att avgöra pandemins konsekvenser på längre sikt och framtida forskning kommer att påverka kunskapsläget och kan komma att ge anledning till andra bedömningar.

Figur 1. Översikt Skolverkets tidigare studier.

¹ Se Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Statens skolverk, punkt 14 och 21.

² Skolverket.se (2022). *Uppföljningar av coronapandemins konsekvenser*.

2020

Sammanfattning av svar från Skolchefsnätverket

Huvudmän om påverkan av covid-19-pandemin - Insamling 2020-04-16

Coronapandemins påverkan på vuxenutbildningen - insamling maj 2020

Undersökning av frånvaro bland personal och elever - Uppföljning för maj 2020

Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning augusti 2020

Lägesbild av situationen i komvux med anledning av covid-19-pandemin - Insamling vecka 41–42

Sammanställd information om situationen hos huvudmän inom riktade insatser med anledning av Corona-krisen

Undersökning av frånvaro bland lärare, barn och elever - Uppföljning av april 2020

Undersökning om coronapandemins påverkan på skolväsendet - Enkätundersökning bland personal i skolan

Huvudmäns planering under covid-19-pandemin - Intervjuundersökning i juni 2020

Lägesbild av situationen i gymnasieskolan med anledning av covid-19-pandemin - Insamling 21–25 september

Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning oktober 2020

2021

Fjärr- och distansundervisning på högstadiet (januari 2021)

Undersökning om covid-19-pandemin - Enkätundersökning bland personal i skolväsendet om covid-19-pandemins påverkan, januari-februari 2021

Fjärr- och distansundervisning på högstadiet och i gymnasieskolan (april 2021)

Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 3

Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 3 - Tema förskolan

Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 3 - Tema grund- och grundsärskolan

Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 3 - Tema gymnasie- och gymnasiesärskolan

Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 3 - Tema kommunal vuxenutbildning

Fjärr- och distansundervisning på högstadiet och i gymnasieskolan (februari 2021)

Ändrade lärotider och utbildningstapp - Intervjuer med huvudmän med anledning av covid-19-pandemin, februari 2021

Ändrade lärotider och utbildningstapp - Intervjuer med huvudmän med anledning av covid-19-pandemin, april 2021

Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 4

Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 4 – Förskolan

Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 4 – Grundskolan

Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 4 – Gymnasieskolan

Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 4 – Komvux

2022

Skolan i världen under covid-19 pandemin - En internationell litteraturstudie

Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin

Påverkan av covid-19-pandemin under december 2021 till mars 2022 - Lägesbild hos 85 huvudmän för grundskolan och gymnasieskolan 9 till 11 maj 2022

Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin

Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan

Covid-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 5

Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan

Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan

Kunskapstappet inom svenska för invandrare

Disposition

Rapporten inleds med en genomgång av de förändringar som covid-19-pandemin inneburit för svenskt skolväsende (kapitel 3). Därefter följer en analys av vilka effekter som dessa förändringar fick för svenskt skolväsende (kapitel 4). I kapitel 5 redovisas två fallstudier som Skolverket genomfört under hösten 2022 för att fördjupa kunskapen om pandemins konsekvenser för det tidiga lärandet inom förskoleklass och lågstadiet samt på kunskapsutvecklingen inom grundskolans högstadium och gymnasieskolan. I båda fall har Skolverket sökt upp skolor där kunskapsstappet utifrån tidigare studier bedöms vara större än i dessa skolformer i stort. I kapitel 6 ges en genomgång av betygsutvecklingen under pandemin. Därefter följer en internationell jämförelse av skillnader i hantering och effekter av pandemin (kapitel 7). I kapitel 8 beskrivs det stöd som Skolverket har gett skolväsendet under pandemin. I kapitel 9 återfinns en avslutande diskussion om pandemins konsekvenser på längre sikt samt förslag på åtgärder framåt. Kapitlen är uppdelade tematiskt och anger löpande vilka skolformer som berörs

3. Pandemin innebar genomgripande förändringar i svenskt skolväsende

Regleringen för att begränsa smittspridningen av covid-19 förändrade förutsättningarna för att bedriva utbildning och undervisning inom svenskt skolväsende på ett genomgripande sätt. Undervisning på distans blev hastigt en ny undervisningsform som förekom i en aldrig tidigare skådad omfattning och nationella prov ställdes in inom både grund- och gymnasieskolan. Pandemin medförde även en ökad statlig styrning av skolväsendet; nya styrningsaktörer såsom andra myndigheter än normalt, samt regionala smittskydd, fick ett större inflytande över skolväsendets verksamhet. Smittspridningen av covid-19, liksom åtgärderna för att begränsa smittspridningen, medförde också en periodvis kraftigt ökad frånvaro bland såväl personal inom förskola och skola, som barn och elever.

Förändrad reglering för skolväsendet

För att begränsa smittspridningen av covid-19-pandemin infördes en mängd nya regleringar i form av såväl lagar och förordningar som rekommendationer och allmänna råd från myndigheter vilka innebar stora förändringar för utbildningen och undervisningen inom skolväsendet. Regleringen såg olika ut beroende på skolform och varierade över tid. I det här avsnittet sammanfattas den förändrade regleringen som infördes i förskolan, grundskolan, gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning (komvux) under pandemin. I bilaga 1 beskrivs ändringarna i mer detalj. Regeländringarna gäller samtliga skolformer, om inget annat specificeras.

Många och snabba förändringar för skolväsendet under 2020

I början av februari 2020 beslutade regeringen att smittskyddslagens (2004:168) bestämmelser som gäller allmänfarliga och samhällsfarliga sjukdomar skulle gälla covid-19-infektioner.³ I början av mars klassificerades utbrottet av covid-19 som en pandemi.⁴ I mars gavs skolhuvudmän möjlighet att under vissa förutsättningar göra undantag från bestämmelserna i skollagen (2010:800), skolförordningen (2011:185) och gymnasieförordningen (2010:2039) om lärotider. Det blev då möjligt att göra undantag gällande var utbildningen ska förläggas, vad den ska omfatta och hur den ska utformas.⁵ Förordningen ändrades vid flera tillfällen fram till att den upphörde att gälla den 1 augusti 2022. Den 17 mars beslutade Folkhälsomyndigheten att rekommendera bland annat gymnasieskolor och komvux att från och med den 18 mars 2020 bedriva undervisningen på distans.⁶ Detta innebar att många skolor och verksamheter med mycket kort varsel behövde

³ Förordning (2020:20) om att bestämmelserna i smittskyddslagen (2004:168) om allmänfarliga och samhällsfarliga sjukdomar ska tillämpas på infektion med 2019-nCoV.

⁴ WHO.se (2020). *WHO Timeline - COVID-19*.

⁵ Förordning (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

⁶ Folkhälsomyndigheten (2020). *Rekommendation om delvis stängning och övergång till fjärr- eller distansundervisning i gymnasieskolan*.

göra en stor omställning till ett, för de flesta av dem, helt nytt arbetssätt. Den 19 mars beslutades en ny lag som gav regeringen och huvudmän möjlighet att tillfälligt stänga skolverksamheters lokaler. Att skolor stängs innebär att undervisning inte alls bedrivs, eller att den bedrivs på distans.⁷ Senare i mars kom också rekommendationer från Folkhälsomyndigheten om smittskyddsåtgärder som berörde bland annat skolmatsalar.⁸ I april beslutade Folkhälsomyndigheten om rekommendationer för att individer och verksamheter skulle ta ansvar för att förhindra spridning av covid-19, genom att bland annat hålla avstånd och undvika större sociala sammanhang.⁹ Rekommendationerna ändrades sedan vid flera tillfällen under pandemin utifrån bland annat smittspridningens utveckling och kunskapsläget. Genom förordningsändringar möjliggjorde regeringen också att skolor hölls delvis stängda, för att en liten mängd elever skulle kunna erbjudas undervisning i skolans lokaler. Exempelvis kunde elever vara i skolan för praktiska moment, särskilt stöd och examinationer. Samtliga skolformer berördes av ändringen, med undantag för bland annat förskolan och fritidshemmet.¹⁰ Senare i april blev det möjligt att tillämpa vissa av bestämmelserna i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta även om skolan är öppen.¹¹

Den 29 maj meddelade Folkhälsomyndigheten att gymnasieskolor kunde öppna från den 15 juni.¹² Detta innebar att gymnasieskolorna snabbt behövde ställa om. Denna gång från undervisning på distans till en verksamhet som bedrevs på plats, men som samtidigt skulle minimera risken för smittspridning. Den 9 juni ändrade Folkhälsomyndigheten sina allmänna råd gällande bland annat det personliga ansvaret och arbetsplatser. Personal skulle exempelvis ha möjlighet att hålla avstånd och individer undvika kollektivtrafik.¹³ För att förhindra att elever reser till skolan med kollektiva färdmedel i rusningstid gjorde regeringen det möjligt inför höstterminen 2020 att under vissa förutsättningar kombinera viss undervisning i skolan med undervisning på distans. Beskedet om detta kom den 16 juli och trädde i kraft den 10 augusti.¹⁴ Möjligheten till undervisning på distans förlängdes då till juni 2021.¹⁵ I början av december meddelade Folkhälsomyndigheten en rekommendation om att gymnasieskolor återigen delvis stängs för att i stället bedriva undervisningen på distans, med undantag för vissa

⁷ Lag (2020:148) om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid.

⁸ Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om att förhindra smitta av covid-19 på restauranger och caféer m.m. (HSLF-FS 2020:9). Förordningen upphörde sedan att gälla i slutet av juni 2020.

⁹ Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:12).

¹⁰ Förordning (2020:188) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

¹¹ Förordning (2020:257) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta, förordningsmotiv (Fm 2020:06) för förordning om ändring i förordningen (2020:201) om studiestöd vid spridning av viss smitta och Regeringen.se (2020). *Ökade möjligheter för fjärr- eller distansundervisning vid frånvaro kan underlätta för elever och lärare.*

¹² Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Gymnasieskolorna kan öppna till höstterminen* och Regeringen.se (2020). *Kravet på distansundervisning lättas upp.*

¹³ Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:12) och Folkhälsomyndighetens föreskrifter om ändring i föreskrifterna och allmänna råden (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:31).

¹⁴ Förordning (2020:732) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

¹⁵ Förordning (2020:957) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

elever.¹⁶ Fyra dagar efter att beskedet kom började rekommendationen att gälla, och skulle sedan upphöra den 6 januari 2021. I början av december riktade Folkhälsomyndigheten för första gången sedan pandemins början en särskild rekommendation till vuxenutbildningen, däribland komvux, att bedriva undervisningen på distans. Detta var en del av en ny allmän rekommendation från myndigheten.¹⁷ I slutet av december förlängde Folkhälsomyndigheten rekommendationen för gymnasieskolor att bedriva undervisningen på distans. Den ursprungliga rekommendationen, som skulle upphört den 6 januari 2021, förlängdes till att gälla till den 24 januari 2021.¹⁸

Fortsatt undervisning på distans under inledningen av 2021

I början av 2021 bedrevs undervisningen vid gymnasieskolor fortsatt på distans. Samtidigt blev det möjligt för högstadieskolor att under vissa förutsättningar bedriva viss undervisning på distans, i kombination med undervisning på skolan. Huvudmän kunde också under vissa förutsättningar göra ändringar i lärotiderna.¹⁹ Den 20 januari meddelade Folkhälsomyndigheten rekommendationen att gymnasieskolor fortsatt skulle ha undervisning på distans fram till den 1 april 2021, men att omfattningen inte borde överskrida 80 procent av undervisningstiden. Fem dagar senare började rekommendationen att gälla.²⁰ Rekommendationen upphörde som planerat, genom ett beslut av Folkhälsomyndigheten i slutet av mars.²¹ Möjligheten att bedriva undervisning på distans kvarstod dock för högstadie- och gymnasieskolor genom förordningen om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta. I syfte att ge skolor bättre förutsättningar att planera sin verksamhet på lång sikt förlängde regeringen förordningens giltighetstid till den 31 juli 2022.²² I slutet av maj 2021 blev det också möjligt för vuxna studerande att från och med början på juni återgå till undervisning på plats.²³ Höstterminen 2021 blev således närundervisning återigen regel för många av Sveriges elever. Samtidigt uppmanades huvudmän och rektorer att ha en beredskapsplan för om undervisning på distans skulle behöva införas igen²⁴ och de allmänna råden om allas ansvar att förhindra smitta förlängdes²⁵. Fortsatt fanns alltså möjlighet för huvudmän att bedriva viss undervisning på distans, exempelvis om lärare eller

¹⁶ Folkhälsomyndigheten (2020). *Rekommendation om delvis stängning och övergång till fjärr- eller distansundervisning i gymnasieskolan*. Se avsnittet *Undervisning på distans blev en ny tillfällig arbetsform i högstadiet och gymnasieskolan* för en beskrivning av vilka elevgrupper som varit undantagna undervisning på distans.

¹⁷ Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:12) och Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:80).

¹⁸ Folkhälsomyndigheten (2020). *Rekommendation om fortsatt delvis stängning och fjärr- eller distansundervisning för gymnasieskolan*.

¹⁹ Förordning (2021:10) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

²⁰ Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Gradvis återgång till närundervisning på gymnasiet*.

²¹ Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Ingen förlängning av rekommendation om fjärr- och distansundervisning på gymnasiet*.

²² Förordning (2021:128) om fortsatt giltighet av förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

²³ Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2021:47) och Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Vuxna kan återgå till undervisning på plats från den 1 juni*.

²⁴ Regeringen.se (2021). *Digital pressträff om skolan med utbildningsministern och Folkhälsomyndigheten*.

²⁵ Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:12) och Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2021:50).

elever behövde vara hemma på grund av att de följde rekommendationer angående covid-19. Det var också fortsatt möjligt att till exempel förlänga terminer och skoldagar.²⁶ Under sommaren och hösten tog Folkhälsomyndigheten bort vissa av de allmänna rekommendationerna²⁷, för att sedan införa rekommendationer på nytt i och med den ökande smittspridningen under november-december 2021. De nya rekommendationerna innebar däremot inte någon allmän rekommendation om undervisning på distans för barn, elever eller vuxna studerande.²⁸ Däremot blev rekommendationer om smittskyddsåtgärder aktuella inom vuxenutbildningen senare under december.²⁹ Den lagliga möjligheten för skolor att under vissa omständigheter bedriva undervisning på distans kvarstod också.

Gradvis avveckling av rekommendationer och reglering under 2022

I början av januari 2022 kvarstod Folkhälsomyndighetens bedömning av situationen att närundervisning var det bästa för alla barn och elever i skolan, även om smittskyddsåtgärder ansågs nödvändiga även i skolmiljön. Nya rekommendationer från myndigheten den 10 januari gav riktlinjer för dessa åtgärder, som började gälla den 12 januari.³⁰ Den 2 februari aviserade dock myndigheten att de flesta rekommendationer mot covid-19 skulle tas bort ett par dagar senare³¹ och i början på mars meddelade regeringen att även skolors möjligheter att bedriva undervisning på distans skulle tas bort i början på april. Möjligheter att göra vissa anpassningar av verksamheten kvarstod dock fram till sommaren 2022.³² Den 1 april klassades covid-19 inte längre som en allmän- och samhällsfarlig sjukdom, även om vissa rekommendationer kvarstår.³³

²⁶ Förordning (2021:810) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

²⁷ Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Många restriktioner tas bort den 29 september*.

²⁸ Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Nya åtgärder för att begränsa spridning av covid-19* och Folkhälsomyndigheten (2021). *Beslut om rekommendationer*.

²⁹ Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2021:104) och Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Flera nya åtgärder vidtas den 23 december när smittspridningen väntas öka*.

³⁰ Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2021:104) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2022:1).

³¹ Föreskrifter om upphävande av Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2021:87) om smittskyddsåtgärder mot sjukdomen covid-19 (HSLF-FS 2022:14), Föreskrifter om upphävande av Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2021:104) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2022:15) och Folkhälsomyndigheten.se (2022). *Pandemin med covid-19 går in i en ny fas*.

³² Förordning (2022:114) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta och Regeringen.se (2022). *Möjligheten att bedriva fjärr- och distansundervisning på grund av pandemin tas bort*.

³³ Krisinformation.se (2022). *Coronapandemin: detta gäller just nu*.

Undervisning på distans blev en ny tillfällig arbetsform i högstadiet och gymnasieskolan

I och med de nya rekommendationerna, se *Förändrad reglering under covid-19-pandemin innebar stora förändringar för skolväsendet*, blev undervisning på distans en i stort sett ny arbetsform inom i första hand grundskolans högstadium, gymnasieskolan och delar av vuxenutbildningen där det tidigare inte varit förekommande.³⁴ Det varierade mellan terminer gällande hur långa perioder med undervisning på distans som eleverna hade och hur många elever som omfattades av detta. Generellt har gymnasieelever haft mer undervisning på distans än högstadielever.

Rekommendation om undervisning på distans under olika perioder

Som beskrivits ovan var det möjligt för de flesta skolformer³⁵ att, under vissa förutsättningar, bedriva undervisning på distans under en stor del av pandemin.³⁶ Det innebar att undervisning på distans kan ha förekommit i de flesta skolformer, även om det varit som mest vanligt förekommande i gymnasieskolan. Detta beror på att Folkhälsomyndigheten under perioder riktade särskilda rekommendationer till gymnasieskolor att bedriva undervisningen på distans. Ett knappt år in i pandemin blev det också vanligare inom högstadiet. Figur 2 nedan illustrerar såväl dessa rekommendationer, som huvudmännens möjlighet att förlägga undervisningen på distans under åren 2020–2022. I det följande avsnittet går vi igenom utfallet av dessa rekommendationer och lagändringar.

Vad betyder "undervisning på distans"?

Under covid-19-pandemin blev det möjligt för huvudmän att förlägga undervisningen så att lärare och elever var åtskilda i rum men inte tid, eller åtskilda i rum och tid (se förordning 2020:115).

Att lärare och elever var **åtskilda i rum men inte tid** innebar att lärare och elever befann sig på olika platser, men att undervisningen ägde rum samtidigt för dem alla tidsmässigt. Till exempel kunde det vara att undervisning bedrevs i realtid genom mötesverktyg online, när både lärare och elever var hemma.

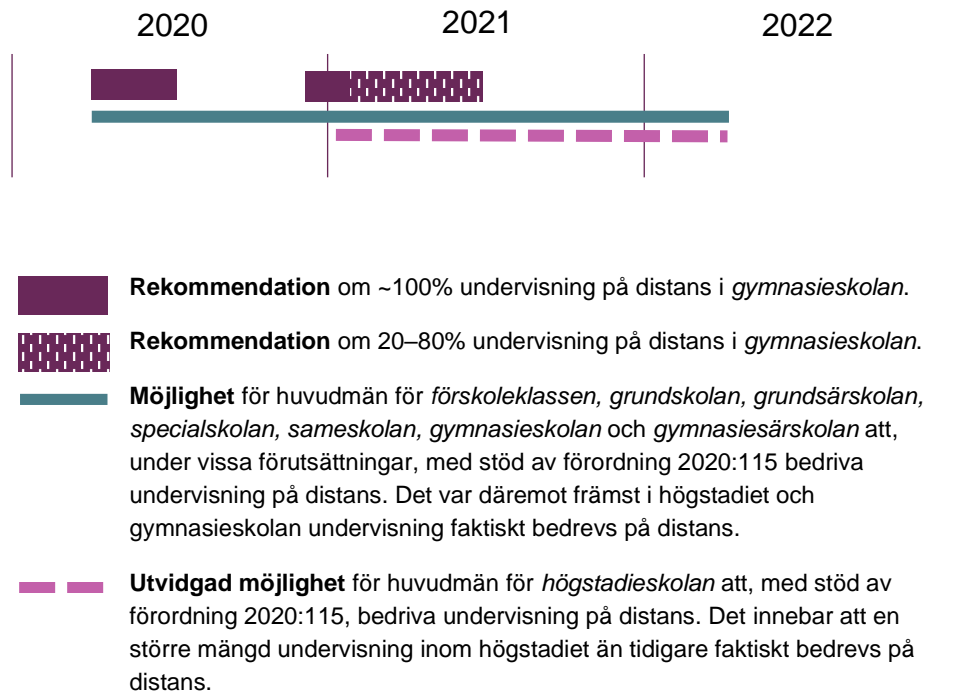
Att lärare och elever var **åtskilda i rum och tid** innebar att undervisning bedrevs vid olika tider för lärare och elever, medan lärare och elever befann sig på olika platser. Till exempel kunde det vara att läraren spelade in en genomgång via video hemma under förmiddagen, som eleven sedan tittade på som undervisning under eftermiddagen.

³⁴ Genom förordning 2020:115 var det möjligt att på grund av exempelvis personalbortfall bedriva undervisning på distans, vilket innebar att det förekom även i grundskolans lägre årskurser (men i begränsad utsträckning).

³⁵ Förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

³⁶ Förordning (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta och lag (2020:148) om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid.

Figur 2. Rekommendationer om, och möjlighet att, bedriva undervisning på distans under pandemin.

Från 18 mars till 15 juni 2020 rekommenderades alla gymnasieskolor att bedriva undervisningen helt och hållet på distans. Rekommendationen togs bort inför höstterminen och från augusti till november 2020 återgick gymnasieskolorna till undervisning i skolans lokaler. Den 7 december 2020 blev gymnasieskolor återigen rekommenderade att bedriva undervisningen helt och hållet på distans för de flesta eleverna. Den rekommendationen upphörde den 24 januari 2021. Från den 25 januari till den 1 april 2021 rekommenderades gymnasieskolor att bedriva mellan 20–80 procent av undervisningen på distans för de flesta eleverna. Den 2 april 2022 togs möjligheten att bedriva undervisning på distans bort.

Det fanns alltså vissa perioder då undervisning på distans inte var rekommenderat, även om huvudmän som tidigare nämnts under i princip hela pandemin haft möjlighet att (under vissa förutsättningar) bestämma om och när undervisningen ska bedrivas på distans. I början av januari 2021 genomfördes dessutom ändringar i förordningen om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta³⁷, som särskilt underlättade för huvudmän att besluta om att bedriva undervisning på distans i högstadiet.³⁸ Detta ledde till en ökad förekomst av undervisning på distans inom högstadiet.

³⁷ Förordning (2021:10) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

³⁸ Samtliga regleringar och rekommendationer beskrivs mer i detalj i *Förändrad reglering under covid-19-pandemin innebar stora förändringar för skolväsendet* och än mer utförligt i Bilaga 1.

Vissa elevgrupper var undantagna undervisning på distans

Vissa elever betraktades som extra sårbara för undervisning på distans under pandemin. Från och med den 6 april 2020 undantogs därmed vissa elevgrupper, för att i stället ha möjlighet att få viss undervisning i skolan. Skäl till att undantas var att eleven behövde vara i skolan för praktiska moment, särskilt stöd och examinationer. Det kunde också bero på att eleven behövde det av fysiska, psykiska eller andra skäl.³⁹ Nästintill alla högstadieskolor undantog elever i behov av särskilt stöd och många undantog även elever i behov av extra anpassningar eller av sociala skäl. Många av dem fick närundervisning, det vill säga ordinarie undervisning i skolans lokaler, men en del följde undervisningen på distans från skolans lokaler. I gymnasieskolan fick elever på yrkesprogram oftare undervisning i skolan jämfört med elever på högskoleförberedande program, som i stället oftare fick följa undervisningen på distans från skolan. Det var också fler elever på introduktionsprogram som fick närundervisning än elever på högskoleförberedande program, oavsett undantagsskäl. Generellt prioriterades elever på yrkes- och introduktionsprogram för närundervisning under pandemin.⁴⁰

Varierande omfattning av undervisning på distans mellan terminer

Undervisningen som bedrevs på distans för högstadie- och gymnasieelever under VT 2020-VT 2021 skedde oftast genom att lärare och elever var åtskilda i rum men inte tid. Undervisningen genomfördes då till exempel i realtid via mötesverktyg.⁴¹

Under pandemin har elever födda under år 2004–2007 gått i högstadiet och elever födda åren 2001–2004 gått i gymnasieskolan. Dessa elever har i varierande grad haft undervisning på distans, vilket illustreras i Tabell 1 nedan.⁴²

Tabell 1. Elevkullar som omfattats av rekommendationer om undervisning på distans under pandemin och hur stor omfattningen varit enligt SCB:s kartläggning.

Elevernas födelseår	Elevernas årskurs eller studieår		
	VT 2020	HT 2020	VT 2021
2007		Årskurs 7	Årskurs 7
2006	Årskurs 7	Årskurs 8	Årskurs 8
2005	Årskurs 8	Årskurs 9	Årskurs 9
2004	Årskurs 9	År 1	År 1

³⁹ Förordning (2020:188) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

⁴⁰ SCB (2022). *Fjärr- och distansundervisning i grund- och gymnasieskolan under coronapandemin*.

⁴¹ Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin* och SCB (2022). *Fjärr- och distansundervisning i grund- och gymnasieskolan under coronapandemin*. För analyser av påverkan av undervisning på distans på betygen se Bilaga 1.

⁴² I SCB:s kartläggning ingår inte grundskolans lägre årskurser, låg- och mellanstadiet, även om undervisning bedrivits på distans i liten utsträckning även där. En tredjedel av skolorna som hade årskurs 4–6 hade bedrivit undervisning på distans, och en av tio av skolorna som hade årskurs 1–3. Se Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*.

Elevernas födelseår	Elevernas årskurs eller studieår		
	VT 2020	HT 2020	VT 2021
2003	År 1	År 2	År 2
2002	År 2	År 3	År 3
2001	År 3		

Tabellen visar födelseåren och årskurserna för de elevkullar som gått i grundskolans högstadium (årskurs 7–9) och gymnasieskolan (år 1–3) under pandemin. Födelseåret är det år då de allra flesta av eleverna i respektive årskurs/studieår är födda. Färgerna i tabellen illustrerar hur stor omfattning av undervisningen eleverna fått på distans, där en ljusare nyans visar på en lägre omfattning medan en mörkare nyans visar på en högre omfattning. Dessa uppgifter är från det data från SCB:s rapport som presenteras i det här avsnittet. Från och med höstterminen 2021 rekommenderades inte längre att eleverna får undervisning på distans.

Nästan alla gymnasieelever hade undervisning på distans vårterminen 2020

Det var få högstadielever (7 procent⁴³) som hade undervisning på distans under pandemins inledning. I genomsnitt handlade det om 3 veckors heltidsstudier⁴⁴ för dessa elever, oftast flera veckor i rad. Däremot hade nästan samtliga gymnasieelever (84–93 procent) undervisning på distans (84 procent hade det med säkerhet och resterande 9 procent hade kanske det⁴⁵). I genomsnitt hade de undervisning på distans i 12 veckor omräknat till heltid, främst flera veckor i rad⁴⁶. Eftersom detta var halvvägs in i terminen, var omfattningen av undervisning på distans mycket stor och täckte i princip hela den återstående terminen.

Många gymnasieelever fick undervisning på distans höstterminen 2020, men i mindre omfattning

Under höstterminen ökade andelen högstadielever som hade undervisning på distans till en knapp tredjedel (33–34 procent). I genomsnitt handlade det om sammanlagt motsvarande en veckas distansstudier på heltid. Det var vanligast att undervisningen förlades på distans flera veckor i rad för dessa elever.

Merparten av gymnasieeleverna (75–87 procent) hade undervisning på distans denna termin. Dock var omfattningen av undervisningen på distans som lägst denna termin, endast 3 veckors heltidsstudier i genomsnitt. Ungefär en tredjedel av eleverna hade undervisning på distans flera veckor i rad och för lika många varvades undervisning på distans veckovis med närundervisning. Ungefär en fjärdedel av gymnasieeleverna hade undervisning i skolans lokaler och på distans under en och samma vecka.

⁴³ SCB mätte andelen elever som hade undervisning på distans under minst två dagar på en vecka.

⁴⁴ SCB mätte hur stor omfattningen av undervisning på distans var för de elever som (med säkerhet) hade undervisning på distans, och redovisar omfattningen omräknat till antal veckor av heltidsstudier på distans. För referens omfattar ett läsår 40 veckor i både grund- och gymnasieskolan. Vårterminen 2020 från och med den 15 mars var 12 veckor, höstterminen 2020 var 17 veckor och vårterminen 2021 19 veckor, exklusive lov. (Antalet veckor per termin kan däremot också variera mellan olika huvudmän.)

⁴⁵ SCB:s statistik för gymnasieskolan innehåller mer osäkerhet än den för grundskolan. För en del gymnasieelever vet SCB med säkerhet att eleverna hade undervisning på distans, men för en del elever är det inte lika säkert. Därför presenteras andelen elever som hade undervisning på distans i form av ett intervall. Den lägre andelen är de elever som med säkerhet hade undervisning på distans. Den övre andelen är eleverna som med säkerhet hade undervisning på distans plus andelen elever som kanske hade det.

⁴⁶ Endast en liten andel av eleverna fick undervisning på distans som varvades med närundervisning.

Många högstadie- och gymnasieelever hade undervisning på distans under vårterminen 2021

Under vårterminen 2021 fick majoriteten (79–81 procent) av högstadieeleverna undervisning på distans. Dessa elever hade undervisning på distans under en längre period än tidigare, i genomsnitt varade den i fem veckor omräknad till heltid. För nästan hälften (40 procent) av eleverna med undervisning på distans varade den mellan 5–9 veckor, och för drygt en av tio (13 procent) varade den 10 veckor eller längre. Det var vanligare att elever i årskurs 9 prioriterades för närundervisning, alltså var det främst elever i årskurs 7 och 8 som hade undervisning på distans. För eleverna som hade undervisning på distans var det vanligast att den varvades med att de fick undervisning i skolan.

Under första halvan av vårterminen rekommenderades gymnasieskolor att i olika utsträckning bedriva undervisningen på distans. Detta resulterade i att nästan alla (80–90 procent) av gymnasieeleverna fick undervisning på distans någon gång under terminen. Totalt var omfattningen i genomsnitt 7 veckors heltidsstudier på distans. Under terminen var det däremot ovanligt att undervisning på distans bedrevs flera veckor i rad för eleverna. Vanligast var det att närundervisning och undervisning på distans varvades veckovis. För en del elever varvades närundervisning och undervisning på distans inom samma vecka.⁴⁷

Återstår att se omfattningen av undervisning på distans under höstterminen 2021 och vårterminen 2022

Höstterminen 2021 rekommenderades inte längre undervisning på distans för gymnasieelever. Möjligheten för huvudmän att själva, under vissa förutsättningar, förlägga undervisningen på distans kvarstod dock en bit in på vårterminen 2022 – till den 1 april. Därefter var det inte längre tillåtet att bedriva undervisning på distans enligt förordningen om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta. I en kommande rapport, som publiceras i mars 2023, kommer SCB presentera hur omfattningen av undervisning på distans såg ut under hösten 2021 och våren 2022.

⁴⁷ SCB (2022). *Fjärr- och distansundervisning i grund- och gymnasieskolan under coronapandemin.*

Förändrad styrning av skolväsendet

Den svenska krishantering utgår bland annat från den så kallade ansvarsprincipen vilken innebär att den som har ansvar för en verksamhet i normala situationer också har motsvarande ansvar vid störningar i samhället.⁴⁸ Detta har ställt krav på skolhuvudmännen att snabbt hitta lösningar som fungerar lokalt under pandemin. Samtidigt har pandemin inneburit ett exceptionellt läge för styrningen av skolväsendet med flera förändringar som sammantaget innebar en ökad central styrning.

En tidig förändring var den förordning⁴⁹ som på olika sätt gjorde det möjligt att tillförsäkra elever⁵⁰ sin rätt till utbildning om det inte gick att bedriva verksamheten med anledning av pandemin. Ett ytterligare exempel är den lag⁵¹ som möjliggjorde att vid extraordinära händelser i fredstid, tillfälligt stänga skolor eller andra verksamheter enligt skollagen. Genom dessa ändringar och ytterligare styrmedel, vilka beskrivs närmare i bilaga 1, styrdes skolväsendet under pandemin.

Ytterligare en förändring i styrningen handlar om att nya styrningsaktörer aktualiserats i skolväsendet. Det har handlat om en ökad statlig styrning genom att andra myndigheter än normalt aktualiserades inom skolväsendet men också genom de regionala smittskydden.

Folkhälsomyndigheten och de regionala smittskydden blev nya centrala styrningsaktörer

Den svenska förvaltningsmodellen innebär att regeringen har delegerat många statliga förvaltningsuppgifter och det operativa ansvaret för olika områden till myndigheterna. Detta har medfört att expertkunskapen i hög utsträckning är placerad där snarare än i Regeringskansliet.⁵² Under pandemin blev Folkhälsomyndigheten därför en central styrningsaktör inom skolväsendet. Bland annat genom att den fattade flera centrala beslut i sin expertroll. Myndigheten fattade till exempel i mars 2020 beslut om rekommendationen om att undervisningen i hela landets gymnasieskolor, komvux, yrkeshögskolor och lärosäten skulle bedrivas på distans. Folkhälsomyndigheten fattade även beslut om föreskrifter och allmänna råd som hade stor påverkan på hela samhället. Till exempel beslutades om särskilda råd till arbetsplatser som bland annat innefattade att se till att personal höll avstånd till varandra och arbetade hemifrån. Vidare omfattades hela samhället även av särskilda råd om personligt ansvar och rekommenderades bland annat att vara noggranna med sin handhygien och hålla avstånd till andra människor, vilket också beskrivs mer i bilaga 1.

⁴⁸ Av 2 kap. 8 § skollagen (2010:800) framgår att det är det huvudmannen som ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med gällande författningar. Mer om information ansvarsprincipen finns i SOU 2022:10 *Sverige under pandemin* och på [Krisinformation.se](https://www.krisinformation.se) (2022). *Krishanteringens grunder*.

⁴⁹ Förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta utfärdades den 13 mars 2020.

⁵⁰ Elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Komvux omfattades av andra bestämmelser, i huvudsak de som gällde för arbetsplatser.

⁵¹ Lagen (2020:148) om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid.

⁵² SOU 2022:10.

Folkhälsomyndigheten var också genom sina dagliga presskonferenser en central kommunikationskanal för andra myndigheter. Till exempel genom att Socialstyrelsen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap men även Skolverket medverkade på de dagliga presskonferenserna. Exempelvis meddelade Skolverket där, att de nationella proven skulle ställas in.⁵³ Skolverkets roll handlade i huvudsak om att stödja huvudmän och personal i skolan med att hantera pandemin och att samla och kommunicera information om skolväsendet som också kunde användas av andra myndigheter för att nå ut med sin information. Skolverkets roll beskrivs ytterligare i kapitlet *Skolmyndigheternas stödjande arbete*. Skolverkets bild utifrån myndigheten samråd är dock att det också var vanligt att vända sig till Folkhälsomyndigheten för att inhämta information om vad som gällde inom skolväsendet.

Ytterligare myndigheter blev också mer aktuella för skolan, till exempel Arbetsmiljöverket dit arbetsgivare behövde rapportera fall av covid-19. Även Försäkringskassan fick ökad aktualitet i och med de ersättningar som bland annat smittade hade rätt till.

När de regionala smittskydden fick ökade befogenheter att meddela regionala restriktioner, kom också de att bli en central aktör i respektive regioner. Förändringen innebar att smittskyddsåtgärder som att till exempel övergå till undervisning på distans, kunde anpassas utifrån hur smittspridningen såg ut i regionen. Samtidigt kom det att innebära ytterligare styrsignaler för skolhuvudmännen och verksamheterna att hantera och förhålla sig till. I avsnittet *Förändrad styrning påverkade huvudmäns och rektorers förutsättningar* beskrivs de konsekvenser som den förändrade styrningen av skolväsendet under pandemin medförde.

⁵³ Svt.se (2020). *Nationella proven ställs in* och Skolverket.se (2020). *Vårens nationella prov ställs in*.

Inställda nationella prov

De nationella proven genomförs i matematik, svenska, svenska som andraspråk och engelska i grundskolans årskurs 6 och 9 samt i gymnasieskolan och i komvux på gymnasial nivå. I årskurs 9 genomförs nationella prov även i de samhällsorienterande ämnena och de naturorienterande ämnena. I årskurs 3 genomförs nationella prov endast i matematik och svenska eller svenska som andraspråk. Nationella prov genomförs även i svenska för invandrare (sfi) inom komvux.

Med anledning av smittspridningen valde Skolverket i slutet av mars 2020 att ställa in de resterande nationella proven under vårterminen. Beslutet motiverades bland annat med att skolornas situation var pressad och att den höga frånvaron av elever och personal medförde en risk för att proven inte skulle kunna genomföras på det sätt som det är tänkt.⁵⁴ Under höstterminen 2020 genomfördes de nationella proven som vanligt men i december beslutade Skolverket återigen att ställa in proven för vårterminen 2021, med undantag för proven i årskurs 3. Syftet var bland annat att minska arbetsbördan och underlätta den arbetssituation som pandemin orsakade skolans personal.⁵⁵

För att stödja bedömningen av elevernas kunskapsutveckling tog Skolverket fram betygsstödande bedömningsstöd i alla ämnen där nationella prov ställdes in under vårterminen 2021. Dessa bedömningsstöd var frivilliga att använda och fanns tillgängliga via Skolverkets e-tjänst för bedömningsstöd.

Skolverkets huvudmannenkät från hösten 2021 visar att många huvudmän beslutade att använda Skolverkets betygsstödande bedömningsstöd.⁵⁶ Även en majoritet av lärarna i gymnasieskolan anger att de som ersättning för de inställda nationella proven använde Skolverkets bedömningsstöd eller andra stöd för bedömning, såsom äldre nationella prov eller egna prov.⁵⁷

⁵⁴ Skolverket (2020). *Vårens nationella prov ställs in.*

⁵⁵ Skolverket (2020). *Vårens nationella prov ställs in.*

⁵⁶ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4.*

⁵⁷ Skolverket (2022). *Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin.*

Ökad frånvaro bland personal, barn och elever

Variation i frånvaro mellan olika skolformer under olika perioder av pandemin

Nationell frånvarostatistik saknas för skolväsendet och därför går det inte att med säkerhet uttala sig om hur frånvaron såg ut under pandemin. Däremot har frånvaro inom skolväsendet varit föremål för flera av de uppföljningar och kartläggningar som Skolverket gjort under pandemin, vilka bidrar till att ge en bild av hur frånvaron förändrats under pandemin.

Smittspridningen av covid-19 ledde, tillsammans med rekommendationer om att stanna hemma vid symtom som kan bero på covid-19 och i perioder rekommendationer om familjekarantän (att stanna hemma i de ifall någon i hushållet har covid-19), till en ökad sjukfrånvaro bland såväl elever som personal. Frånvarons omfattning varierade beroende på skolform och möjligheter att få undervisning på distans vid frånvaro. Inom grundskolan har undervisning främst bedrivits på plats i skolans lokaler, även om den periodvis bedrivits på distans inom högstadiet. I gymnasieskolan har undervisningen i varierande utsträckning bedrivits på distans. Detta har i sin tur lett till variationer i frånvaromönstren beroende på skolform.⁵⁸

I början av pandemin, mars-april 2020, var frånvaron i förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan och grundsärskolan generellt sett högre än vanligt bland såväl elever och barn som personal. I gymnasieskolan, som under våren övergick till undervisning på distans, minskade frånvaron relativt normalläget bland såväl elever som personal. I gymnasiesärskolan var däremot bilden mer splittrad och lika många huvudmän såg en minskad frånvaro, som en ökad.⁵⁹ Även vad gäller närvaron/studieaktiviteten bland elever i komvux var bilden splittrad. Vissa huvudmän såg att den minskade, medan andra såg att den ökade.⁶⁰

Hösten 2020 återgick gymnasieskolan till att bedriva närundervisning och under höstterminens början fanns tecken på en något ökande frånvaro bland eleverna.⁶¹ Inom komvux var elevfrånvaron i stort sett oförändrad, även om det fanns en variation mellan olika elevgrupper (vilket beskrivs utförligare i nästa avsnitt).⁶² Huvudmännens frånvarostatistik från höstterminen 2020, visade att en fjärdedel av eleverna i förskoleklass och grundskolan hade en total frånvaro på minst 15 procent. För gymnasieskolan visade statistik från CSN att den ogiltiga frånvaron var lägre jämfört med motsvarande period året innan.⁶³

⁵⁸ Se avsnittet *Undervisning på distans blev en ny arbetsform i högstadiet och gymnasieskolan* för en överblick av hur omfattningen av undervisning på distans har sett ut under pandemin.

⁵⁹ Skolverket (2020). *Undersökning av frånvaro bland personal och elever –Uppföljning för maj 2020*.

⁶⁰ Skolverket (2020). *Coronapandemins påverkan på vuxenutbildningen – Insamling maj 2020*.

⁶¹ Skolverket (2020). *Lägesbild av situationen i gymnasieskolan med anledning av covid-19-pandemin - Insamling 21–25 september*.

⁶² Skolverket (2020). *Lägesbild av situationen i komvux med anledning av covid-19-pandemin - Insamling vecka 41–42*.

⁶³ Skolverket (2021). *Nationell kartläggning av elevfrånvaro – De obligatoriska skolformerna samt gymnasie- och gymnasiesärskolan*.

Våren 2021 publicerade Skolverket resultat från ett flertal skolformsvisa intervjuundersökningar med mindre urval. Även under vintern 2021 publicerade Skolverket frånvaroundersökningar. Resultaten visade på en varierande bild av frånvaron beroende på skolform. I förskolan visade svaren från rektorer och huvudmän att personalfrånvaro varit ett varierande problem. Det fanns en utbredd ökning av frånvaro bland förskolebarnen, även om den generellt ökade mer under våren och sommaren 2020, för att sedan sjunka något under hösten 2020.⁶⁴ Motsvarande studier inom grundskolan⁶⁵ visade att elevfrånvaron varierat över tid även där, men legat på generellt sett höga nivåer under år 2020 och i början av våren 2021. Längre perioder av elevfrånvaro antyds också ha blivit vanligare under pandemin.⁶⁶ En majoritet av de tillfrågade huvudmännen beskrev också att elevfrånvaron var högre än normalt även under inledningen av höstterminen 2021. Personalfrånvaro lyfts återigen som ett stort problem.⁶⁷ Vad gäller gymnasie- och gymnasiesärskolan bekräftar rektorer den tidigare bilden av att frånvaro bland elever och personal inte varit något stort problem under pandemin. Däremot fanns det tecken på en något ökande frånvaro under våren 2021 bland vissa elevgrupper.⁶⁸ Även inom komvux bekräftades den tidigare, något splittrade, bilden av att det varierade mellan elevgrupper hur mycket frånvaron ökade och studieaktiviteten minskade (vilket utvecklas vidare i nästa stycke, *Frånvaron har ökat mer inom vissa elevgrupper*).⁶⁹

Våren 2022 publicerade Skolverket återigen skolformsvisa undersökningar där bland annat frånvaro behandlas något mer fördjupat än i tidigare redovisningar. I förskolan visas att frånvaro kortare än två veckor hade ökat kraftigt (på nästan 9 av 10 förskolor), men även frånvaro som var längre än så hade ökat enligt hälften av de tillfrågade rektorerna. Tidigare resultat, att personalfrånvaron ökat inom förskolan, bekräftades också.⁷⁰ Gällande grundskolan ombads ett större urval av rektorer bedöma hur elevfrånvaron sett ut under pandemins olika terminer. Ungefär tre av fyra rektorer bedömde att elevfrånvaron ökade under samtliga terminer från vårterminen 2020 till och med vårterminen 2021, medan drygt hälften bedömde detta för höstterminen 2021. Frånvaron ökade främst i de lägre årskurserna.⁷¹ Även personalfrånvaron vårterminen 2020 till vårterminen 2021 beskrivs som högre än normalt av en stor majoritet (nära 8 av 10) av de rektorer som tillfrågades. Men även under höstterminen 2021 var det en majoritet (nära 6 av 10) som beskrev personalfrånvaron som högre än normalt.⁷² I gymnasieskolan var bilden av elevfrånvaron något mer splittrad för pandemins olika terminer. Störst andel av de tillfrågade lärarna (mellan 3 och 4 av tio beroende på termin)

⁶⁴ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema förskolan* och Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 4 – Förskolan*.

⁶⁵ I rapporten från våren 2021 inkluderades även grundsärskolan.

⁶⁶ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema grund- och grundsärskolan*.

⁶⁷ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 4 – Grundskolan*.

⁶⁸ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema gymnasie- och gymnasiesärskolan*.

⁶⁹ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema kommunal vuxenutbildning*.

⁷⁰ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan*.

⁷¹ Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*.

⁷² Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan*.

bedömde att frånvaron ökade, men nästintill lika många bedömde att frånvaron var oförändrad.⁷³

Skolverket har också undersökt hur den ökade smittspridningen av covid-19 som inträffade under december 2021 till mars 2022 påverkade frånvaron. Såväl elev- som personalfrånvaron bedömdes som högre av en majoritet av de tillfrågade huvudmännen. Det var fler huvudmän som bedömde att frånvaron ökat inom grundskolan, än gymnasieskolan.⁷⁴

Många gymnasielärare lyfter i Skolverkets undersökning hösten 2022⁷⁵ att frånvaron fortfarande ligger på höga nivåer jämfört med innan pandemin. Även om resultatet från panelen inte kan generaliseras fullt ut noterar Skolverket att flertalet lärare beskriver en stor sjukfrånvaro, då tröskeln för att sjukanmäla sig är lägre än tidigare och elever därmed sjukanmäler sig även för milda symtom. Ett par lärare beskriver också en ökad ströfrånvaro eller att elevernas inställning till frånvaro förändrats.⁷⁶

Frånvaron har ökat mer inom vissa elevgrupper

Även om den ökade frånvaron under pandemin generellt sett har berott på smittspridningen och på de rådande rekommendationerna indikerar Skolverkets resultat att det har funnits skillnader mellan olika elevgrupper i hur frånvaromönstren har sett ut under pandemin.

Förskolan

År 2021 publicerade Skolverket en rapport där ett antal huvudmän, rektorer och förskollärare intervjuades i syfte att få mer kunskap om hur verksamheterna hade påverkats av pandemin. Respondenterna lyfte då att frånvaron bland vissa barngrupper hade ökat under pandemin fram till och med undersökningstillfället (mars 2021). Förutom att det handlat om barn med symtom som hållits hemma i enlighet med rådande rekommendationer har det handlat om vårdnadshavare som på grund av oro för smitta hållit barnen hemma. I ett par fall lyfts att arbetslösa liksom hemarbetande vårdnadshavare har haft sina barn hemma mer (dessa personer uppmuntrades i vissa fall att hålla sina barn hemma).⁷⁷ Även i Skolverkets påföljande, och mer omfattande, studie bedöms sjukdomssymtom hos barn vara en av orsakerna till den ökade frånvaron bland förskolebarn under pandemin, framför allt när det gäller frånvaro kortare än två veckor.⁷⁸ När det gäller långvarig frånvaro (längre än två veckor) lyfts både sjukdomssymtom hos barnen och oro hos vårdnadshavarna fram som förklaringar. Resultaten visar även att efterfrågan på förskoleplats har minskat hos vissa huvudmän, i synnerhet hos stora kommunala huvudmän. Det uppgavs främst vara en konsekvens av att

⁷³ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan*.

⁷⁴ Skolverket (2021). *Påverkan av covid-19-pandemin under december 2021 till mars 2022 - Lägesbild hos 85 huvudmän för grundskolan och gymnasieskolan 9 till 11 maj 2022*.

⁷⁵ Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på lärares bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar.

⁷⁶ Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på lärares bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar.

⁷⁷ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema förskolan*.

⁷⁸ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 4 – Förskolan*.

föräldralediga har valt att vara lediga längre tid än planerat, men också att vårdnadshavare som blev permitterade hade sina barn hemma och att vårdnadshavare i riskgrupp ibland valde att skjuta upp förskolestarten. Den bakomliggande orsaker uppgavs vara rädsla och oro. Resultaten visar även att det är vanligare att längre frånvaro bland barn ökade under pandemin på de förskolor där minst tre av tio barn har utländsk bakgrund, jämfört med förskolor där en lägre andel av barnen har utländsk bakgrund. Oro bland vårdnadshavare, som orsak till långvarig frånvaro bland barn, var också vanligare i förskolor med större andel barn med utländsk bakgrund.⁷⁹

Grundskolan

I grundskolan rapporterades i början av pandemin att frånvaron var större bland elever i utsatta områden eller med en mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund.⁸⁰ Även om frånvaron till viss del beskrivs som utbredd på grund av rådande rekommendationer om sjukdomssymtom, och därför inte helt och hållet varit utmärkande för någon särskild elevgrupp, så lyfts vissa grupper av elever som något överrepresenterade. Det har till exempel hängt samman med att det funnits oro för smitta eller riskgruppstillhörighet bland såväl elever som vårdnadshavare. Elever som innan pandemin hade en hög frånvaro har i vissa fall haft en fortsatt hög frånvaro under pandemin. Men det förekommer också att frånvaron varit högre bland nyanlända elever eller elever med utländsk bakgrund, liksom bland socioekonomiskt eller studiemässigt svaga elever.⁸¹ I en mer omfattande studie av hela pandemin fram till november 2021 visade resultaten en snarlik bild. De tillfrågade rektorerna bedömde att frånvaron i huvudsak ökade generellt bland eleverna, men nästintill lika många bedömde att ökningen handlade om elever som tidigare hade hög frånvaro. Även bland enskilda elever (utan någon särskild elevgruppstillhörighet) ökade frånvaron. Det var färre som bedömde att frånvaron ökade bland elever i behov av stöd eller anpassningar i undervisningen, liksom bland nyanlända eller språksvaga elever.⁸²

Gymnasieskolan

I gymnasiet fanns det indikationer på att frånvaron i början av pandemin särskilt ökade bland nyanlända elever och bland svenskfödda elever med en mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund. Det fanns även en ökad frånvaro bland elever som hade svårt att använda digitala verktyg eller hitta studiero och motivation i hemmet.⁸³ Under den senare delen av 2020 fanns det tecken på att frånvaron ökade särskilt bland elever på introduktionsprogram, bland annat för elever på språkin introduktion. Samtidigt fanns tecken på en ökad närvaro bland elever som innan pandemin varit mer frånvarande, exempelvis elever med långvarig frånvaro och elever med psykisk ohälsa.⁸⁴ I intervjuer genomförda

⁷⁹ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan*.

⁸⁰ Skolverket (2020). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning augusti 2020*.

⁸¹ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema grund- och grundsärskolan*. och Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 4 – Grundskolan*.

⁸² Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*.

⁸³ Skolverket (2020). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning augusti 2020*.

⁸⁴ Skolverket (2020). *Lägesbild av situationen i gymnasieskolan med anledning av covid-19-pandemin - Insamling 21–25 september*.

under våren 2021 framkom det inte att några specifika elevgrupper stod ut som särskilt frånvarande under pandemin ditintills.⁸⁵ I den påföljande studien beskrivs en mer tudelad bild, bland annat beskrivs att frånvaron bland elever som innan pandemin hade en hög frånvaro såväl ökat som minskat under pandemin.⁸⁶

Komvux

Inom komvux såg Skolverket tidigt under pandemin att närvaron och studieaktiviteten minskade bland elever inom framför allt komvux i sfi och komvux som särskild utbildning. Särskilt var det de studiesvaga eleverna som hade förändrade frånvaromönster. Samtidigt förekom det vissa fall av ökad närvaro och studieaktivitet inom vissa elevgrupper inom komvux, till exempel tack vare den ökade flexibiliteten som undervisning på distans innebar.⁸⁷ Inledningsvis under hösten 2020 och i början av 2021 kvarstod bilden av att det framför allt var bland elever inom komvux i sfi och komvux som särskild utbildning som frånvaron ökade.⁸⁸ Sjukfrånvaro var i viss utsträckning en utmaning inom sfi under våren 2021.⁸⁹ I en fördjupningsstudie som Skolverket genomförde 2022 om sfi beskrevs återigen frånvaro som mer vanligt förekommande under pandemin, även om det har funnits variationer.⁹⁰

Regionala skillnader i smittspridning och anmälningar om allvarliga tillbud

Som nämns ovan saknas det nationell frånvarostatistik för skolväsendet. För att få viss förståelse för hur frånvaron har sett ut och skiljt sig mellan olika regioner visas nedan Folkhälsomyndighetens statistik över smittspridningen av covid-19.⁹¹ Även Arbetsmiljöverkets statistik över allvarliga arbetsmiljö tillbud inom utbildningssektorn, dit tillbud med anledning av covid-19 räknas, visas regionalt.⁹²

Folkhälsomyndighetens regionala smittspridningsstatistik

Under covid-19-pandemin var Folkhälsomyndigheten ansvarig för att sammanställa statistik över smittspridningen av covid-19 i Sverige. Även om covid-19 var en anmälningspliktig sjukdom enligt smittskyddslagen, så har plikten att anmäla sjukdom sett olika ut i praktiken.⁹³ Det har också funnits förändringar i provtagningen för covid-19, som varierat över tid och mellan regioner. Samtliga ändringar och begränsningar i anmälningsplikten och testkapaciteten har påverkat hur många fall av covid-19 som registrerats.

⁸⁵ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema gymnasie- och gymnasiesärskolan.*

⁸⁶ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan.*

⁸⁷ Skolverket (2020). *Coronapandemins påverkan på vuxenutbildningen – Insamling maj 2020.*

⁸⁸ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 3 – Tema kommunal vuxenutbildning.*

⁸⁹ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 4 – Komvux.*

⁹⁰ Skolverket (2022). *Kunskapsstappet inom svenska för invandrare.*

⁹¹ Folkhälsomyndighetens statistik.

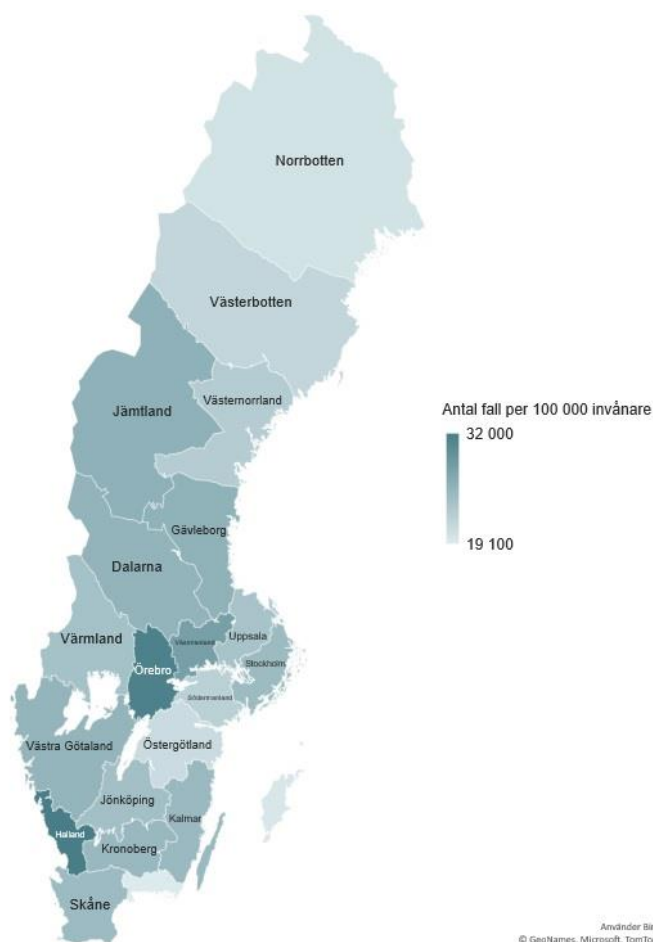
⁹² Arbetsmiljöverkets statistik.

⁹³ Under 2020 var till en början alla fall av covid-19 som konstaterats via laboratorium eller behandlande läkare anmälningspliktiga. Detta begränsades den 27 mars 2020, till att endast gälla personer som lagts in eller vårdats på sjukhus liksom personer på särskilt boende för äldre. Den 5 maj 2020 togs anmälningsplikten bort nationellt, men fanns kvar i vissa regioner. Dock återinfördes den kliniska anmälningsplikten nationellt den 1 oktober 2020 och den 26 november samma år inkluderades även antigen-tester i falldefinitionen.

Folkhälsomyndigheten har också använt andra undersökningsmetoder för att mäta förekomsten av covid-19 i befolkningen.⁹⁴ Resultat från dessa undersökningar har i vissa fall också ingått i statistiken. För år 2020 och 2021 redovisas ett fall av covid-19 per individ och 12-månadersperiod. För år 2022 är perioden 6 månader.⁹⁵

Kartan i figur 3 visar antalet fall av covid-19 per 100 000 invånare, per län, från och med 2020 till och med 2022 (vecka 35). Som kartan i figur 3 visar var antalet fall av covid-19 per 100 000 invånare som minst cirka 19 200 (i Blekinges län) och som mest cirka 32 000 (i Hallands län). I Stockholms, Västra Götalands respektive Skånes län var antalet bekräftade fall per 100 000 invånare mellan cirka 24 700 och cirka 25 400. Som tidigare nämnt har testkapaciteten varierat över tid och mellan olika regioner, så statistiken reflekterar inte nödvändigtvis det faktiska antalet infekterade individer per 100 000 invånare.

Figur 3. Totalt antal bekräftade fall av covid-19 per 100 000 invånare 2020–2022, per län.

Det totala antalet bekräftade fall av covid-19 per 100 000 invånare har summerats för åren 2020–2022 (till och med vecka 35 år 2022). En ljusare färg representerar ett lägre antal bekräftade fall och en mörkare färg ett högre antal. I Folkhälsomyndighetens data används regioner som geografisk avgränsning, i kartan ovan kallas de däremot län för att främja jämförbarheten med Figur 4. Regioner och län avser samma geografiska område. Källa: Folkhälsomyndigheten.

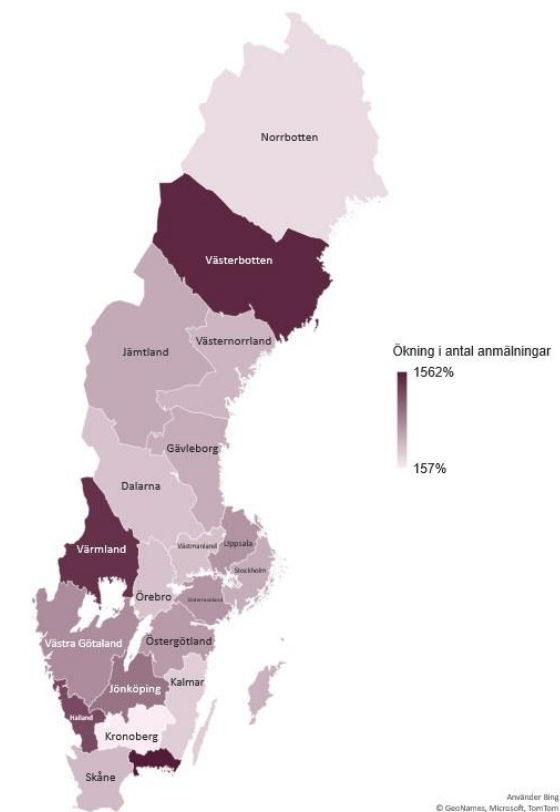
⁹⁴ Folkhälsomyndigheten (2021). *Beskrivning av datakällor för övervakning av covid-19*.

⁹⁵ Folkhälsomyndighetens statistik.

Arbetsmiljöverkets anmälningar över allvarliga tillbud inom utbildningsväsendet

Enligt 3 kap. 3 a § arbetsmiljölagen (1977:1160) är arbetsgivare skyldiga att omgående rapportera allvarliga tillbud, det vill säga händelser som inneburit allvarlig fara för liv och hälsa, till Arbetsmiljöverket. En anmälan representerar en incident, och inte en individ. Därmed kan flera individer finnas i en och samma anmälan. I och med att covid-19 klassificerades som en samhällsfarlig sjukdom var det, mellan den 2 februari 2020 till den 31 mars 2022, förpliktigt för arbetsgivaren att anmäla sjukdomsfall eller skador som uppstått till följd av smitta vid arbetsplatsen till Arbetsmiljöverket. Antalet anmälningar om allvarliga olyckor och tillbud⁹⁶ ökade inom utbildningsområdet i samtliga län i Sverige under åren 2021–2022, jämfört med åren 2017–2020. År 2020 var anmälningarna i linje med tidigare år, på grund av att arbetstagare inte uppmanades att anmäla att de blivit utsatta för smitta av covid-19 om de inte arbetade inom vård och omsorg. Däremot ökade det totala antalet anmälningar under år 2021 och 2022, till stor del på grund av smittspridningen av covid-19.

Figur 4. Ökningen av antalet anmälningar om allvarliga tillbud inom utbildningsväsendet från perioden 2017–2020 till perioden 2021–2022, per län.

Kartan visar ökningen av antalet anmälningar om allvarliga tillbud som inkommit till Arbetsmiljöverket, oavsett anledning till anmälan. En ljusare färg representerar en mindre ökning och en mörkare färg en större ökning. Jämförelsen är gjord mellan medelvärdet för antalet anmälningar åren 2017–2020 och medelvärdet för antalet anmälningar åren 2021–2022. Antalet anmälningar åren 2017–2020 ska representera ett "normalt antal anmälningar", medan antalet anmälningar åren 2021–2022 visar hur läget var under covid-19-pandemin. Källa: Arbetsmiljöverket.

⁹⁶ Arbetsmiljölagen (1977:1160), 3 kap. 3a.

Som kartan visar ökade antalet anmälningar om allvarliga tillbud i hela Sverige. Ökningen var som störst i Blekinge län, där ökade de med 1562 procent. Som minst var ökningen i Kronobergs län, där den var 157 procent. I samtliga län har det alltså skett minst en fördubbling av antalet anmälningar. Samtidigt har det i vissa län skett en mer än tiofaldig ökning. I Västra Götaland var ökningen 800 procent, i Stockholm 587 procent och i Skåne 502 procent.⁹⁷

Det är dock viktigt att komma ihåg att antalet anmälningar inte representerar antalet individer som drabbades eller kunde ha drabbats vid tillfället för incidenten. Det kan handla om allt ifrån en enskild individ till flera hundra. Detta kan också variera mellan länen. Vad anmälningarna representerar är antalet incidenter. Således visar kartan att antalet anmälningar om incidenter som är att betrakta som allvarliga tillbud har ökat olika mycket i olika län.

I sammanhanget ska det också belysas att kartan visar det totala antalet tillbud och inte bara de som varit relaterade till covid-19. Covid-19 var däremot en mycket stor orsak till att antalet anmälningar ökade inom utbildningsväsendet under pandemin. Även om utbildningsväsendet innefattar fler verksamheter än skolektorn, så gäller den generella tendensen med en stor ökning av antalet anmälningar även för skolan.

⁹⁷ I jämförelsen räknas 2020 som ett "normalår" på grund av att det inte uppmuntrades att anmäla tillbud med anledning av covid-19 inom utbildningsväsendet. Antalet anmälningar under år 2020 skiljde sig inte nämnvärt bland länen över lag, jämfört med åren innan pandemin. Jämförelsen är gjord genom att vi har tagit medelvärdet för antalet anmälningar under perioden 2017 till och med 2020, respektive 2021 till och med augusti 2022. Sedan har medelvärdet för 2017–2020 dragits från medelvärdet för 2021–2022. Denna differens har sedan dividerats med medelvärdet för 2017–2020. Resultatet blir den procentuella ökningen av det genomsnittliga antalet anmälningar under pandemin (från och med 2021, då anmälning uppmuntrades inom utbildningsväsendet), jämfört med innan pandemin.

4. Stora skillnader i pandemins konsekvenser för skolväsendet

Ett av de tydligaste resultaten kopplade till pandemins påverkan på skolväsendet är den stora skillnad som funnits på lokal och regional nivå vad gäller dess omfattning och konsekvenser. Som visats i avsnitt *Ökad frånvaro bland personal och elever* har det funnits stora skillnader i hur smittspridningen och den påföljande frånvaron inom skolväsendet sett ut i olika regioner. Medan vissa regioner hade en konstant hög smittspridning och frånvaro under pandemin var andra regioner endast drabbade i mindre utsträckning och under korta perioder. Kopplat till detta har det, framför allt från december 2020 och under vårterminen 2021, funnits stora regionala skillnader i omfattningen av den undervisning på distans som getts. Rekommendationen under perioden angav att gymnasieskolan skulle bedriva undervisning på distans omfattande 20–80 procent av elevernas undervisningstid utifrån det lokala smittläget. Såväl regional och lokal tillämpning och styrning, som det lokala smittläget, bidrog till att skillnaderna i mängden undervisning på distans blev allt större ju längre pandemin pågick. Den kraftiga smittspridning som följde från slutet av 2021 till våren 2022 bidrog ytterligare till att förekomsten av undervisning på distans och utbredningen av frånvaro såg olika ut. Det har också skiljt sig åt för eleverna när i deras utbildning som perioder av påverkan på lärande och mående har uppstått.

Skolsystemets olika nivåer ger också en tydlig bild av en ojämn påverkan på undervisningens kvalitet och elevernas kunskapsutveckling och mående under pandemin, vilket framträder i kommande avsnitt. Såväl Skolverkets som Skolinspektionens undersökningar visar att många huvudmän, rektorer och lärare uppger att det finns flera skolor, förskolor och verksamheter inom komvux som inte upplever någon eller ringa påverkan under pandemin. Samtidigt finns det många andra som uppger att det har funnits en stor påverkan på undervisningen och barnens och elevernas lärande och mående. I de följande avsnitten visas på de konsekvenser som pandemin har medfört för skolväsendet. I den analysen är det viktigt att ha med sig att påverkan inom olika områden har sett olika ut mellan och inom skolor, förskolor och andra verksamheter.

I kapitel 9 fördjupas diskussionen om avgörande skillnader som har funnits i verksamheternas förutsättningar för att hantera pandemins utmaningar vilket har resulterat i att pandemin drabbat skolor och elever olika. Det handlar bland annat om utmaningar i att ge elever en likvärdig utbildning och förmåga att kompensera för deras olika förutsättningar. Detta har bland annat lett till att det har funnits stora skillnader i vilka tekniska lösningar och läromedel som har varit tillgängliga i verksamheterna och hur förmågan har sett ut att använda dem. Det har också påverkat skolornas möjlighet att arbeta med skolans kompensatoriska uppdrag.

Utmaning att upprätthålla undervisningens kvalitet

Den omfattande smittspridningen och de restriktioner och rekommendationer som gällde under pandemin för att begränsa smittspridningen innebar, som tidigare beskrivits, en ökad frånvaro bland både elever och personal jämfört med före pandemin. Tillsammans med undervisning på distans förändrade det på ett genomgripande sätt förutsättningarna för att bedriva undervisningen inom samtliga skolformer. Skolverkets studier tyder sammantaget på att dessa faktorer, beroende på lokal omfattning och skolornas utgångsläge före pandemin, innebar en utmaning för att upprätthålla undervisningens kvalitet under pandemin.

Frånvaro och restriktioner påverkade närundervisningen

Inom framför allt förskola och grundskola har den ökade barn- och elevfrånvaron i många fall påverkat närundervisningen negativt

Utöver att den omfattande frånvaron bland barn i förskolan påverkade det enskilda barnets utveckling, påverkades också barngrupperna och utbildningen som helhet. Flera rektorer i förskolan har lyft att vissa moment tog längre tid att genomföra på grund av att de behövde upprepas eller att det sociala samspelet i barngruppen påverkades.⁹⁸ I grundskolan uppgav drygt två av tre lärare i Skolverkets enkätundersökning hösten 2021 att elevfrånvaron påverkade undervisningen. Flera lärare angav att hög elevfrånvaro innebar svårigheter för lärarna att planera sina lektioner. Lärarna beskriver bland annat att de behövt planera utifrån flera olika scenarier beroende på hur många elever som kan tänkas närvara. När många elever har varit frånvarande i olika omgångar blev det sämre kontinuitet i undervisningen eftersom lärare behövt lägga mycket tid på att repetera genomgångar eller vänta med att introducera nya moment. Många lärare har dessutom haft undervisning på distans parallellt med närundervisning och de har behövt planera och följa upp hemuppgifter för de elever som varit frånvarande. Vidare beskrivs att det var krävande att stötta de elever som haft hög frånvaro och att följa upp att varje elev har lärt sig det de ska. Flera lärare anger även att det har varit svårt att räkna till för de elever som behöver särskilt stöd.⁹⁹

I gymnasieskolan påverkade elevfrånvaron närundervisningen på liknande sätt som i grundskolan under de perioder då undervisning på distans förekom i mindre grad. Detta gällde i stor utsträckning från höstterminen 2021 och framåt. Framför allt har de dubbla planeringar som ofta krävs för närundervisning och undervisning på distans medfört en ökad arbetsbörda vilket påverkat lärarnas möjlighet att planera undervisningen och att ge elever i såväl klassrummet som på distans tillräckligt stöd och stimulans.¹⁰⁰ Sammantaget har elevfrånvaron på många skolor försvårat lärarnas arbete med att planera och genomföra undervisningen som tänkt och med bibehållen kvalitet. Samtidigt finns det vissa lärare som upplever att de ofta mindre barn- och elevgrupperna under pandemin gav större möjlighet för planering och reflektion och att möjligheterna att ge de

⁹⁸ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan*.

⁹⁹ Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*.

¹⁰⁰ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan*.

elever som var närvarande stöd ökade.^{101 102} Detta visar på den komplexitet som finns i att bedöma påverkan av elevfrånvaro. Det har även funnits stora regionala och lokala skillnader i vilken påverkan elevfrånvaron hade på närundervisningens kvalitet.

Stor personalfrånvaro har varit en förklaring till försämrad kvalitet i närundervisningen

Inom förskolan bedömer nio av tio rektorer att personalfrånvaron har påverkat undervisningens kvalitet negativt under pandemin. Ofta påverkade det möjligheten att genomföra den planerade undervisningen och att planera och följa upp undervisningen utifrån läroplanens målsättningar med samma kvalitet som normalt.¹⁰³ I Skolverkets enkätundersökningar beskrivs att lektioner i grund- och gymnasieskolan ibland ställts in för att läraren varit frånvarande och det inte har gått att få tag på vikarier eller för att det inte har varit önskvärt att ta in ny personal i skolan på grund av risken för smitta. Andra gånger har skolan tagit in vikarier som inte kunnat genomföra de moment som ordinarie lärare planerat för. Många lärare beskriver att de tvingats planera om sin undervisning med kort varsel när de behövt vikariera för frånvarande kollegor och en del lärare nämner att de har undervisat i ämnen eller årskurser som de normalt sett inte undervisar i. Många beskriver också att de behövt använda planeringstid och raster till att vikariera för kollegor eller till att anpassa sina egna lektioner efter rådande läge. Flera lärare nämner att det vid hög personalfrånvaro har varit svårare att dela upp eleverna i mindre undervisningsgrupper, vilket fått konsekvenser för elever i behov av stöd.¹⁰⁴ Personalfrånvaron bedöms också vara en av de viktigaste bidragande orsakerna till att arbetsbelastningen har ökat, se vidare avsnitt *Ansträngd arbetsmiljö för många lärare*. Den ökade arbetsbelastningen har enligt många lärare i sin tur bidragit till att de fått mindre tid till den egna undervisningen och mindre tid till dokumentation och planering. Detta har sammantaget påverkat närundervisningens kvalitet negativt.¹⁰⁵

Praktiska moment och samarbeten svåra att genomföra på grund av restriktioner

De restriktioner och rekommendationer som rådde under pandemin om att hålla avstånd och att minska trängsel påverkade möjligheterna att genomföra vissa undervisningsmoment och fick därmed inverkan på närundervisningens kvalitet. Ofta handlade det inom grund- och gymnasieskolan om moment såsom simundervisning, inomhusidrott, körsång, laborationer, studiebesök, apl och prao. Även språkundervisning, där det är vanligt att elever från olika klasser och skolor blandas, påverkades. Ofta har också undervisningsmoment och aktiviteter som syftar till samarbete behövt ställas in eller ändras, exempelvis fadderverksamhet, grupparbeten, temadagar, klassresor, skoldiscon, samlingar och skolavslutningar.

¹⁰¹ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan*.

¹⁰² Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin* och Skolverket (2022). *Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

¹⁰³ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan*.

¹⁰⁴ Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*.

¹⁰⁵ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan*.

Lärarna i Skolverkets undersökningar beskriver också hur de behövt lägga mycket tid på att leva upp till restriktionerna vilket tagit tid från undervisningen, till exempel genom att vädra klassrum, undvika trängsel i klassrummen samt torka av bänkar och redskap. Lärarna beskriver vidare att den växelvisa undervisningen som varvat undervisning på distans och närundervisning har påverkat undervisningen på plats i skolan eftersom det är många praktiska moment som ska hinnas med när eleverna väl är på plats. Många lärare uttrycker också att de har varit oroliga för smitta under pandemin vilket har påverkat hur de har närmat sig eleverna. Flera upplever exempelvis att det varit svårt att ge elever stöd när de inte kunnat vara fysiskt nära eleverna.¹⁰⁶

Inom förskolan ledde restriktionerna till inställda kulturaktiviteter och ökad utomhusvistelse vilket påverkade undervisningens kvalitet. Merparten rektorer i Skolverkets enkätstudie menade att inställda utflykter och kulturaktiviteter, såsom besök på museer och bibliotek, haft negativ påverkan på undervisningen. Även om den ökade utomhusvistelsen under pandemin oftast upplevdes som positiv försvårade den vissa undervisningsmoment såsom att rita, klippa, arbeta med pärlplattor och användandet av vissa digitala verktyg. Bland de förskolor där barnen ofta har ätit utomhus förekommer det, enligt rektorerna, att barnen inte har utvecklats i sin förmåga att äta med kniv och gaffel.¹⁰⁷

Ofta lägre kvalitet i undervisningen på distans

En av de mest genomgripande förändringarna inom skolväsendet under pandemin var övergången till undervisning på distans inom grundskolans högstadium och gymnasieskolan samt den ökade omfattningen av undervisning på distans inom komvux. I första hand gällde det olika former av undervisning då elever och lärare var åtskilda i rum men inte i tid, även om det också förekom undervisning då elever och lärare var åtskilda i både rum och tid, se avsnitt *Undervisning på distans blev en ny tillfällig arbetsform i högstadiet och gymnasieskolan*. Övergången skedde snabbt och det var under pandemin svårt att förutse hur långa perioderna med undervisning på distans skulle bli.

Svårt att uppnå samma kvalitet som vid närundervisning

Såväl Skolverket som Skolinspektionen har under pandemin följt konsekvenserna av undervisningen på distans. Myndigheternas bild är sammantaget att undervisning på distans under pandemin ofta innebar lägre undervisningskvalitet jämfört med närundervisning, särskilt inom skolformer där det fanns begränsad erfarenhet av denna undervisningsform.¹⁰⁸ Påverkan på undervisningens kvalitet var beroende av omfattningen av undervisningen på distans och verksamheternas utgångsläge vid omställningen till undervisningen på distans.

Enligt de gymnasielärare som besvarade Skolverkets enkät hösten 2021 har genomförandet av undervisningen varit utmanande under perioderna då den

¹⁰⁶ Skolverket (2022). *Kunskapsstapp i grundskolan under covid-19-pandemin* och Skolverket (2022). *Kunskapsstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

¹⁰⁷ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan*.

¹⁰⁸ Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*.

bedrevs på distans, och omkring hälften av lärarna beskriver att undervisningen på distans fungerade ganska dåligt för eleverna.¹⁰⁹ Denna bild bekräftas av drygt två av tre gymnasieelever i Skolinspektionens elevenkät vilka uppger att de oftast lär sig mer vid undervisning i skolans lokaler.¹¹⁰ Skolinspektionens distansinspektioner visade sammantaget att även om situationen för vissa elever inneburit större flexibilitet och bättre förutsättningar för lärande och närvaro, har undervisning på distans för merparten av eleverna ofta betytt lägre kvalitet i undervisningen och sämre möjligheter för lärande jämfört med närundervisning. Detta gällde framför allt inom grundskolans högstadium och gymnasieskolan, men även vissa delar inom komvux, såsom sfi drabbades särskilt.¹¹¹ Skolinspektionen bedömde att den lägre kvaliteten i undervisningen på distans ofta hängde samman med:

- Mindre aktivitet och delaktighet i lektionerna
- Sämre tillgång till stöd och stimulans
- Sämre studiemotivation och fokus
- Mindre färdighetsträning och sämre möjlighet till träning i autentiska situationer

Skolinspektionen pekar på att den interaktion som normalt sett uppstår i ett klassrum har varit svår att få till stånd på distans och den sammantagna bilden är att eleverna ställer färre frågor, att det är svårt att få i gång diskussioner och att det blir mer ensamarbete vilket resulterar i att eleverna upplever att de lär sig mindre. Undervisning på distans gör det också svårare för läraren att uppmärksamma elevernas aktivitet under lektionen och att upptäcka och tillgodose elevernas behov av såväl stöd som stimulans. Många elever har beskrivit att de har haft svårare att få lärarens uppmärksamhet, att förstå de förklaringar som ges och att de fastnar på uppgifter utan att komma vidare.

Det har i många fall upplevts som utmanande att genomföra uppgifter med tillräckligt djup och komplexitet på distans. Undervisningen på distans har också ofta präglats av att det har varit svårt att skapa variation i undervisningen vilket för flera elever har lett till sämre motivation och studiefokus. Det större fokus på teoretiska undervisningsmoment vid undervisningen på distans har påverkat många ämnen där praktiska och teoretiska moment vanligen varvas. Exempelvis har det varit en utmaning att genomföra laborationer och olika övningar inom ämnet idrott och hälsa. Skolinspektionen bedömde också att det har varit svårt att genomföra praktik och apl av god kvalitet. Möjligheterna att befästa elevernas kunskaper genom mängdträning och färdighetsträning i autentiska situationer hade därmed enligt Skolinspektionen försämrats.¹¹²

Skolverkets lärarenkät har gett en liknande bild. I svaren beskrivs att det inte har varit några större utmaningar att dela studiematerial med elever, att informera och hålla kontakt med eleverna och deras vårdnadshavare samt att dela praktisk

¹⁰⁹ Skolverket (2022). *Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

¹¹⁰ Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*.

¹¹¹ Skolverket (2022). *Kunskapstappet inom svenska för invandrare*.

¹¹² Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*.

information. Det upplevs också ha fungerat bra med elevernas möjligheter att ställa frågor under lektionstid och att genomföra föreläsningar och genomgångar. Det som enligt lärarna fungerat mindre bra har varit att få elever delaktiga och engagerade under lektionstid, att genomföra praktiska undervisningsmoment och att variera undervisningen. En stor andel av lärarna har också svarat att det fungerat dåligt att tillgodose elevers rätt till särskilt stöd och att ge elever extra anpassningar vid behov i samband med undervisningen på distans.¹¹³

Sammantaget har undervisning på distans som undervisningsform i många fall försvårat möjligheten att genomföra undervisning med samma kvalitet som vid närundervisning. Detta har påverkat ämnen olika beroende på dess karaktär. Exempelvis bedömdes ämnen som bygger på en stor del interaktion eller praktiska moment såsom språkämnen respektive estetiska ämnen blivit lidande. Likaså har ämnen där det har varit svårt för lärarna att följa elevernas stödbehov på distans drabbats. Matematik utgör ett tydligt sådant exempel. Den ovan beskrivna ofta lägre komplexitetsnivån i undervisningen på distans riskerar också få ett större genomslag i ämnen som är av kumulativ karaktär och ge effekter i elevernas kunskapsutveckling på längre sikt. Likväl har elevgrupper i behov av stöd påverkats av de sämre möjligheterna för detta vid undervisning på distans. I avsnitt *Kunskapsutvecklingen påverkades i vissa ämnen och elevgrupper* beskrivs påverkan på elevernas kunskapsutveckling ytterligare. Det finns också positiva erfarenheter av nya arbetssätt som utvecklats under pandemin och det stora digitala språng som har skett i skolan, se avsnitt *Digitalt språng under pandemin*.

Tillgång till teknik och teknisk kompetens har påverkat möjligheten att genomföra undervisning på distans med god kvalitet

Skolinspektionen har lyft att tillgången till adekvata tekniska lösningar och kompetens för att använda dem har varierat stort både mellan och inom skolor och att det för eleverna har inneburit en risk för en olikvärdig tillgång till undervisning av god kvalitet. Skolinspektionen kunde tydligt se att de skolor som låg långt fram i användandet av tekniken lyckades bättre med genomförandet av undervisning på distans och att skapa varierande och interaktiva lektioner.¹¹⁴ Det har också funnits stora skillnader i elevers tekniska vana och tillgång till fungerande teknik vilket har påverkat möjligheterna att ge elever inom framför allt sfi undervisning på distans anpassat efter deras möjligheter och behov.¹¹⁵ Det har således funnits stora skillnader i tekniska förutsättningar och teknisk kompetens för att både bedriva och tillgodogöra sig undervisning på distans under pandemin.

Hybridundervisning försvårade också undervisningen på distans

När lärare behövde undervisa vissa elever på plats i klassrummet samtidigt som övriga elever fick sin undervisning på distans påverkade det inte enbart, som tidigare nämnts, kvaliteten på närundervisningen utan också kvaliteten i

¹¹³ Skolverket (2022). *Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

¹¹⁴ Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*.

¹¹⁵ Skolverket (2022). *Kunskapstappet inom svenska för invandrare*.

undervisningen på distans. Under pandemin var vissa elever undantagna från rekommendationen om undervisning på distans. Det rörde sig om elever på introduktionsprogram, elever i gymnasiesärskolan, avgångselever samt elever som behövt genomföra praktiska moment eller examinationer. Elever som av olika orsaker bedömts vara sårbara för undervisning på distans har också kunnat undantas. Drygt hälften av de gymnasielärare som besvarat Skolverkets enkät anger att de under pandemin undervisat elever som varit undantagna från undervisning på distans – fler av dem är yrkeslärare än ämneslärare – och en majoritet av dessa lärare beskriver att det främst har skett genom hybridundervisning. Många lärare uttrycker att dessa hybridformer fungerat mindre bra och att undervisningen har blivit lidande när lärarna har haft blandad undervisning. Den har varit mer splittrad och har krävt mer tid och planering av lärarna, med svårigheter för lärarna att få översikt och att räkna till åt alla elever.¹¹⁶

Skolverkets bedömning

Skolverkets bedömning är att elev- och personalfrånvaron bidrog till lägre kvalitet i närundervisningen under pandemins aktiva skeden. Storleken på påverkan tycks dock ha varierat beroende på hur omfattande och långvarig frånvaron varit lokalt under olika perioder av pandemin. Skolverkets bedömning är vidare att frånvaron främst har påverkat förskolan och grundskolan då övriga skolformer i större utsträckning har kunnat erbjuda alternativa undervisningsformer vid frånvaro under pandemin. Utöver frånvaro har också restriktioner påverkat lärares möjlighet att ägna sig åt undervisning och att genomföra undervisningsmoment som kan berika undervisningen och stärka undervisningens komplexitet och djup.

Skolverket bedömer att det har varit svårt att bedriva undervisning på distans under pandemin med samma undervisningskvalitet som den närundervisning eleverna normalt skulle ha fått. Detta har påverkat ämnen olika beroende på dess karaktär. Konsekvenserna av den försämrade undervisningskvaliteten beror bland annat på hur omfattande perioderna med undervisning på distans har varit lokalt och på verksamheternas utgångsläge vid omställningen till undervisning på distans. Såväl tekniska förutsättningar som elevers och personals förmåga att nyttja dem har varit avgörande för att bedriva undervisning på distans av god kvalitet. Skolverkets bedömning är vidare att perioderna med hybridundervisning försvårade lärarnas arbete med att skapa en undervisning av god kvalitet för samtliga elever, även om det har varit positivt för elever att få så stor tillgång som möjligt till undervisning på plats i skolan.

¹¹⁶ Skolverket (2022). *Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

Kunskapsutvecklingen påverkades i vissa ämnen och elevgrupper

Skolverket har i flera studier undersökt i vilken utsträckning pandemin har påverkat barns och elevers kunskapsutveckling på olika nivåer i skolväsendet. Den sammantagna bilden utifrån huvudmäns, rektorers och lärares bedömningar är att kunskapsutvecklingen har påverkats ojämnt under pandemin och att det framför allt är inom vissa kunskapsområden och inom vissa elevgrupper som ett kunskapstapp har uppstått. Det gäller exempelvis elever som innan pandemin hade sämre förutsättningar att nå betygskriterierna, elever vars vårdnadshavare har kort utbildningsbakgrund och elever med ett annat modersmål än svenska. Kunskapsutvecklingen tycks även ha påverkats särskilt inom språkämnen, matematik och för praktiska ämnesinlag. De viktigaste orsakerna till kunskapstappet är att elever varit frånvarande, eller att undervisning på distans har fungerat sämre för eleven eller inom det aktuella ämnet. Nedan beskrivs dessa resultat inom respektive skolform.

Vad betyder "kunskapstapp"?

Med *kunskapstapp* menar Skolverket att eleverna, som en konsekvens av pandemin, inte har fått de kunskaper eller färdigheter de normalt skulle ha fått.

Hög frånvaro i förskolan påverkade barns lärande

Frånvaron i förskolan var hög under pandemin, vilket redogjorts för i avsnitt *Ökad frånvaro bland personal och elever*. Den höga frånvaron bland barn och personal kan ha fått negativa konsekvenser för barnens lärande. I Skolverkets enkätundersökning hösten 2021 angav fyra av tio rektorer att barnens förutsättningar att utvecklas i enlighet med målen försämrades under pandemin. Som exempel nämndes att förmågan att fungera i grupp, att lyssna samt att ge uttryck för egna uppfattningar riskerar att inte ha utvecklats i samma utsträckning som när barnen är närvarande i förskolan.¹¹⁷ När Skolverket tidigare under 2021 ställde samma fråga till huvudmän varierade svaren mellan kommunala och enskilda huvudmän. Hälften av de kommunala och en tredjedel av de enskilda huvudmännen bedömde att barnen i deras förskolor fått sämre möjligheter att utvecklas mot målen under pandemin.¹¹⁸

Rektorerna lyfte även att långvarig frånvaro får negativa konsekvenser för barns språkutveckling. Det gällde särskilt de barn som har ett annat modersmål än svenska och vars familj inte pratar svenska hemma. Som nämnts i avsnitt *Ökad frånvaro bland personal och elever* var det vanligare med längre frånvaro på förskolor där en större andel barn har utländsk bakgrund. En dryg majoritet av rektorerna uppgav också att övergången från förskola till förskoleklass fungerade sämre under pandemin, bland annat när det gällde informationsutbyte mellan verksamheterna. I undersökningen uttrycks en oro för att pandemins påverkan på

¹¹⁷ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan*.

¹¹⁸ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisnings 4 – förskolan*.

barns språkutveckling och övergången mellan förskola och förskoleklass riskerar att få negativa konsekvenser för barns fortsatta skolgång.¹¹⁹

Skolverket genomförde under hösten 2022 en mindre intervjustudie med lärare och rektorer i fem skolor med förskoleklass och årskurs 1–3 där rektor tidigare bedömt att det skett ett kunskapstapp. Studien visar att flera rektorer och lärare upplever att elevernas förutsättningar inför skolstarten förändrades under pandemin. Eleverna uppges i vissa fall inte ha fått med sig samma kunskaper och färdigheter från förskolan som tidigare. Det uppges framför allt finnas en påverkan på elevernas språkutveckling och utveckling av sociala förmågor. Lärare och rektorer beskriver att de som en konsekvens av detta har fått prioritera om undervisningen i förskoleklass och fokusera mer på att stärka elevernas sociala förmågor.¹²⁰

Frånvaro bedöms ha medfört ett visst kunskapstapp i grundskolan

I Skolverkets enkätundersökning hösten 2021 bedömde lärare och rektorer att det fanns ett visst kunskapstapp i alla grundskolans årskurser, men få bedömde att tappet var stort. Störst kunskapstapp bedömdes ha uppstått i de högre årskurserna. Närmare hälften av rektorerna och sex av tio lärare uppgav att det i viss eller stor utsträckning fanns ett kunskapstapp i årskurs 8 och 9. Lärare upplevde ett större tapp än rektorer i samtliga årskurser. Kunskapstappet i grundskolan bedömdes vara relativt jämnt fördelat mellan olika ämnen, men något mer omfattande i moderna språk, modersmål, matematik och svenska.¹²¹

Den höga elevfrånvaron i grundskolan under pandemin lyfts fram som en central förklaring till kunskapstappet.¹²² Utöver att elever har missat undervisning vid frånvaro finns det tecken på att kvaliteten på undervisningen har varit lägre, bland annat till följd av en hög personalfrånvaro. Det är troligt att även undervisning på distans i någon utsträckning har bidragit till kunskapstappet i grundskolan, i synnerhet på högstadiet. Skolverket bedömer dock att det framför allt är frånvaron som har påverkat kunskapstappet eftersom grundskolan till allra största del bedrev undervisning i skolans lokaler.¹²³ Det finns också tecken på att undervisningen har påverkats negativt vid längre perioder av växelvis närundervisning och undervisning på distans, framför allt eftersom omställningen var krävande för lärarna.¹²⁴

Elever med sämre förutsättningar påverkades mest

Skolverkets studier visar att elever som redan innan pandemin hade sämre förutsättningar att uppfylla betygskriterierna, såsom elever i behov av stöd och elever med mindre gynnsamma socioekonomiska förutsättningar, drabbades

¹¹⁹ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan*.

¹²⁰ Resultatet från intervjustudien redovisas i kapitel 6.

¹²¹ Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin* och Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4 – Grundskolan*.

¹²² Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*.

¹²³ Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*.

¹²⁴ Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*.

särskilt hårt av pandemins konsekvenser. Den elevgrupp som bedömdes ha störst kunskapsstapp var elever med hög frånvaro. Samtidigt tycks de elever som var mest frånvarande under pandemin ofta vara samma elever som redan tidigare hade hög frånvaro och därmed sämre förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen. Likaså bedömdes elever i behov av extra anpassningar och särskilt stöd i större utsträckning ha drabbats av ett kunskapsstapp än övriga elever. Även elever med ett annat modersmål än svenska bedömdes ha ett större kunskapsstapp än elever i genomsnitt.¹²⁵

Det tycks även finnas ett samband mellan kunskapsstapp och vårdnadshavarnas utbildningsnivå. Rektorer och lärare på skolor där en liten andel av eleverna har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning bedömde oftare att det fanns ett kunskapsstapp hos eleverna. Skillnaderna är något större i låg- och mellanstadiet än i högstadiet. På samma sätt tycks det finnas ett samband mellan kunskapsstapp och utländsk bakgrund. Lärare vid skolor med en hög andel elever med utländsk bakgrund såg generellt ett större kunskapsstapp än lärare vid skolor med en lägre andel elever med utländsk bakgrund. För högstadiet fanns även ett negativt samband mellan lärartäthet och kunskapsstapp, vilket indikerar att skolor med en hög lärartäthet hade bättre förutsättningar att mildra pandemins konsekvenser. Sammantaget tyder resultaten på att elever på skolor med mindre gynnsam elevsammansättning kan ha drabbats särskilt hårt i sin kunskapsutveckling under pandemin.¹²⁶

Insatserna för att hantera kunskapsstappet var inte alltid tillräckliga

En majoritet av rektorerna i Skolverkets enkätundersökning hösten 2021 uppgav att det har genomförts insatser under pandemin för att motverka ett kunskapsstapp i grundskolan. Exempel på insatser är lovskola, läxhjälp och extra undervisning för elever som har varit frånvarande. Samtidigt bedömde knappt hälften av rektorerna att insatserna kommer att vara tillräckliga för att motverka ett kunskapsstapp. Det förklaras bland annat av brist på utbildade lärare och vikarier samt brist på tid för att hämta igen den undervisning som inte har kunnat genomföras. För att kunna hantera kunskapsstappet efterfrågade många rektorer i Skolverkets studie mer resurser för att anställa lärare, specialpedagoger, speciallärare och annan personal samt stöd för att kunna utöka undervisningstiden.¹²⁷

Undervisning på distans påverkade kunskapsutvecklingen i gymnasieskolan

I Skolverkets enkätundersökning hösten 2021 svarade en majoritet av rektorer och lärare att de såg ett kunskapsstapp hos avgångseleverna våren 2021. Majoriteten såg också ett kunskapsstapp hos eleverna som höstterminen 2021 gick i gymnasieskolans år 2 och år 3. Till skillnad från grundskolan bedöms

¹²⁵ Skolverket (2022). *Kunskapsstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*.

¹²⁶ Skolverket (2022). *Kunskapsstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*. Samt statistiska analyser gjorda till grund för rapporten.

¹²⁷ Skolverket (2022). *Kunskapsstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*.

undervisning på distans vara den främsta orsaken till kunskapstappet i gymnasieskolan. Som beskrivits i avsnitt *Utmaning att upprätthålla undervisningens kvalitet*, uppgav cirka hälften av lärarna i enkätundersökningen att undervisning på distans fungerade ganska dåligt för eleverna.¹²⁸ Även Skolinspektionen har konstaterat att för majoriteten av de elever som har fått en större mängd undervisning på distans har situationen inneburit försämrade förutsättningar för lärande och kunskapsutveckling. Både rektorer, lärare och elever upplevde att eleverna lärde sig mindre när lektionerna gavs på distans. Skolinspektionen och Skolverket ser att elevernas egna förutsättningar i form av motivation och stöd hemifrån, eller genom deras sociala nätverk, i stor utsträckning har påverkat möjligheterna till lärande och kunskapsutveckling när undervisningen varit på distans, vilket också redogörs för i avsnitt *Vissa elevers mående försämrades under pandemin*.¹²⁹ Ett annat skäl till kunskapstappet har varit att undervisningen inte fullt ut har kunnat bedrivas, vilket framför allt har gällt många av de ämnen som har praktiska inslag.¹³⁰

Matematik och andra progressionsämnen påverkades särskilt

Lärare och rektorer i enkätundersökningen hösten 2021 bedömde att det fanns ett visst kunskapstapp i alla ämnen i gymnasieskolan, men att vissa ämnen utmärkte sig särskilt. Precis som i grundskolan handlar det främst om matematik och moderna språk, men även om yrkesämnena och ämnen med praktiska och laborativa inslag, exempelvis fysik, kemi och biologi. Kunskapstappet tycks vara mer problematiskt i de ämnen som till stor del har bedrivits på distans och där elevernas kunskap i hög grad byggs upp kumulativt, det vill säga där fortsättningskurserna i hög grad förutsätter en viss nivå av kunskaper från de tidigare kurserna. Detta gäller i hög grad ämnen som matematik och moderna språk.¹³¹ I Skolverkets intervjustudie med lärare och rektorer hösten 2022 beskrivs ytterligare orsaker till att just matematik har drabbats under pandemin. Det handlar till exempel om att många elever redan innan pandemin upplevde att matematik var ett svårt ämne och att det för många elever krävs att läraren är tillgänglig för att kunna ge stöd när eleven räknar. Vidare anses matematik vara ett ämne som vissa elever har sämre självförtroende i och som de är mer rädda att misslyckas i än andra ämnen.¹³²

Svårigheter att genomföra apl påverkade yrkesämnena

Kunskapstappet inom yrkesämnena hänger samman med möjligheten att genomföra apl. Nästan hälften av yrkeslärarna i Skolverkets enkätundersökning uppgav att eleverna inte alls eller bara i viss utsträckning kunde genomföra sin apl under 2020. Det var framför allt svårt att genomföra apl inom hantverksprogrammet, el- och energiprogrammet och hotell- och turismprogrammet. Under 2021 minskade svårigheterna något, men hösten 2021 uppgavs det fortsatt vara svårt att genomföra apl inom ett flertal yrkesprogram.

¹²⁸ Skolverket (2022). *Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

¹²⁹ Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*.

¹³⁰ Skolverket (2022). *Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

¹³¹ Skolverket (2022). *Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

¹³² Intervjustudien redovisas i kapitel 5.

Flera yrkeslärare beskrev att de genomfört apl som motsvarande utbildning förlagd till skolan under 2020 och 2021, till exempel genom uppbyggda verkstäder och simulerade arbetsplatser i skolans lokaler.¹³³ Här är det viktigt att betona att apl som regel ska ske på en arbetsplats.¹³⁴ Skolinspektionen har sett exempel på att elever som utbildar sig till bussförare har fått träna på kundbemötande och hur de presenterar en resa för sina passagerare i rollspel på skolan. Ett annat sätt att lösa praktiska moment var att skolan skickade hem material till eleverna, exempelvis en matkasse eller frisör- eller sminkdockor, så att de kan träna hemifrån.¹³⁵ Dessa exempel visar att det finns en risk för att eleverna under pandemin inte fick möjlighet att utveckla kunskaper, förmågor och förståelse i samma utsträckning som vid lärande på en arbetsplats. Svårigheterna att genomföra apl är ytterligare ett tecken på att det har skett ett kunskapsstapp inom åtminstone några av de yrkesämnena som ges inom gymnasieskolan.

Större kunskapsstapp i vissa elevgrupper

Även om rektorer och lärares enkätsvar hösten 2021 tyder på att ett kunskapsstapp förekom på alla nationella program och i de flesta ämnen, så är det inte alla elevers kunskapsutveckling som har påverkats negativt av pandemin. Konsekvenserna är olika stora och av olika innebörd för olika elever. Precis som i grundskolan bedömdes kunskapsstappet vara störst hos de elever som redan innan pandemin hade sämre förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen och nå betygskriterierna. Det handlar framför allt om elever med hög frånvaro och elever i behov av extra anpassningar och särskilt stöd.¹³⁶ Det riskerar att förstärka redan befintliga skillnader mellan olika elevgruppers kunskapsutveckling.

Trots att elever på introduktionsprogram var undantagna undervisning på distans har Skolinspektionen visat att det i vissa fall förekom undervisning på distans även där, men med viss flexibilitet som gav eleverna möjlighet att också vara i skolan. För elever på språkinträdning innebar undervisning på distans att eleverna fick en sämre språkutveckling i svenska, framför allt när det gäller muntliga färdigheter. Över hälften av de tillfrågade eleverna svarade att det fungerade dåligt att ha undervisning på distans och att de lärde sig mer och fick bättre övning i att prata svenska när undervisningen var i skolan.¹³⁷ Även Skolverket har sett ett kunskapsstapp bland nyanlända elever och elever med bristande kunskaper i svenska.¹³⁸

I Skolinspektionens granskning av undervisningen på distans framkom även att flickor i något lägre grad upplevt att deras behov av stöd uppmärksammats av läraren och i högre grad upplevt en försämrad hälsa till följd av undervisningen på distans.¹³⁹ Även i Skolverkets intervjustudie med lärare och rektorer hösten 2022

¹³³ Skolverket (2022). *Kunskapsstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

¹³⁴ Enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen (2010:2039) definieras arbetsplatsförlagt lärande som "lärande på ett program som genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". Enligt 4 kap. 13 § kan dock apl under vissa förutsättningar få bytas ut mot motsvarande utbildning förlagd till skolan.

¹³⁵ Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*.

¹³⁶ Skolverket (2022). *Kunskapsstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

¹³⁷ Skolinspektionen (2021). *Undervisning på distans på språkinträdning*.

¹³⁸ Skolverket (2022). *Kunskapsstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

¹³⁹ Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*.

framkommer att flickor som grupp har drabbats särskilt under pandemin. Det tycks vara vanligare att flickor har sämre studiemotivation jämfört med innan pandemin.¹⁴⁰

Insatserna tycks inte ha varit tillräckliga

På de flesta gymnasieskolor genomfördes insatser under läsåret 2021/22 för att motverka ett kunskapsstapp med anledning av pandemin. I de flesta fall handlade det om extra anpassningar och särskilt stöd, personalförstärkningar och lovskola. Samtidigt uppgav många rektorer och lärare att insatserna inte kommer att vara tillräckliga för att fullt ut motverka det kunskapsstapp som har uppstått. Insatserna begränsades av att det saknades ekonomiska och personella resurser, men också att tiden och orken inte räckte till för lärare och elever. Lärare vid skolor med en låg lärartäthet såg något större hinder för insatserna, jämfört med lärare vid skolor med en hög lärartäthet. Hälften av rektorerna i enkätundersökningen hösten 2021 uttryckte att det fanns behov av stöd eller åtgärder från den nationella nivån för att motverka kunskapsstappet för elever i gymnasieskolan.¹⁴¹

Gymnasielärare ser spår av pandemin även hösten 2022

I Skolverkets undersökning bland gymnasielärare hösten 2022 beskriver lärare att det i flera skolor finns kvarvarande effekter av pandemin i gymnasieskolan.¹⁴² Det handlar både om ett kvarvarande kunskapsstapp och om att vissa elever tycks ha tappat sociala färdigheter och motivation samt att frånvaron ligger kvar på en högre nivå jämfört med innan pandemin. Detta beskrivs mer i avsnitt *Sociala färdigheter har påverkats i vissa fall*. Bland de lärare som ser kvarvarande effekter vad gäller kunskaper, nämns att elever inte har med sig samma grundläggande kunskaper från grundskolan. Några beskriver att kunskaperna inte är lika ”djupa”, och att det särskilt gäller matematik, läsning och språk.

Inom komvux hade främst elever i sfi en långsammare kunskapsutveckling

Komvux omfattades av ett annat regelverk än grundskolan och gymnasieskolan under pandemin och har därför haft längre perioder av utbildning på distans. Samtidigt som det fanns en större vana av att studera på distans bland flera elevgrupper i komvux, fanns det också skolformsdelar där många elever saknade en sådan vana. När Skolverket under hösten 2021 genomförde en enkätundersökning riktad till samtliga huvudmän för komvux bedömde endast ett fåtal att det i stor utsträckning skett ett kunskapsstapp inom komvux på grundläggande nivå, medan en stor majoritet bedömde att det hade skett i viss utsträckning. En liknande bild – om än något mer positivt – kunde ses gällande yrkeskurser inom komvux på gymnasial nivå och ytterligare något bättre såg det ut inom övriga kurser inom komvux på gymnasial nivå. När det gäller komvux som särskild utbildning angav de flesta huvudmän att de inte vet om det skett ett

¹⁴⁰ Intervjustudien redovisas i kapitel 5.

¹⁴¹ Skolverket (2022). *Kunskapsstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

¹⁴² Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på läramas bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar. Endast ämneslärare ingår i panelen.

kunskapstapp, vilket gör underlaget för osäkert för att dra några slutsatser. Det finns dock exempel på att en del av undervisningen inom komvux som särskild utbildning ställdes in under pandemin, bland annat på grund av att eleverna var i riskgrupp. Det indikerar att det kan finnas ett kunskapstapp även inom denna elevgrupp.¹⁴³

Många huvudmän i undersökningen bedömde att det fanns ett kunskapstapp inom komvux i sfi. Nio av tio huvudmän svarade att det hade skett ett kunskapstapp inom sfi under pandemin, varav nästan fyra av tio bedömde att ett kunskapstapp hade skett i stor utsträckning. Det förklaras bland annat av utmaningar kopplat till undervisning på distans, till exempel elevers vana att studera på distans, teknisk utrustning i hemmet, digital kompetens och studiemiljön i hemmet.¹⁴⁴

Mindre undervisningstid en orsak till långsammare kunskapsutveckling inom komvux i sfi

Skolverket genomförde våren 2022 en intervjuundersökning med fem kommuner som uppgett att det skett ett kunskapstapp i stor utsträckning inom sfi. I intervjuerna med lärare och rektorer framträdde en tydlig bild av att elever inom framför allt studieväg 1 och 2, det vill säga elever med kort tidigare utbildningsbakgrund, behövde längre tid i sina kurser under pandemin. Kunskapstappet inom sfi tycks alltså handla om en långsammare kunskapsutveckling snarare än att elever har gått vidare i sina studier utan att ha fått med sig delar av utbildningen, vilket är fallet i andra skolformer. Detta syns även på nationell nivå där den officiella statistiken visar att vissa kurser inom sfi kraftigt har förlängts under pandemin. I intervjuerna framkom att elever inom studieväg 1 och 2 har haft svårt att studera enskilt hemma och därför prioriterades för närundervisning i flera mindre grupper. Det ledde i sin tur till att lärarresurserna inte räckte till och att eleverna i de undersökta verksamheterna fick ungefär hälften av den reglerade minsta omfattningen av undervisningstiden.¹⁴⁵ Elever inom studieväg 3 bedömdes ha bättre förutsättningar att studera hemma, men även för dessa elever var undervisningen på distans krävande och många påverkades av bristande studiero i hemmet.¹⁴⁶

Mindre undervisningstid beskrivs som den främsta orsaken till den långsammare kunskapsutvecklingen. Även kvaliteten på undervisningen påverkades negativt, till exempel genom att undervisningsmaterial förenklades och moment togs bort. Eleverna har framför allt haft svårt att utveckla de muntliga färdigheterna under pandemin, så som att tala, lyssna och samtala på svenska. För vissa elever har dock kunskapsutvecklingen inom samtliga områden påverkats negativt.¹⁴⁷

¹⁴³ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 4 – Komvux.*

¹⁴⁴ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 4 – Komvux.* Se även Skolinspektionen (2021). *Fjärr-och distansundervisning vid kommunal vuxenutbildning. Iakttagelser baserade på intervjuer med rektorer och elever från 54 verksamheter under covid-19-pandemin.*

¹⁴⁵ Utbildning i sfi ska i genomsnitt under en fyraveckorsperiod omfatta minst 15 timmar undervisning i veckan. Undervisningens omfattning får dock minskas om eleven begär det och huvudmannen finner att det är förenligt med utbildningens syfte. 20 kap. 24 § skollagen.

¹⁴⁶ Skolverket (2022). *Kunskapstappet inom svenska för invandrare.*

¹⁴⁷ Skolverket (2022). *Kunskapstappet inom svenska för invandrare.*

Risk för sämre kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet

Precis som inom gymnasieskolans yrkesprogram har yrkesutbildningen inom komvux haft svårt att anordna apl under pandemin. Detta eftersom inte alla arbetsplatser har tagit emot elever på samma sätt som tidigare. Svårigheterna innebar att huvudmännen i vissa fall behövde söka andra arbetsplatser eller genomföra apl som motsvarande utbildning i komvux lokaler. Det finns en risk att det har påverkat kvaliteten på apl och att eleverna inte fått möjlighet att utveckla kunskaper, förmågor och förståelse i samma utsträckning som vid lärande på arbetsplatser.¹⁴⁸

Vissa huvudmän såg behov av insatser

Huvudmännen har genomfört insatser för att ta igen förlorade kunskaper och färdigheter hos eleverna, till exempel utlåning av digitala verktyg till elever, ökad tillgång till handledning och stöd, förlängning av kurser och ändringar i individuella studieplaner och praktiska moment samt apl som genomförts som motsvarande utbildning i komvux lokaler. Vissa huvudmän uttryckte även att de såg behov av insatser från den nationella nivån. Det handlade då främst om insatser som syftade till att utöka stödet till elever samt statsbidrag för extra kostnader kopplade till pandemin.¹⁴⁹

Pandemin kan påverka kompetensförsörjningen

I början av pandemin steg arbetslösheten som en konsekvens av de nya förutsättningar som pandemin förde med sig.¹⁵⁰ Det försvårade övergången mellan skola och arbetsliv för unga eftersom sektorer där unga ofta får sina första jobb drabbades särskilt hårt av pandemin. Ett exempel på det är att elever som tog examen från gymnasieskolan våren 2020 i lägre utsträckning var anställda under det kommande halvåret, jämfört med de som examinerades 2019.¹⁵¹ Ungas möjligheter att resa och studera utomlands har också varit starkt begränsade. Mycket pekar på att pandemin kommer att ha såväl kort- som långsiktiga effekter på ungas möjligheter att etablera sig och avancera på arbetsmarknaden. Forskning har till exempel visat att unga som tar steget in på arbetsmarknaden under perioder med låg ekonomisk tillväxt och svag arbetskraftsefterfrågan utsätts för överrisker för arbetslöshet och en långsiktigt försvagad inkomstutveckling. Under pandemin sökte sig därför många fler unga till utbildning i Sverige jämfört med innan pandemin.¹⁵² Under 2020 ökade antalet heltidsstuderande till den högsta nivån sedan mätningarna startade.¹⁵³

Enligt den officiella statistiken ökade antalet elever som läst en yrkesinriktning på minst 400 poäng i komvux på gymnasial nivå med 4 procent mellan 2020 och 2021. Antalet elever ökade inom alla inriktningar förutom fordon och transport samt VVS och fastighet. Naturbruk hade den största ökningen med 34 procent fler

¹⁴⁸ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 4 – Komvux*.

¹⁴⁹ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 4 – Komvux*.

¹⁵⁰ Statistiska centralbyråns statistik.

¹⁵¹ Statistiska centralbyråns (2021). *Inträdet på arbetsmarknaden under coronapandemin*.

¹⁵² Forte (2022). *Sociala utmaningar för unga i spåren av pandemin, en forskningsöversikt* och IFAU (2022). *Barn och unga under coronapandemin*.

¹⁵³ Statistiska centralbyråns (2021). *Coronapandemin slog hårt mot arbetsmarknaden 2020*.

elever, följt av hotell och turism som ökade med 27 procent.¹⁵⁴ Antalet elever i yrkesutbildning ökade även innan pandemin, men utvecklingen ser ut att ha förstärkts inom de flesta yrkesområden. Det tycks dock inte finnas något tydligt samband mellan de yrkesområden där eleverna ökar och de branscher som påverkades negativt under pandemin, som till exempel hotell- och restaurangbranschen.

Även Skolverkets enkätundersökning riktad till kommuner hösten 2021 visar att fler sökte till komvux på gymnasial nivå under 2021 jämfört med 2019. Det gällde alla kurser inom komvux på gymnasial nivå men i synnerhet yrkeskurser. Samtidigt framgick att flera huvudmän inte kunde möta upp den ökade efterfrågan på yrkeskurser inom komvux. Till exempel hade två av fem huvudmän fler sökande än platser till kurser inom vård och omsorg samt till barn och fritid under januari-augusti 2021.¹⁵⁵ Det riskerar att påverka kompetensförsörjningen på ett negativt sätt. Det fanns även innan pandemin utmaningar med att kunna erbjuda yrkesutbildningar inom komvux på gymnasial nivå,¹⁵⁶ men pandemin tycks ha förstärkt utvecklingen. Skolverket har i uppdrag att kontinuerligt utarbeta regionala planeringsunderlag och arbetar sedan augusti 2022 med att utforma och tillgängliggöra dessa underlag som stöd för huvudmännens planering, dimensionering och erbjudande av gymnasial utbildning.¹⁵⁷

Flera undersökningar visar att studie- och yrkesvägledningen haft begränsade möjligheter att utföra sitt uppdrag under pandemin. I gymnasieskolan och komvux har studie- och yrkesvägledningen fått bedrivas på distans och var fjärde gymnasierector bedömer att eleverna endast i viss utsträckning fått tillgång till den studie- och yrkesvägledning som de hade behov av under pandemin.¹⁵⁸ Även i grundskolan finns indikationer på att studie- och yrkesvägledningen delvis har fått stå tillbaka under pandemin.¹⁵⁹ Det finns därmed en risk för att elevernas förutsättningar att göra informerade och välgrundade utbildnings- och yrkesval har påverkats negativt under pandemin.

Skolverkets bedömning

Utöver de internationella kunskapsmätningarna saknas det mätningar av kunskapsutvecklingen över tid hos svenska elever. Det gör att det finns en stor osäkerhet när det gäller att bedöma pandemins påverkan på elevers kunskaper. Skolverket kan dock, utifrån de bedömningar som gjorts av huvudmän, rektorer och lärare, konstatera att pandemin tycks ha haft en viss påverkan på barns och elevers kunskapsutveckling, om än i varierande grad beroende på skolform.

¹⁵⁴ Skolverket (2022). *Elever och studieresultat i kommunal vuxenutbildning 2021*.

¹⁵⁵ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 4 – Komvux*.

¹⁵⁶ Skolverket (2021). *Samlad redovisning och analys inom yrkesutbildningsområdet*, Skolverket (2020). *Skolverkets lägesbedömning 2020*, Statistiska centralbyrån (2017). *Trender och prognoser 2017 och Skolverket (2022) Underlag för planering och dimensionering av utbildning*.

¹⁵⁷ 6 a § i förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk samt Uppdrag (U2022/02828) om regionala planeringsunderlag.

¹⁵⁸ Skolverket (2022). *Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

¹⁵⁹ Skolverkets målgruppsdialoger med lärare, rektorer och huvudmän hösten 2022.

Skolverket bedömer att den höga frånvaron i **förskolan** har påverkat barns möjligheter att utvecklas i enlighet med målen för förskolan, om än i varierande utsträckning. Skolverket ser bland annat att vissa barn har hämmats i sin språkutveckling och varit mindre förberedda inför starten i förskoleklass.

I **förskoleklass och grundskolan** påverkade elev- och personalfrånvaron i många fall undervisningens kvalitet negativt och medförde att elever i högre utsträckning missade undervisning. Det gjorde att många elever inte inhämtade och utvecklade samma kunskaper och färdigheter som de normalt sett skulle ha gjort. Det gäller särskilt elever som redan innan pandemin hade sämre förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen, till exempel elever med behov av stöd och elever med ett annat modersmål än svenska. Skolverket bedömer därför att det är viktigt att fortsatt följa elevernas kunskapsutveckling i grundskolan.

I **gymnasieskolan** tycks kunskapsstappet ha varit mer uttalat men inte lika generellt som i grundskolan. Det handlar framför allt om att undervisning på distans bedöms ha fungerat sämre för vissa ämnen, till exempel matematik, moderna språk och ämnen med praktiska inslag. Även vissa elevgrupper bedöms ha påverkats mer än andra, vilket precis som i grundskolan handlar om elever som redan innan pandemin hade sämre förutsättningar att nå målen med utbildningen.

Inom **komvux** bedöms pandemin framför allt ha påverkat elevernas kunskapsutveckling inom sfi. Flera elever inom sfi har fått sin utbildningstid förlängd vilket kan ha försenat deras inträde på arbetsmarknaden och möjligheten till egen försörjning. Skolverket vill betona vikten av närundervisning för många elever inom sfi samt att digitala verktyg används på ett sätt som främjar kunskapsutvecklingen.

Inom såväl komvux som i gymnasieskolan kan svårigheterna att genomföra apl ha påverkat yrkesutbildningarnas kvalitet. Samtidigt har fler elever sökt sig till utbildning på gymnasial nivå inom komvux. Skolverket ser det som viktigt att det finns förutsättningar att möta upp ett ökat söktryck inom komvux – särskilt inom branscher där det råder brist på utbildad arbetskraft. Det är angeläget för att kunna möta den framtida kompetensförsörjningen.

Sociala färdigheter har påverkats i vissa fall

Utöver den påverkan som pandemin medfört för elevers kunskapsutveckling framträder en allt tydligare bild av att det även har uppstått en påverkan på vissa elevers sociala färdigheter. Det är tendenser som blir tydliga nu när skolgången återgått till det normala efter över två år med pandemi.

Svårare med samarbete och gruppaktiviteter

Även om grundskolan har tillåtits ha mer undervisning i skolans lokaler så har den varit begränsad av olika restriktioner och elevfrånvaron har periodvis varit hög. När grundskolan under hösten 2022 gick in i mer normala förhållanden beskriver rektorer och lärare i förskoleklass och lågstadiet att de upplever elever som mindre mogna än normalt och att elever saknar vissa sociala färdigheter. Det visar Skolverkets intervjustudie med lärare och rektorer i skolor där rektor tidigare bedömt att det skett ett visst kunskapsstapp, se avsnitt *Viss påverkan på språkutveckling och sociala förmågor hos elever i förskoleklass och lågstadiet*. Rektorer och lärare beskriver att elever saknar vissa av de förmågor som de normalt får med sig från förskolan, till exempel olika ”lekkoder”, att sitta i ring och att gå två och två. I förskoleklass uppges till exempel fler elever än tidigare ha svårt med hur man betar sig i grupp, hur man visar hänsyn och hur man väntar på sin tur. Rektorer och lärare beskriver också att det är vanligare med konflikter, i vissa fall en sämre gruppdynamik och att elever har svårare att samarbeta med varandra. Det är svårt att avgöra om dessa tendenser enbart är en konsekvens av pandemin, och i vilken mån de uppkommit brett i alla verksamheter, men högre frånvaro och förändrade rutiner i förskolan till följd av pandemin lyfts fram som möjliga förklaringar.¹⁶⁰

I intervjustudien beskrivs även att ett nedprioriterat värdegrundsarbete under pandemin har medfört att eleverna inte är lika rustade socialt. Det handlar om att eleverna inte har haft gemensamhetskapande aktiviteter som temadagar, faddersystem, elevråd, matråd, luciatåg och skolavslutningar på samma sätt som innan pandemin. Att klasserna har varit mer uppdelade under pandemin kan också medfört att gemenskapen på skolan försämrats.

Gymnasielärare i Skolverkets undersökning hösten 2022 förmedlar en liknande bild som den ovan.¹⁶¹ Bland gymnasieelever beskriver lärare att det finns en ovana av att arbeta i grupp och vissa elever tycks vilja undvika grupparbeten.¹⁶² Lärare beskriver även att vissa elever saknar social kompetens, ”uppförandekoder” och att de har mindre disciplin än tidigare. Det framkommer också att vissa elever har svårt att fokusera vid närundervisningen och att elever uttrycker önskemål om att få studera mer hemma i stället. Flera lärare pekar på att elever sjukanmäler sig i högre utsträckning vid milda sjukdomssymptom vilket medfört att frånvaron ligger kvar på en högre nivå jämfört med innan pandemin.

¹⁶⁰ Se avsnitt *Viss påverkan på språkutveckling och sociala förmågor hos elever i förskoleklass och lågstadiet*, kapitel 5.

¹⁶¹ Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på lärarnas bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar.

¹⁶² Se även Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan*.

Enligt lärare finns det elever som uttrycker att de har lättare att koncentrera sig hemma och därför vill studera mer hemma. Som nämns i nästa avsnitt, *Vissa elevers mående försämrades under pandemin*, har vissa elever inom gymnasieskolan tappat studiemotivationen och lusten att lära under pandemin. Enligt en del gymnasielärare tycks inte motivationen ha kommit tillbaka sedan eleverna kommit tillbaka till mer normala förhållanden i skolan.

Skolverkets bedömning

Pandemin har inneburit stora förändringar i barns och elevers skolgång, men också i deras levnadssätt och livskvalitet.¹⁶³ De sociala kontakterna har behövts begränsas kraftigt till och från under nästan två års tid. Fritidsaktiviteter har ställts in och många elever har i högre utsträckning än normalt varit frånvarande från skolan eller haft undervisning på distans i längre perioder. Skolverkets sammantagna bedömning är att detta kan ha påverkat elevers sociala färdigheter, även om omfattningen är svår att bedöma.

Pandemin har tydliggjort skolans viktiga roll som en plats där barn och vuxna möts för mer än bara undervisning – såsom rastaktiviteter, måltider och social gemenskap. En avsaknad av sådana aktiviteter under längre perioder kan påverka inte bara elevers sociala färdigheter, utan även deras mående och studiemotivation. Skolverket vill understryka vikten av ett aktivt värdegrundsarbete som genomsyrar hela skolans verksamhet och att de insatser och aktiviteter som ställts in på grund av pandemin kan återupptas.

¹⁶³ Forte (2022). *Sociala utmaningar för unga i spåren av pandemin – en kunskapsöversikt*.

Vissa elevers mående försämrades under pandemin

Covid-19-pandemin innebar stora förändringar i barn och ungas liv. I skolan förändrades många elevers vardag markant av att undervisningen bedrevs på distans. Även de allmänna rekommendationerna i samhället och ökad elevfrånvaro gjorde pandemiåren till en annorlunda tid. Detta ledde till ett försämrat mående hos framför allt många elever i högstadiet och gymnasieskolan.

Påverkan på förskolebarns mående tycks vara begränsad

I Skolverkets studie av pandemins påverkan på förskolan har många rektorer bedömt att de kunnat upprätthålla den del av förskolans uppdrag som innebär att barnen ska tillgodose en trygg vistelse och omsorg.¹⁶⁴ Det saknas emellertid kunskap på området och det är därför inte helt tydligt hur måendet bland förskolebarn påverkats av pandemin.

I grundskolan påverkades framför allt högstadieelevers mående negativt

En majoritet av rektorerna i Skolverkets enkätundersökning hösten 2021 beskrev att det funnits vissa behov av insatser för att främja elevernas mående med anledning av pandemin. Behoven bedömdes vara något större i högstadiet än i de lägre årskurserna vilket tyder på att högstadieelevers mående påverkades mer negativt av pandemin. Drygt var tredje rektor uppgav att de genomfört insatser för att främja elevernas mående med anledning av pandemin. Det insatser som beskrevs som nödvändiga handlade om att främja elevernas psykiska mående, närvaro i skolan och att motverka det kunskapsstapp som uppstått under pandemin. Enligt lärarna behövdes även insatser för att främja elevernas fysiska hälsa och sociala samvaro.¹⁶⁵

Elevernas mående påverkades bland annat av att de kände oro för såväl den egna som andras hälsa. I vissa fall har grundskoleelevernas mående påverkats av att deras hemförhållanden förändrats under pandemin eller för att deras vårdnadshavares psykiska hälsa påverkats negativt. Försämringen har också berott på social isolering och ensamhet till följd av undervisning på distans, inställda idrotts- och fritidsaktiviteter och att elever inte träffat vänner och släkt lika ofta som tidigare. Det var framför allt högstadieelevers mående som påverkades negativt av att undervisningen ibland bedrevs på distans. Att studera hemifrån gjorde det svårare för dem att hänga med i undervisningen, vilket ledde till ökad stress och en minskad motivation för skolarbetet. Lärare har även uttryckt en oro för att undervisning på distans tillsammans med ökad frånvaro bland elever och social isolering kan leda till att fler elever hamnar i långvarig problematisk frånvaro.¹⁶⁶ Även Skolinspektionens studier visade att såväl måendet som

¹⁶⁴ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan*.

¹⁶⁵ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan*.

¹⁶⁶ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan*.

motståndskraften mot ohälsa bland elever i bland annat grundskolan påverkades negativt av att inte vara i skolan.¹⁶⁷

I gymnasieskolan tycks ohälsan vara mer utbredd och påverkades bland annat av undervisningen på distans

Merparten rektorer som deltog i Skolverkets enkätundersökning hösten 2021 bedömde att det funnits behov av insatser för att främja gymnasieelevernas mående under pandemin. Däremot har det varierat hur utbredda behoven har ansetts vara. På vissa skolor var ohälsan utbredd bland eleverna, medan det på andra skolor handlade om enstaka elever vars mående påverkats negativt. Sammantaget fanns det dock stora behov av stöd för att stärka gymnasieelevers mående under pandemin.

Skolverkets enkätundersökningar bland rektorer och lärare hösten 2021 visade att det främst var den psykiska ohälsan¹⁶⁸ som bedömdes ha ökat under pandemin. En del lärare menade att det varierade mellan individer, medan andra menade att det var mer allmänt utbrett bland eleverna. Ökningen av psykisk ohälsa kopplades i många fall till undervisning på distans och den ökade isolering och stress för studierna som detta kunde innebära. Den ökade ohälsan uppgavs också ha påverkats av att elever upplevt bristande motivation för sina studier när undervisningen skett på distans och att självkänslan påverkats negativt av att studierna inte gått som de ville under perioderna med undervisning på distans.¹⁶⁹ Det är dock viktigt att ha i åtanke att den psykiska ohälsan har ökat bland unga under en längre tid.¹⁷⁰ Enligt Folkhälsomyndigheten minskade det psykiska välbefinnandet hos unga (16-29 år) marginellt under 2021 medan andelen unga med ängslan, oro eller ångest ökade något men var i linje med den tidigare utvecklingen.¹⁷¹ Även i vissa av lärarnas svar poängteras att det är svårt att veta om försämringen i elevers mående beror på pandemin, då det finns många andra faktorer i ungdomars liv som påverkar dem negativt.

Skolinspektionens studier har visat på en liknande bild av att gymnasieelevers mående, sociala situation och fysiska hälsa försämrades av att undervisningen bedrevs på distans. Eleverna själva rapporterade en ökad upplevd stress över sina studier och en oro över att inte kunna tillgodogöra sig undervisningen. Över hälften av eleverna menade att de upplevde ett försämrat mående såväl fysiskt, psykiskt som socialt under pandemin. Det var vanligare att flickor upplevde ett försämrat mående, än pojkar.¹⁷² Gymnasieelevernas mående påverkades enligt rektorer och lärare också av att undervisningen på distans tillsammans med

¹⁶⁷ Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*.

¹⁶⁸ "Psykisk ohälsa" är ett samlingsbegrepp där olika psykiska tillstånd med varierande varaktighet och svårighetsgrad ingår. I definitionen ingår psykiska besvär, som är normala och vanligt förekommande reaktioner på påfrestningar i livet, men som ändå kan medföra en nedsatt funktionsgrad. Exempel kan vara nedstämdhet, oro och ångest. Ingår gör även psykiatriska tillstånd, som är psykiska sjukdomar, syndrom och utvecklingsrelaterade psykiska funktionsnedsättningar. Se SKR, Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen (2021). Begrepp inom området psykisk hälsa.

¹⁶⁹ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan*.

¹⁷⁰ Folkhälsomyndigheten (2019). *Folkhälsans utveckling. Årsrapport 2019*.

¹⁷¹ Folkhälsomyndigheten (2022). *Unga och covid-19-pandemin – ungas livsvillkor, levnadsvanor och hälsa*.

¹⁷² Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser* och Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisning på gymnasieskolor våren 2021*.

Folkhälsomyndighetens allmänna råd ledde till att eleverna hade färre sociala kontakter. Ensamhet beskrivs ha orsakat nedstämdhet bland eleverna, men också försämrat sammanhållningen i klasserna och minskat elevernas trygghet i sociala sammanhang. Under pandemin har det också varit svårare för eleverna att upprätthålla rutiner och struktur i vardagen, vilket lett till bristande motivation och ett försämrat mående.¹⁷³

Såväl Skolinspektionens som Skolverkets studier tyder på att gymnasieelevers mående tycks ha påverkats mer ju mer undervisning eleverna haft på distans. Behoven av hälsofrämjande insatser har varit större vid skolor med en hög andel elever på högskoleförberedande program, vilka har haft mest undervisning på distans och därigenom haft störst negativ påverkan på sitt mående.¹⁷⁴

Vissa kvarstående konsekvenser för gymnasieelever även efter återgången till närundervisning

Skolverkets undersökning bland gymnasielärare hösten 2022 ger en bild av vissa kvarstående konsekvenser av pandemin som riskerar att påverka gymnasieelevers mående framåt. Det handlar, vid sidan om tidigare nämnd påverkan på elevers kunskapsutveckling och sociala färdigheter, om brister i motivation och uthållighet som tycks finnas kvar bland flera elever. Förutom beskrivningar av bristande studiemotivation vilket kan medföra påverkan på elevers mående framöver ser vissa lärare en uttalad ökad eller kvarstående ohälsa bland eleverna. Till exempel en ökad psykisk ohälsa eller problem med att upprätthålla rutiner. Ofta beskrivs detta som en kvarstående konsekvens av åren med mycket undervisning på distans.¹⁷⁵

Försämringen i ungas mående under pandemin behöver dock ses i ett större sammanhang. Den psykiska ohälsan bland unga har ökat under en längre tid och det är svårt att bedöma vad i beskrivningarna ovan som beror på pandemin och vad som har orsakats av andra faktorer.¹⁷⁶

Vissa komvuxelevers mående påverkades negativt av undervisning på distans

Skolinspektionens undersökning av komvuxelevers mående har visat att knappt hälften av de tillfrågade eleverna upplevde att undervisningen på distans påverkade deras mående negativt. Samtidigt svarade en tredjedel av eleverna att undervisningsformen inte alls påverkade deras mående. Det tycktes vara något vanligare att elever på yrkeskurser såg en mindre påverkan på måendet, jämfört med elever som läste andra kurser på gymnasial nivå. De problembeskrivningar som fanns bland komvuxeleverna liknar de som beskrivits för grundskole- och gymnasieelever.

¹⁷³ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan*.

¹⁷⁴ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan*.

Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser* och Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisning på gymnasieskolor våren 2021*.

¹⁷⁵ Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på lärarnas bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar.

¹⁷⁶ Folkhälsomyndigheten (2019) *Folkhälsans utveckling. Årsrapport 2019*.

Det psykiska måendet har försämrats genom nedstämdhet och av upplevelsen av att det sociala i utbildningen har försvunnit. Många elever beskrev också att stressen för studierna ökat. För vissa elever handlade det om att de inte lärde sig lika mycket när undervisningen var på distans. Även elevers motivation och lust till att studera påverkades negativt, bland annat till följd av att stödet eleverna normalt sett får uteblev när undervisningen bedrevs på distans.¹⁷⁷ Skolverkets studier bekräftar denna bild. I synnerhet bland eleverna inom sfi har Skolverket sett att det var svårt för att upprätthålla studiemotivationen vid undervisning på distans, liksom att eleverna upplevt misslyckande när studierna inte gått som önskat. Ökad social isolering till följd av nedstängningen av samhället i övrigt uppges också haft en särskild påverkan på elever inom sfi.¹⁷⁸

Skolverkets bedömning

Skolverkets bedömning är att framför allt högstadie-, gymnasie- och komvuxelevers mående påverkades negativt under pandemin, även om det har funnits en individuell variation. Konsekvenserna tycks inte vara lika omfattande för barn i förskolan och elever i grundskolans lägre årskurser. Det försämrade måendet bland elever i de högre skolformerna tycks främst bero på ökad ensamhet till följd av den förändrade sociala tillvaron under pandemin och undervisningen på distans. Undervisningen på distans medförde för vissa elever en ökad stress för studierna, vilket påverkade deras mående negativt.

Skolverket bedömer att det finns en risk för att viss påverkan på elevernas mående kvarstår även efter att pandemin har avtagit. Det gäller bland annat risken för en fortsatt högre frånvaro bland eleverna i grundskolan. Likaså riskerar det kunskapsstapp som i viss utsträckning bedöms ha uppstått i framför allt högstadiet under pandemin att finnas kvar hos elever och påverka deras mående och studiemotivation under en längre tid. I och med att eleverna går vidare till gymnasieskolan, där såväl krav som arbetstakt ökar, kan sådana problem förstärkas för dem som hamnat efter. Skolverket ser därför att det finns en risk att pandemin får konsekvenser för gymnasieelevers psykiska hälsa.

¹⁷⁷ Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisning vid kommunal vuxenutbildning*.

¹⁷⁸ Skolverket (2022). *Kunskapsstappet inom svenska för invandrare*.

Elevhälsoarbetet försvårades och var mindre proaktivt

Pandemin försvårade elevhälsans möjligheter att fullfölja sitt uppdrag. Utmaningarna var mer omfattande i gymnasieskolan än i grundskolan. I båda skolformerna var det dock de hälsofrämjande och förebyggande insatserna samt insatser och utredningar gällande elevfrånvaro som fick stå tillbaka under pandemin. I grundskolan var det frånvaro bland personal och elever samt pandemirestriktioner som hindrade elevhälsoarbetet, medan det i gymnasieskolan i huvudsak berodde på att verksamheten bedrevs på distans. Inom komvux finns inte motsvarande krav på elevhälsa som inom grundskolan och gymnasieskolan varför det inte har undersökts.

Varierande förutsättningar för att fullfölja elevhälsans uppdrag i grundskolan

Under pandemins inledning fanns det tecken på att det blev svårare att tillgodose grundskoleelevers behov av stöd och extra anpassningar. Främst berodde det på den ökade personalfrånvaron, men även på att arbetsbelastningen var högre. Ett år in i pandemin fanns i de intervjuer som genomfördes indikationer på en generell ökning av behoven av extra anpassningar, medan behoven av särskilt stöd främst ökade bland de elever som hade denna typ av stöd redan innan pandemin.¹⁷⁹ I Skolverkets enkätundersökning hösten 2021 bedömde majoriteten rektorer att det funnits hinder för att genomföra insatser för elever i behov av särskilt stöd under pandemin. Samtidigt fanns tydliga variationer och nära fyra av tio rektorer menade att uppdraget kunde fullföljas fullt ut. Generellt sett fanns det enligt rektorerna ingen förändring under pandemin i antalet genomförda utredningar för elever i behov av särskilt stöd, även om det fanns en viss variation mellan skolor.¹⁸⁰ Skolverkets studier tyder också på att skolor med enskilda huvudmän generellt inte bedömt att det funnits lika stora hinder som skolor med kommunala huvudmän.

Elevfrånvaron inom grundskolan, i synnerhet den långvariga frånvaron, ledde till ökade behov av stödinsatser från elevhälsan.¹⁸¹ Av elevhälsans uppdrag bedömde flest rektorer att det var svårt att genomföra insatser för att främja elevnärvaro, liksom utredningar om orsaker till elevfrånvaro. Samtidigt ökade antalet utredningar om elevfrånvaro under pandemin.¹⁸² De flesta skolorna upplevde också svårigheter med att genomföra förebyggande och hälsofrämjande insatser under pandemin. Däremot fungerade det relativt väl att genomföra elevhälsosamtal samt utredningar om och insatser för att åtgärda kränkande behandling.¹⁸³

¹⁷⁹ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 3 – tema grund- och grundsärskolan.*

¹⁸⁰ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan.*

¹⁸¹ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 3 – tema grund- och grundsärskolan.*

¹⁸² Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan.*

¹⁸³ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan.*

Personalfrånvaro innebar en påverkan på elevhälsopersonalens möjlighet att arbeta med elevhälsoarbetet eftersom de ofta behövde vikariera när ordinarie lärare var frånvarande.¹⁸⁴ Även elevfrånvaro utgjorde ett hinder för elevhälsans arbete, liksom de begränsningar som de allmänna rekommendationerna inneburit för hur arbetet kunde bedrivas.¹⁸⁵ För att följa de allmänna rekommendationerna behövde elevhälsan anpassa hur de arbetade, till exempel genom att ha enskilda möten med elever snarare än i grupp.¹⁸⁶ De insatser som genomfördes inom elevhälsan handlade dels om organisatoriska förändringar för att möta de annorlunda förutsättningarna, dels om förstärkning och kompetensutveckling av personalen.¹⁸⁷

Mer omfattande begränsningar i elevhälsans uppdrag i gymnasieskolan

I gymnasieskolan var hindren för elevhälsans arbete generellt sett större än i grundskolan, även om det fanns en viss variation inom elevhälsouppdraget. I Skolverkets kartläggning kunde en majoritet av de deltagande rektorerna inte genomföra något av elevhälsans uppdrag helt och hållet. Även om det är svårt att veta hur situationen är i normalfallet, indikerar detta att pandemin inneburit omfattande hinder för elevhälsan i gymnasieskolan.¹⁸⁸

Det var svårast för gymnasieskolans elevhälsopersonal att genomföra hälsofrämjande och förebyggande insatser.¹⁸⁹ Detta såg även Skolinspektionen, som beskrev elevhälsans arbete under pandemin som mindre aktivt hälsofrämjande än innan pandemin.¹⁹⁰ Skolverkets kartläggningar har också visat på svårigheter i närvaroarbetet; att genomföra insatser för att främja elevnärvaro och utredningar om orsaker till elevfrånvaro.¹⁹¹ Antalet utredningar om orsaker till elevfrånvaro var i huvudsak oförändrade i gymnasieskolan, även om det fanns variationer mellan skolor.

Under perioderna med undervisning på distans erbjöd de flesta gymnasieskolor elever med behov av särskilt stöd att få sin undervisning på plats i skolan. Det fanns däremot svårigheter för elevhälsan att genomföra utredningar för elever i behov av särskilt stöd vid vissa skolor och att genomföra insatser för elever i behov av särskilt stöd. Antalet utredningar för elever i behov av särskilt stöd som genomfördes var också i huvudsak oförändrade, även om viss variation fanns mellan skolor.

Elevhälsans hälsosamtal med elever fungerade relativt väl att genomföra under pandemin. Likaså att genomföra utredningar om kränkande behandling. Däremot

¹⁸⁴ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 3 – tema grund- och grundsärskolan.*

¹⁸⁵ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan.*

¹⁸⁶ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 3 – tema grund- och grundsärskolan.*

¹⁸⁷ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 4 – tema grundskolan.* Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan.*

¹⁸⁸ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan.*

¹⁸⁹ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan.*

¹⁹⁰ Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser.*

¹⁹¹ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan.*

fungerade det mindre bra att genomföra insatser för att åtgärda kränkande behandling.

Den främsta anledningen till att elevhälsans arbete inom gymnasieskolan försvårades under pandemin var att undervisningen och viss elevhälsoverksamhet bedrevs på distans. Rektorer menade att det försvårade för lärarna att få en uppfattning om elevernas behov av stöd i undervisningen när de inte träffades fysiskt, liksom att det var svårare att ge individuellt stöd genom digitala mötesverktyg när hela klassen var närvarande. Det var också till viss del upp till eleverna själva att ta initiativ till att få hjälp, vilket elever med stödbehov sällan gjorde.¹⁹² Under pandemin har elevhälsan behövt anpassa sitt arbete till att verka mer uppsökande, för att upptäcka elever som är i behov av insatser och stöd.¹⁹³

Skolverkets bedömning

Skolverket ser att både elevhälsopersonal och skolledning har gjort stora ansträngningar för att få elevhälsoarbetet att fungera under de förutsättningar som rådde under pandemin. Trots detta har elevhälsans arbete till viss del varit förhindrat och Skolverket bedömer att det har fått konsekvenser för elevernas hälsa och möjlighet att få sina stödbehov tillgodosedda.

I gymnasieskolan behövde elevhälsan verka mer uppsökande för att komma i kontakt med elever och kartlägga stödbehov. Samtidigt var det svårare för lärare att fånga upp elever i behov av stöd och ansvaret för att få stöd låg i stor utsträckning hos eleven själv. Skolverket ser därmed en risk för att elever med stödbehov inte har fått stödinsatser i tillräcklig omfattning. Det tycks också ha varit svårare att ge elever med redan befintliga stödbehov de insatser de har rätt till under pandemin. I grundskolan försvårades elevhälsoarbetet av elev- och personalfrånvaro, liksom av pandemirestriktioner. Samtidigt som frånvaron var mycket hög upplevde skolorna svårigheter med att genomföra närvarofrämjande insatser. Skolverket bedömer att det finns en risk för ett förändrat förhållningssätt till frånvaro bland elever och en fortsatt hög frånvaro framöver som en konsekvens av detta.

Möjligheterna att genomföra hälsofrämjande och förebyggande insatser var begränsade i både grund- och gymnasieskolan under pandemin samtidigt som vissa elevers mående försämrades. Att elevhälsan haft sämre förutsättningar att förebygga ohälsa innebär en risk för att redan befintlig problematik har förstärkts eller befästs hos elever. Skolverket ser risker i att elevhälsan på många håll har fått agera mer reaktivt under pandemin, och att det förebyggande och hälsofrämjande arbetet då har fått stå tillbaka.

¹⁹² Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 3 – tema gymnasie- och gymnasiesärskolan.*

¹⁹³ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 3 – tema gymnasie- och gymnasiesärskolan* och Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 4 – Gymnasieskolan.*

Ansträngd arbetsmiljö för många lärare

Pandemin medförde en ökad arbetsbelastning och försämrade arbetsmiljö för lärare, förskollärare och annan personal i skolväsendet. En av de viktigaste orsakerna till den ökade arbetsbelastningen var en ökad personalfrånvaro under perioden, men även elevfrånvaro, undervisning på distans och övriga råd och rekommendationer för hur verksamheter inom förskola och skola skulle organiseras bidrog till att öka arbetsbelastningen. Den psykosociala arbetsmiljön för lärare tycks också ha påverkats på ett genomgripande sätt under pandemin, inte minst på grund av en utbredd oro för smitta.

Ökad arbetsbelastning för lärare, förskollärare och annan personal under pandemin

Huvudmän, rektorer och lärare i förskola, grundskola och gymnasieskola ger i Skolverkets undersökningar sammantaget en bild av att arbetsbelastningen har varit mycket högre än normalt under pandemin. Det gäller för samtliga personalkategorier inom skolformerna, om än i något varierande grad.¹⁹⁴

Personalfrånvaro var den främsta orsaken till ökad arbetsbelastning

Personalfrånvaron bedöms vara en av de viktigaste orsakerna till att arbetsbelastningen ökade under pandemin. Hösten 2021 uppgav åtta av tio huvudmän att de under pandemin haft problem med personalförsörjningen på minst en av sina grundskolor. Lika många rektorer för grundskolan uppgav att det funnits problem med hög personalfrånvaro på deras skola.¹⁹⁵ Även i förskolan har personalfrånvaro varit en stor utmaning under pandemin. En mycket stor majoritet, nästan nio av tio rektorer, angav att personalfrånvaron i förskolan ökade under pandemin.¹⁹⁶ I gymnasieskolan tycks påverkan av personalfrånvaro inte ha varit lika omfattande som i förskolan och grundskolan, vilket kan förklaras av att undervisningen i större utsträckning skedde på distans.¹⁹⁷ Även om problem med personalförsörjning varit ett återkommande problem i svenskt skolväsende, även innan pandemin, är Skolverkets samlade bedömning att problemen varit större under pandemiåren.

De flesta skolor löste personalsituationen under pandemin genom att ta in externa vikarier eller genom att låta den egna personalen vikariera för varandra, för att minska smittspridning. På de grundskolor där man valde att hantera personalfrånvaro genom att låta den egna personalen vikariera ökade arbetsbelastningen mer än på skolor som tog in extra personal utifrån.¹⁹⁸ Ytterligare en skillnad märks mellan skolor med olika lärartäthet. Vid gymnasieskolor med låg lärartäthet, det vill säga de skolor som har många elever per lärare, var det vanligare att rektorerna angav en förhöjd arbetsbelastning för

¹⁹⁴ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan* och Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan*.

¹⁹⁵ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan*.

¹⁹⁶ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4 – Förskolan* och Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan*.

¹⁹⁷ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan*.

¹⁹⁸ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan*.

vissa personalgrupper jämfört med gymnasieskolor med en hög lärartäthet.¹⁹⁹ I förskolan hanterades personalfrånvaron framför allt genom att vädja till vårdnadshavarna att hålla sina barn hemma, följt av att flytta personal mellan avdelningar inom förskolan.²⁰⁰

I en enkätundersökning hösten 2021 svarade nio av tio lärare i grundskolan att de har påverkats negativt av att kollegor varit frånvarande under pandemin. Många lärare beskriver att de fick vikariera för frånvarande kollegor, vilket medförde att de hade fler lektioner eller att de undervisade större elevgrupper. Många har också hjälpt och stöttat vikarier i större utsträckning än tidigare. Den ökade arbetsbelastningen har enligt lärarna bidragit till att de fått mindre tid till den egna undervisningen och till dokumentation och planering, vilket påverkade undervisningens kvalitet, som tidigare nämnts i avsnitt *Utmaning att upprätthålla undervisningens kvalitet*. Ett flertal lärare menar att fler vikarier, fler inställda lektioner och färre rastvakter också hade en negativ påverkan på skolmiljön i stort.²⁰¹

Även elevfrånvaro och undervisning på distans påverkade arbetsbelastningen

Utöver personalfrånvaron fanns det även andra faktorer som påverkade rektorernas och lärarnas arbetsbelastning under pandemin. Det handlar i huvudsak om ökad elevfrånvaro, undervisning på distans, nya rutiner och ökad administration. Lärare i grundskolan uppgav i Skolverkets enkätundersökning hösten 2021 att den höga elevfrånvaron medförde att undervisningsmaterialet ofta behövde anpassas till de elever som varit hemma och att det behövdes mer repetition och stöd till elever som varit frånvarande. Elevfrånvaron medförde också mer förberedelsearbete, ökad dokumentation och uppföljning samt tätare kontakter med vårdnadshavare.²⁰²

För lärare i högstadiet och gymnasieskolan var övergången till undervisning på distans en starkt bidragande orsak till att arbetsbelastningen ökade. Bytet till undervisning på distans gick ofta mycket snabbt, vilket ställde höga krav på lärarna att snabbt ta till sig ny teknik och ett nytt sätt att undervisa. Enligt många lärare fanns det ett större behov av individuell uppföljning för att se om eleverna hängde med i undervisningen. Även den ökade mängden enskilda inlämningsuppgifter vid undervisning på distans medförde mer administration för lärarna.²⁰³

Under pandemin var det också vanligt att växla mellan närundervisning och undervisning på distans. Många lärare framhåller att de återkommande bytena mellan undervisningsformerna, det vill säga att ha vissa lektioner på distans och

¹⁹⁹ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan*.

²⁰⁰ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan*.

²⁰¹ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan*.

²⁰² Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan*.

²⁰³ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan* och Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan*.

andra som närundervisning, eller båda undervisningsformerna under en och samma lektion, bidrog till att öka arbetsbelastningen.²⁰⁴

Smittskyddsåtgärder bidrog också till arbetsbelastningen

Arbetet med att införa smittskyddsåtgärder på skolorna var ytterligare en faktor som bidrog till att öka arbetsbelastningen hos både rektorer och lärare. Rektorerna arbetade bland annat mer med frågor kopplade till personalförsörjning och arbetsmiljö, medan lärarna fick nya arbetsuppgifter, till exempel att se till att smittskyddsåtgärderna efterföljdes och att undervisningen anpassades enligt rådande restriktioner och rekommendationer. Det kunde till exempel handla om att vädra klassrum, undvika trängsel i klassrummen eller att torka av bänkar och redskap.²⁰⁵

Den psykosociala arbetsmiljön försämrades under pandemin och många lärare upplever fortfarande en trötthet

Skolverkets studier tyder på att det fanns en utbredd oro för den egna och andras hälsa bland personalen i skolväsendet under pandemin. Många lärare upplevde det som stressande och psykiskt påfrestande att arbeta i skolan under pandemin i och med att de ständigt kände sig utsatta för risken att bli allvarligt sjuka, samtidigt som de kände att de hade få möjligheter att skydda sig själva. De smittskyddsåtgärder som infördes på skolorna uppfattades av många som otillräckliga. Restriktionerna medförde vidare att många lärare inte kunde träffa sina kollegor i samma utsträckning som innan pandemin, vilket hade en negativ påverkan på deras arbetsmiljö. Flera lärare i Skolverkets studier berättar att de inte trivdes lika bra på arbetet och mätte sämre av att den sociala interaktionen med kollegor försvann.²⁰⁶

I förskolan var oron för smitta stor under pandemin. Förskolans verksamhet präglas i stor utsträckning av fysisk närhet och förskolepersonalen har därför varit särskilt exponerade för smitta. Skolverkets studier visar att det fanns en frustration i förskolan över att råd och riktlinjer oftare har utgått från skolans verklighet snarare än förskolans. Diskussioner med vårdnadshavare om tolkning av riktlinjer för att begränsa smittspridning blev en ny arbetsuppgift som också påverkade personalens, och ibland även rektorernas, arbetsmiljö.²⁰⁷

Både huvudmän, rektorer och lärare uttrycker att det fanns en trötthet bland personalen i skolan under pandemin. Pandemins varaktighet och att ständigt behöva vara beredd på snabba förändringar i kombination med den höga arbetsbelastningen, stressen och oron, påverkade arbetsmiljön negativt och slet hårt på personalen. Bilden som ges i Skolverkets studier är att många lärare och rektorer känner sig slutkörda efter en lång period med pandemi. Såväl huvudmän

²⁰⁴ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan.*

²⁰⁵ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan.*

²⁰⁶ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan.*

²⁰⁷ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan.*

som rektorer har gett uttryck för en oro för personalens hälsa efter den påverkan på arbetsmiljön som pandemin medförde.²⁰⁸

Samtidigt är det många lärare som lyfter fram vilken insats som har krävts av dem för att kunna bedriva sitt arbete under en period som på många sätt varit exceptionell. Många lärare beskriver hur stolta de är över att de har klarat uppgiften.²⁰⁹ Rektorer i förskolan beskriver att insikten om att man har ett betydelsefullt arbete som bidrar till att hålla samhällets funktioner i gång också under en kris ökade motivationen hos personal i förskolan.²¹⁰

I Skolverkets undersökning till lärare hösten 2022 svarar flera att de fortfarande upplever att lärare är trötta och slitna efter pandemin.²¹¹ En lärare skriver att skolan inte har tagit hänsyn till den ökade arbetsbördan under pandemin och att det inte funnits tid för återhämtning. En annan effekt av pandemin som framgår av lärarnas svar är att det fortfarande är fler lärare och elever som stannar hemma vid lättare sjukdomssymptom, vilket innebär merarbete och en ökad arbetsbelastning för de lärare som är närvarande. Samtidigt finns det lärare som ser mer positiva effekter av pandemin. En lärare uttrycker det som att sjuknärvaron har minskat och att den ökade digitala kompetensen gör det enklare för både lärare och elever att vara frånvarande vid sjukdom.

Skolverkets bedömning

Skolverkets bedömning är att pandemin medförde en ökad arbetsbelastning och försämrad arbetsmiljö för skollära, lärare, förskollärare och annan personal i skolväsendet. Det har påverkat personalen i samtliga skolformer men i varierande grad beroende på hur omfattande personalfrånvaron har varit på den enskilda förskolan och skolan och vilka åtgärder som har vidtagits för att säkra personalförsörjningen.

En hög lärartäthet och en god personalförsörjning tycks ha minskat verksamheternas sårbarhet vid personalfrånvaro och därigenom dämpat konsekvenserna för personalens arbetsmiljö. Skolverket bedömer att det i många fall finns behov av återhämtning för skolans personal efter pandemin. De kraftansträngningar och den arbetsinsats som gjorts av rektorer, lärare, förskollärare och annan personal under covid-19-pandemin har varit avgörande för att mildra de negativa effekterna av pandemin.

²⁰⁸ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4* och Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan.*

²⁰⁹ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan.*

²¹⁰ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan.*

²¹¹ Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på lärarnas bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar.

Digitalt språng under pandemin

Pandemin innebar en ny situation för skolväsendet och många lärare och annan personal fick på kort tid ställa om och hantera såväl ny teknik som nya undervisningsformer. Även om det på många sätt var ansträngande och utmanande finns det många positiva erfarenheter och exempel på nya arbetssätt som vuxit fram under pandemin och som i vissa fall kommer att finnas kvar i utbildningen framöver. De flesta exempel är kopplade till det digitala språng som elever och lärare tagit under pandemin.

Ökad tydlighet och struktur en positiv effekt av pandemin

I såväl Skolverkets som Skolinspektionens studier finns exempel på nya arbetssätt som vuxit fram under pandemin och som ses som viktiga lärdomar som skolorna kan ta med sig framöver.²¹² Ett framträdande exempel är det arbete som många skolor har lagt ner på att skapa ökad tydlighet och struktur för eleverna. För att stödja eleverna i att hitta en rimlig ansträngningsnivå och minska deras känsla av stress beskriver lärare att de har varit tydligare med hur mycket tid varje uppgift är tänkt att ta, hur omfattande uppgifterna är, samt att anpassa utformning och instruktioner till inlämningsuppgifterna för att eleverna ska få en uppfattning om vad som förväntas av dem.²¹³ Även gymnasielärare i Skolverkets undersökning hösten 2022 lyfter fram en ökad tydlighet och bättre kommunikation med eleverna som en positiv effekt av pandemin. Flera lärare beskriver att de har fortsatt att arbeta med tätare återkoppling gentemot eleverna och att de är tydligare med syfte och mål för varje lektion för att tydliggöra vilka förväntningar som finns.²¹⁴

Andra positiva erfarenheter från pandemin som lärare har delat med sig av är att organisera uppsamlingsdagar där elever får göra omprov om de missat prov under terminen eller kommit efter i arbetet på grund av frånvaro. Detta uppges ha frigjort en hel del stress och belastning för lärarna eftersom alla omprov läggs till en och samma period. En annan lärare berättar att de under pandemin införde två dagar per termin då elever som ligger efter i någon kurs får undervisning på plats i skolan medan övriga elever arbetar hemifrån med hemstudier. Det har skolan fortsatt med även efter pandemin och det har enligt läraren varit ett bra arbetssätt.²¹⁵

Digital teknik kan underlätta undervisningen för både lärare och elever

Gymnasielärare i Skolverkets undersökning hösten 2022 lyfter flera exempel på hur den ökade användningen av digital teknik har underlättat undervisningen såväl under som efter pandemin. Ett sådant exempel är att lärare har börjat spela

²¹² Skolverket (2022). *Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*.

²¹³ Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*.

²¹⁴ Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på lärares bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar.

²¹⁵ Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på lärares bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar.

in lektioner och genomgångar för att frånvarande elever ska kunna ta del av lektionerna hemifrån. Det beskrivs som en positiv förändring som gör det möjligt för eleverna att hänga med i undervisningen samtidigt som lärarna slipper det merarbete som det innebär att förklara samma moment om och om igen för elever som har varit frånvarande. Flera lärare pekar också på att det kan vara gynnsamt för vissa elever att kunna lyssna till en genomgång flera gånger.²¹⁶ Det är en aspekt som även Skolinspektionen lyfter fram. Enligt myndigheten har det för vissa elever, såsom elever med autismspektrumtillstånd, varit positivt att vid behov kunna ta del av inspelad undervisning digitalt.²¹⁷

Skolinspektionen pekar också på fördelarna med att eleverna vid undervisning på distans har arbetat i digitala dokument, eftersom det har underlättat för lärarna att följa elevernas arbete och löpande ge stöd och återkoppling i dokumenten.²¹⁸ Även gymnasielärare i Skolverkets undersökning hösten 2022 beskriver att möjligheten att följa elevernas arbete i digitala dokument under lektionerna är en styrka som ger större insyn i elevens tänkande och produktion.²¹⁹

En annan konsekvens av pandemin som lärare lyfter som positivt är en ökad kunskap i lärarkåren om hur olika digitala lärplattformar kan användas i undervisningen. Ett återkommande exempel är att lärare har börjat samla uppgifter, lektionsmaterial och annan information om varje lektion digitalt, vilket ger både lärare och elever en bättre överblick över sin dag. Det innebär också att elever som är sjuka kan följa den digitala lektionsplaneringen hemifrån, och när lärare är sjuka eller lediga kan eleverna göra uppgifter digitalt så att kollegor inte behöver belastas. Flera lärare beskriver också att de använder olika digitala plattformar för att hålla kontakt med elever, vilket uppges ha underlättat kommunikationen.²²⁰

Inspelade gruppdiskussioner och redovisningar är ett annat exempel på hur den digitala tekniken har använts för att utveckla undervisningen. Genom att spela in sina redovisningar blev grupperna mindre beroende av att alla elever kunde vara närvarande vid redovisningstillfället, samtidigt som det gav grupperna möjlighet att presentera och utvärdera sin insats i samband med uppspelningen. Även muntliga examinationer har i vissa fall spelats in för att kunna bedömas i lugn och ro i efterhand. Det uppges också ha stärkt möjligheten till sambedömning.

De flesta av de nya arbetssätt som har beskrivits i det här avsnittet lyfts fram som viktiga komplement till klassrumsundervisningen och att de kommer att tas tillvara i undervisningen framöver. Några gymnasielärare i Skolverkets undersökning hösten 2022 uttrycker dock att tillgången till digital teknik och lärplattformar har försämrats efter pandemin. Andra lärare ser en risk för att

²¹⁶ Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på läraarnas bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar.

²¹⁷ Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*.

²¹⁸ Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*.

²¹⁹ Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på läraarnas bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar.

²²⁰ Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på läraarnas bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar.

möjligheten att följa undervisningen digitalt kan leda till ökad frånvaro bland eleverna, vilket diskuteras mer i nästa avsnitt.²²¹

Både för- och nackdelar med undervisning på distans

En av de mest genomgripande förändringarna under pandemin var övergången till undervisning på distans inom grundskolans högstadium, gymnasieskolan och komvux, vilket har redogjorts för närmare för i avsnitt *Undervisning på distans blev en ny tillfällig arbetsform i högstadiet och gymnasieskolan*. Med undervisning på distans avses i de flesta fall olika former av undervisning då elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid. Flera gymnasielärare i Skolverkets undersökning hösten 2022 lyfter fram positiva erfarenheter av att undervisa på distans. Det handlar framför allt om att det har varit effektivt att kunna sitta hemma och jobba och inte bli störd på samma sätt som i skolan. Lärare ser det också som positivt att de vid mildare symptom eller vård av barn kunde ha lektioner digitalt via storbildsprojektor med eleverna i klassrummet. Detta beskrivs som en bra lösning i stället för att ställa in lektioner eller kalla in en vikarie. Många lärare uttrycker önskemål om att få fortsätta arbeta mer hemifrån, i synnerhet under lektionsfri tid.²²²

Det är också många lärare som betonar att möjligheten för elever att delta i undervisningen på distans vid mildare symptom har varit en stor fördel under pandemin, och flera lärare vill att den möjligheten ska finnas kvar. Det ses som ett bättre alternativ att elever vid frånvaro kan följa undervisningen hemifrån, än att eleverna halkar efter och får svårt att komma i kapp. Lärare pekar också på att undervisning på distans kan vara gynnsamt för vissa elevgrupper. En lärare skriver till exempel att elever med så kallad hemmasittarproblematik har kunnat följa undervisningen digitalt, även när resten av eleverna har befunnit sig i klassrummet.²²³

Samtidigt beskriver flera lärare att det har varit viktigt att betona att det är närundervisning som gäller efter pandemin. Att erbjuda undervisning på distans för elever som är tillfälligt sjuka riskerar att öka frånvaron. Det ges flera exempel på att elever i högre utsträckning sjukanmäler sig vid milda symtom, eller efterfrågar att få delta digitalt den första lektionen på morgonen för att de inte orkar ta sig till skolan.²²⁴

Det framstår utifrån Skolverkets undersökning bland gymnasielärare hösten 2022 som att det finns stora skillnader när det gäller hur skolor har hanterat återgången till närundervisning. I vissa skolor tycks det fortsatt finnas en möjlighet för elever att följa undervisningen på distans vid frånvaro, medan andra skolor helt har återgått till närundervisning. Av lärarnas svar framgår också att det finns lärare

²²¹ Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på lärarnas bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar.

²²² Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på lärarnas bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar.

²²³ Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på lärarnas bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar.

²²⁴ Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på lärarnas bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar.

som fortsatt undervisar på distans från hemmet vid mildare sjukdom.²²⁵ Skolverket vill dock betona att det idag saknas lagstiftning som reglerar möjligheterna för undervisning på distans utifrån sådana förutsättningar.

Digitala möten och utvecklingssamtal här för att stanna

Många gymnasielärare i Skolverkets undersökning hösten 2022 lyfter fram digitala möten och digitala utvecklingssamtal som positiva exempel på hur den ökade användningen av digitala verktyg har underlättat lärarnas arbete. Digitala utvecklingssamtal uppges ha sparat tid för lärare och ökat tillgängligheten för vårdnadshavare. Många lärare beskriver att möjligheten att mötas digitalt har sänkt trösklarna för att kontakta vårdnadshavare och att det har blivit betydligt vanligare att fler än en vårdnadshavare deltar i samtalen. Digitala möten har också underlättat användandet av tolk vid samtal med vårdnadshavare. Även deltagandet vid möten i arbetslaget eller ämneslaget uppges ha ökat under pandemin när lärare har kunnat koppla upp sig och delta i mötet via videolänk. Möjligheten att delta i möten och utvecklingssamtal digitalt tycks vara en förändring som är här för att stanna.²²⁶

Skolverkets bedömning

Skolverkets bedömning är att lärare och annan personal gjorde en avgörande insats under pandemin. De lyckades anpassa undervisningen till de förutsättningar som rådde under pandemin och har utvecklat flera nya arbetssätt som givet förutsättningarna har fungerat väl. Det digitala språng som lärare och elever tagit under pandemin har potential att förbättra undervisningen, i synnerhet för elever som har behov av repetition, struktur och tydliga förväntningar. Samtidigt är det viktigt att den digitala tekniken används som ett komplement till närundervisning. Skolverkets bedömning är att det tycks finnas en påtaglig risk för att elevfrånvaron ökar när undervisningen görs mer tillgänglig digitalt.

På samma sätt har pandemin visat att det finns positiva aspekter av undervisning på distans under kortare perioder, till exempel vid frånvaro på grund av milda symptom eller för elever med problematisk frånvaro. Det var positivt för många elever med så kallad hemmasittarproblematik att få ta del av undervisning på distans i sin ordinarie klass. Samtidigt behöver fördelarna vägas mot risken för att undervisning på distans erbjuds för lättvindigt och att det undergräver vikten av att mötas och lära tillsammans i klassrummet. Det saknas i dag lagstiftning som reglerar möjligheterna för undervisning på distans på det sätt som efterfrågas. Skolverket bedömer att det behöver utredas vidare om, samt i så fall hur, undervisning på distans ska kunna fortsätta att bedrivas utifrån en individuell prövning av elevernas behov.

²²⁵ Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på lärarnas bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar.

²²⁶ Skolverket har under hösten 2022 gjort en mindre undersökning riktad till gymnasielärare med fokus på lärarnas bild av pandemins effekter och fått cirka 250 svar.

Försämrade förutsättningar för bedömning och betygssättning

Det har varit svårare att bedöma elevernas kunskaper och att sätta betyg under pandemin. I grundskolan förklaras det framför allt av en ökad elevfrånvaro, medan det i gymnasieskolan främst har varit undervisning på distans som har försämrat underlagen för bedömning och betygssättning.

Frånvaro, undervisning på distans och inställda nationella prov påverkade underlagen för bedömning

Såväl Skolverket som Skolinspektionen har konstaterat att förutsättningarna att sätta betyg försämrades under pandemin. I Skolverkets lärarenkät hösten 2021 svarade fyra av tio lärare i grundskolan och nästan två av tre lärare i gymnasieskolan att det var svårare att bedöma elevernas kunskaper under pandemin. I högstadiet var det över hälften av lärarna som svarade detta.²²⁷ Även huvudmän och rektorer har i flera undersökningar pekat på att förutsättningarna för en likvärdig och rättssäker bedömning påverkades under pandemin.²²⁸ De faktorer som i störst utsträckning upplevs ha försvårat bedömningen är elev- och personalfrånvaro, undervisning på distans och inställda nationella prov. I vilken utsträckning de olika faktorerna har påverkat bedömningen skiljer sig emellertid mellan olika skolformer, liksom utifrån hur omfattande smittspridningen har varit lokalt.

Inom grundskolan var det främst den ökade elevfrånvaron som försvårade bedömningen

I grundskolan var det framför allt den höga elevfrånvaron som försvårade bedömningen av elevernas kunskaper, även om andra faktorer såsom undervisning på distans och inställda nationella prov också påverkade. I Skolverkets lärarenkät beskriver lärare att de fick ett mer begränsat underlag att bedöma elevernas kunskaper utifrån eftersom många elever missade centrala moment i undervisningen. I vissa fall saknades det helt underlag för bedömning när elever varit frånvarande vid prov och bedömningstillfällen.²²⁹

Utöver elevfrånvaro påverkade den höga personalfrånvaron elevernas möjligheter att visa sina kunskaper. Frånvaron av personal medförde mindre kontinuitet i undervisningen och att lektioner eller undervisningsmoment i vissa fall behövde ställas in, eftersom det många gånger var svårt att hitta behöriga vikarier.²³⁰

²²⁷ Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*. Skolverket (2022). *Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

²²⁸ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4*.

²²⁹ Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*.

²³⁰ Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*. Skolverket (2021) *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4 – Grundskolan*.

Undervisning på distans påverkade lärarnas arbete med bedömning och betygssättning i gymnasieskolan

I gymnasieskolan var det framför allt undervisningen på distans som försvårade arbetet med betyg och bedömning. Lärare beskriver att det var svårare att följa elevernas arbete och progression på distans. Mötet mellan lärare och elev är viktigt vid bedömning och flera lärare menar att det var svårare att bedöma elevernas kunskaper digitalt – deltagande och muntlig prestation syns bäst i klassrummet. Eleverna fick därmed färre tillfällen att visa sina kunskaper och bedömningen påverkades i större utsträckning av hur eleverna presterade på inlämningsuppgifter och prov. Lärarna beskriver också att praktiska ämnen och moment var svåra att genomföra och bedöma på distans, exempelvis idrott och hälsa, musik, yrkesämnen samt laborationer.²³¹

Även Skolinspektionens granskning av undervisning på distans visar att det var svårare för lärarna att ge eleverna goda förutsättningar att visa vad de kan under pandemin, liksom att hitta bedömningssituationer som ger tillförlitliga underlag för bedömning. Nära hälften av tillfrågade rektorer och lärare i grund- och gymnasieskolan uppger att möjligheten att sätta betyg försämrades vid undervisning på distans. En stor utmaning tycks ha varit att skapa allsidiga och varierade bedömningssituationer eller examinationer vid undervisning på distans.²³²

Många lärare i såväl Skolverkets som Skolinspektionens undersökningar beskriver att de upplevt en osäkerhet kring om eleverna själva har gjort de uppgifter som utförts på distans och att förekomsten av fusk har ökat under perioder av undervisning på distans. Detta uppges ha påverkat rättssäkerheten i bedömningen. För att minska risken för fusk har lärarna ofta nyttjat närundervisningstillfällena för att pröva elevernas kunskaper och ge dem möjlighet att visa vad de kan. Många rektorer beskriver att lärarna blivit mer innovativa under pandemin. Till exempel har skolorna i vissa fall tittat på sådana lösningar som används av högskolor och universitet, exempelvis hemtentor, eller använt sig av seminarier och muntliga redovisningar gruppvis.²³³

Inställda nationella prov uppgavs ha påverkat likvärdigheten

Med anledning av smittspridningen och den ökade arbetsbelastningen ställdes de nationella proven in vårterminerna 2020 och 2021, se vidare avsnitt *Inställda nationella prov*. Många huvudmän för gymnasieskolan bedömde hösten 2021 att de inställda nationella proven var orsak till en mindre tillförlitlig och rättssäker bedömning av elevernas kunskaper i de ämnen där nationella prov normalt genomförs.²³⁴ I grundskolan uppgav huvudmän att de inställda nationella proven försvårade bedömningen i de ämnen som vanligtvis har nationella prov, eftersom lärarna saknade en nationell bild att jämföra sina elevers resultat med. Framför allt menade huvudmännen att rättssäkerheten och likvärdigheten kan ha

²³¹ Skolverket (2022). *Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

²³² Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*.

²³³ Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisning på gymnasieskolor våren 2021*. Skolverket (2022). *Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

²³⁴ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4 – Gymnasieskolan*.

påverkats.²³⁵ Även huvudmän för komvux i sfi menade att de inställda nationella proven våren 2021 i viss utsträckning försvårade förutsättningarna för betygssättningen.²³⁶

Knappt hälften av de lärare som undervisade i ämnen där nationella prov förekommer i gymnasieskolan bedömde i Skolverkets lärarenkät att de inställda nationella proven försvårade deras arbete med bedömning och betygssättning.²³⁷ Många lärare uppgav att de i stället använde Skolverkets bedömningsstöd²³⁸ eller andra stöd för bedömning, såsom äldre nationella prov eller lärares egna prov. Det kan i viss mån ha motverkat den negativa påverkan av att de nationella proven ställdes in.

Skolverkets bedömning

Skolverkets bedömning är att förutsättningarna för att bedöma elevernas kunskaper och sätta betyg var svårare än normalt under pandemin. De faktorer som i störst utsträckning påverkade underlagen för bedömning var elev- och personalfrånvaro, undervisning på distans och inställda nationella prov. Vilken påverkan de olika faktorerna har haft skiljer sig emellertid mellan olika skolformer och ämnen, liksom utifrån hur omfattande smittspridningen har varit lokalt.

Trots att det enligt många rektorer och lärare har uppstått ett visst kunskapstapp under pandemin har betygen i årskurs 9 och gymnasieskolan 2020 och 2021 fortsatt att öka. Skolverket kan inte med säkerhet dra slutsatser om hur lärarna har hanterat de förändrade förutsättningarna för bedömning. Lärares egna beskrivningar tyder dock på att de inte har velat sänka elevernas betyg för att de har varit sjuka eller i övrigt har haft sämre förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen och visa sina kunskaper på ett allsidigt och varierat sätt.

I årskurs 9 gick betygen ned våren 2022 till ungefär samma nivåer som före pandemin. Se vidare resonemang om detta i kapitel 6 *Betygsutvecklingen under pandemin*.

²³⁵ Skolverket (2021) *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4 – Grundskolan*.

²³⁶ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4 – Komvux*.

²³⁷ Skolverket (2022). *Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*.

²³⁸ Som ersättning för de nationella proven tog Skolverket fram tillfälliga bedömningsstöd som funnits tillgängliga på myndighetens webbplats.

Förändrad styrning påverkade huvudmäns och rektorers förutsättningar

Den svenska krishanteringsmodellen brukar ofta beskrivas som att den utgår från bland annat den så kallade ansvarsprincipen, det vill säga att den som har ansvar för en verksamhet i normala situationer också har motsvarande ansvar vid störningar i samhället.²³⁹ Inom skolväsendet innebär det att huvudmännen även vid en kris ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med gällande författningar.²⁴⁰ Under pandemin skedde dock en ökad statlig styrning av skolväsendet. Inte minst genom nya förordningar som särskilt reglerade förskolor och skolor under pandemin.²⁴¹ Därtill har även, som nämnts i kapitel tre, nya aktörer såsom Folkhälsomyndigheten och de regionala smittskydden aktualiserats inom styrningen av skolväsendet. Samtidigt har det uttryckts ett behov av mer handlingsutrymme för att kunna agera snabbt och göra lokala anpassningar.

Flera nya aktörer skapade många styr signaler

De nya förordningar som regeringen beslutade om under våren 2020 och som framför allt gjorde det möjligt att stänga skolor och bedriva undervisning på distans. Skolverkets samlade bild är att huvudmän uppfattade det som ett rimligt och bra agerande.²⁴² Huvudmän beskriver en mer direkt styrning av skolväsendet från staten. Vissa framhåller även att det hos dem fanns en sådan förväntan på en ökad central styrning vid den typ av kris som pandemin innebar. En huvudman uttrycker att ”hade det inte varit för staten hade vi stängt allt som i alla andra länder”.²⁴³

Som nämnts i kapitel tre innebar pandemin flera nya styrningsaktörer för skolväsendet. Folkhälsomyndigheten var en sådan central statlig aktör under pandemin. Huvudmän beskriver myndigheten som en tydlig styrningsaktör och som en aktör som de sökte information hos. Samtidigt fanns visst tolkningsutrymme för huvudmännen gällande hur verksamheterna skulle agera utifrån riktlinjerna, vilket upplevdes som både negativt och positivt.²⁴⁴

En annan styrningsaktör var de regionala smittskydden som kom att få större ansvar senare under pandemin när regionala riktlinjer också kunde tas fram, vilket flera huvudmän beskrivit som positiv. Dels eftersom det gick att göra mer lokala anpassningar, dels eftersom huvudmännen kunde ha en närmare och mer direkt kontakt med smittskydden jämfört med andra myndigheter.

Coronakommissionen pekar dock på att det har funnits generella utmaningar gällande Folkhälsomyndighetens ansvar att samordna det nationella smittskyddet samtidigt som det operativa ansvaret för smittskyddet ligger på de regionala

²³⁹ SOU 2022:10.

²⁴⁰ Enligt 2 kap. 8 § skollagen (2010:800) är det huvudmannen som ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med gällande författningar.

²⁴¹ Förordning (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

²⁴² Se mer i kapitel åtta om skolmyndigheternas stödjande insatser.

²⁴³ Citat från huvudmannarepresentant 2022.

²⁴⁴ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan*.

smittskyddsläkarna.²⁴⁵ De regionala smittskydden, tillsammans med myndigheters styrning, dit även Arbetsmiljöverket och Försäkringskassan kan läggas till utöver Folkhälsomyndigheten, medförde också fler styrsignaler som beskrivs ha varit svåra att överblicka för huvudmän och rektorer.²⁴⁶

Ytterligare en aktör som påverkat styrningen på ett nytt sätt enligt vissa huvudmän var vårdnadshavare. Huvudmän och skolpersonal uppger att det har funnits både starka och skiftande påtryckningar från vårdnadshavare om att förskolor och skolor både skulle hållas öppna och stängda. Å ena sidan fanns önskemål om att de skulle vara öppna på grund av att vårdnadshavare hade samhällsviktiga yrken, å andra sidan stängda för på grund av oro för smitta.²⁴⁷

Styrkedjan kom att uppfattas som otydlig

Många rektorer och lärare inom grundskolan som Skolverket intervjuat, har i Skolverkets pandemiuppföljningar uppgett att styrkedjan²⁴⁸ och beslutsvägarna blivit otydligare under pandemin. Det har många gånger varit oklart vem som ska ta vilka beslut. Rektorer och lärare upplevde också att de har fått olika och ibland motstridiga signaler från myndigheter om vad det är som gäller för grundskolan.²⁴⁹ Ett exempel som lyfts av en huvudman som Skolverket haft dialog med, är att de uppfattade att regelverk gällande smittspårning inte var förenligt med GDPR. Likaså beskriver Coronakommissionen att myndigheterna generellt inte alltid haft ett samstämmigt budskap under pandemin.²⁵⁰ Skolverkets intryck från de samråd som hållits löpande under pandemin stämmer väl överens med denna bild. Inte minst fanns det under olika perioder av pandemin skillnader vad gäller såväl kommunikativa budskap som underliggande bedömningar, till exempel vad gäller behov av skyddsutrustning, från Arbetsmiljöverket och Folkhälsomyndigheten.

Behov av stöd för att tolka den centrala styrningen

Flera huvudmän och rektorer har pekat på att det funnits behov av stöd för att tillämpa de nationella riktlinjerna.²⁵¹ Drygt hälften av rektorerna i gymnasieskolan uppgav att de efterfrågat stöd från huvudmannen med anledning av pandemin. En ännu högre andel av rektorerna uppgav också att personal på gymnasieskolorna efterfrågat stöd från skolledningen.²⁵² Även inom grundskolan tycks behovet ha varit stort. Många rektorer och lärare har därför efterfrågat en ökad tydlighet både från myndigheter och från huvudmannen. Ett exempel har handlat om personalen ska bära skyddsutrustning eller inte och vilka i personalen som i så fall ska få tillgång till skyddsutrustning. Dessa frågor tycks ha hanterats olika på olika

²⁴⁵ SOU 2022:10.

²⁴⁶ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan*.

²⁴⁷ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan* och Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan*.

²⁴⁸ Samarbetet i och styrningen av det svenska skolväsendet beskrivs ofta som en kedja, som brukar kallas för styrkedjan.

²⁴⁹ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan*.

²⁵⁰ SOU 2022:10.

²⁵¹ Se till exempel Skolverket (2021). *Undersökning om covid-19-pandemin. Enkätundersökning bland personal i skolväsendet om covid-19-pandemins påverkan, januari–februari 2021* och Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan*.

²⁵² Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan*.

skolor. Allt från att ingen fått skyddsutrustning till att vissa eller alla fått tillgång till skyddsutrustning. Vissa rektorer har uttryckt att de kände sig utelämnade att själva ta beslut utan att ha förutsättningarna och kompetens till det, i och med att de inte är experter på smittspridning. De menade att det hade underlättat om huvudmannen hade fattat beslut och stöttat rektorer med att till exempel sprida information till vårdnadshavare och personal. Både i grundskolan och gymnasieskolan, tycks stödet till rektorerna främst handlat om stöd med att tolka Folkhälsomyndighetens rekommendationer samt även utbildning i digitala läromedel. Det finns dock stora skillnader mellan huvudmännen i grundskolan i hur snabba huvudmännen har varit med att ge stöd till rektorerna i hur de ska hantera pandemin och även skillnader i vilket typ av stöd som huvudmännen har erbjudit.²⁵³ De samråd Skolverket genomfört löpande under pandemin med bland annat huvudmannaorganisationerna bekräftar bilden att verksamheterna har haft ett stort behov av stöd vad gäller smittskyddsåtgärderna och att även huvudmännen därför efterfrågade mer detaljerad reglering från statens sida. Skolverket ser även att pandemin inneburit ett större ansvar för huvudmannen och att rektors ledarskap varit beroende av huvudmannens stöd men också att ledarskapet varit av extra stor vikt för verksamheterna.

I de undersökningar och samråd där Skolverket efterfrågat vilket stöd huvudmän och personal ser behov av gällande åtgärder från den nationella nivån, har fokus inte legat på stödsatser från Skolverket.²⁵⁴ Flera huvudmän har dock efterfrågat att Skolverket kunde stötta mer vad gäller att skapa kontaktytor inom olika delar av skolans styrkedja. En kontaktyta som särskilt pekas ut är den mellan huvudmän och i synnerhet den mellan enskilda och kommunala huvudmän i en kommun eller region. De stödjande insatser som Skolverket gjort med anledning av pandemin, beskrivs i kapitel åtta.

Behov av lokalt handlingsutrymme och begränsningar i ansvarsprincipen

Samtidigt som behovet av mer detaljerad styrning har funnits, har betydelsen av ett större lokalt handlingsutrymme också lyfts fram, då pandemin ställt krav på snabba förändringar och lokala anpassningar på skolan eller efter särskilda elevgruppers behov. Vissa rektorer menade till exempel att de gärna skulle ha sett en större flexibilitet gällande skolstängningar, samt för när och vilka elevgrupper som kan undervisas på distans.²⁵⁵ Samtidigt har ansvarsprincipen som inneburit att huvudmännen fortfarande varit de ansvariga aktörerna för skolan under pandemin, generellt sett haft flera begränsningar enligt Coronakommissionen. Vid en strikt tolkning kan principen få hämmande konsekvenser, det vill säga att aktörerna inte vågar agera utanför det vardagliga ”rummet”. Kommissionen menar också att de ansvariga aktörerna vid en kris, inte bara får mer att göra utan även får ta ansvar för frågor som normalt inte aktualiseras, vilket ligger i linje med den bild som Skolverket visat på ovan. Kommissionens generella bedömning

²⁵³ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan*.

²⁵⁴ Se till exempel Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 4 – Förskolan*.

²⁵⁵ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan*.

är därför att ansvarsprincipen bör omprövas och att det behöver ske en förstärkning av det nationella ledarskapet under kriser.²⁵⁶

Skolverkets bedömning

Styrkedjan och ledningen inom svenskt skolväsende sattes på prov under pandemin. Skolverkets bedömning är att den ökade centrala styrningen i kombination med många nya styraktörer ledde till att styrkedjan i flera fall upplevdes som otydlig. Behovet av stöd i verksamheterna för att uttolka de många olika styrsignaler som kom från centralt håll har varit stort. Vissa rektorer upplevde att de lämnats ensamma med beslut rörande till exempel smittskyddsåtgärder som de saknade kompetens kring. Samtidigt har det också funnit behov av handlingsutrymme för att agera snabbt och göra lokala anpassningar. Detta påverkade i sin tur vilken roll som huvudmannens styrning behövde ta under pandemin.

Skolverket menar därför att det är viktigt att den styrkedja som gäller normalt i skolväsendet stärks, genom att tillit, kommunikation och samarbete sker mellan alla nivåerna i kedjan, från staten till läraren. Det gäller även kontaktytor mellan enskilda och kommunala huvudmän, där det under pandemin på många håll visade sig saknas etablerade former och forum för dialog. Samtidigt ser Skolverket att lärdomar kan dras för att stå bättre rustade inför framtida kriser. Detta utvecklas i slutredovisningens avslutande diskussion, se avsnitt nio.

²⁵⁶ SOU 2022:10.

5. Fallstudier hösten 2022 om pandemins påverkan på kunskapsutvecklingen

I det här kapitlet presenteras två fallstudier som Skolverket har genomfört under hösten 2022. Båda studierna bygger på intervjuer med rektorer och lärare på grund- och gymnasieskolor där rektorer i Skolverkets tidigare enkätundersökningar har uppgett att det fanns ett kunskapstapp hos eleverna. Studierna syftar till att fördjupa kunskapen om och ge exempel på pandemins konsekvenser för elevernas kunskapsutveckling. Den första studien behandlar pandemins påverkan på det tidiga lärandet i förskoleklass och lågstadiet, medan den andra studien handlar om kunskapstappet i grundskolans högstadium och i gymnasieskolan.

Viss påverkan på språkutveckling och sociala förmågor hos elever i förskoleklass och lågstadiet

Inledning

Under hösten 2021 genomförde Skolverket en enkätundersökning med rektorer och lärare om situationen i grundskolan under covid-19-pandemin. I studien bedömde tre av tio rektorer och lärare att det fanns ett visst kunskapstapp²⁵⁷ hos eleverna i årskurs 1–3. Var tredje lärare bedömde även att det fanns ett visst kunskapstapp hos eleverna i förskoleklass.²⁵⁸ I en enkätundersökning riktad till rektorer i förskolan uppgav fyra av tio rektorer att barnens förutsättningar att utvecklas i enlighet med målen för förskolan hade försämrats under pandemin. En majoritet av rektorerna bedömde även att barnen hade fått en sämre övergång till förskoleklassen jämfört med innan pandemin.²⁵⁹ I båda studierna konstateras att frånvaron bland barn i förskolan och elever i förskoleklass och lågstadiet ökade under pandemin och det lyfts fram som en central förklaring till att det har uppstått ett kunskapstapp hos eleverna i grundskolan.

Mot bakgrund av resultaten i ovan nämnda studier genomförde Skolverket under hösten 2022 en mindre intervjustudie med fokus på pandemins påverkan på det tidiga lärandet. Intervjuer har genomförts med fem rektorer och 12 lärare (varav några speciallärare) vid fem grundskolor. Urvalet²⁶⁰ består av skolor där rektorer i den tidigare enkätundersökningen uppgav att det i viss eller stor utsträckning fanns ett kunskapstapp hos eleverna i förskoleklass eller årskurs 1–3 under

²⁵⁷ I enkäten definierades kunskapstapp som att eleverna som en konsekvens av pandemin inte har fått de kunskaper eller färdigheter som de normalt skulle ha fått.

²⁵⁸ Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*.

²⁵⁹ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan*.

²⁶⁰ Ett antal skolor vars rektorer svarade att det hade skett ett stort eller ett visst kunskapstapp i förskoleklass eller lågstadiet valdes ut. Totalt kontaktades 12 skolor med förfrågan om medverkan, varav de fem som ingår i studien svarade att de var positiva till medverkan.

pandemin. I urvalet togs också viss hänsyn till demografiska faktorer. De fem skolorna som intervjuats varierar i storlek, från knappt 200 inskrivna elever till nästan 1 000. En av skolorna ligger i ett område med socioekonomiska utmaningar, två skolor ligger i socioekonomiskt blandade områden och två skolor ligger i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.²⁶¹

Eftersom studien enbart omfattar ett fåtal skolor som har bedömt att det i någon utsträckning har uppstått ett kunskapsstapp är resultaten inte generaliserbara till samtliga skolor. Intervjustudien syftar därmed inte till att ge en representativ bild av hur situationen ser ut nationellt utan att fördjupa kunskapen och ge exempel på pandemins konsekvenser för det tidiga lärandet.

Elever i förskoleklass är sämre rustade från förskolan

De flesta intervjuade lärare och rektorer upplever att elevernas förutsättningar inför starten i förskoleklass förändrades under pandemin. Samtidigt uttrycker flera respondenter att det är svårt att veta vad som beror på pandemin och inte. Några av respondenterna vill inte fastslå att de tendenser de ser faktiskt beror på pandemin, medan andra tycker sig kunna bedöma att det handlar om påverkan och konsekvenser som hör ihop med pandemin.

Flera berättar att elever i vissa fall inte har fått med sig samma kunskaper och färdigheter från förskolan som tidigare. Det handlar såväl om konkreta exempel på sådant som elever inte har övat på som om mer övergripande förmågor. I de flesta fall nämns elevers språkutveckling och utveckling av sociala förmågor. Flera beskriver att det har märkts att barnen inte har varit i förskolan i samma utsträckning under pandemin. Så här säger till exempel en rektor:

Förskolorna brukar göra så fantastiskt förarbete i det här. Annars brukar vi se på barn som inte har gått på förskola av någon anledning, att just det specifika barnet kan ha svårt med det här, men nu såg vi det ju ganska mycket på gruppnivå under pandemin.

Flera respondenter lyfter särskilt påverkan på barns sociala förmågor. En lärare som arbetar i förskoleklass bedömer att den sociala kompetensen har sjunkit drastiskt bland de elever som har börjat i förskoleklass under pandemin. Rektorn på samma skola berättar att elever som börjar förskoleklass normalt sett har lärt sig olika ”lekkoder”, att sitta i ring och att gå två och två i förskolan, men att de nu ser en skillnad när det gäller sådana förmågor. Enligt respondenterna saknar allt fler elever kunskap om till exempel hur man betar sig i grupp, hur man visar hänsyn och hur man väntar på sin tur. Det beskrivs också att det är vanligare med konflikter mellan barnen i förskoleklass och att barnen har svårare att samarbeta med andra. En respondent beskriver det som mer ”tungjobbat” när elever inte är vana att vara i större grupper. Flera respondenter beskriver också att de har upplevt eleverna som mer ”omogna” än tidigare. Följande citat från en lärare i förskoleklass är ett exempel som illustrerar dessa iakttagelser:

Vi får lägga mycket mer tid på att lösa [konflikter]. Det här är sexåringar jag jobbar med, de har konflikter, men det blir väldigt mycket konflikter för de här barnen, för de har inte fått

²⁶¹ Delmos.se (2022). *Segregationsbarometern*.

stöta och blöta i förskolan. De har liksom inte fått den här utmaningen att träffa många andra barn, för det var ju också en grej, apropå konkret exempel, de här barnen kanske hade suttit hemma med sin mamma eller pappa som jobbade hemifrån för att de var lite snoriga och plötsligt så var det 25 elever i klassrummet. De kunde liksom inte bete sig med många andra barn.

Flera respondenter framhåller också att den språkliga kompetensen har försämrats. Eleverna som börjar i förskoleklass har ett svagare språk och sämre ordförråd än tidigare enligt respondenter på flera av skolorna. Detta gäller såväl barn som är födda i Sverige och har svenska som modersmål som barn som har annat modersmål än svenska. Så här säger en lärare:

De som började förra året, det har aldrig varit så många barn med svagt svenskt språk som ändå är födda i Sverige.

Så här säger en annan lärare angående elevernas språkliga kompetens när de börjar i förskoleklass:

Bara det här att skriva sitt namn. Vi har inte haft det som krav i förskoleklass, men de flesta barnen har ju velat det så att det har ju varit ett stort mål. Tills man börjar i förskoleklass så vill man kunna skriva sitt namn men så har det inte varit de sista två, tre åren, kanske. Det var ett väldigt stort antal som inte kan skriva sitt namn och inte har något större behov av det heller.

På några av skolorna har elever, enligt respondenterna, visat sämre resultat i de obligatoriska kartläggningsmaterialen i förskoleklass och bedömningsstöden i årskurs 1, jämfört med tidigare år. Respondenter beskriver bland annat att elever har haft ett mer begränsat ordförråd och generellt en sämre språklig kompetens. Några respondenter, bland annat den här läraren, pekar specifikt på att läsningen har försämrats:

[Jag] hade ju extremt många ettor som behövde stöttning med läsning förra året och som inte är i mål ännu, utan jag kommer fortsätta i tvåan och det är svårt och få till.

Lärare i förskoleklass beskriver att de har fått ändra sitt arbetssätt för att möta de nya behoven, bland annat genom att lägga mer tid på att arbeta med sociala aspekter och att i vissa fall ”sänka tempot” i undervisningen. Flera beskriver också att de har fått lägga mer tid på att eleverna ska lära sig skolmiljön och komma in i skolarbetet. Så här säger en lärare i förskoleklass om hur undervisningen har fått anpassas efter de förändrade förutsättningarna:

Det sociala är väldigt tydligt för vi får lägga mycket krut på, ja, konflikthantering och hur man betar sig. Men det språkliga, väldigt mycket. Även kunskapsmässigt till en viss del.

En rektor beskriver på ett liknande sätt hur man har fått prioritera om i undervisningen i förskoleklass:

Man har fått jobba mer med det sociala än tidigare. (...) Det är den grund som inte riktigt fanns, och då kan det vara så att svenskan och matten fick liksom stå tillbaka lite grann.

Högre frånvaro och ändrade rutiner i förskolan är möjliga förklaringar

Flera av respondenterna tror att de skillnader de ser jämfört med tidigare kan förklaras av att många barn under pandemin har haft hög frånvaro från förskolan, vilket har gjort att barnen inte har fått med sig samma kunskaper och färdigheter inför skolstarten. Skolverkets tidigare studier visar att många barn har varit hemma från förskolan bland annat på grund av sjukdom, restriktioner och oro hos vårdnadshavare. Många huvudmän och förskolor har under pandemin även värdjat till föräldralediga och arbetslösa vårdnadshavare att ha sina barn hemma från förskolan.²⁶² Tillsammans har detta inneburit att många barn har varit mindre i förskolan under pandemin.

Även förändrade rutiner på förskolorna kan enligt respondenter ha påverkat barnen negativt. Den höga frånvaron av barn och personal under pandemin uppges ha medfört att delar av undervisningen i vissa fall fick ställas in. Restriktionerna under pandemin innebar också i många fall färre samlingar, färre eller helt inställda utflykter och utökad utomhusvistelse, vilket respondenter tror kan ha påverkat barnen. Så här säger till exempel en lärare:

Det har varit framför allt sociala biten, tycker jag att vi har märkt. De är inte så vana att jobba i grupp, det var svårare att få dem att sitta still på sina platser, att jobba lite längre tider. Det märktes att de hade haft väldigt mycket uteaktiviteter.

Även ändrade rutiner vid övergång från förskola till förskoleklass kan ha påverkat elevernas skolstart

Alla fem skolor som intervjuades har under pandemin ändrat sina rutiner för övergången från förskola till förskoleklass. Skolorna hade innan pandemin upp till tre inskolningsdagar för nya elever i förskoleklass. Under pandemin fick barnen inte göra några besök på skolan innan skolstart och lärarna i förskoleklass fick heller inte besöka barnens förskolor. Besöken ersattes i vissa fall av digitala träffar eller träffar utomhus. På några av skolorna spelade lärarna in filmer till de blivande eleverna där de presenterade sig själva och skolan. Men i flera fall hade barnen inte träffat sina nya lärare alls innan skolstarten, inte heller digitalt. En annan förändring är att vårdnadshavare inte fick följa med in den första skoldagen eftersom vårdnadshavare inte fick vistas i skolans lokaler. Vidare har informationsträffar med vårdnadshavare skett digitalt.

Det varierar vilka rutiner för överlämningssamtal mellan personal i förskola och lärare i förskoleklass som har använts under pandemin. De flesta skolor tycks ha haft digitala överlämningssamtal när det gäller barn med behov av särskilt stöd, medan samtal kring övriga barn ofta har fått stå tillbaka.

Rektorer och lärare beskriver att förändringarna ledde till att det var fler barn än vanligt som var ledsna och oroliga inför skolstarten och under de första dagarna. Likaså beskrivs att det varit vanligare att vårdnadshavare har varit oroliga och osäkra på vad som gäller och vilka rutiner som finns. Särskilt gäller det

²⁶² Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan*.

vårdnadshavare som inte har äldre barn och som därför inte har varit med om en skolstart tidigare. Även kontakten med vårdnadshavare som inte har svenska som modersmål försvårades i vissa fall när kommunikationen enbart skedde digitalt. Rektorer och lärare beskriver dessa förändringar som negativa för barn och vårdnadshavare, men säger samtidigt att övergången till förskoleklass under pandemin på det stora hela har fungerat bra. Detta eftersom man gjorde ansträngningar för att trygga och informera barn och vårdnadshavare, exempelvis genom att möta vårdnadshavare utanför skolan när de kom på morgonen.

Inget utbrett kunskapstapp men vissa elevgrupper har påverkats

Vi har frågat lärare och rektorer om de har upplevt att det har uppstått ett kunskapstapp hos deras elever under pandemin. Respondenternas generella bedömning är att det inte har uppstått något utbrett kunskapstapp hos eleverna i förskoleklass och årskurs 1–3, men att vissa elevgrupper har drabbats hårdare än andra under pandemin. De grupper som särskilt lyfts är elever med annat modersmål än svenska, elever i behov av särskilt stöd och elever som varit mycket frånvarande (vilket också kan vara elever som också tillhör någon av de förstnämnda grupperna). Generellt beskriver respondenterna att de svagare eleverna har drabbats hårdast av pandemins konsekvenser. Så här säger en rektor:

De svagaste eleverna drabbas ju alltid värst. [Jag menar] svag för att man inte har samma språkliga grund och föräldrar har inte samma språkliga grund förstås, så de kan inte stötta på samma sätt. Och man kanske inte har samma ekonomiska förutsättningar att ta in [läxhjälp] som en del av våra andra föräldrar gör. Så det är väl så. När det kommer tuffa perioder, då är det de som behöver mest som drabbas värst på något sätt. Så då får vi ju försöka kompensera så gott vi kan.

En lärare resonerar på ett liknande sätt kring hur elevernas hemförhållanden och vårdnadshavares utbildningsnivå påverkar hur mycket de kan hjälpa till att kompensera för elevers frånvaro:

Vissa har ju väldigt stor frånvaro (...) Och de som då har föräldrar hemma som inte kan kompensera och kanske inte har förmågan att hjälpa till hemma heller med att förstå vikten av att träna även fast man är hemma mycket, de blir det ju tuffare för.

Elever som inte pratar svenska hemma beskrivs ha drabbats hårdare av pandemin, bland annat eftersom elever som bara möter svenska språket i skolan påverkas mer i sin språkliga utveckling vid längre frånvaro eller upprepade frånvaro. Så här säger en lärare:

Många av sva-eleverna,²⁶³ de vistas ju inte in i en miljö med det svenska språket och i skolan så svensk-badar du i språket och att vara borta från språket det påverkar ordförrådet och språkförståelse. Så det tänker jag mycket på, just det där att de inte får "språkbada" under dagarna.

Vårdnadshavare till elever som inte har svenska som modersmål kan också, som tidigare nämnts, ha svårt att stötta eleverna hemma med skolarbetet, vilket gör det

²⁶³ Elever som läser svenska som andraspråk.

svårt att kompensera för frånvaron. Flera respondenter lyfter just svenska som andraspråk som det ämne där det skett störst tapp. Samtidigt pekar respondenter på att tappet kanske inte bara beror på pandemin, eftersom det även tidigare funnits utmaningar kopplat till ämnet. Flera menar att det finns en brist på lärare som har kompetens att undervisa i svenska som andraspråk, vilket skapar en sårbarhet om dessa lärare blir frånvarande en längre period. Respondenter lyfter också att språket är en grundförutsättning för att kunna ta till sig undervisning och att svaga kunskaper i svenska därför kan få följd effekter inom andra ämnen, till exempel matematik.

Elever i behov av särskilt stöd lyfts också samstämmigt som en grupp som drabbades särskilt av de förändringar och utmaningar som pandemin medförde. En lärare berättar att elever som har behov av struktur och tydliga rutiner har varit särskilt utsatta under pandemin då förutsättningarna har förändrats från dag till dag. Personalförändringar och andra förändringar som kan skapa otrygghet beskrivs särskilt drabba den elevgruppen:

Elever med behov av särskilt stöd som inte har föräldrar som kan hjälpa till... De barn som har föräldrar där det finns ett stöd hemifrån, fast man är i behov av särskilt stöd så har föräldrarna kunnat stötta. Men de barn som inte har det här stödet från föräldrar [...] där är ju skolan extremt viktig för de här barnen som har det lite stökigt hemma och där kan jag uppleva att skolan blev lite otrygg, för du fick inte samma närhet, samma stabilitet, det som skolan egentligen är väldigt viktig för hos vissa elever.

Samma lärare beskriver hur frånvaro särskilt påverkar elever i behov av särskilt stöd:

Vi har ju elever som haft jättesvårt att lära sig läsa. (...) [Specielläraren] har ju inte fått in så många pass med vissa elever, för de har varit sjuka hela tiden och de tappar ju extremt mycket då.

Några respondenter nämner specifika ämnen där de ser ett kunskapsstapp. En lärare lyfter särskilt de praktiska ämnena, till exempel slöjd, musik och idrott, eftersom de inte går att ta igen. En rektor menar att de ser ett kunskapsstapp i matematik, men säger samtidigt att det är svårt att fastslå vad det beror på. Respondenter på flera av skolorna beskriver också att de ser ett kunskapsstapp vad gäller simkunnighet eftersom de inte har kunnat ha simundervisning i samma utsträckning under pandemin.

Det beskrivs också att specifika moment och sådant som tidigare gjordes i lägre åldrar, nu i stället har fått ges mer tid och fokus i högre årskurser. En lärare i förskoleklass berättar att barnen i förskolorna under pandemin inte hade tränat på att lägga upp mat själva, vilket innebar att de i stället fick öva på det i förskoleklassen. Den här läraren berättar om ett annat exempel:

Jag tog emot en etta under pandemin. Och jag kunde se att det var vissa saker man inte hade gjort i förskoleklass som normalt är avklarat när de kommer till ettan. (...) Det som har varit påfallande var att under pandemin så har vi inte bytt om och duschat på idrotten. Och det blev ju en stor grej förra året när de skulle börja med det, och det är fortfarande en stor grej för de som går i trean, att de är så ovana att byta om tillsammans med andra barn.

Lärare och rektorer har tillfrågats om det har genomförts några insatser i förskoleklass eller årskurs 1–3 för att motverka ett kunskapstapp. Den sammantagna bilden är att det i liten utsträckning har genomförts sådana insatser. Lärare och rektorer bedömer generellt att de genom den ordinarie undervisningen kommer kunna kompensera för det eventuella kunskapstapp som uppstått hos eleverna. De exempel som nämns är insatser i form av extra studiestöd, fler specialpedagogiska insatser och insatser riktade mot elever med hög frånvaro. En rektor berättar till exempel att de gick promenader med elever som inte vågade komma till skolan under pandemin. En annan rektor berättar att de har satsat mycket på digital utveckling, vilket under pandemin har hjälpt till att motverka ett kunskapstapp.

Kunskapstappet bedöms till stor del bero på frånvaro...

Elev- och personalfrånvaro har varit stora problem för många grundskolor under pandemin.²⁶⁴ I en skola menar lärarna att de inte tror att det har uppstått något större kunskapstapp hos eleverna i lågstadiet och hänvisar då till att personal- och elevfrånvaron inte har varit så hög att det har gått ut över undervisningen. De skolor som däremot beskriver en hög frånvaro av elever och personal under pandemin ser att frånvaron i vissa fall har haft stor påverkan. En lärare beskriver vårterminen 2020 som en ”förlorad termin” då det fanns elever som var borta under en stor del av den terminen.

Elevfrånvaro kan enligt respondenterna få större konsekvenser i de lägre årskurserna eftersom det är svårare att på egen hand ta igen missad undervisning, jämfört med i de högre årskurserna. Mycket av lärandet sker i klassrummet och går inte att ta igen med hemuppgifter. Även de skolor som har arbetat mycket med att göra undervisningen tillgänglig digitalt påtalar att det inte blir samma sak att arbeta hemifrån som att vara i skolan. Så här resonerar en lärare gällande detta:

Däremot går det ju aldrig och ta igen en skoldag hemifrån oavsett, för det är så mycket som görs utöver som inte går att läsa sig till i efterhand. Det är garanterat många som har missat det här runt omkring som man egentligen kanske lär sig mest av. Just att få en lärarledd lektion med alla diskussioner och sånt uteblir ju.

Så här säger en annan lärare angående frånvaron i lågstadiet:

Många har ju varit frånvarande så otroligt mycket under de här åren, och även fast man kan få extra kompensation med att ta hem material och jobba hemma ger ju inte det samma sak som att vara i skolan varenda dag. Du missar ju otroligt mycket när du är hemma. Även fast du gör läxor hemma eller gör grejer hemma så är det inte alls samma sak, och det kan man märka tycker jag på eleverna.

Det beskrivs återkommande att det framför allt är de elever som har behov av att vara i skolan och träffa sina klasskompisar för att till exempel kunna utvecklas i svenska språket som drabbas värst av frånvaro. Som tidigare nämnts drabbas inte alla elever på samma sätt av frånvaro. De elever som har vårdnadshavare som kan

²⁶⁴ Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*.

hjälpa dem att kompensera för frånvaron drabbas inte på samma sätt, enligt exempelvis den här läraren:

Vi har ju de elever som har varit borta mycket men som har haft föräldrar där man har kunnat se att de har jobbat hemma och ändå kunnat hänga med. Det är lite olika beroende på vem det är som har varit hemma.

Några rektorer och lärare berättar också att det finns elever som har hållits hemma av sina vårdnadshavare på grund av oro. Några beskriver att det ibland har varit svårt att veta om barnen verkligen har haft symptom eller varit förkylda eller om det har använts som svepskäl av oroliga vårdnadshavare. En rektor säger att skolan fortfarande hösten 2022 har en högre giltig elevfrånvaro jämfört med innan pandemin och att de behöver jobba med att få tillbaka elever till skolan. ”Det är lätt att vänja sig vid att vara hemma”, menar rektorn. Så här säger en lärare i förskoleklass:

Vi har elever som har en hög frånvaro och som har haft det sen förskolan. Där tror jag nog också att det har blivit svårt för vissa föräldrar (...) för barnen vill hellre vara hemma (...) Det är skönare att vara hemma för det är svårt att gå hit när du vet att din mamma eller din pappa eller båda sitter och jobbar hemma.

... men också på en stundtals försämrad kvalitet i undervisningen

Respondenter beskriver att det under pandemin periodvis har varit hög personalfrånvaro, vilket ofta har inneburit en krishantering dag för dag. Lärare har då fått gå in och täcka upp för varandra i stor utsträckning, vilket kan ha påverkat kvaliteten i undervisningen. Flera respondenter beskriver att kvaliteten i undervisningen därför har sänkts under delar av pandemin. Så här resonerar en rektor:

Vi har haft mycket personal som varit borta. Vi har elever som varit borta mycket. (...) Förutsättningarna har ju inte varit samma som de varit tidigare. Personalsamarbetet där man planerar, organiserar upp verksamheten har ju inte samma kvalitet som när man fritt kan röra sig mellan varandra och prata och diskutera och utvärdera, utan det blir hela tiden liksom att gå på tå. Så jag tänker att den grundläggande kvalitén har varit sämre än vad den brukar vara. (...) Förutsättningen att skapa den goda kvaliteten i undervisningen har ju varit betydligt sämre, och därigenom har [eleverna] inte fått med sig lika mycket som de skulle fått annars, både värdegrundsmässigt och kunskapsmässigt.

Lärare som vi pratar med beskriver också att tid som skulle gått till planering av undervisningen i stället fick läggas på planering av den dagliga strukturen och att skapa fungerade ”covid-rutiner”, exempelvis ”covid-rast-scheman”. Det finns också respondenter som nämner att elever som under pandemin har varit oroliga för att till exempel bli smittade av viruset har haft svårare att lära sig och ta till sig undervisningen. Likaså nämns att lärares oro över att bli smittade ibland kan ha gått ut över kontakten med eleverna.

Det kan bli svårt för vissa elever att nå målen

Baserat på de intervjuer Skolverket har gjort framstår det inte som att det på de aktuella skolorna kommer att kvarstå ett utbrett kunskapsstapp hos elever i lågstadiet. Samtidigt uttrycker några respondenter att de ser att vissa elever

kommer att få svårt att hämta igen kunskapsstappet och att det kommer bli svårt att nå målen för dessa elever. Så här resonerar till exempel en rektor:

Vi ser nog ett litet tapp ändå bland en del elever som vi kan få svårt att få dem att komma i kapp. Man skulle önska att man hade ännu mer resurser för att kunna ge de här eleverna ytterligare än vad vi klarar i dag. Så där finns det nog en risk att vi kanske inte riktigt når målen för alla de här eleverna längre fram heller faktiskt, tyvärr. Det kan jag definitivt se.

Respondenterna betonar att dessa elever antagligen skulle ha haft svårt att nå målen även om förutsättningarna varit normala, men att pandemin har förstärkt utmaningarna. Flera nämner också att de kommer att behöva fortsätta att jobba med den sociala kompetensen hos de yngre eleverna.

Värdegrundsarbetet har prioriterats ned under pandemin

Värdegrundsarbetet har enligt några respondenter fått stå tillbaka under pandemin. Lärare och rektorer ger exempel på gemensamhetsskapande aktiviteter som försvann under pandemin, till exempel temadagar, faddersystem, elevråd, matråd, luciatåg och skolavslutningar. Det har enligt några påverkat klimatet på skolan och försvagat gemenskapen. Flera skolor arbetar nu med att ta igen detta genom att återinföra aktiviteterna. Så här säger en rektor angående att gemensamma aktiviteter pausades under pandemin:

Vi har ju inledningsvis på terminen alltid ett inledande värdegrundsarbete med eleverna, alltifrån olika gruppaktiviteter till faddersystem till elevrådsmöte med olika årskurser, matråd, matvärdar i matsal. Alla de delarna har ju fått stå tillbaka utifrån att vi inte ska blanda grupperna (...) så att där har man ju tappat. Och jag tror faktiskt att det till viss del har påverkat klimatet lite grann på skolan (...) både utifrån ett konfliktperspektiv och att det händer saker, språkmässigt hur eleverna är och agerar mot varandra, det har vi haft ganska stort fokus på under den här tiden för att försöka arbeta med och få det att bli bättre.

Även det faktum att klasserna har varit mer uppdelade under pandemin beskrivs ha påverkat gemenskapen på skolan. Det beskrivs som en stor omställning för eleverna när det nu efter pandemin är fler gemensamma aktiviteter, aulasamlingar och gemensamma raster i stället för raster och samlingar klassvis.

Pandemin har i vissa fall medfört förändrade arbetssätt

De flesta intervjuade rektorer och lärare tror att de kommer att återgå till de arbetssätt som de hade innan pandemin. Det gäller exempelvis övergångsrutinerna från förskola till förskoleklass. En skola berättar dock att de inte kommer att återinföra överlämningsamtal med förskolor för de barn som inte har behov av särskilt stöd. De har också minskat antalet inskolningsdagar och kommer inte heller gå tillbaka till att göra besök i barnens förskolor. Anledningen är att de tyckte att aktiviteterna tog för mycket tid i anspråk och att övergången till förskoleklass har visat sig fungera bra utan dessa aktiviteter.

En förändring som flera respondenter bedömer kommer att finnas kvar är att erbjuda vårdnadshavare möjligheten att delta digitalt vid föräldramöten och utvecklingssamtal. Det beskrivs ha ökat tillgängligheten för vårdnadshavare och

att det har blivit betydligt vanligare att fler än en vårdnadshavare deltar i samtalen.

I intervjuerna beskriver några skolor att de under pandemin har lagt ut lektionsplaneringen på digitala plattformar och i viss mån anpassat undervisningen för att frånvarande elever och deras vårdnadshavare ska kunna följa med i undervisningen hemifrån. Dessa skolor bedömer att de kommer att fortsätta med den digitala lektionsplaneringen. Det har också medfört att lärare och elever har stärkt sin digitala kompetens, vilket ses som en positiv effekt av pandemin.

Det finns behov av mer specialpedagogiskt stöd, elevhälsa och kompetens i svenska som andraspråk

På frågan om det finns behov av fortsatt stöd för att kunna kompensera för kunskapsstappet svarar flera lärare och rektorer att det behövs stöd för specialpedagogiska insatser och stärkt elevhälsa. En lärare menar att de yngsta barnen inte har prioriterats av elevhälsan och att det är ett problem att specialpedagogiska resurser sätts in först i de högre årskurserna. När behoven av specialpedagogiska insatser ökade under pandemin blev det tydligt att de lägre årskurserna prioriterades ned. Det behövs också fler speciallärare som kan vara ute i klassrummen och stötta upp. Så här säger en speciallärare:

Jag vill ju jobba både på grupp- och klassnivå, och jag älskar att kunna vara inne i klass, stötta, se, för många elever mår bra av det. Men nu är det ju väldigt mycket individ eller mindre grupp enbart i mitt schema, som är smockfullt, och det är väl en konsekvens av pandemin att jag känner att jag måste ge de här eleverna ... för det här är ju deras åtgärdsprogram (...) Sen det här med att kunna komma in och stötta dem som är lite på gränsen, nej, det finns inte just nu.

Flera respondenter lyfter också behovet av fler lärare med kompetens i svenska som andraspråk, något som visat sig vara sårbart under pandemin. En rektor säger att hen vill se ett kompetenslyft för samtliga lärare i svenska som andraspråk. Det lyfts också återkommande i intervjuerna att det behövs satsningar för att öka simkunnigheten, eftersom många elever under pandemin inte har fått simundervisning i den utsträckning som de har haft behov av. Några respondenter, som den här rektorn, uttrycker också att de ser behov av personalförstärkning över lag, för att kompensera för pandemins konsekvenser:

Jag tänker personalförstärkning, i form av både specialpedagoger, speciallärare, grundskollärare, sociala. Att det finns personalförstärkning som sätts in en period för att kunna kompensera och stärka upp och ta hand om de här sakerna.

Slutsatser

Skolverket har under hösten 2022 genomfört en intervjuundersökning med lärare och rektorer på fem skolor som i en tidigare enkät svarade att det hade skett ett kunskapsstapp i förskoleklass eller lågstadiet under pandemin. Studien är inte representativ för andra skolor utan syftar till att fördjupa kunskapen och ge exempel på hur kunskapsstappet beskrivs av lärare och rektorer på dessa skolor.

En övergripande slutsats av den här studien är att pandemin har synliggjort och förstärkt flera av de utmaningar som redan tidigare fanns i skolorna. De elever som innan pandemin hade utmaningar kopplat till skolgången bedöms ha drabbats hårdast av pandemins konsekvenser. Det gäller särskilt elever med hög frånvaro, elever i behov av särskilt stöd och elever med annat modersmål än svenska. Det är elevgrupper som även i tidigare studier har lyfts fram som särskilt sårbara under pandemin.

De flesta av respondenterna bedömer att det har funnits en relativt stor påverkan på elevernas språkutveckling och sociala förmågor under pandemin. Elever i de yngre åldrarna uppges ha sämre kunskap om hur man betar sig i en grupp, vilket har lett till fler konflikter och att lärare har fått lägga mycket tid på att stärka elevernas sociala förmågor. Det gäller särskilt eleverna i förskoleklass och det bedöms vara en konsekvens av hög frånvaro från förskolan. Det är tydligt i intervjuerna att förskolan upplevs ha en stor betydelse för barns förutsättningar inför skolstarten och för barns sociala och språkliga utveckling.

Flera lärare och rektorer i studien pekar på att elevernas hemförhållanden har fått ökad betydelse under pandemin, vilket bland annat förklaras av att många elever (och barn i förskolan) har haft en hög frånvaro och stannat hemma med sina vårdnadshavare. Även personalfrånvaro och sämre tillgång till specialpedagogiskt stöd tycks ha lämnat vissa elever mer ensamma i sin kunskapsutveckling. Det har i viss mån drabbat alla elever, men i synnerhet de elever som inte har vårdnadshavare som kan stötta i skolarbetet eller som inte pratar svenska. För elever som bara möter svenska språket i skolan kan längre eller upprepad frånvaro få en stor påverkan på deras språkliga utveckling. Vårdnadshavares olika förutsättningar att stödja elever som har varit frånvarande lyfts återkommande som avgörande för om elevers frånvaro har medfört ett kunskapsstapp eller inte.

Skolorna i studien gör delvis olika bedömningar av hur stort kunskapsstapp som har uppstått i förskoleklass och i lågstadiet. Det är tydligt att pandemin har påverkat skolor på olika sätt och olika mycket, beroende på smittspridning och skolornas förutsättningar i övrigt. Det finns en stor variation i vilken typ av område som skolorna ligger i – från områden med socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Även i tidigare studier om pandemins påverkan på grundskolan finns ett samband mellan vårdnadshavarnas utbildningsnivå och bedömningen av ett kunskapsstapp på skolan.²⁶⁵

De flesta lärare och rektorer bedömer att de genom undervisningen kommer att kunna kompensera för det kunskapsstapp som uppstod under pandemin, men att det finns några elever som kan få svårt att nå målen. För att ge alla elever det stöd de behöver lyfts återkommande behovet av fler specialpedagogiska insatser och förstärkt kompetens inom svenska som andraspråk.

²⁶⁵ Skolverket (2022). *Kunskapsstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*.

Fortsatt kunskapstapp hos vissa elever i grundskolans högstadium och i gymnasieskolan

Inledning

Hösten 2021 genomförde Skolverket enkätundersökningar riktade till rektorer och lärare som en del i Skolverkets uppdrag att kartlägga konsekvenserna för skolväsendet av covid-19-pandemin. En stor del av de rektorer och lärare som besvarade enkäterna bedömde att det hade uppstått ett kunskapstapp, i viss eller stor utsträckning, bland eleverna under pandemin. Detta såväl i grundskolan som i gymnasieskolan. Ett ämne som märktes särskilt var matematik.

Hösten 2022 har Skolverket följt upp enkätundersökningarna med en intervjustudie. Syftet har varit att få en fördjupad och uppdaterad bild av hur kunskapstappet i grundskolans högstadium och gymnasieskolan kan se ut. Fyra grundskolor och åtta gymnasieskolor ingår i studien. Intervjuerna genomfördes med rektorer, lärare och elevhälsa, totalt 50 respondenter. Intervjustudien har fokuserat på att beskriva varför tappet uppstått på dessa skolor, hur ett sådant kunskapstapp kan gestalta sig och vilka implikationer det kan ha. Intervjustudien har också berört hur skolorna har arbetat för att eleverna ska komma i kapp i sin kunskapsutveckling, hur situationen ser ut höstterminen 2022 och vilka behov som fortsatt finns på skolorna.

Urvalet bestod av skolor där rektorerna i den tidigare enkätstudien angett att det uppstått ett kunskapstapp i matematik. De utvalda skolorna skiljer sig dock åt gällande storleken på stad eller ort som skolan ligger i, antalet elever på skolan, andel elever med utländsk bakgrund, antal elever med vårdnadshavare som har eftergymnasial utbildning, samt vad gäller gymnasieskolan skolor med olika programutbud. På grund av det begränsade urvalet, och att studien enbart omfattar skolor som bedömt att det uppstått ett kunskapstapp, är resultaten inte generaliserbara till samtliga skolor, men de förhållanden som beskrivs är exempel på en situation som alla skolor har att hantera.

Ett större kunskapstapp på vissa skolor och hos vissa elever

Ett övergripande resultat i tidigare studier om pandemins konsekvenser är att ett kunskapstapp har uppstått i olika grad på olika skolor. Också i denna studie, trots att det är relativt få skolor som ingår, är det tydligt att det finns stora skillnader mellan skolorna när det gäller hur stort kunskapstapp eleverna bedöms ha.

Stora skillnader mellan skolorna...

Skillnaderna mellan skolorna som ingår i studien går främst att härröra till vilka elevgrupper som dominerar på respektive skola och skolornas förmåga att möta elevernas behov. Skolornas förutsättningar att ge eleverna den utbildning de har rätt till är mycket olika, och följaktligen är också konsekvenserna i form av kunskapstapp under pandemin olika. Detta gäller såväl i vilken grad eleverna gick

miste om kunskaper i undervisningen under pandemin som i vilken grad eleverna har kommit i kapp i sin kunskapsutveckling.

...och individuella skillnader mellan elever

Enligt respondenterna drabbades nästintill samtliga elever av någon form av kunskapstapp under pandemin. Det beskrivs som föga förvånande att kunskapsinhämtningen påverkades i och med den omställning som pandemin innebar – nya undervisningsformer, hög frånvaro och ökade krav på elevernas förmåga att själva planera sin tid. Även om respondenterna beskriver att pandemin drabbade alla elever så betonar de att vissa elevgrupper gick miste om kunskaper i större utsträckning än andra. Mindre självgående, och i det avseendet mer sårbara elever, påverkades i högre grad. Likaså elever med bristande språkkunskaper.

Alla elever påverkades dock inte på samma sätt. Vissa elever, om än få, bedöms i intervjuerna ha gynnats av undervisningsformerna under pandemin. Det handlar oftast om elever som av olika skäl har haft svårt med det sociala samspelet och som trivs bättre med undervisning på distans. På några skolor menar respondenterna också att högpresterande elever, i synnerhet flickor, gynnats eftersom de fått bättre studiero hemma.

Fortsatt kunskapstapp hos vissa elever

När respondenterna beskriver kunskapstappet under vårterminen 2022 och vid inledningen av höstterminen 2022, framgår en till viss del annorlunda situation. En stor del av de elever som beskrivs som självgående och motiverade har i allmänhet klarat av de krav som ställts på dem. De har lyckats ta igen kunskapstappet under pandemins gång, antingen på egen hand eller med hjälp av skolornas insatser (vilka beskrivs längre fram i kapitlet). På några skolor beskriver respondenterna att det framför allt är flickor som lyckats arbeta i kapp på egen hand.

I gymnasieskolan syns även skillnader mellan skolor och elevgrupper som hänger samman med vilka gymnasieprogram som skolan erbjuder och därmed vilka ämnen och kurser som eleverna läser. Respondenterna beskriver att konsekvenserna varit större för eleverna på högskoleförberedande program, vilket överensstämmer med resultat från Skolverkets tidigare studier om konsekvenser av pandemin.²⁶⁶ Detta förklaras delvis av den större omfattningen av kurser som varit särskilt kritiska på högskoleförberedande program – i synnerhet de högre kurserna i matematik – men framför allt av att dessa program haft mer undervisning på distans jämfört med yrkesprogrammen.

²⁶⁶ I Skolverkets enkätundersökning riktad till rektorer höstterminen 2021 (presenterad i rapporten Skolverket (2022). *Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*) framgår bland annat att en högre andel av rektorerna ser behov av insatser för att motverka ett kunskapstapp för elever på högskoleförberedande program jämfört med yrkesprogram.

Frånvaron förklarar en del av kunskapstappet

I Skolverkets tidigare studier som rör pandemins konsekvenser för skolväsendet framkom att kunskapstappet till stora delar hade sin grund i ökad elevfrånvaro.²⁶⁷ Det gäller särskilt grundskolan och men också till viss del gymnasieskolan.

Konsekvenser av elevfrånvaro i såväl högstadiet som gymnasiet

Att frånvaron varit en faktor som orsakat kunskapstapp bekräftas i den här intervjustudien. I grundskolan var frånvaron periodvis hög beroende på sjukdom och familjekarantän, vilket förstås innebar att eleverna gick miste om stora delar av undervisningen. I och med smittspridningens slumpmässighet finns det stora olikheter i hur mycket och vilka kunskaper som grundskoleleverna gick miste om. Detta beskrivs av respondenterna i intervjuerna, som också nämner att frånvaron kan ha fått olika konsekvenser för olika elever beroende på vilket stöd de fått hemifrån liksom elevernas driv att själva arbeta i kapp med skolarbetet.

Även i gymnasieskolan har frånvaron varit problematisk. Frånvaron beskrivs dock ha varit lägre än normalt under pandemins första termin, våren 2020, eftersom undervisningen till stor del bedrevs på distans. Under perioder med växelvis undervisning på distans och närundervisning var frånvaron inte heller särskilt märkbar – dels eftersom lärare kunde bedriva undervisning även om de hade symptom, dels för att elever med symptom kunde delta i undervisningen. Samtidigt beskriver lärare att närvaron, i bemärkelsen att eleverna anslutit till den digitala undervisningen, inte var en garanti för att de faktiskt deltog i undervisningen.

Frånvaron ökade i gymnasieskolan under terminerna i pandemins senare fas. Det berodde enligt respondenterna bland annat på att möjligheten att erbjuda undervisning på distans togs bort, samtidigt som rekommendationen att stanna hemma vid minsta symptom fanns kvar. En annan orsak som nämnts är att eleverna succesivt tappade motivation och disciplin, vilket beskrivs mer i ett senare avsnitt.

Frånvaro bland lärare har inneburit utebliven undervisning

Även lärarnas frånvaro har varit en orsak till kunskapstapp för eleverna, genom att undervisning inte kunnat genomföras alls eller i begränsad utsträckning. Detta i synnerhet i grundskolan. Regeringen beslutade under pandemin att så långt som möjligt hålla grundskolorna öppna för ordinarie undervisning. Möjligheterna att bedriva undervisning på distans i högstadiet varierade under pandemin, som beskrivs i avsnitt *Undervisning på distans blev en ny arbetsform i högstadiet och gymnasieskolan*, vilket innebar att det ibland var möjligt att lägga om undervisningen till distans då lärarna behövde vara hemma på grund av sjukdom eller symptom.

²⁶⁷ Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*.

Även i gymnasieskolan har frånvaro bland lärare inneburit förlorad undervisning, om än inte i samma utsträckning som i grundskolan just eftersom gymnasielärarna hade möjlighet att bedriva undervisningen på distans.

Respondenterna beskriver att det var svårare än normalt att få tag på vikarier under pandemin, så väl i grundskolorna som i gymnasieskolorna. Behovet av vikarier ökade med lärarfrånvaron, samtidigt som tillgången till vikarier minskade på grund av sjukdom och restriktioner. Det ledde till att undervisningen ibland behövde ställas in under pandemin. Lärare beskriver också problematiken i att undervisning som bedrivs av vikarier innebär ett annorlunda upplägg och innehåll än enligt de ordinarie lärarnas planering.

Frånvaron var hög även läsåret 2021/22 men tycks ha återgått till det normala höstterminen 2022

Den mest problematiska perioden vad gäller frånvaron på de intervjuade skolorna var när den så kallade omikronvarianten av coronaviruset kom, vilken innebar en hög smittspridning under senhösten/vintern 2021/22. Under denna tid var dessutom den huvudsakliga inriktningen att undervisningen i grundskolan och gymnasieskolan skulle ske på plats i skolan. På några av de intervjuade skolorna beskriver respondenterna att frånvaron var fortsatt hög fram till och med vårterminen 2022.

De flesta av gymnasieskolorna som ingår i studien uppger att de har haft bekymmer med elevfrånvaro eftersom perioderna med undervisning på distans och karantän vid symptom har påverkat elevernas syn på närvaro. De flesta gymnasieskolor nämner också att återgången till ordinarie närundervisning, höstterminen 2021, var svår för många av eleverna och att de behövde lära eleverna att vara på skolan igen. Även om de flesta elever, enligt våra respondenter, betraktade återgången som positiv så hade eleverna kvar vanan att få ta del av undervisningen på distans. Så här säger rektorerna för några av skolorna:

Förra hösten behövde vi lära elever och personal att vara på skolan igen. Det har gått bra, men det tog lite tid. Det är fortfarande elever som frågar om de inte får vara hemma på distans i stället.

Nu har vi fått eleverna att vara på skolan igen. Har haft tuffare med närvaro än förut för elever som behöver lära sig att vara i skolan.

På de flesta av de intervjuade skolorna beskriver respondenterna att de inte märkt av några onormalt höga frånvarotal under hösten 2022, även om det i många fall uppges varit för tidigt att bedöma vid tillfället för intervjuerna. På de skolor där respondenterna ser högre frånvaro även denna hösttermin gäller det att enstaka elever har problematisk frånvaro. Antalet elever med problematisk frånvaro beskrivs dock ha ökat. I synnerhet har respondenterna betonat att elever som av olika sociala skäl eller studieskäl trivdes med undervisningen på distans har haft extra svårt för återanpassningen till närundervisning. Denna grupp gynnades av situationen under pandemin, men missgynnades desto mer när undervisningen återgick till normala former.

Undervisningen på distans bedöms ha orsakat kunskapsstapp

Undervisningen under pandemin påverkades kraftigt av flera längre perioder av undervisning på distans, i synnerhet i gymnasieskolan. De rektorer och lärare som intervjuats på gymnasieskolor har beskrivit begränsningarna i denna undervisning som primära orsaker till att vissa av eleverna inte nått lika långt i sin kunskapsutveckling som de annars skulle ha gjort.

Minskad motivation och disciplin bland eleverna

Respondenter beskriver att eleverna till en början, under vårterminen 2020, tyckte att det var roligt att övergå till undervisning på distans. Eleverna upplevde en större frihet och flexibilitet och tydliga fördelar med att inte behöva gå upp tidigt för att ta sig till skolan. Det fanns dessutom en stor kreativitet och något av en pionjärande bland lärarna inför arbetet med den digitala teknikens möjligheter.

Med tiden blev emellertid nackdelarna och begränsningarna alltmer märkbara. Lärarna beskriver att undervisningen ofta blev mer torftig på distans. Lärarna beskriver att de till en början hade många kreativa lösningar för hur distansundervisningen kunde genomföras men att de snart fick slut på idéer. När undervisningens variation mer än vanligt byggde på lärarnas uppfinningsrikedom uppstod också större skillnader än vanligt mellan olika lärares undervisning, där en del lärare hade större framgång än andra. Många av eleverna tappade i entusiasm, motivation och disciplin, och deras förutsättningar att ta eget ansvar för sin inläring blev alltmer betydelsefull när perioderna med undervisning på distans blev långa. Så här uttrycker ett par av lärarna det:

Det var långa perioder på distans, och i början var eleverna på, men sedan tappade eleverna i rutiner etcetera. En del höll i, men det var inte så många som orkade det. Eleverna lärde sig inte riktigt lika mycket som de annars skulle ha gjort.

Det som varit svårt har varit att engagera eleverna. Det krävdes ganska mycket disciplin för att som tonåring orka hänga med och ta det ansvaret. Det blev ett stort ansvar för eleverna och för en del elever alldeles för stort.

En slutsats som intervjuerna bekräftar är att detta inneburit att kunskapsutvecklingen blivit begränsad i de ämnen som mer än andra krävt uthållighet och självständigt arbete bland eleverna. Ämnen som mer kunde baseras på lärarnas genomgångar påverkades mindre. En rektor på en gymnasieskola säger följande:

I den digitala agendan och i det digitala mötet så blev det för mycket fokus som flyttades över till deras egen insats, att de själva var tvungna att lösa saker och ting. Och där var det en hel del elever som upplevde problematik med det.

Det relationella i lärandet beskrivs som mycket viktigt

Någonting som respondenterna pekar ut som en avgörande orsak till kunskapsstappet är att de flesta elever saknade det sociala sammanhanget i skolan. Både i kontakten med kamrater och med lärare. Många elever har ett stort behov av direktkontakt och närvaro för sin inläring, och även lärarna har behov av att

etablera och utveckla sina relationer med eleverna. Flera intervjuade lärare menar att en väsentlig del av läraryrket försvann vid undervisningen på distans. En lärare förklarar:

Om läraryrket bara hade handlat om att förmedla kunskaper, då hade pandemin funkat jättefint. Men det handlar ju om så mycket, mycket mer. Och att de här eleverna som tycker sig sakna strategier och sånt, det som vi också har missat då med de som började ettan när det var pandemi, det är att vi kan ju inte börja jobba på det relationella. Att vinna elevernas förtroende, att ja, skapa den goda studiekulturen är ju otroligt svårt genom en skärm.

Lärarna menar vidare att deras arbete blev mycket tråkigare och enformigt. En lärare säger så här:

Mycket av det roliga i att vara lärare försvann. Det mänskliga mötet. Det blev väldigt instrumentellt, att man såg till att göra det som var nödvändigt.

Ett flertal av de intervjuade lärarna upplever att det blev svårare att ge individuell stöttning på distans. Detta om inte eleverna själva tog initiativet till kontakt med läraren, vilket beskrivs ha varit ovanligt med undantag för vissa särskilt drivna elever. Enligt respondenterna upplevde många elever det som alltför utlämnande att räcka upp handen i det digitala klassrummet för att ställa en fråga. En rektor beskriver det enligt följande:

Alltså, allt det här relationella försvinner ju, och på något sätt så blev det ju en kunskapsöverföring och en ensidig undervisning, men allt det här omhändertagandet, allt det som sker i mellanrummen fanns ju inte med, det kunde inte ges. Och där är det väldigt personligt. Vissa har ju inte något behov alls utav det och andra har ju ett jättestort behov.

Elevernas mående har påverkats under pandemin

Såväl i grundskolan som i gymnasieskolan har elevernas skolgång påverkats av den mycket speciella samhällssituation som pandemin innebar. Mest påverkades eleverna i gymnasieskolan eftersom de skärmades av från skolans sociala sammanhang och att eleverna under långa perioder hänvisades till en datorskärm i hemmet. I intervjuerna menar respondenterna att de sett tecken på att elevernas mående, självkänsla och motivation påverkats av detta, vilket i förlängningen kan ha fått följd för elevernas möjligheter att tillägna sig kunskaper. Flera påpekar dock att det var svårt att veta hur många av deras elever som mådde sämre under pandemin – vissa menar att det är elever som tidigare haft hög frånvaro eller lidit av psykisk ohälsa som fått sämre mående under pandemin. Andra uppfattar att i stort sett alla elever på skolan mådde sämre eller att nya elevgrupper sökte sig till elevhälsan. En representant för elevhälsan på en gymnasieskola uttrycker det på följande sätt:

Ja, men jag skulle ändå säga att vi på elevhälsan mötte en ny elevgrupp. /.../. De eleverna som liksom går med näsan över vattenytan, de klarar sig, vi har inte så mycket att göra med dem. Om man har dem i hälsosamtal som skolsköterska så kan man se vissa riskfaktorer när det gäller att klara en gymnasieutbildning, men de har ändå tillräckligt med sig för att klara det. /.../. Och sen kom pandemin och bara ”boom!”, då är det den gruppen som vi har sett, som halkar ner och inte längre klarar det.

En negativ förändring av elevernas psykosociala mående kan ha många orsaker. I intervjuerna beskriver respondenter som arbetat länge i skolan att elevernas mående försämrats under en lång följd av år och att det är svårt att avgöra hur mycket som är orsakat av situationen under pandemin. Men det framgår tydligt att respondenterna upplever en ytterligare försämring de senaste åren. Dels mådde eleverna dåligt av att skämmas av från klasskamrater, lärare och andra vuxna i skolan, dels upplever lärarna att det var svårare att lära känna eleverna och därmed se deras behov. Ett par respondenter påpekar vidare att eleverna, när de väl upplevde ett misslyckande, tappade ytterligare i motivation att studera i kapp.

Återkommande nämns i de olika intervjuerna att eleverna som kollektiv inte har samma driv och motivation som normalt för sin ålder. En gymnasielärare uttrycker det så här:

Jag sa ju hejdå till en årskurs trea nu, och jag känner att många liksom ... de tappade lusten, de tappade orken, de tappade drivet mycket av att ha varit hemma, och det blev ju en tapp i kunskap också. Men frågan är ju vad som var hönan eller ägget där. Alltså, det är svårt att säga tycker jag, de tappade liksom lusten för skolan.

Några av de skolor som intervjuats upplever att elevernas mående fortfarande är sämre än normalt. Som exempel nämns att fler elever som började första året i gymnasieskolan hösten 2022 behöver anpassningar och att fler elever efterfrågar stöd från elevhälsan. Flera respondenter påpekar vidare att de uppfattar eleverna som barnsligare nu än vad lärarna är vana vid för ungdomar i de åldrar som de undervisar. Respondenterna framhåller också att de fortfarande märker av sämre självförtroende och lägre mognad bland skolornas nuvarande elever. Så här säger en representant för elevhälsan om nuvarande årskurs nio:

Det är ju så svårt att veta om det beror på pandemin eller inte, men jag tror vi upplever ganska generellt med båda nior nu då att det är lite segt. /.../. Ja, det är ingen fart på dem. Man får ha lite så där moralpredikan nu och då, att: ”Det är faktiskt inte jag som ska ha betyg i matte, utan ni måste liksom själva göra saker och ni måste själva ta ansvar för att det blir bra arbetsro på lektionen”.

Kunskapstappet är störst i teoretiska ämnen som bygger på progression

Vilka ämnen som har drabbats av ett kunskapstapp skiljer sig till viss del över tid. I grundskolan påverkades alla ämnen i någon utsträckning av den periodvis höga frånvaron. I tidigare studier har Skolverket sett att moderna språk, modersmål, matematik och svenska var särskilt drabbade av ett kunskapstapp i grundskolan under pandemin.²⁶⁸ I den här studien är det framför allt grundskolorna som pekar på att de fortfarande ser ett kunskapstapp i matematik – ett ämne som vi fördjupar oss i nedan.

I gymnasieskolan, under perioderna med undervisning på distans, var det främst undervisningen i ämnen med praktiska moment som var svåra att genomföra, varför eleverna fick begränsad undervisning i sådana ämnen. Det kunskapstappet

²⁶⁸ Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*.

har emellertid varit möjligt att ta igen i efterhand. Det tapp som i högre grad fortfarande kvarstår vid de aktuella skolorna gäller i synnerhet matematik och moderna språk. Vissa av respondenterna har också nämnt ämnet fysik. Vad gäller moderna språk menar respondenterna att det var en utmaning att ha muntliga övningar med eleverna vid undervisning på distans. Dessutom förekom sällan resor utomlands. Den talade språkundervisningen blev i stället ofta ersatt med skriftliga uppgifter.

Gemensamt för språk och matematik är att det dels är ämnen som tydligt bygger på progression från lägre till högre kurser, det vill säga där kunskaper från tidiga kurser är en förutsättning för att ta sig vidare till högre kurser. Dels är det ämnen där kunskapsinhämtningen ställer höga krav på elevernas förmåga och förutsättningar att arbeta självständigt. Respondenterna beskriver att självständigt arbete är svårt för eleverna inom dessa ämnen, och att just kraven på denna förmåga är en orsak till att många elever drabbats negativt av undervisningen på distans och av ökad frånvaro.

Både i grundskolan och gymnasieskolan beskriver vissa av respondenterna även att elevernas läsförståelse försämrades under pandemin. Vad som är en konsekvens av pandemin bedömer de vara svårt att säga, men de ser tydligt en förändring. Det handlar dels om konkreta kunskapsmätningar där eleverna har fått sämre resultat än vanligt, dels en upplevelse av lärarna att eleverna har svårare att förstå skriftliga instruktioner. En lärare på en gymnasieskola beskriver det så här:

Om jag ska förklara någonting via textkontext, då ... det är ju inte säkert att eleverna förstår min förklaring. Och den gruppen elever tycker jag har ökat. Alltså, de som behöver muntliga förklaringar på väldigt, väldigt mycket. Förr räckte det med att man drog på tavlan, teori, man räknade exempel på tavlan med hjälp av eleverna. En ganska stor grupp elever förstod. I dag så är det betydligt färre som tar till sig av det som sker framme vid tavlan.

Samtidigt menar några av respondenterna att kunskapstappet förekommer i samtliga ämnen, såväl i förmågor som i det centrala innehållet. En tolkning är att det rör sig om stora variationer beroende på vilken undervisning som eleverna gått miste om eller som de haft särskilt svårt för.

Kunskapstappet i matematik

Skolverkets tidigare studier om pandemins konsekvenser visar att det i synnerhet har uppstått ett kunskapstapp i matematik. Skolorna i den här studien valdes ut för att de tidigare uppgett att eleverna har ett kunskapstapp i matematik. Intervjuerna har därför fokuserat på matematiken för att beskriva varför det uppstått ett kunskapstapp i just detta ämne och hur det skiljer sig från andra ämnen där eleverna klarat sig bättre.

Svårt att undervisa i matematik på distans

Den huvudsakliga orsaken till att det i hög grad uppstått ett kunskapstapp inom matematiken, enligt respondenterna, är att det är ett ämne som är svårt att klara för eleverna också under normala omständigheter. Under pandemin försvårades

detta ytterligare för eleverna, dels på grund av den höga frånvaron, dels under gymnasieskolans långa perioder av undervisning på distans.

Såväl lärare som rektorer vittnar alla om att detta ämne varit särskilt svårt att undervisa i när lärare och elever inte befann sig på samma fysiska plats. Till exempel kunde lärare i andra ämnen använda sig av olika digitala ytor och verktyg vid undervisning på distans, men det saknades lämpliga verktyg för matematikämnet. En matematiklärare på en gymnasieskola beskriver det så här:

I början där, då var jag på min andra skola och då fick man ju springa runt och prata med kollegor: ”Hur gör ni det här?” Och i maten var det lite problematiskt: ”Hur ska vi göra liksom? Hur ska vi visa?” Vi brukar kanske skriva på tavlan och så där: ”Hur ska vi göra det här?” Och det fanns ingen som kunde ge det stödet.

Det har också varit svårt för lärarna att bedriva själva undervisningen utan den direktkontakt med eleverna som är nödvändig för att känna in om eleverna hänger med på genomgångarna och för att fånga upp de elever som inte förstår. En lärare på en gymnasieskola beskriver matematikundervisningen på distans så här:

Det blir som ett mörker, det är en skärm med initialer som jag sitter och tittar på, bara: ”Hallå, har ni fattat nu? Det här är ekvatio... är ni med?” I vanliga fall så ser jag om de är med. Och om jag inte ser det måste jag göra någonting åt det, alltså hela min interaktion ... och interaktionen är ju noll, nästan i alla fall. Den är väldigt, väldigt reducerad, och den är ju jättesvår att hantera.

Distanssituationen har också inneburit begränsade möjligheter för läraren att stötta eleverna kontinuerligt, vilket beskrivs som särskilt viktigt i matematikämnet. Lärarna förklarar att vid närundervisning kan de praktiskt visa och räkna tillsammans med den enskilda eleven. Ofta räcker det med att läraren hjälper eleven en kort stund för att eleven ska kunna fortsätta räkna själv. Vid närundervisning kan eleverna dessutom be en kompis om hjälp om de inte förstår, vilket varit betydligt svårare vid undervisning på distans.

Matematik är förknippat med dåligt självförtroende

Lärarna upplever att de fick färre frågor av eleverna när undervisningen var på distans. Enligt vad som framkommer i intervjuerna finns särskilda orsaker till att eleverna inte gärna ber om hjälp av matematikläraren, och speciellt i en situation då hela klassen är uppkopplad samtidigt på en skärm. Rektorn för en gymnasieskola förklarar det enligt följande:

Sitter de på distans så är det ju ingen som vågar fråga inför alla, för då blir ju kameran direkt riktad mot den som pratar /.../. Att då visa att det är någonting som man inte förstått tror jag blir mycket svårare än i ett klassrum, där man kan snabbare få hjälp av en kompis eller komma vidare utan att det uppmärksammast särskilt mycket.

Enligt respondenterna är matematikämnet förknippat med dåligt självförtroende i högre grad än andra ämnen. Om eleverna inte förstår matematiken så kopplar de det till bristande begåvning och intelligens och då undviker de hellre att be om hjälp än att visa att de inte förstår. Elevernas låga självförtroende när det gäller matematik riskerar alltså att förstärka deras svårigheter. En rektor på en gymnasieskola uttrycker det enligt följande:

Det tror jag skiljer matten från många andra ämnen, att de är rädda för att uppfattas som dumma. Och i en distansundervisning så blev det ju svårare. Och när de heller inte då kunde komma till vårt resurscentrum som annars är stort stöd för dem så fick de ju inte något utrymme att få hjälp. Och ju längre tid det går, desto dummare anser de att de är och att de skäms för att påpeka att de inte har gjort det.

Dessa beskrivningar stämmer överens med forskning som visar att den övervägande delen av elever med låga prestationer i matematik har så kallad matematikängslan, liksom att elever med matematikängslan ofta undviker studier i matematik och därför lär sig mindre av ämnet.²⁶⁹

Små marginaler för att ta igen missad undervisning i matematik

Det har också framkommit att den så kallade stoffträngseln i matematikkurserna, det vill säga att ämnet upplevs ha ett omfattande innehåll, gör att matematikundervisningen är särskilt känslig för frånvaro hos elever och lärare. Det finns, enligt våra respondenter, helt enkelt inte utrymme att repetera moment i matematiken. Ett par lärare menar att de ofta halkar efter i planeringen när de behövt ta in vikarier som har ett annat upplägg och innehåll än de ordinarie lärarnas planering. En lärare säger följande:

Det räcker med bara några dagar så är vi efter i kursen. Det går ju inte att backa och gå tillbaka. Kurserna är ju så hårt packade. Man måste gå vidare ändå.

Vissa av matematiklärarna poängterar dessutom att matematiken är ett ämne som till sin karaktär innehåller mycket abstrakt innehåll och begrepp som eleverna behöver förstå, som exempelvis algebra och funktioner. Eleverna måste förstå matematik, det räcker inte med att enbart försöka räkna sig fram till rätt lösning, samtidigt som det är ett ämne som är svårt att plugga in på egen hand. Det är därmed kritiskt på så sätt att ytterligare försvarande förutsättningar innebär att många elever faller ifrån. Så här säger en lärare:

Matten är ju lite speciellt i och med att det är så mycket du behöver öva och träna själv. Annars att läsa och lyssna på en text, läsa och återberätta, det har många lite lättare för att ta itu med och jobba lite mer själva eller med lite mer stöd. Men i matten hänger ju mycket på att du verkligen behöver anstränga dig själv.

Svårt för lärare att bedöma elevernas kunskaper i matematik

I intervjuerna menar respondenterna på vissa skolor att det är enskilda elever eller vissa elevgrupper som tappat kunskaper i matematik och att fler elever än normalt fått betyget F. På andra skolor uttrycker respondenterna att kunskapsstappet i matematik gäller mer eller mindre alla elever på skolan eller i en årskurs, att elevernas betyg i matematik generellt har försämrats men att det inte nödvändigtvis innebär att fler elever blivit underkända. Så här säger läraren på en grundskola:

Utan det här vad distansen ställde till med för dem kanske de hade legat på D i matematik eller C, och nu hamnade de ner ett snäpp. Så det var nog inte det att det blev så många fler elever i den årskursen vi hade F på än vad vi hade haft utan. Kanske någon enstaka, men inte

²⁶⁹ Karlsson, I. (2019). *Elever i matematiksvårigheter: Lärare och elever om låga prestationer i matematik*.

många. Men framför allt så, det var väldigt många som hamnade på en E-nivå till slut, och där hade de kanske annars hamnat på ett D, några kanske till och med hade kunnat klara sig upp till ett C.

Samtidigt menar respondenterna på andra skolor i studien att elevernas grundläggande kunskaper i matematik inte sitter lika hårt som de brukar, men att det inte lett till någon förändring i betygen. Den bild som lärare beskrivit av kunskapstappet i matematik behöver vägas mot att det under läsåret 2021/22 införts nya ämnesplaner i gymnasieskolans matematik, se vidare bilaga 2. Förändringen innebär ett större steg från grundskolans matematik till gymnasieskolan – i en situation då elevernas förkunskaper från grundskolans matematik dessutom alltså beskrivs vara lägre än normalt. Som också påpekats av de intervjuade matematiklärarna är det svårt att säkerställa vad som beror på de nya ämnesplanerna och vad som beror på försvårande omständigheter under pandemin. För att särskilja förändringar till följd av påverkan av pandemin från ändringarna i ämnesplanerna kommer utvecklingen att behöva följas flera år framåt.

Kunskapstappet skiljer sig mellan olika årskullar

Konsekvenserna av pandemin i termer av kunskapstapp för elever skiljer sig åt mellan elever i olika årskullar. Beroende på vilket läsår som eleverna gick i grundskolan under pandemins mest kritiska perioder, eller vilket studieår i gymnasieskolan, varierar kunskapstappet i olika ämnen och kurser mellan elevgrupperna.

På de skolor som ingår i studien lyfter respondenterna från grundskolan att de förkunskaper som eleverna har med sig när de börjar högstadiet har försämrats de senaste åren. De elever som började årskurs 7 höstterminen 2022, som alltså är födda 2009, beskrivs särskilt ha lägre förkunskaper än tidigare årskullar. I grundskolan lyfter våra respondenter även eleverna födda 2006, det vill säga de elever som gick ut grundskolan vårterminen 2022 och varav merparten nu går i gymnasieskolans första år.

Lärare och rektorer i gymnasieskolan nämner också eleverna födda 2006 som särskilt drabbade av ett kunskapstapp. De ser samma sak som respondenterna i grundskolan, nämligen att de elever som börjat gymnasieskolan de senaste åren kommit med lägre förkunskaper än vanligt. Respondenterna från gymnasieskolan menar också att flera elevkullar som redan lämnat gymnasieskolan gjorde det med ett kunskapstapp. Även de elever som avslutade gymnasieskolan våren 2021 och 2022, varav de flesta är födda 2002 respektive 2003, uppges ha lämnat gymnasieskolan med ett kunskapstapp.

Skolornas insatser mot kunskapstapp

På de flesta av skolorna som ingår i studien beskriver respondenterna att det fortsatt finns ett kunskapstapp hos vissa elevgrupper eller i vissa årskurser. Samtliga skolor i studien har genomfört någon form av insatser för att motverka eller kompensera för elevernas kunskapstapp. Majoriteten av insatserna är riktade

mot de elever som har blivit, eller riskerar att bli, underkända. De är mer sällan riktade mot elever som tappat ett eller ett par betygssteg men ligger över gränsen för godkänt.

I intervjuerna framgår att insatserna huvudsakligen ryms inom skolornas befintliga särskilda stöd och extra anpassningar. Detta är insatser som omfattar dels individuellt stöd från speciallärare, dels stöd i särskilda undervisningsgrupper med förstärkt bemanning och/eller specialpedagoger. Några skolor har satsat på dubbel bemanning på lektionerna i engelska, matematik, svenska och svenska som andraspråk, och andra har satsat på att göra kartläggningar av elevernas behov av stöd. Läxhjälp efter skoltid och lovskola har också varit vanligt förekommande. I flera fall beskriver respondenterna att de valt att utöka eller förstärka ett befintligt stöd som en följd av pandemin. Som exempel har skolorna anställt extra resurspedagoger och utökat antalet timmar för läxhjälp.

Respondenterna nämner också insatser som förekommit utöver de ordinarie stödinsatserna under pandemin, ofta med särskild finansiering. Det handlar till stor del om att stärka upp med mer undervisning och lärarresurser – flera skolor har ordnat extra undervisningstillfällen utanför schemat i de ämnen där eleverna riskerar att inte bli godkända, omläsningskurser för de elever som blivit underkända i ett ämne samt utökad lovskola förlagd till läs- och påsklov.

Resursbrist begränsar insatserna mot kunskapsstapp

Utifrån intervjuerna ser Skolverket ett antal begränsningar i skolornas arbete med att kompensera för kunskapsstappet. Det handlar huvudsakligen om begränsade resurser såsom pengar och personal. Resursbegränsningarna varierar mellan skolor under olika huvudmän. Sådana olikheter har inneburit olika förutsättningar att hantera pandemins utmaningar.

På de skolor i studien som har störst behov av resurser för extra personal är också begränsningarna mest märkbara. I den mån det går att hitta den extra personal som behövs för insatserna saknas ibland ekonomiska möjligheter för sådana förstärkningar. På en grundskola har man anställt en resurspedagog under pandemin och där säger rektorn följande:

Nu har vi ju pandemipeng från er [Skolverket]. Men det är ju vanskligt med pengar som är öronmärkta över en begränsad tid. Vi hade behövt den personen här alltid hos oss men har inte råd att ha den.

En konkret begränsning gäller svårigheterna att få tag på vikarier, då frånvaron av lärare har varit och fortfarande är påtaglig. Därtill har det varit särskilt stor brist på vikarier under pandemin på grund av smittspridning i kombination med ökade behov. De skolor som har dubbelbemanning i kärnämnen i normala fall kunde inte alltid ha det under pandemin, när exempelvis någon av lärarna behövde vikariera i en annan klass. En rektor förklarar vad det innebar för eleverna:

Så vissa elever fick inte riktigt det stöd som de behövde. När inte resurserna är där så visst gör det skillnad. Så är det alltid, men dessa begränsningar var större under pandemin.

Lärarkåren har varit hårt belastad under pandemin och det finns begränsningar när det gäller lärarnas kapacitet att jobba med lovskola och extra undervisning. Samtidigt påtalar ett flertal intervjuade lärare att de har använt sin planeringstid till att stötta elever eller hjälpt eleverna efter lektionstid genom att finnas tillgängliga digitalt.

Utmaning att nå de elever som behöver stöd

Ytterligare en tydlig begränsning har att göra med elevernas motivation att få ut så mycket som möjligt av sin undervisning. Som tidigare beskrivet upplever respondenterna att elevernas motivation och driv har minskat under pandemin. Det påverkar också möjligheten att nå ut med insatser till dessa elever – de elever som har störst behov av insatser tar inte alltid del av dem. Det gäller särskilt insatser efter skoltid, såsom läxläsning och lovskola.

På flera av gymnasieskolorna har respondenterna beskrivit att det var svårt att tillämpa undantaget i rekommendationen om undervisning på distans, som innebär att elever som kan betraktas som sårbara fick ha närundervisning när övriga elever hade undervisning på distans. Fler elever har bedömts vara prioriterade för närundervisning än vad som har varit möjligt att samla i skolans lokaler av smittskyddsskäl. Vissa skolor har alltså en så hög andel särskilt sårbara elever att undantaget skulle omfatta majoriteten av eleverna.

Vissa av skolorna som ingår i studien hyrde extra lokaler under pandemin för att kunna ta in fler elever till närundervisning. På andra skolor har man inte haft den möjligheten. Resultatet av detta har blivit att inte alla elever som skulle ha behövt närundervisning under pandemin har fått det.

Insatserna koncentreras mot vissa elever

Som nämnts i avsnittet ovan har de extra stödinsatserna under pandemin i första hand varit inriktade mot de elever som riskerar att bli underkända. Det innebär att det varit ovanligt med insatser för elever som tappat kunskaper motsvarande ett eller ett par betygssteg i skalan ovanför gränsen mellan E och F. Det gäller både de insatser som genomförts tidigare under pandemin och de insatser som genomförs nu.

Ytterligare en försvårande omständighet är att elevfrånvaron är fortsatt hög hos vissa elevgrupper. De insatser som beskrivs i den här studien gäller de elever som är på plats men verkar inte fånga elever som har fortsatt hög frånvaro. Även här finns exempel på hur enskilda skolor eller lärare tagit fram egna lösningar. På ett par av skolorna i studien förekommer det att lärarna låter elever som är frånvarande ta del av undervisningen digitalt, trots att möjligheterna att bedriva undervisning på distans enligt förordningen om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta togs bort den 1 april 2022. Även om det görs av största välvilja hos läraren, innebär det en minskad likvärdighet eftersom alla elever inte får tillgång till samma anpassning.

Kunskapstappet bedöms finnas kvar ett par år

Trots de insatser som genomförts och som ännu bedrivs bedömer de flesta av skolorna att kunskapstappet kommer hänga med ett par år till. Huruvida skolorna framåt kommer kunna kompensera elevernas kunskapstapp innan de lämnar respektive skolform är dock mindre klart utifrån vad som framkommit i denna intervjustudie. Rektorn för en grundskola säger följande om de elever som nu går i årskurs 9 och bedöms ha ett kunskapstapp:

Vår förhoppning är ju att vi ska kunna kompensera så mycket som möjligt under det här året så att man kan gå vidare [till gymnasieskolan]. Men jag kan nog tro att man behöver få fortsätta även på gymnasiet, att tänka att det finns ändå ett kunskapstapp, att man behöver jobba vidare med det.

Flera respondenter pekar också på att tiden är en viktig faktor när det kommer till att ge eleverna det stöd de har behov av. En lärare i gymnasieskolan säger följande:

Det går inte att lappa och laga hur mycket som helst som skola och lärare heller, vi har samma undervisningstimmar och samma kurser som ska gås igenom med de här liksom alla handikappen som vi har.

Respondenterna upplever samtidigt att det är svårt att bedöma hur kunskapstappet kan komma att se ut framöver, dels beroende på hur de lyckas kompensera med insatser, dels för att de inte själva har hela bilden över elevernas kunskapsutveckling. Så här resonerar rektorn för en gymnasieskola:

Så jag vill nog påstå att jag ligger med örat mot rälsen här för att vara beredd att fånga upp och för att kunna göra finjusteringar, för att, ja, faran är över nu, men de har ändå så att säga, med sig saker i bagaget sen tidigare där jag som rektor och pedagogisk ledare måste vara vaken för att se "vad får det för utfall då?" Du kanske klarar grundkursen, du kanske klarar fortsättningskursen, men hur går det med fördjupningskursen i årskurs 3 då?

Slutsatser

I denna intervjustudie har Skolverket vänt sig till ett urval av skolor som tidigare har uppgett att eleverna drabbats av ett kunskapstapp under pandemin, framför allt i matematik. Slutsatserna baseras alltså enbart på dessa skolor. Även om de förhållanden som beskrivs i intervjuerna sannolikt är gemensamma för många skolor utöver de som ingår i studien, så skulle resultatet troligtvis påverkas om studien även omfattade skolor som inte drabbats av ett kunskapstapp tidigare under pandemin.

Pandemins konsekvenser är fortfarande märkbara

På de tolv skolor som ingår i studien bedömer lärare, rektorer och elevhälsopersonal att det finns ett kvarvarande kunskapstapp men i varierande grad. På några av skolorna är det enstaka elever som ligger efter i sin kunskapsutveckling medan det på andra handlar om stora elevgrupper, såsom elever med svaga språkkunskaper, eller hela årskurser. Tappet bedöms vara störst i matematikämnet till följd av att undervisningen i matematik påverkades särskilt mycket under pandemin. Enligt respondenterna yttrar sig kunskapstappet i att

eleverna ligger efter såväl kunskapsmässigt som erfarenhetsmässigt, och det är särskilt tydligt i övergången mellan skolformerna.

Omfattningen av pandemins konsekvenser påverkas av skolornas olika förutsättningar

En övergripande slutsats är att skolorna har mycket skilda behov och förutsättningar. I intervjuerna återkommer respondenterna till betydelsen av skolans elevunderlag. En del skolor har huvudsakligen självgående och drivna elever med uppbackning hemifrån av högutbildade föräldrar. Andra skolor har huvudsakligen elever med mindre gynnsamma förutsättningar, mindre stöd hemifrån och svaga språkkunskaper. Pandemin har gjort att skolornas arbete med det kompensatoriska uppdraget har ställts på sin spets på flera sätt.

Skillnaderna mellan elever och skolor har yttrat sig i olika stora konsekvenser i termer av kunskapstapp. En slutsats är att det har blivit större skillnader mellan eleverna i deras kunskaper än normalt. De mest sårbara eleverna är de som beskrivs som mest påverkade och de normalt väl presterande eleverna har påverkats minst eller inte alls. På de skolor där konsekvenserna varit mest märkbara beskrivs också fortsatta utmaningar i arbetet med insatser för att eleverna ska komma i kapp med de kunskaper och förmågor som de gått miste om.

Även om denna studie är av begränsad omfattning och fokuserar på skolor som har uppgett att de har ett kunskapstapp, bekräftar den vad Skolverket har kunnat se i tidigare uppföljningar under pandemin. Det är att skillnaderna mellan skolor och elever har förstärkts ytterligare som följd av förhållandena under pandemin, åtminstone i ett kortare perspektiv.

Det är angeläget att fokusera på elevers mående

På samtliga av de skolor som har intervjuats upplevs elevernas psykosociala hälsa, motivation och mognadsnivå över lag ha försämrats jämfört med några år tidigare. Det är inte möjligt att säga hur stor del som beror på situationen under pandemin, men det är tydligt att pandemin haft en negativ påverkan på elevernas mående och motivation.

Givet det ovan nämnda, att studiemotiverade och självgående elever har klarat av pandemin utan något större kunskapstapp, är en generell försämring av elevernas motivation något som riskerar att påverka skolresultaten framöver och öka skillnaderna mellan elever ytterligare. I synnerhet eftersom det är svårt för skolorna att hantera frågor om motivation och driv hos eleverna på gruppnivå.

Fortsatt behov av åtgärder i framför allt grundskolan

Den bild Skolverket fått av skolornas arbete med att kompensera för elevernas kunskapstapp är att skolorna gör vad de kan inom det utrymme som de har. De begränsande faktorer som finns på skolorna som ingår i studien talar dock för att fler elever än normalt kommer att få svårt att nå betygskriterierna. Detta beror främst på att det är de mest sårbara eleverna på skolor med mest begränsande

förutsättningar som också har tappat mest. Men också för att det saknas utrymme för att hjälpa övriga elever utöver den ordinarie undervisningen. Av intervjuerna framgår att skolornas insatser för att motverka kunskapsstappet har varit och fortfarande är fokuserade på stöd till elever som riskerar att få betyget F. Samtidigt beskrivs att pandemin även har påverkat en stor del av eleverna som ligger över den nivån kunskapsmässigt, det vill säga elever som tappat kunskaper motsvarande ett eller ett par betygssteg eller vars kunskapsstapp inte syns i betygen.

6. Betygsutveckling under pandemin

Det är svårt att utifrån statistiken fullt ut avgöra på vilken sätt betygsutvecklingen har påverkats av pandemin och andra faktorer såsom inställda nationella prov.²⁷⁰ Betygen ökade under pandemins inledande år 2020 och 2021 och följde därmed en trend från åren före pandemin. Men för de elever som gick ut årskurs 9 våren 2022 sjönk betygen, till en nivå som innebar att de var tillbaka på samma nivå som innan pandemin. Om nedgången beror på pandemin går inte att fastslå men det är den avgångskull som i högst grad blivit exponerad för pandemin. Nedgången gäller för alla undersökta elevgrupper. Avgångsbetygen från gymnasieskolan våren 2022 har ännu inte varit tillgängliga för liknande analyser, varpå slutsatser kring betygsutvecklingen i gymnasieskolan i huvudsak bygger på avgångsbetygen våren 2020 och 2021.

De inställda nationella proven under pandemin begränsade bedömningsunderlagen inför betygssättningen men tycks inte ha påverkat den generella betygsutvecklingen i någon högre grad. På det stora hela har olika elevgruppers betygsutveckling utvecklats på ett likartat vis under åren 2020–2022. I årskurs 9 har dock flickors betygsförsprång minskat. 2021 ökade betygen mindre för flickor än för pojkar och 2022 sjönk betygen mer för flickor än för pojkar. Det finns också en tendens att betygen för elever som gått yrkesprogram i gymnasieskolan, särskilt elever med de lägsta betygen, har haft en sämre betygsutveckling under åren 2020 och 2021.

Här undersöks pandemins effekter på betygsutvecklingen vilket inte är detsamma som effekter på kunskapsutvecklingen. För detta krävs mätningar som är konstruerade för att fånga kunskapsutvecklingen över tid, vilket betygen inte är. I viss mån kan pandemins effekter på kunskapsutvecklingen vara möjliga att urskilja i PIRLS- och PISA-undersökningarna som presenteras under 2023.

Nedgång i betygen under slutet av pandemin

Meritvärden för årskurs 9 och i gymnasieskolan fortsatte öka under de första åren under pandemin, 2020 och 2021. De ökade betygen i årskurs 9 bedöms dock till stor del bero på demografiska förändringar. För elever födda i Sverige låg betygen på en oförändrad nivå under 2020 och 2021 medan betygen för utlandsfödda elever ökade som en följd av de i genomsnitt gått fler år i svensk skola.

I gymnasieskolan fortsatte betygsökningen 2020 och 2021 i samma takt som tidigare år även för elever födda i Sverige. Även genomströmningen i gymnasieskolan ökade för elevkullen som slutförde gymnasieskolan 2021 och avbrotten minskade. Det finns emellertid en viss skillnad när det gäller betygsutvecklingen i gymnasieskolan. Betygsutvecklingen planade ut mellan

²⁷⁰ Om inget annat anges så bygger slutsatserna i detta kapitel på bilaga 2 där det också finns referenser.

2020 och 2021 för elever på yrkesprogram, särskilt för elever med de lägsta betygen och för elever som går i fristående skolor.

2022 sjönk meritvärdena i årskurs 9. Betygen sjönk i alla ämnen utom engelska där de steg och slöjd där de var på samma nivå som 2021. Nedgången skedde i alla undersökta elevgrupper, för pojkar och flickor, för elever med olika migrationsbakgrund och med olika prestationsnivå. Det är första gången det sker en nedgång i betygen i samtliga elevgrupper sedan de målrelaterade betygen infördes. För elever födda i Sverige sjönk meritvärdena till en något lägre nivå än före pandemin.

Betygen i gymnasieskolan våren 2022 har ännu inte kunnat analyseras på liknande vis som tidigare år. Det har därför inte varit möjligt att undersöka om betygsutvecklingen i gymnasieskolan varit likartad den i årskurs 9 eller inte. I bilaga 2 presenteras utvecklingen av genomströmningen för varje gymnasieprogram inom tre år, men utan hänsyn till demografiska förändringar eller andra möjliga förklaringar. När det gäller genomströmningen kan det konstateras att andelen elever som börjat på nationella program och tagit examen inom tre år i stort är oförändrad år 2022 jämfört med år 2021. Utvecklingen skiljer sig dock för de båda programtyperna. På högskoleförberedande program minskade 2022 andelen elever som tog examen inom tre år från högskoleförberedande program. Det är första gången sedan den första kullen elever gick ut den reformerade gymnasieskolan (Gy 11) som andelen elever med examen inom tre år minskat på högskoleförberedande program. Andelen elever med examen inom tre år minskade på 4 av 6 av högskoleförberedande program år 2022. En bidragande orsak till att andelen elever med examen på högskoleförberedande program minskat 2022 är att en större andel elever fått icke-godkänt betyg i vissa kurser, främst svenska 3 men även matematik 1 samt det avslutande gymnasiearbetet, som behöver vara godkända för att få examen. Andelen elever som tog examen inom tre år från yrkesprogram fortsatte att öka 2022. Detta gällde på 8 av 12 yrkesprogram år 2022. Andra perspektiv kring betygsutvecklingen utöver genomströmningen, kan komma att synliggöras framöver genom vidare analyser.

Analys av betygsresultaten visar viss påverkan av pandemin och inställda nationella prov

Skolverket har genomfört en rad analyser för att följa upp pandemins påverkan på elevers betygs- och provresultat. Som Skolverket tidigare har pekat på kan det finnas olika faktorer som påverkar elevernas betygsresultat respektive kunskapsutveckling. Betygen är inte fullt ut tillförlitliga för att mäta elevernas kunskapsutveckling över tid, exempelvis har meritvärdena i årskurs 9 fortsatt att stiga under den period som resultaten sjunkit i de internationella kunskapsmätningarna PISA (15-åringar) och TIMSS (elever i årskurs 8). Det innebär dock inte att det inte finns en viss relation mellan betyg och kunskaper. Det finns god samstämmighet mellan elevers resultat på internationella

kunskapsmätningar och deras betyg, höga resultat i PISA och TIMSS har en stark samvariation med höga betyg på individnivå.²⁷¹ Samtidigt pekar flera tidigare studier på att betygen inte är likvärdiga och att förutsättningarna för att sätta likvärdiga betyg försämrats ytterligare under pandemin när de nationella proven ställdes in.²⁷² Sammantaget går det inte att veta om en förändrad betygsutveckling under pandemin, för alla eller för vissa elevgrupper, också följer en förändrad kunskapsutveckling. Det är även svårt att veta om förändringar beror på pandemin, åtgärder med anledning av pandemin, eller andra faktorer.

Inställda nationella prov ökade den relativa betygssättningen

De inställda nationella proven under pandemin verkar ha gjort betygssättningen mer osäker.²⁷³ Skolverkets bedömning är att detta inte haft någon stor påverkan på den generella betygsutvecklingen. Inställda nationella prov är inte en huvudförklaring till att betygen fortsatte öka 2020 och 2021 och det är inte heller en huvudförklaring till att betygen i grundskolan sjönk 2022. 2020 och 2021 ökade betygen i både provämnerna och icke-provämnerna i grundskolan och gymnasieskolan. 2022 sjönk betygen i både provämnerna och icke-provämnerna i grundskolan, även om nedgången sammantaget var ungefär dubbelt så stor i de ämnen där nationella prov ställdes in. I gymnasieskolan ökade betygen särskilt i kurserna matematik 2b, 3 och svenska 3 då de nationella proven ställdes in. Som nämns ovan är en bidragande orsak till att andelen elever med examen på högskoleförberedande program minskat 2022 att en större andel elever fått icke-godkänt betyg främst i kursen svenska 3. Nationella prov i svenska 3 gjordes av eleverna som gick ut 2022 men var inställda på grund av covid-19-pandemin för eleverna som slutförde gymnasieskolan år 2020 och 2021. Utvecklingen i gymnasieskolan våren 2022 återstår dock att analysera på motsvarande sätt som betygen för föregående år.

De inställda nationella proven bedöms ändå ha haft en viss påverkan både på betygsutvecklingen för olika elevgrupper och för andelen elever med examen som ökade kraftigt på nationella program år 2020 och 2021 jämfört med tidigare år. Skolverket har i tidigare betygsanalyser visat att det finns ett inslag av relativ betygssättning i svensk skola, det vill säga att betygen sätts utifrån den generella prestationsnivån på skolan. Tidigare rapporter har också visat att fristående skolor i genomsnitt är något mer generösa i betygssättningen.²⁷⁴ Analyser av betygsstatistiken visar att de tydligaste effekterna under pandemin bedöms vara att just den relativa betygssättningen ökade ytterligare under pandemin i de ämnen som normalt hade nationella prov, se bilaga 2. Elever som gick i skolor med en hög prestationsnivå fick en ännu mer restriktiv betygssättning i provämnerna när proven ställdes in. En förklaring har att göra med att de nationella proven har en

²⁷¹ Skolverket (2017). *TIMSS, TIMSS advanced och betygen*. och Skolverket (2022). *PISA 2018 och betygen. Analys av sambanden mellan svenska betyg och resultat i PISA 2018*.

²⁷² Skolverket (2019). *Analys av likvärdig betygssättning mellan elevgrupper och skolor*, Skolverket (2020). *Analys av likvärdig betygssättning i gymnasieskolan. Jämförelser mellan kursbetyg och kursprov* och Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4*.

²⁷³ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4* och Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 5*.

²⁷⁴ Skolverket (2019). *Analys av likvärdig betygssättning mellan elevgrupper och skolor* och Skolverket (2020). *Analys av likvärdig betygssättning i gymnasieskolan. Jämförelser mellan kursbetyg och kursprov*.

viss normerande effekt på betygssättningen. Utan nationella prov försvinner den normerande effekten och lärarna utgår i ännu högre grad utifrån sitt elevunderlag när de tolkar kunskapskraven. En annan effekt, om än relativt begränsad, var att elever i fristående skolor fick en ännu mer generös betygssättning i provämnerna än normalt. Sett till samtliga ämnen i årskurs 9 så ser inte elever i fristående skolor ut att ha fått en mer generös betygssättning 2020 och 2021 jämfört med kommunala skolor. När de nationella proven var tillbaka i årskurs 9 under vårterminen 2022 återgick både den relativa betygssättningen och den mer generösa betygssättningen för fristående skolor i provämnerna till ungefär samma nivåer som innan pandemin.

Undervisning på distans påverkade i viss mån betygsutvecklingen i gymnasieskolan

Som framgår av andra avsnitt i redovisningen har pandemin påverkat undervisningen även på andra vis än bara undervisning på distans, framför allt visar enkät- och intervjustavor att den ökande frånvaron för elever och lärare haft en negativ påverkan. Men just påverkan av undervisningen på distans har Skolverket kunnat undersöka med hjälp av en enkät som genomfördes av SCB under hösten 2021. Analysen undersöker om det finns ett samband mellan antal veckor med undervisning på distans på en skola och skolans betygsutveckling 2021. För årskurs 9 hittades inga signifikanta samband mellan antalet veckor av undervisning på distans och betygsutvecklingen på skolorna. Anledningen till det uteblivna sambandet kan vara att det inte varit många veckors undervisning på distans på de flesta skolor i högstadiet så påverkan av undervisningen på distans kan knappast ha varit stor.

För gymnasieskolan, där undervisningen på distans varit mer omfattande, finns däremot ett signifikant samband även om effekterna är mycket små: ju mer undervisning på distans desto sämre betygsutveckling under 2020 och 2021. Det gäller dock inte för elever på yrkesprogram som går i fristående skolor där sambandet är det omvända. Det går inte att utesluta att detta skulle kunna bero på en mer generös betygssättning på friskolor med yrkesprogram under pandemin, i annat fall skulle undervisningskvaliteten i genomsnitt vara bättre på fristående skolors yrkesprogram med undervisning på distans än med närundervisning.

Störst påverkan under pandemin på flickors betygsutveckling i grundskolan

Skolverket har även undersökt om betygsutvecklingen för olika elevgrupper påverkats av pandemin: pojkar och flickor, elever med olika prestationsnivå, elever med olika migrationsbakgrund, elever vars föräldrar har olika utbildningsnivå och elever som går på skolor med olika socioekonomisk sammansättning. Generellt tycks inte olika elevgruppers betygsutveckling hittills

utvecklats på något påtagligt olika vis, varken i årskurs 9 till och med våren 2022 eller i gymnasieskolan till och med våren 2021.²⁷⁵

Men det finns ett undantag. I årskurs 9 sjönk flickors betyg något 2021 medan pojkars betyg ökade något. 2022 sjönk flickors betyg mer än pojkars betyg. Det betyder att könsskillnaderna i betyg till flickors fördel minskade både 2021 och 2022 för årskurs 9. För gymnasieskolan ser resultatet för kön ut att vara omvänt men det är mer oklart. Det har ännu inte varit möjligt att analysera avgångsbetygen 2022 för gymnasieskolan på samma vis som för de tidigare åren.

Viss korrelation mellan rektorers skattning av kunskapstapp och försämrad betygsutveckling i grundskolan

Skolverket har även undersökt om rektorers och lärares enkätsvar om ett kunskapstapp hösten 2021 har ett samband med betygsutvecklingen på skolorna. Det är tyvärr stora osäkerheter i skattningarna, särskilt för gymnasieskolan. Det finns dock en förväntat signifikant korrelation i årskurs 9, på skolor där rektorerna i högre grad befarade att det skett ett kunskapstapp så är också betygsutvecklingen i genomsnitt något sämre. För gymnasieskolan är korrelationen åt samma förväntade håll men den är inte signifikant.

Viktigt att fortsätta följa pandemins påverkan på betyg och kunskapsutveckling

Sammantaget är det svårt att utifrån tillgänglig statistik säkert säga hur pandemin påverkat betygsutvecklingen. Totalt sett är betygen nu tillbaka på samma nivå som före pandemin i grundskolan. Samtidigt är våren 2022 första gången det sker en nedgång i betygen från grundskolan i samtliga elevgrupper sedan de målrelaterade betygen infördes. För elever födda i Sverige sjönk meritvärdena till en något lägre nivå än före pandemin. Det går inte att säkert veta om detta har ett samband med pandemin. Likaså gäller den något minskade genomströmningen för elever på högskoleförberedande program våren 2022, vilka är de elever som har haft mest undervisning på distans. Det kan dock konstateras att de elevkullar som gått ut årskurs 9 och gymnasieskolan våren 2022 är de avgångskullar som under längst tid av sin skolgång påverkats av pandemin, den har påverkat eleverna under samtliga läsår 2019/20, 2020/21 och 2021/22. För gymnasieskolan sätts kursbetygen succesivt varje läsår och årskullen som gick ut 2022 har fått kursbetyg under alla tre läsåren. Det går inte att utesluta att det är först med denna långvariga exponering av pandemin som en påverkan framträder på betygsutvecklingen. Det går inte heller att helt utesluta att andra faktorer ligger bakom nedgången, såsom en mer restriktiv betygssättning. På yrkesprogram går det inte heller att utesluta att det finns risk för att andelen elever med examen kommer att bromsa in eller minska framöver. Detta på grund av att examenskritiska tidiga kurser i matematik och engelska på yrkesprogram kan ha

²⁷⁵ Analyserna för årskurs 9 gäller fram till 2022 medan analyserna för gymnasieskolan gäller fram till 2021.

påverkats samt att nationella prov åter genomförs i full utsträckning i år 1, vilket kan leda till en minskning av andelen elever med examen framöver jämfört med elever som slutfört gymnasieskolan år 2020–2022.

Det går att i någon mån undersöka detta framöver genom att följa elevernas fortsatta skolgång efter årskurs 9 och efter att de gått ut gymnasieskolan. Det kommer även vara viktigt att följa utvecklingen från årskurs 6 till årskurs 9 samt hur utvecklingen i gymnasieskolan närmare sett ut våren 2022. Det finns dock en problematik med att använda betygen för att undersöka hur pandemin påverkat elevernas kunskapsutveckling, vilket är det som är allra mest angeläget att utvärdera. För det krävs kunskapsmätningar som är konstruerade för att mäta elevernas kunskapsutveckling. PIRLS 2021 mäter elevernas läsförståelse i årskurs 4 och PISA 2022 mäter 15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap. Båda dessa mätningar kommer att presenteras 2023²⁷⁶. För gymnasiet finns dock ingen oberoende kunskapsmätning som kan fånga in en påverkan av pandemin.²⁷⁷

²⁷⁶ PIRLS 2021 har blivit försenad och resultaten publiceras troligen någon gång under 2023. PISA 2022 publiceras i december 2023.

²⁷⁷ TIMSS advanced mäter avancerade kunskaper i matematik och fysik för gymnasieelever men det finns i dagsläget ingen planerad undersökning och denna undersökning kommer därför inte att fånga in effekter av pandemin. Möjligen kan PIAAC-undersökningen, som undersöker vuxnas färdigheter, säga något om pandemins effekter men det är oklart utifrån hur den är genomförd i etapper 2021 och 2023 och den har ett begränsat antal deltagare i gymnasieåldern. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/befolkningens-utbildning/den-internationella-undersokningen-av-vuxnas-fardigheter/>

7. Sverige i en internationell jämförelse

I detta avsnitt ges en internationell utblick för att sätta Sveriges hantering av covid-19 pandemin i en europeisk kontext. Länder har valt olika strategier inom skolan för att hantera pandemin. Det har funnits skillnader mellan europeiska länder i hur de organiserade skolundervisning under pandemin, vilka förutsättningar de hade att ställa om samt vilka konsekvenser pandemin har fått för barns och elevers kunskapsutveckling.

Till skillnad från Sverige stängde de flesta europeiska länder grundskolor och förskolor i början av pandemin

De flesta europeiska länder stängde förskolor och grundskolor åtminstone någon gång under pandemin. I Europa var det framför allt vanligt att stänga förskolor och grundskolor i början av pandemin. Under läsåret 2020/2021 gick flera länder över till hybridundervisning eller öppnade sina skolor helt. Länderna öppnade framför allt upp skolor för yngre barn och elever. En övergripande trend i Europa var att länder stängde ner förskolan och lågstadiet i mindre utsträckning än högre årskurser.²⁷⁸

Under perioden januari 2020 till maj 2021 var Sverige i princip ensamt om att inte använda sig av en generell stängning av grundskolor och under samma period var Sverige ett av få europeiska länder som inte stängde förskolor. Sverige är det land i Europa där skolan varit mest öppen för elever i årskurs 1–6 under pandemin. Det är svårare att jämföra antalet stängda dagar för elever i årskurs 7–9. Detta eftersom det under våren 2021 var möjligt för huvudmän att gå över till undervisning på distans i högstadiet även om regeringen inte fattade beslut om en generell stängning.²⁷⁹

Antalet dagar som förskolan och grundskolan var stängda fram till maj 2021, det vill säga under pandemins första dryga år, varierade stort inom Europa. Några europeiska länder där förskolan och grundskolan sammantaget var stängd under en jämförelsevis lång period var Polen, Tyskland, Slovenien, Litauen och Portugal. I bland annat de nordiska länderna stängdes förskola och grundskola i liten utsträckning.²⁸⁰ Graden av skolstängningar varierade emellertid även mellan de nordiska länderna, men i samtliga nordiska länder har det varit möjligt med lokala undantag vilket försvårar jämförelsen. Norge och Danmark är de nordiska länder som tycks ha stängt förskolan och grundskolan i störst utsträckning.²⁸¹

²⁷⁸ European Commission/EACEA/Eurydice (2022). *Teaching and learning in schools in Europe during the COVID-19 pandemic* och OECD (2021). *The State of Global Education: 18 Months into the Pandemic*.

²⁷⁹ Ibid.

²⁸⁰ Ibid.

²⁸¹ Norge och Danmark stängde förskolan några veckor och grundskolan minst två månader. För de äldre eleverna handlade det om längre tid. Finland stängde ner mellanstadiet och högstadiet under minst två månader och under en period rekommenderade de undervisning på distans även för lågstadiet. På Island var grundskolan i princip öppen men

Det kan konstateras att vissa andra länder gjorde ändringar i undervisningstiden, till exempel genom omprioritering mellan ämnen, men att detta inte var något som förekom i Sverige.²⁸²

Skolstängningar i svensk gymnasieskola har varit mer i linje med övriga europeiska länder

När det gäller skolstängningar i gymnasieskolan har Sveriges hantering varit mer lik övriga Europas. De flesta länder har hållit gymnasieskolan stängd längre än grundskolan. Även för gymnasieskolan var det vanligast med skolstängningar i början av pandemin. Därefter har allt fler länder gått över till olika former av hybridundervisning.²⁸³

Antalet dagar som gymnasieskolan var stängd fram till maj 2021 varierade stort inom Europa. De länder som stängt ner gymnasieskolan i stor utsträckning är till stor del samma länder som stängt grundskolan i stor utsträckning. Jämfört med övriga Europa stängde Sverige under pandemins första dryga år gymnasieskolan i medelstor utsträckning.²⁸⁴ Samtliga nordiska länder har stängt ner gymnasieskolan helt under minst två månader under perioden. Det verkar som att Sverige, Finland och Danmark har stängt ner gymnasieskolan i något större utsträckning än Norge och Island, men i likhet med grundskolan gör lokala undantag att det är svårt att jämföra graden av skolstängningar.²⁸⁵

Skolstängningar har därtill betytt olika saker i olika länder. I vissa delar av världen har skolstängningar medfört ett reellt avbrott i undervisningen. I några få europeiska länder ledde skolstängningar till ett kortare avbrott i undervisningen, men överlag har europeiska grundskole- och gymnasieelever fått någon form av undervisning på distans under de perioder som skolor varit stängda.²⁸⁶

Sverige och övriga Norden hade jämförelsevis goda förutsättningar att klara övergången till undervisning på distans

Till följd av pandemin fick skolsystem hastigt ställa om till digital undervisning. Jämfört med länder i andra delar av världen hade europeiska länder överlag bättre förutsättningar att klara övergången till digital undervisning på distans. Däremot finns skillnader inom Europa och flera europeiska länder hade svårigheter. Det handlade både om bristande tillgång till teknisk utrustning och kompetensbrist

med begränsade aktiviteter och lokala undantag under vissa perioder. Källa: IFAU (2022). *Covid-19 och distansundervisning i Norden*.

²⁸² Skolverket (2022). *Skolan i världen under covid-19-pandemin. En internationell litteraturstudie*.

²⁸³ OECD (2021). *The State of Global Education: 18 Months into the Pandemic* och Skolverket (2022). *Skolan i världen under covid-19 pandemin. En internationell litteraturstudie*.

²⁸⁴ OECD (2021). *The State of Global Education: 18 Months into the Pandemic*

²⁸⁵ IFAU (2022). *Covid-19 och distansundervisning i Norden*.

²⁸⁶ European Commission/EACEA/Eurydice (2022). *Teaching and learning in schools in Europe during the COVID-19 pandemic* och OECD (2021). *The State of Global Education: 18 Months into the Pandemic*.

hos lärare.²⁸⁷ Länder som hade stora utmaningar är till exempel Frankrike och Tyskland.²⁸⁸ De nordiska skolsystemen inklusive Sverige var jämförelsevis väl förberedda när det gäller tillgången till teknisk utrustning. När det gäller lärares digitala kompetens ligger de nordiska länderna dock inte i framkant. I internationella jämförelser av lärarkompetens baserat på lärares och rektorers egna skattningar hamnar Sverige och andra nordiska länder nära eller till och med under ett OECD-genomsnitt.²⁸⁹ Enligt OECD visar resultaten från TALIS 2018²⁹⁰ att lärare överlag var dåligt rustade för att klara övergången till digital undervisning på distans.²⁹¹

Under pandemins gång har många europeiska länder genomfört insatser för att förbättra sina förutsättningar att bedriva digital undervisning på distans. Det har till exempel handlat om ekonomiska tillskott för att köpa in utrustning, nationella kompetensutvecklingsinsatser för lärare och nationella riktlinjer och stödmaterial kring digital undervisning på distans.²⁹² Vissa europeiska länder valde en mer centraliserad modell där staten tog stort ansvar för hur övergången till digital undervisning skulle gå till på landets skolor. Estland tog till exempel fram en gemensam digital plattform som landets skolor kunde använda.²⁹³ Sverige valde däremot en mer decentraliserad modell där det till stor del var upp till varje huvudman att lösa övergången.

Pandemin har orsakat ett generellt kunskapsstapp internationellt och vissa elevgrupper har precis som i Sverige drabbats särskilt hårt

Landspecifika studier och metaanalyser av forskning från flera länder har identifierat ett betydande kunskapsstapp internationellt under pandemin. Skolstängningar och undervisning på distans har påverkat elevers kunskapsutveckling negativt. Det gäller även i länder med goda förutsättningar att hantera övergången till undervisning på distans. Hur stort kunskapsstapp som pandemin har orsakat varierar mellan länder. Faktorer som påverkar detta är hur länge skolstängningar och undervisning på distans varat, hur länder och skolor har utformat undervisningen på distans och hur goda förutsättningarna de haft för sådan undervisning.²⁹⁴ Hur elevfrånvaron till följd av pandemin sett ut inom

²⁸⁷ European Commission/EACEA/Eurydice (2022). *Teaching and learning in schools in Europe during the COVID-19 pandemic*. OECD (2020). *A framework to guide an education response to the covid-19 pandemic of 2020* och Skolverket (2022). *Skolan i världen under covid-19 pandemin. En internationell litteraturstudie*.

²⁸⁸ A-focus (2020). *Internationell utblick – distansundervisning under Covid-19*.

²⁸⁹ IFAU (2022). Covid-19 och distansundervisning i Norden och OECD (2020). *A framework to guide an education response to the covid-19 pandemic of 2020*.

²⁹⁰ TALIS står för The Teaching and Learning International Survey och är en internationell studie som vänder sig till lärare och rektorer i förskolan och grundskolans årskurs 7–9.

²⁹¹ OECD (2020). *A framework to guide an education response to the covid-19 pandemic of 2020* och OECD (2021). *The State of Global Education: 18 Months into the Pandemic*.

²⁹² European Commission (2021). *Early childhood education and care and the COVID-19 crisis. Understanding and managing the impact of the crisis on the sector*. OECD (2021). *The State of Global Education: 18 Months into the Pandemic* och Skolverket (2022). *Skolan i världen under covid-19 pandemin. En internationell litteraturstudie*.

²⁹³ Skolverket (2022). *Skolan i världen under covid-19 pandemin. En internationell litteraturstudie*.

²⁹⁴ Bach-Mortensen, A. m.fl. (2022). *A systematic review and meta-analysis of the impact of the COVID-19 pandemic on learning*. Carter-Rau, R. m.fl. (2022). *An Analysis of COVID-19 Student Learning Loss*. European Commission/EACEA/Eurydice (2022). *Teaching and learning in schools in Europe during the COVID-19 pandemic*, European Commission (2021). *Early childhood education and care and the COVID-19 crisis. Understanding and*

respektive land är också det en viktig faktor för att bedöma elevernas tillgång till undervisning under pandemin.

Kunskapsstappet har också varierat mellan olika elevgrupper. En återkommande slutsats i forskning om pandemins påverkan på elevers kunskapsutveckling är att vissa elevgrupper har drabbats särskilt hårt. Det är de elever som redan före pandemin hade det tuffast som har drabbats mest. Det gäller elever med mindre gynnsamma socioekonomiska förutsättningar, elever som är nyanlända eller asylsökande och elever med olika funktionsnedsättningar.²⁹⁵ Att dessa grupper drabbats särskilt hårt beror bland annat på en ojämlig tillgång till digital teknik som i sin tur gjort det svårt att nå ut med undervisning under skolstängningar. En annan förklaring är skillnader i hemmiljön och hur mycket stöd elever har kunnat få hemifrån.²⁹⁶ Just problematiken med en ojämlig tillgång till digital teknik har varit mindre i Norden än flera andra europeiska länder. Som Skolverkets studier visar har dock elever med mindre gynnsamma socioekonomiska förutsättningar drabbats särskilt hårt även i Sverige.

En annan grupp som riskerar att drabbas särskilt hårt av undervisning på distans är yngre elever. Detta eftersom det är svårt att bedriva effektiv undervisning på distans för dessa elever.²⁹⁷ Rapporter från Europeiska kommissionen respektive OECD visar också att förskolan inte var inkluderad i nationella stödåtgärder under skolstängningar i många europeiska länder.²⁹⁸ Jämfört med flera andra europeiska länder har Sverige en stor fördel då förskolor och skolor för yngre elever aldrig stängdes.

Studier indikerar att det finns möjlighet att reparera elevers kunskapsstapp genom kompensatoriska åtgärder.²⁹⁹ Pandemins långsiktiga konsekvenser för elevers kunskapsutveckling kommer att bero på vilka eventuella åtgärder som länder och enskilda skolor vidtar för att kompensera för kunskapsstappet till följd av utebliven undervisning och undervisning på distans. En uppföljning från Europeiska kommissionen visar att hälften av de europeiska länderna har vidtagit nationella åtgärder för att hantera kunskapsstappet under pandemin. Det har exempelvis handlat om utökade möjligheter för elever att få kompletterande undervisning i mindre grupper efter skoldagens slut eller under skollov. Enligt uppföljningen är det vanligt att länder väljer att rikta dessa åtgärder särskilt mot de elevgrupper

managing the impact of the crisis on the sector, IFAU (2022). *Covid-19 och distansundervisning i Norden*, Skolverket (2022). *Skolan i världen under covid-19 pandemin. En internationell litteraturstudie* och OECD (2021). *Using Digital Technologies for Early Education during COVID-19*.

²⁹⁵ Bach-Mortensen, m.fl. (2022). A systematic review and meta-analysis of the impact of the COVID-19 pandemic on learning, Carter-Rau m.fl. (2022) *An Analysis of COVID-19 Student Learning Loss*, European Commission (2021). *Early childhood education and care and the COVID-19 crisis. Understanding and managing the impact of the crisis on the sector*, IFAU (2022). *Covid-19 och distansundervisning i Norden*, Koehler m.fl. (2022). *The impact of COVID-19 on the education of disadvantaged children and the socio-economic consequences thereof*, OECD (2021). *Using Digital Technologies for Early Education during COVID-19* och Skolverket (2022). *Skolan i världen under covid-19 pandemin. En internationell litteraturstudie*.

²⁹⁶ IFAU (2022). *Covid-19 och distansundervisning i Norden* och OECD (2020). *A framework to guide an education response to the covid-19 pandemic of 2020*.

²⁹⁷ IFAU (2022). *Covid-19 och distansundervisning i Norden*, OECD (2021). *Using Digital Technologies for Early Education during COVID-19* och Svaleryd & Vlachos (2022). *COVID-19 and School Closures*.

²⁹⁸ European Commission (2021). *Early childhood education and care and the COVID-19 crisis. Understanding and managing the impact of the crisis on the sector* och OECD (2021). *Using Digital Technologies for Early Education during COVID-19*.

²⁹⁹ IFAU (2022). *Covid-19 och distansundervisning i Norden* och Skolverket (2022). *Skolan i världen under covid-19 pandemin. En internationell litteraturstudie*.

som drabbats hårdast av pandemin.³⁰⁰ Liknande resultat framträder i en studie från OECD.³⁰¹ Dessa studier visar emellertid endast situationen fram till sommaren 2021. För att förstå de långsiktiga konsekvenserna av pandemin, hur de skiljer sig mellan länder och hur Sverige står sig i denna jämförelse, är det viktigt att fortsätta följa elevers kunskapsutveckling och vilka kompensatoriska åtgärder som länder vidtar.

³⁰⁰ European Commission/EACEA/Eurydice (2022). *Teaching and learning in schools in Europe during the COVID-19 pandemic*.

³⁰¹ OECD (2021). *The State of Global Education: 18 Months into the Pandemic*.

8. Skolmyndigheternas stödjande arbete

När covid-19 började spridas i Sverige i februari 2020 började Skolverket ta fram stöd till målgrupperna i samarbete med andra myndigheter. Detta kapitel beskriver översiktligt de stödjande insatser som Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) genomfört under pandemin från februari 2020 fram till december 2022 när denna slutredovisning skrivs. I kapitel 9 diskuteras Skolverkets insatser vidare.

Den 30 april 2020 fick Skolverket i uppdrag av regeringen att stödja huvudmän, utbildningsanordnare, rektorer, lärare, förskollärare samt övrig personal i skolväsendet under covid-19-pandemin.³⁰² Uppdraget integrerades senare med uppdraget om uppföljning och utvärdering av pandemins konsekvenser, samt uppdraget om hanteringen av pandemins konsekvenser, som beskrivits i inledningen.

Av uppdragen framgår att Skolverket ska genomföra insatser för att stödja huvudmän, utbildningsanordnare, rektorer, lärare, förskollärare samt övrig personal i skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet med anledning av pandemin. Skolverket ska även genomföra insatser för att på kort och lång sikt hantera konsekvenser för utbildningen i skolväsendet på grund av covid-19-pandemin, bland annat risken för barns och elevers försämrade möjligheter till kunskapsutveckling. Skolverket ska ta fram stöd som underlättar för målgrupperna inom skolväsendet att bedriva sin verksamhet under de speciella omständigheter som pandemin medför.³⁰³

Skolverkets arbete under pandemin

Pandemin har påverkat skolväsendet olika under de faser som pandemin genomgått. Det stöd som Skolverket har kunnat erbjuda har därför ändrats kontinuerligt. Grunden för regelverket inom skolväsendet under pandemin var förordningen om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta³⁰⁴ och de rekommendationer som framför allt Folkhälsomyndigheten gav ut. Som framgått tidigare i den här slutredovisningen ändrades förordningen flera gånger under pandemin och Folkhälsomyndighetens rekommendationer ändrades löpande vid många tillfällen, ofta med kort varsel, för att hantera pandemins utveckling. Det ställdes därför höga krav på Skolverket och de andra skolmyndigheterna att snabbt nå ut med information om regelverket och ge stöd för hur skolverksamheten kunde bedrivas på olika nivåer.

³⁰² Uppdrag att genomföra stödjande insatser med anledning av covid-19 (U2020/02765/S).

³⁰³ Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Statens skolverk, punkt 14 och 21.

³⁰⁴ Förordning om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta (2020:115).

Löpande externa samråd

Skolverket har löpande hållit samråd och möten med andra myndigheter, huvudmannorganisationer, fackliga organisationer och elevorganisationer. Samråden har skett regelbundet i syfte att identifiera och diskutera olika frågor och problemområden som identifierats under pandemin ute på förskolor, skolor och inom komvux. Syftet har även varit att identifiera och diskutera vilket stöd som skolmyndigheterna kan erbjuda för att stödja de uppkomna situationerna, samt diskutera Skolverkets löpande rapporter om läget inom skolväsendet.

Samråden visade på flera målkonflikter under den pressade situation som pandemin medförde i förskolor och skolor. Återkommande diskuterades exempelvis elevers rätt till god utbildning och den arbetsmiljö som elever och personal arbetade inom, samt frågor kring hur verksamheterna skulle kunna tolka ett föränderligt regelverk. Skolverket använde också samråden för att stämma av olika myndigheters regelverk och dess påverkan på skolväsendet och myndigheten agerade ofta länk mellan andra myndigheter i frågor som rörde förskolor och skolor.

Skolverket upprättade kontakt med ett flertal myndigheter för att stämma av pandemifrågor inom skolväsendet och koordinera kommunikationsinsatser. De myndigheter som Skolverket främst hade kontakt med var Folkhälsomyndigheten, Arbetsmiljöverket, Socialstyrelsen, Livsmedelsverket, Polisen, Trafikverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Länsstyrelserna, Regionernas smittskyddsläkare, samt en mycket tät dialog med de andra skolmyndigheterna. Övriga organisationer som Skolverket träffade regelbundet var Sveriges kommuner och regioner (SKR), Friskolornas riksförbund, Idéburnas skolors riksförbund, skolledar- och lärarfackförbunden, fackförbundet Kommunal samt elevorganisationerna.

Folkhälsomyndigheten och Skolverket samarbetade redan tidigt under den inledande smittvågen där Skolverket agerade bollplank till Folkhälsomyndigheten för frågor kring deras rekommendationer. Myndigheterna hade under stora delar av pandemin regelbundna avstämningsmöten veckovis där olika lägesbilder och situationer från Skolverkets samråd diskuterades. Myndigheterna samordnade kommunikationsinsatser och i de fall Folkhälsomyndighetens information var relevant för Skolverkets målgrupper användes ofta myndighetens kanaler. Frågor kring Folkhälsomyndighetens rekommendationer och råd som inkommit till Skolverkets upplysningstjänst eller i samråden diskuterades löpande i syfte att skapa en gemensam kommunikation för hur råden och rekommendationerna skulle förstås och användas i förskolor, skolor och komvuxverksamheter. Skolverket bjöd också med representanter från Folkhälsomyndigheten till olika samråd som Skolverket höll. Det gjordes för att direkt kunna diskutera frågor kring bland annat vaccination, oro, avståndsrekommendationer och studentfirande med Skolverkets målgrupper.

Utöver de externa samråden hade Skolverket daglig kontakt med målgrupperna via myndighetens upplysningstjänst. De frågor som kom in till myndigheten

besvarades direkt till frågeställaren, men användes också internt för att belysa vilka problem som målgrupperna upplevde ute i landets skolor. Frågorna som kom in till upplysningstjänsten följdes systematiskt upp för att behandlas i samråd med andra myndigheter och som indikation på vilka frågor som Skolverket behövde publicera stöd kring på Skolverkets webbplats.

Skolverkets stöd till målgrupperna

Kraven på myndigheter att bedriva kriskommunikation är omfattande oavsett händelsens karaktär. Skolverket arbetade tidigt proaktivt med kommunikationen för att den skulle komma ut i tid och svara mot målgruppernas behov av information.

Stöd som Skolverket har givit sina målgrupper under pandemin har i huvudsak erbjudits via myndighetens webbplats. Skolverket har haft som ambition att vara navet för information till verksamheter inom skolväsendet under hela pandemin och har därför samlat och hjälpt till att tolka regler från olika myndigheter och stöttat verksamheterna med olika stödmaterial och lärande exempel. Skolverket har också genom återkommande studier om pandemins påverkan på skolväsendet bidragit till en ökad kunskap och förståelse om situationen under pandemins olika faser.

Skolverket har även bidragit till stödjande verksamhet på andra webbplatser än myndighetens egen. Särskilt bidrog Skolverket med en stor del av innehållet till webbplatsen *Skola hemma*. *Skola hemma* var ett projekt som leddes av RISE³⁰⁵ och huvudfinansierades av Skolverket. Ett flertal skolmyndigheter samarbetade för att ta fram stöd till skolor med fokus på undervisning under pandemin. Materialet bestod exempelvis av sammanställningar och analyser av erfarenheter samt forskning. *Skola hemma* lanserades på mycket kort tid under mars 2020 och fick snabbt stor spridning i landets skolor. I samband med att Skolverket byggde upp och strukturerade om sin egen webbplats hamnade det material Skolverket tog fram huvudsakligen på de egna webbsidorna, men även fortsättningsvis bedrevs samarbete inom *skola hemma*-projektet.

Närhetsprincipen, som är en av de tre centrala principerna vid krishantering, innebär att samhällsstörningar ska hanteras där de inträffar och av de som är närmast berörda och ansvariga.³⁰⁶ Därför har Skolverket utgått ifrån att beslut bäst fattas så nära de berörda som möjligt. Syftet med stödet som myndigheten har erbjudit har alltså varit att stödja lokalt beslutsfattande med utgångspunkt i de behov som huvudmän, skolchefer, rektorer, lärare och elever haft.

Skolverket har på uppdrag av regeringen sedan april 2020 tagit fram stöd till målgrupperna i syfte att ge målgrupperna information om gällande regler samt exempel på hur arbetet på förskolor, skolor och komvuxverksamheter kan bedrivas under pandemin inom olika områden. Det har funnits ett 20-tal webbsidor med stöd som är framtagna efter identifierade behov som framkommit

³⁰⁵ Ri.se (2022). *Om RISE*.

³⁰⁶ SOU 2022:10. Se mer om ansvarsprincipen, närhetsprincipen och likhetsprincipen i betänkandet.

genom bland annat Skolverkets samråd med andra myndigheter, skolorganisationer och målgrupperna via Skolverkets upplysningstjänst. Detta har gällt exempelvis betyg och bedömning, praktisk arbetslivsorientering (PRAO), utvecklingssamtal, hur skolan kan organiseras under pandemin inom förskola, grundskola, gymnasieskola och inom kommunal vuxenutbildning. Det handlade även om regelverk, stöd för att bedriva undervisning på distans, samt stöd för förskola och skola som hade närundervisning. Stödet har särskilt syftat till att beakta barns, elevers och personalens arbetsmiljö. Detta då både skolmyndigheterna och regeringen fick återkommande återkoppling om att arbetsmiljön under långa perioder var mycket ansträngd och att det fanns ett behov av stöd inom detta område. I mars 2021 publicerade myndigheten den samlande webbsidan *Koll på verksamheten under pandemin*.³⁰⁷ I juni 2021 bytte webbsidan namn till *Koll på pandemins påverkan*.³⁰⁸ Innehållet reviderades även inför höstterminen 2021 när skolorna i högre grad skulle organisera för att kunna bedriva undervisning på plats i så stor utsträckning som möjligt.

Exempel på övriga kommunikationsinsatser

Skolverket har även använt sig av andra kommunikationskanaler än webbplatsen för att nå ut till målgrupperna, såsom skolahemma.se, sociala medier, nyhetsbrev, och digitala konferenser.

Myndigheten har under pandemin lyft viktiga budskap till skolväsendet i sitt nyhetsbrev som når cirka 50 000 prenumeranter. I nyhetsbrevet som distribueras en gång i veckan har Skolverket kommunicerat rapporter och stödmaterial som myndigheten tagit fram. Skolverket har också ofta lyft frågor av vikt inom skolväsendet som kan komma från andra myndigheters webbplatser i nyhetsbrevet. Skolverkets nyhetsbrev och andra kommunikationskanaler till huvudmän inom skolväsendet användes ofta för att nå ut med olika budskap och signaler från Folkhälsomyndigheten. Det ordinarie nyhetsbrevet till prenumeranterna har vid behov kompletterats med nyhetsbrev till särskilda målgrupper såsom rektorer eller skolchefer. På samma sätt har olika frågor lyfts på sociala medier för att komplettera nyhetsbrevet och för att nå ut bredare till olika målgrupper.

Under våren 2021 efterfrågade många huvudmän erfarenhetsutbyte och lärande exempel på hur andra huvudmän hanterat konsekvenserna av pandemin. I slutet av maj arrangerade Skolverket därför en digital konferens för huvudmän med temat vad vi lärt oss under pandemin och hur dessa erfarenheter kunde användas i planeringen inför hösten. Utbildningsministern, generaldirektörerna för Skolverket respektive Skolinspektionen, flera skolledare samt representanter från Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Elevernas riksförbund medverkade. Drygt 250 huvudmän deltog på konferensen och efteråt publicerades webbsändningen på myndighetens webbplats. I januari 2022 arrangerade Skolverket och Skolinspektionen även ett digitalt seminarium för huvudmän och

³⁰⁷ Sidan avvecklades september 2021 i samband med att flera av Folkhälsomyndighetens restriktioner upphörde.

³⁰⁸ Sidan har ersatts med uppdaterat innehåll och bytt namn till *Koll på pandemins påverkan*.

rektorer. På seminariet presenterades vad som framkommit i uppföljningar inom myndigheternas respektive regeringsuppdrag med koppling till pandemifrågorna.

Stöd för kartläggning och hantering av pandemins långsiktiga konsekvenser

Syftet med webbsidorna har varit att sprida information om vad Skolverket rekommenderade under pandemin för samtliga skolformer. Via webbsidorna har användarna kunnat hitta vidare till lämpligt stöd för exempelvis kartläggning av kunskaper, arbete med elevhälsan och systematiskt kvalitetsarbete. Några exempel på innehåll som tidigt fanns på *Koll på pandemins påverkan*:

- stöd för hur skolorna kan organisera undervisning på distans för yngre elever,
- stöd för hur skolorna kan använda de nya bedömningsstöden som ersatte de nationella proven våren 2021,³⁰⁹
- förtydliganden kring ersättningsundervisning vid utebliven apl,
- stöd för huvudmännen att kartlägga konsekvenserna av pandemin,
- förtydliganden om vad som gäller för förskolor och skolor i regelverk som gällt under pandemin.

Under 2022 har uppdateringarna på webbsidorna framför allt handlat om att skifta från att rekommendera hur huvudmän kan hantera kortsiktiga och akuta åtgärder till att handla mer om långsiktiga åtgärder för att hantera konsekvenserna av covid-19-pandemin. Skolverket har baserat informationen på både sådant som inkommit i de externa samråd som kontinuerligt pågått och sådant som blivit känt genom de utvärderingar och studier som Skolverket som andra myndigheter genomfört under pandemins gång.

Skolverket har som utgångspunkt att ett välfungerande systematiskt kvalitetsarbete som bygger på delaktighet och god kunskap om vad som behöver prioriteras i den egna verksamheten är en framgångsfaktor i arbetet med skolutveckling. Därför har Skolverket förordat systematiskt kvalitetsarbete för att hantera konsekvenserna av pandemin på både kort och lång sikt. Under 2021 och 2022 har Skolverket sett över och uppdaterat de stöd som erbjuds huvudmän och rektorer i hur det systematiska kvalitetsarbetet kan utföras och vilka framgångsfaktorer som finns för att lyckas bra i arbetet. Ännu tydligare betoning på att följa upp och analysera inte bara kunskapsresultat utan även elevernas mående och elevhälsans arbete har exempelvis ingått i uppdateringarna.

³⁰⁹ Våren 2021 ställdes de nationella proven in. Beslutet fattades mot bakgrund av samhällsspridning av covid 19 och den ökade belastningen på landets skolor. Skolverket tog i stället fram bedömningsstöd i alla ämnen där nationella prov ställdes in. Se mer i kapitel 3.

Externa samråd om konsekvenserna av pandemin

Under 2022 har Skolverket haft samråd med huvudmannarepresentanter och dialog med lärare. Nedan följer några exempel på vad som framkommit. I möten med huvudmannarepresentanter har det, som tidigare beskrivits i denna rapport, framkommit att det finns en oro för elevers mående och för en ökad långvarig skolfrånvaro hos vissa elever. I samtalen framkom ett behov av mer resurser till elevhälsan och ett förslag som lyftes var riktade statsbidrag. Den fortsatta oron för elevers mående har till viss del förstärkts av att det förekommer fortsatt oro hos elever med anledning av kriget i Ukraina och hur det påverkar Sverige. En långvarig kris har avlösts av nya kriser, utan att det egentligen funnits chans att hantera konsekvenserna av den första. Förutom en oro över elevernas mående uttrycktes också en oro kring de elever som har ett kunskapsstapp och hur det skulle komma att påverka verksamheten.

De så kallade praktisk-estetiska ämnena påverkades särskilt då undervisningen övergick till distans eftersom ämnenas karaktär förutsätter fysisk närvaro. I arbetet med att ta fram stöd till lärare i så kallade praktisk-estetiska ämnen³¹⁰ har Skolverket fört en dialog med lärare. Bakgrunden var att myndigheten identifierat ett behov av stöd för att organisera för uteblivna undervisningsmoment.

Som nämnts tidigare har barns och elevers övergångar mellan skolformer påverkats under pandemin. Exempelvis har informationsmöten, öppet hus och skolbesök ställts in. Även vid skolbyten och lärarbyten har informationsutbytet påverkats negativt då man inte kunnat mötas fysiskt. Mot denna bakgrund har Skolverket valt att informera om betydelsen av rutiner för övergångar och samverka via webbsidan *Koll på pandemins påverkan* och länk till stödmaterialet *Övergångar inom och mellan skolor och skolformer*.³¹¹

Stöd till skolors arbete med elevers lärande, hälsa och välbefinnande

Forskning tyder på att kunskaps- och elevhälsouppdragen bör genomföras i skolans vardagspraktik som en sammanhängande och integrerad helhet, för att de fullt ut ska bli realiserade hos barn och elever. I betänkandet *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven*³¹² framkommer att det finns betydande brister i förståelsen av och samsynen kring grundläggande begrepp kopplade till elevhälsouppdraget, på alla organisatoriska nivåer. Vidare framkommer att det finns en stor efterfrågan på praktiska råd och konkreta exempel på hur elevhälsouppdraget kan genomföras på skol- och undervisningsnivå. Mot denna bakgrund och utifrån pandemins påverkan på motivation och mående har Skolverket sett över, utvecklat och förstärkt sitt skolutvecklingsstöd inom elevhälsouppdraget.

³¹⁰ Ämnena som avses är bild, slöjd, idrott och hälsa, hem- och konsumentkunskap och musik.

³¹¹ Skolverket.se (2022). *Övergångar inom och mellan skolor och skolformer*.

³¹² SOU 2021:11 *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven*.

Skolverkets rapporter har visat att pandemin haft en negativ inverkan på skolornas förmåga att genomföra sitt kompensatoriska uppdrag. Det handlar om kapaciteten att genomföra förebyggande, hälsofrämjande och åtgärdande elevhälsoinsatser, bland annat när det gäller att utforma extra anpassningar och särskilt stöd till elever som riskerar att inte nå de betygskriterier eller de kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppnås. Som helhet riskerar detta att leda till minskad likvärdighet i svensk skola. Skolverket har mot denna bakgrund tittat på hur myndigheten kan stötta verksamheterna med skolans kompensatoriska uppdrag. Myndigheten har fokuserat på hur målgrupperna skolchefer, rektorer, den samlade elevhälsan, lärare och övrig skolpersonal ska få stöd i arbetet med att utveckla rutiner och strukturer för deras arbete. När strukturerna finns ger det i sin tur stöd till elever i skolans vardag när olika skeenden av kris påverkar skolans personal och elever gällande elevers lärande, hälsa och välbefinnande. Följande stödmaterial har Skolverket hänvisat till via den samlande webbsidan *Koll på pandemins påverkan*.³¹³

- Organisera tidigt stöd och extra anpassningar
- Främja trygghet och studiero
- Hälsofrämjande skolutveckling
- Elever som har det svårt hemma
- Främja närvaro och förebygga frånvaro
- Motverka avhopp från skolan

Stöd för att hantera uteblivna undervisningsmoment och konsekvenser av undervisning på distans

Som framkommit tidigare i denna slutredovisning har pandemins konsekvenser präglats av lokal variation. Inom en del skolenheter har påverkan på undervisningen varit stor och det har framkommit att vissa undervisningsmoment inte kunnat genomföras. Exempelvis har vissa moment inom praktiskt estetiska ämnen, idrott och hälsa och då specifikt simundervisning, varit svåra att genomföra under pandemin och perioder av undervisning på distans.

Skolverkets uppföljning visade att elever som läser sfi i komvux drabbats särskilt hårt av den relativt långa perioden av undervisning på distans. Bristande studievana, en digital ovana och brist på lämplig teknisk utrustning lyfts som potentiella orsaker till att utbildningen påverkats negativt under pandemin.³¹⁴ Skolverket har därför sett över och kompletterat myndighetens stöd inom dessa utpekade områden. Myndigheten har även undersökt på vilket sätt skolor kan arbeta för att öka elevers fysiska aktivitet då stillasittandet bedömts ha ökat under pandemin.

Praktisk-estetiska ämnen

För att få en bild av hur pandemin påverkat undervisningen i de så kallade praktisk-estetiska ämnena kontaktades lärare i de olika ämnena. Baserat på resultatet av det undersökande arbetet har Skolverket valt att ta fram ett

³¹³ Skolverket.se (2022). *Koll på pandemins påverkan*.

³¹⁴ Skolverket (2021) *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet delredovisning 3*.

webbaserat stödmaterial som erbjuder konkreta exempel på arbetssätt att inspireras av.³¹⁵ Den huvudsakliga målgruppen är rektorer och huvudmän. Även lärare kan hämta idéer från materialet. Vissa av exemplen är mer allmängiltiga och kan appliceras på samtliga så kallade praktisk-estetiska ämnen medan andra är mer ämnesspecifika. Materialet ger även förslag på hur man kan arbeta på längre sikt med utgångspunkt i de erfarenheter som pandemin medfört.

Simundervisning

För att få en bild av hur pandemin påverkat simundervisningen kontaktades lärare i ämnet idrott och hälsa, sakkunniga från föreningslivet samt idrottsförvaltningen i Stockholms stad. Flera huvudmän visade sig ha gjort välriktade satsningar för att kunna genomföra simundervisningen trots personalbrist och svårigheter att ta sig till och från simhallen när kollektivtrafiken inte var ett alternativ. En del av de åtgärder som sattes in under pandemin har visat sig vara gynnsamma även på längre sikt och har därför blivit en del av verksamheten. Ett exempel är införandet av en ”simbuss”, det vill säga en abonnerad buss som kört eleverna mellan skolan och simhallen.

Fysisk aktivitet

Skolverkets webbsida *Mer rörelse i skolan*³¹⁶ bedömdes kunna bidra till att möta behoven avseende elevers ökade stillasittande under pandemin. Materialet ger skolor underlag för att kartlägga sitt nuläge samt exempel på hur eleverna kan erbjudas mer fysisk aktivitet under lektionerna, mellan lektioner och vid längre raster.

Stöd för undervisning i sfi

På Skolverkets webbplats finns ett utbud av stödmaterial som är avsett för lärare som undervisar i sfi i komvux. Stöd materialet har under hösten 2022 kompletterats för att göras mer lättillgängligt och publicerats med rubriken *Stärk sfi-undervisningen efter pandemin*³¹⁷. Materialet är tänkt att kunna användas vid planering och genomförande av undervisning för att stärka elevernas kunskapsutveckling och främja motivation till lärande. Materialet tar upp olika områden och visar på hur man kan arbeta med dem. Några av områdena är: kartläggning av nyanlända elevers kunskaper, organisera för studiehandledning, digitala verktyg i undervisningen, planera, genomföra och följa upp studiebesök samt sfi i kombination med yrkesutbildningar - så kallad *kombinationsutbildning*.

³¹⁵ Lärarna gavs möjlighet att skriftligt beskriva hur deras ämne påverkats av pandemin och hur de på respektive skola har hanterat de eventuella konsekvenserna. Lärarnas svar visade på stora skillnader mellan olika huvudmän, olika skolor och även inom samma skola, både med avseende på och hur mycket undervisningen påverkats och hur de eventuella konsekvenserna av pandemin omhändertagits. Vissa av de lärare som upplevde att deras undervisning hade drabbats i stor utsträckning svarade att huvudman eller rektor inte prioriterade de praktisk-estetiska ämnena i planeringen av eventuella kompensatoriska åtgärder. Andra lärare hade goda erfarenheter och exempel att dela med sig av. De stora skillnaderna mellan huvudmän och skolor återkommer i de undersökningar och dialoger som Skolverket genomfört, och som tidigare redogjorts för i denna slutredovisning.

³¹⁶ Skolverket.se (2022). *Mer rörelse i skolan*.

³¹⁷ Skolverket.se (2022). *Stärk sfi-undervisningen efter pandemin*.

Skolverkets stöd till förskolan

I Skolverkets undersökning om hur pandemin påverkat utbildningen i förskolan har några specifika områden uppmärksammats. Exempelvis har undervisningen av barn i behov av stöd påverkats och generellt ökade frånvaron på landets förskolor.³¹⁸ För målgrupperna inom förskolan har Skolverket samlat befintligt stödmaterial och information kopplat till pandemins konsekvenser på webbsidan *Att arbeta uppföljande i förskolan efter pandemin*. Via webbsidan når målgrupperna ett urval av Skolverkets stödmaterial, urvalet baseras på de behov som tas upp i ovan nämnda undersökning. Exempel på material som målgrupperna kan välja att använda är det språkutvecklande materialet *Läs tillsammans!*³¹⁹ vilket lyfter vikten av samverkan med vårdnadshavarna. Inom *Läsluftet*³²⁰ finns också språkutvecklande material. Modulen *Tillgänglig förskola*³²¹ lyfter hur undervisningen och lärmiljön kan bli tillgänglig utifrån varje enskilt barns förutsättningar och behov. Webbsidan *Hållbar utveckling samt hälsa och rörelse i förskolan*³²² ger stöd och inspiration i det arbetet. Slutligen finns en ljudfil (podd³²³), om anknytning och trygghet eftersom Skolverket sett att förskolans kontakt med vårdnadshavare har påverkats under pandemin vilket i sin tur kan ha påverkat barnen.

Stöd för kollegialt lärande

Skolverket har publicerat en webbsida, *Kollegiala samtal om missade undervisningsmoment under coronapandemin*³²⁴, där verksamheter kan få uppslag kring hur de kan arbeta kollegialt med att upptäcka och motverka att elevers kunskapsutveckling påverkas negativt av pandemin. Webbsidan ger exempel på nio samtalsmodeller som kan användas vid kollegiala samtal. Webbsidan tar även upp frågor som kan bidra till kartläggning av uteblivna undervisningsmoment, faktorer kring uppföljning av aktiviteter som planeras för att motverka eventuell negativ kunskapsutveckling hos eleverna, samt tips för digitala möten.

Skolverket fortsätter att ge stöd med anledning av pandemin

Skolverkets arbete med att ge stöd till verksamheterna i att hantera pandemins långsiktiga konsekvenser fortsätter nu inom myndighetens övriga uppdrag. Till exempel planerar myndigheten att utveckla webbsidan *Hälsofrämjande skolutveckling* för att ge en gemensam ingång till Skolverkets befintliga stöd inom områdena elevhälsa, kunskaper och värden, kartläggning och formativ undervisning. Ett analysunderlag för huvudmän och rektorer för att utveckla arbete med att leda och organisera skolutveckling som främjar lärande och hälsa, planeras också. Ett annat exempel handlar om att publicera erfarenheter från verksamheterna gällande att främja motivation hos sfi-elever att delta i närundervisning. Avslutningsvis planerar Skolverket för ett webinarium med

³¹⁸ Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet delredovisning 3*.

³¹⁹ Kulturrådet.se (2022). *Läs tillsammans*.

³²⁰ Skolverket.se (2022). *Läsluftet i förskolan*.

³²¹ Skolverket.se (2022). *Tillgänglig förskola*.

³²² Skolverket.se (2022). *Hållbar utveckling samt hälsa och rörelse i förskolan*.

³²³ Skolverket.se (2022). *Arbeta uppföljande i förskolan efter pandemin*.

³²⁴ Skolverket.se (2022). *Kollegiala samtal om missade undervisningsmoment under coronapandemin*.

tema Hälsofrämjande skolutveckling. Syftet är dela erfarenheter och kunskaper med fokus på skolans samlade uppdrag kunskaper, värden och hälsofrämjande skolutveckling.

SPSM:s arbete för barn och elever i behov av stöd under pandemin

Följande avsnitt beskriver Specialpedagogiska skolmyndighetens (SPSM:s) arbete för barn och elever i behov av stöd under pandemin och beskrivs av SPSM. SPSM:s rådgivare menar att många skolor hade svårt att upprätthålla elevers stödinsatser under pandemin och för många elever i behov av stöd påverkade undervisningen på distans deras möjligheterna att nå målen. Behovet av fortsatt uppföljning och utvärdering som belyser utbildningssituationen för barn och elever med funktionsnedsättning är stort.

Pandemins konsekvenser har sett olika ut på individnivå. Som Skolverket tidigare visar har undervisning på distans fungerat väl för vissa, men inte för alla elever. Som exempel kan nämnas elever med hörsel- eller synnedsättning som hade problem med undervisning på distans, samtidigt som det också finns elever som vittnar om att digital undervisning fungerade bra då de fick möjligheter att göra individuella anpassningar i en lugn miljö. Även för elever som upplever skolmiljön som en svårighet kan undervisningen på distans ha fungerat väl enligt en europeisk studie.³²⁵

Förändringar i SPSM:s stöd under covid-19 pandemin

Under pandemin utvecklade myndigheten det digitala stöd som erbjuds till personal i förskolor och skolor. Kurser som tidigare varit fysiska blev digitala och specialpedagogisk rådgivning skedde i huvudsak digitalt. De nya arbetssätten möjliggjorde snabbare återkoppling och tätare kontakter mellan rådgivare och huvudmän. Stöd och kontakter med läromedelsförlag samt statsbidrag som stödjer lärosäten, huvudmän och andra utbildningsanordnare digitaliserades även de. Under pandemin erbjöd myndigheten digitala läromedel kostnadsfritt. SPSM publicerade löpande information, forskning och stöd om att arbeta på distans på myndighetens webbplats. En bestående förändring i spåren av pandemin är att SPSM erbjuder alltmer webbaserat stöd och ett större digitalt kursutbud för att öka tillgängligheten och nå fler personer. Myndighetens specialpedagogiska utredningar förutsätter fysiska möten, vilket innebar att de inte kunde genomföras under den period av pandemin då restriktioner omöjliggjorde resor och fysiska möten. I stället erbjöds fördjupad specialpedagogisk utredning som skedde digitalt. När fysiska möten återigen blivit möjliga genomförs utredningar som inte kunnat genomföras under pandemin.

SPSM konstaterar att det under de tre senaste åren inte skett någon större förändring av de frågor som ställs till myndigheten eller det behov av stöd som förskolor och skolor ger uttryck för. Den största kategorin av förfrågningar gäller

³²⁵ European Agency for Special Needs and Inclusive Education (2021).

kombinationer av funktionsnedsättningar där de flesta förfrågningarna rör tal, språk och kommunikation. Förfrågningar om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och synnedsättning fortsätter att vara funktionsnedsättningskategorier där förskolor och skolor efterfrågar stöd i stor utsträckning. Att SPSM får många förfrågningar som gäller synnedsättningar kan bero på att personer med synnedsättning utgör en liten grupp i samhället och att skolor generellt saknar kompetens om pedagogiska konsekvenser av synnedsättning.

9. Avslutande diskussion

Skolväsendet har gjort en avgörande insats för att begränsa pandemins påverkan

Covid-19-pandemin innebar en extraordinär situation för svenskt skolväsende som förde med sig nya utmaningar och ovissa förutsättningar för verksamheten. Skolverket kan se att skolväsendet har gjort en avgörande insats för att begränsa pandemins påverkan på elevers kunskapsutveckling och mående. Huvudmän och skolledningar har tagit ett stort ansvar för att verksamheten ska kunna bedrivas på ett fungerande sätt och lärare, förskollärare och övrig skolpersonal har visat ett stort engagemang för att få undervisningen och omsorgen om barn och elever att fungera under pandemin. Även elever har varit uthålliga och anpassat sig efter nya förutsättningar. Denna styrka och anpassningsförmåga är något svenskt skolväsende ska ta vara på och dra lärdom av inför framtiden.

Viktigt att en skolvardag i relativt stor utsträckning kunde upprätthållas

Många europeiska länder valde att vid någon tidpunkt under pandemin stänga all utbildningsverksamhet, från förskola till vuxenutbildning. Sverige valde en annan strategi och utmärkte sig internationellt genom att inte genomföra en generell stängning av förskolor och grundskolor. Studier från Skolverket, Skolinspektionen och andra aktörer visar att skolan var en viktig social institution för barn och unga under pandemin.³²⁶ När restriktionerna under pandemin innebar kraftigt begränsade sociala kontakter och inställda fritidsaktiviteter kunde skolan erbjuda ett socialt sammanhang där barn och unga fick träffa jämnåriga och ha positiva och stödjande relationer med vuxna. Att det kunde upprätthållas en skolvardag för framför allt yngre barn och elever i Sverige tycks ha haft en positiv inverkan på såväl mående som kunskapsutveckling och social utveckling. Skolverket kan i sina studier se tecken på att det är just de relationella förmågorna som uppvisar kvarvarande effekter på längre sikt för elever som har varit mycket frånvarande eller fått stora delar av sin undervisning på distans. Skolverket bedömer därför att det har varit positivt för barn och elevers utveckling att förskola och skola inte stängdes.

Skolverket kan konstatera att lärare, förskollärare och annan personal gjorde en avgörande insats för att möta de utmaningar som pandemin förde med sig. När stora delar av samhället stängde ner fortsatte lärare och förskollärare att gå till jobbet för att ge barn och elever en god utbildning och en trygg omsorg. Det var betydelsefullt för att mildra långsiktiga konsekvenser av pandemin för utbildningen inom skolväsendet. Den höga arbetsbelastningen, och för många även stressen och oron, påverkade dock arbetsmiljön negativt och slet på

³²⁶ Jenholt Nolbris et al. (2022). *Young children's voices in an unlocked Sweden during the COVID-19 pandemic* och Forte (2022). *Sociala utmaningar för unga i spåren av pandemin, en kunskapsöversikt*.

personalen. Det är tydligt att det finns behov av åtgärder framåt för att minska personalens arbetsbelastning och ge tid till återhämtning.

Lärare ställde om och utvecklade nya flexibla arbetssätt – angeläget att värna den ökade digitaliseringen

Trots att pandemin på många sätt var ansträngande och utmanande lyckades många lärare på kort tid ställa om och anpassa undervisningen till de nya förutsättningarna. Nya arbetssätt och förhållningssätt växte fram som i flera fall kommer att kunna bidra med positiva lärdomar av vikt även för undervisningen framöver. Det handlar framför allt om en ökad förståelse för digitaliseringens möjligheter och nya sätt att använda den digitala tekniken för att förbättra undervisningen. Ett konkret exempel på detta är att lärare i större utsträckning använder lärplattformar för att skapa tydlighet och struktur i undervisningen. Likaså tycks digitala möten och utvecklingssamtal vara en positiv effekt av pandemin som är här för att stanna.

Pandemin har således medfört ett digitalt kompetenslyft för elever och lärare. Den ökade digitaliseringen bör i stort betraktas som en positiv effekt av pandemin, inte minst för att det har medfört nya flexibla arbetssätt och fler möjligheter att anpassa undervisningen efter olika behov. Skolverkets undersökningar pekar dock på att förutsättningarna att ställa om verksamheten och digitalisera i den snabba takt som det funnits behov av har varierat. Det finns stora skillnader, både mellan och inom skolor, när det gäller lärares digitala kompetens och tillgången till digital teknik. Svaren från Skolverkets undersökning bland gymnasielärare hösten 2022 tyder också på att den digitala utvecklingen har rullats tillbaka på vissa skolor, när tillgången till digitala verktyg har plockats bort efter pandemin.

Det är viktigt att det finns en god och likvärdig tillgång till digitala verktyg och resurser. För att tillvarata de positiva erfarenheterna är det avgörande att alla barn, elever och personal får likvärdig tillgång till digital teknik och digital kompetens. Rätt använda kan digitala verktyg förbättra undervisningen och det är viktigt att det kommer alla barn och elever till del. För att nå dit behöver lärare, förskollärare och annan personal en ökad möjlighet till kompetensutveckling när det gäller digital kompetens. Varje skola behöver också ha en utvecklad pedagogisk och teknisk support för att teknik i undervisningen ska fungera.

Skolverket rekommenderar

- Huvudmän och rektorer bör värna de nya arbetssätt som vuxit fram under pandemin vilka i flera fall kan bidra positivt till undervisningen också under normala omständigheter.
- Huvudmän och rektorer behöver tillse att lärare, förskollärare och annan personal har en hög digital kompetens och en god och likvärdig tillgång till digital teknik.

Fortsatt viktigt att arbeta för att kompensera för de kunskapsstapp som uppstått under pandemin

Skolverkets sammantagna bild, utifrån de bedömningar som gjorts av huvudmän, rektorer och lärare, är att frånvaron i förskola och grundskola, liksom undervisning på distans i grundskolans högstadium, gymnasieskola och komvux, har haft en påverkan på barns och elevers kunskapsutveckling. Vissa elevgrupper och kunskapsområden har påverkats mer än andra. Skolverket bedömer vidare att det finns en risk att när vissa elever inte får med sig de kunskaper eller färdigheter som de normalt skulle ha fått, kan det påverka deras fortsatta skolgång negativt om inte tillräckliga insatser görs för att kompensera för pandemins konsekvenser. Det är dock viktigt att komma ihåg att utöver de internationella kunskapsmätningarna saknas det mätningar av kunskapsutvecklingen över tid hos svenska elever. Det gör att bedömningar inom området är behäftade med stor osäkerhet. Bilden av hur pandemin har påverkat kan också komma att revideras över tid, bland annat när internationella studier publiceras framöver.

Insatser behöver riktas särskilt mot barn och elever som inte har svenska som modersmål

Elever som redan innan pandemin hade sämre förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen bedöms ha drabbats särskilt hårt av pandemins konsekvenser. Det handlar om elever som är i behov av stöd, elever vars vårdnadshavare har en kortare utbildningsbakgrund och elever med ett annat modersmål än svenska. Även elever med sämre förutsättningar i form av motivation och stöd hemifrån, eller genom avsaknaden av sociala nätverk, har haft sämre möjligheter till utveckling och lärande när undervisning bedrivits på distans.

Skolverket kan se att det på alla nivåer i skolsystemet tycks finnas ett visst kunskapsstapp hos många barn och elever som inte pratar svenska hemma. I förskolan har frånvaron varit högre bland barn som inte har svenska som modersmål, vilket riskerar att ha hämmat deras språkutveckling. I både grundskolan och gymnasieskolan bedöms elever med bristande kunskaper i svenska ha ett större kunskapsstapp än elever i genomsnitt. Inom komvux finns det en tydlig påverkan på kunskapsutvecklingen inom framför allt sfi, vilket har lett till att elever har varit i utbildning längre tid som i sin tur kan ha försenat deras inträde på arbetsmarknaden.

Utöver sämre förutsättningar för att lära sig och utveckla det svenska språket i förskola, skola och komvux har isoleringen till följd av restriktioner påverkat möjligheterna att tillämpa sina språkkunskaper i övriga samhället. Inställda fritidsaktiviteter, stängda museer, bibliotek och språkcaféer påverkade både barns och vuxnas möjligheter att möta svenska i vardagen och bidrog sannolikt till en långsammare språkutveckling under pandemin. Detta riskerar att få konsekvenser även på sikt. Barn som börjar skolan med svaga kunskaper i svenska språket riskerar att få svårt att hänga med redan från start, vilket kan påverka hela deras fortsatta skolgång. Språket är en grundförutsättning för att kunna ta till sig

undervisningen och svaga kunskaper i svenska kan därför få följd effekter inom andra ämnen. Sammantaget finns det en risk för att dessa barn och elevers fortsatta kunskapsutveckling påverkas negativt. Goda kunskaper i svenska är också avgörande för lärande och etablering på arbetsmarknaden. Skolverket vill därför betona vikten av att samtliga nivåer inom skolväsendet tar ett helhetsgrepp för att elever med annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att vid behov få tillräckligt stöd i sin språkutveckling och komma ikapp i sin kunskapsutveckling.

Elevers kunskapsutveckling inom matematik behöver särskilt följas upp och stödjas

Huvudmän, rektorer och lärare bedömer en viss påverkan på elevernas kunskapsutveckling i de flesta ämnen som en konsekvens av frånvaro och undervisning på distans under pandemin. Kunskapsutvecklingen tycks dock särskilt ha påverkats negativt inom vissa ämnen såsom matematik och moderna språk. Matematik och språkämnen är ämnen som karaktäriseras av sin kumulativa uppbyggnad där det är avgörande att eleverna har fått med sig tillräckliga kunskaper från tidigare nivåer för att komma vidare i sitt lärande. Det är också de ämnen som tycks ha varit svårast för eleverna att lära sig på distans. Även praktiska ämnesinslag har påverkats i större utsträckning under pandemin. Skolverkets samlade bild är att det i synnerhet är inom matematik som ett tydligt kunskapsstapp uppstod mer utbrett och på ett sätt som riskerar att följa eleverna framåt. Som tidigare nämnts har det dock funnits stora variationer när det gäller pandemins påverkan på kunskapsutvecklingen, mellan olika skolformer, skolor, elevgrupper liksom mellan enskilda elever.

Matematik är ett ämne som många elever har svårt att klara av även under normala förhållanden och Skolverket kan se att förutsättningarna försvårades ytterligare för eleverna under pandemin. En anledning är att den ökade frånvaron innebar att eleverna tappade kontinuitet i undervisningen. Ytterligare försvårande omständigheter var att gymnasieskolan under långa perioder hade undervisning på distans. Både lärare och elever upplevde att det medförde svårigheter att lära ut och få hjälp när direktkontakt i klassrummet inte var möjlig. Många lärare upplevde att det var svårare att se hur eleverna hängde med i matematikundervisningen på distans och många elever drog sig för att be om hjälp i situationer när hela klassen var uppkopplad samtidigt på en skärm. Det har också framkommit att stoffträngseln i gymnasieskolans matematikkurser gör att matematikundervisningen upplevs särskilt känslig för frånvaro hos elever och lärare. Sammantaget finns det en risk för att när många elever inte får med sig de kunskaper eller färdigheter som de normalt skulle ha fått inom ämnet matematik under pandemin, kan det komma att följa eleverna i deras fortsatta kunskapsutveckling. De nya ämnesplanerna i gymnasieskolan som innebär att eleverna tidigare möter ett mer komplext ämnesinnehåll, tillsammans med elevernas påverkade förkunskaper från grundskolan, riskerar att försvåra utvecklingen ytterligare.

Skolverkets samlade bedömning är att skolor nu behöver arbeta aktivt med att följa upp påverkan på elevers kunskapsutveckling och tillgodose de stödbehov som finns. Skolverket ser att det särskilt finns ett behov av att i det arbetet fokusera på elevers matematikkunskaper.

Stärkt lärarförsörjning och elevhälsa avgörande för att möta pandemins negativa konsekvenser

Pandemin har synliggjort och förstärkt flera av de utmaningar som finns i skolväsendet. Det gäller bland annat utmaningen med att säkra en god lärarförsörjning. Flera av Skolverkets studier har pekat på att bristen på utbildade lärare har utgjort ett hinder för att kunna motverka ett kunskapsstapp på många skolor. En god lärartäthet och personalförsörjning tycks ha minskat sårbarheten vid personalfrånvaro och dämpat konsekvenserna av pandemin. Skillnader i lärartäthet är en faktor som kan förklara skillnaderna mellan skolor och verksamheter när det gäller i vilken mån det har varit möjligt att ge barn och elever en utbildning av god kvalitet under pandemin. Mot bakgrund av att pandemin särskilt tycks ha drabbat kunskapsutvecklingen för barn och elever med annat modersmål än svenska har också behovet av tillgång till lärare med specifikt kompetens i andraspråksinläring accentuerats.

Skolverket ser att skolorna har gjort stora ansträngningar för att få elevhälsoarbetet att fungera under pandemin. Möjligheterna att genomföra hälsofrämjande och förebyggande insatser har dock varit begränsade i såväl grund- som gymnasieskolan. Samtidigt har vissa elevers mående försämrats under pandemin och många lärare vittnar om att allt fler elever har svårigheter kopplade till motivation för sina studier. Att elevhälsan haft sämre förutsättningar för att arbeta med att förebygga ohälsa och hinder i lärandet innebär en risk för att redan befintlig problematik har förstärkts eller befasts hos elever under pandemin. Det är därför viktigt att huvudmän och rektorer stärker elevhälsans funktioner för att kunna motverka pandemins negativa konsekvenser för elevernas fortsatta lärande och mående.

Skolverket har tidigare pekat på lärarförsörjningen som en stor utmaning för skolväsendet³²⁷ och kan nu se att pandemin har understrukt vikten av tillgång till behöriga och kompetenta lärare och en fungerande lärarförsörjning för att komma till rätta med de behov som har uppstått till följd av pandemin. Sammantaget ser Skolverket förstärkt lärarförsörjning och elevhälsa som nycklarna för att arbeta med kvarvarande konsekvenser av pandemin gällande barn och elevers mående och kunskapsutveckling.

Skolverket rekommenderar

- Huvudmän och rektorer behöver rikta särskilda insatser för att stärka språkutvecklingen för de barn och elever med annat modersmål än svenska

³²⁷ Skolverket (2020). *Skolverkets lägesbedömning 2020*.

som har behov av det. Detta för att motverka långvarig påverkan på elevgruppens kunskapsutveckling.

- Huvudmän och rektorer behöver arbeta aktivt med att följa upp påverkan på elevers kunskapsutveckling och tillgodose de stödbehov som finns, särskilt gällande matematik.
- Huvudmän och rektorer behöver förstärka elevhälsans funktioner för att kunna möta pandemins negativa konsekvenser för elevernas fortsatta lärande och mående. Inte minst det främjande och förebyggande arbetet kan behöva utvecklas för att möta de behov som uppstått under pandemin. Det är här viktigt att hela skolans ansvar, inte bara elevhälsans, synliggörs.

Förändrade frånvaronormer kan påverka elevernas lärande framöver

I spåren av pandemin kan Skolverket se tendenser till en kvarvarande ökad frånvaro inom skolväsendet. Pandemin bidrog till en ökad försiktighet att närvara i förskolans och skolans verksamhet vid förkylningssymptom. Så gällde också i samhället i stort. Många är idag mer restriktiva med att sjuka barn och elever inte får vistas i verksamheten. Detta medför flera positiva effekter såsom att smittspridning också av andra sjukdomar vid sidan av covid-19 begränsas. Samtidigt ser Skolverket att denna förändrade frånvaronorm kan medföra en viss ökning av frånvaro generellt inom förskola och skola framöver. Då det idag saknas tydlig reglering motsvarande de relativt omfattande möjligheter till undervisning på distans som fanns under pandemin, finns det en risk att detta får konsekvenser på sikt då en ökad frånvaro utan möjlighet till undervisning på distans kan påverka elevernas kunskapsutveckling.

Skolverket ser också andra tendenser till ökad frånvaro kopplad till erfarenheterna av undervisning på distans. Flera skolor vittnar om att såväl elever som personal efter pandemin kan sakna den flexibilitet som undervisningen på distans gav och att vissa elevgrupper trivdes med att arbeta på distans. I spåren av det ser Skolverket tecken på att många elever önskar ta del av undervisningen på distans och att det kan vara svårt att motivera dem till undervisning i skolans lokaler. För vissa elevgrupper i synnerhet, men även bland elever generellt, har det funnits utmaningar med att klara av återgången till undervisning på heltid i skolan.

Det digitala språng som lärare och elever tagit under pandemin har potential att förbättra undervisningen. Samtidigt är det viktigt att den digitala tekniken används som ett komplement till närundervisning i klassrummet. Skolverket bedömer att det finns en påtaglig risk för att elevfrånvaron ökar när undervisningen görs mer tillgänglig digitalt. Pandemin har visat att det finns positiva aspekter av undervisning på distans under kortare perioder, till exempel vid frånvaro på grund av milda symptom eller för elever med problematisk frånvaro. Skolverket har också kunnat se exempel på att det förekommer att lärare fortsatt undervisar på distans från hemmet vid mildare sjukdom. Skolverket vill

dock betona att det idag saknas tydlig lagstiftning som reglerar möjligheterna för undervisning på distans utifrån sådana förutsättningar. Skolverket vill också betona vikten av att mötas och lära tillsammans i klassrummet.

Skolverket rekommenderar

- Förskolor och skolor behöver arbeta aktivt med det närvarofrämjande arbetet och följa upp såväl kort- som långsiktig frånvaro för att begränsa pandemins konsekvenser kopplade till frånvaro.
- Det kan behöva fortsatt följas när och i vilken omfattning som undervisning på distans används i skolan.

Pandemin har synliggjort och förstärkt tidigare utmaningar med likvärdighet inom skolväsendet

Samtidigt som skolväsendet har gjort en avgörande insats för att begränsa pandemins påverkan har det varit svårt att fullt ut bedriva undervisning och ge stödande insatser med samma kvalitet som normalt under de förändrade förutsättningar som pandemin innebar. Skolverket ser även att pandemin har medfört att tidigare kända svagheter i skolsystemet har accentuerats i betydelse och effekt vilket har påverkat elevernas förutsättningar för lärande och mående under perioden.

Skolverket har tidigare konstaterat att svenskt skolväsende är tudelat. Många huvudmän har en väl fungerande och effektiv styrning, liksom flertalet skolor ger en undervisning av god kvalitet. Samtidigt finns det skolor och huvudmän med stora problem där styrningen och kvaliteten i undervisningen brister. Skillnaderna mellan hur väl elever med olika bakgrund lyckas i skolan är stora och elevernas bakgrund spelar allt större roll för deras resultat. Elever från studieovana hem och utrikes födda elever som kommit till Sverige under sin skolgång lyckas generellt sett sämre i skolan. Skillnaderna mellan olika skolor ökar dessutom och den tilltagande skolsegregationen har lett till att skolorna blir alltmer uppdelade sett till elevsammansättning. Sammantaget har skolsegregationen en negativ påverkan på likvärdigheten och riskerar att försämra skolväsendets förmåga att kompensera för elevernas skilda förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Detta drabbar elever med mindre gynnsam bakgrund hårdast.³²⁸ Så har också skett under pandemin och Skolverket kan tydligt se att pandemin har slagit ojämnt. Vissa verksamheter och elevgrupper har drabbats särskilt svårt av pandemins konsekvenser medan mer gynnade skolor och elevgrupper har tagit sig igenom pandemin relativt opåverkade. En tydlig bild framträder av att de svagheter som fanns i svenskt skolväsende före pandemin har fått ett än större genomslag under pandemin med ökade skillnader i elevernas utbildning, stöd och utvecklingsmöjligheter som följd.

³²⁸ Skolverket (2020). *Skolverkets lägesbedömning 2020*.

Eleverna har inte fått samma förutsättningar för lärande

Alla förskolor, skolor och komvuxverksamheter har inte kunnat erbjuda barn och elever undervisning av samma kvalitet som tidigare under pandemin. Inom exempelvis förskolan såg fyra av tio rektorer att undervisningens kvalitet försämrades under pandemin medan sex av tio rektorer inte såg någon påverkan. I grund- och gymnasieskolan fanns liknande tendenser. Det visar att det har funnits stora skillnader mellan olika förskolor, skolor och verksamheter i vilken mån det har varit möjligt att ge barn och elever en utbildning av god kvalitet under pandemin. Det kan exempelvis handla om att verksamhetens lärarförsörjning har påverkat möjligheten att vikariera för frånvarande personal och för att skapa en rimlig arbetsbelastning med tid att planera och genomföra god undervisning. Det har också funnits stora skillnader när det gäller tillgång till tekniska lösningar för undervisning på distans och kompetens att nyttja den. Dessa skillnader har varit stora såväl mellan som inom skolor vilket lett till tydliga kvalitetskillnader i den undervisning som eleverna gavs på distans.³²⁹

Skolverket ser att den bristande likvärdighet i skolsystemet som fanns före pandemin ser ut att ha accentuerats och förstärkts i betydelse under pandemin. Skolverket bedömer sammantaget att pandemin förstärkte skillnaderna i elevernas möjligheter att få en god och likvärdig utbildning och att utvecklas så långt som möjligt.

Elevers hemförhållanden fick ökad betydelse för elevernas lärande

Pandemin innebar att många elever i perioder fick sin undervisning på distans. När elevernas studiemiljö flyttades från klassrummet till hemmet fick elevernas hemförhållanden ökad betydelse för deras förutsättningar för lärande och mående. Vissa elever hade tillgång till en egen avskild arbetsplats med goda tekniska förutsättningar och hemmavarande vårdnadshavare eller äldre syskon med möjlighet att stödja eleverna i sina studier. Andra elever saknade däremot dessa förutsättningar vilket medförde att deras studier påverkades negativt i form av bristande studiero eller sämre tillgång till stöd och fungerande teknik. De begränsningar som följde med undervisning på distans som undervisningsform innebar därtill ett ökat ansvar för eleverna för att skapa struktur för sina studier och att upprätthålla koncentration och studiemotivation. Eleverna behövde ofta ta ett större eget ansvar för att ta kontakt med läraren vid frågor eller om eleven körde fast och det blev upp till eleven att själv påtala ett försämrat mående eller andra stödbehov. Hur väl eleverna lyckades hantera det ökade ansvaret påverkades delvis av elevernas hemförhållanden och stöd hemifrån och elever beskriver bland annat hur de vid undervisning på distans har fått kämpa hårdare, lägga mer tid på studierna och ta mer stöd från sin närmaste omgivning.³³⁰ Det var också svårare för lärare att upptäcka och erbjuda stöd och stimulans vid undervisning på distans.

³²⁹ Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*.

³³⁰ Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*.

Också för barn i förskolan och elever i grundskolans lägre årskurser fick deras hemförhållande ökad betydelse. Dessa barn och elever drabbades ofta av återkommande frånvaro under pandemin och var därmed hemma utan undervisning, eller med undervisning i form av läxor eller andra självstudier. Vårdnadshavarnas möjligheter att stödja eleverna i sina självstudier fick då en ökad betydelse för elevernas kunskapsutveckling. Likaså kunde barnens och elevernas hemförhållanden vid långvarig frånvaro från förskola och skola påverka deras sociala utveckling beroende på barnets sociala sammanhang i övrigt.

Skolverket ser sammantaget att pandemin har bidragit till att förstärka betydelsen av elevernas hemförhållanden när det gäller deras kunskapsutveckling och mående. Skolverket kan i studier tydligt se att rektorer och lärare pekar på att elever med mindre gynnsamma hemförhållanden har påverkats särskilt i sitt lärande och mående under pandemin.

Det kompensatoriska uppdraget försvårades vilket kan få konsekvenser på sikt

Skolverket ser att det under pandemin har varit svårare för verksamheterna att arbeta med det kompensatoriska uppdraget. Ökad arbetsbelastning för lärare och elevhälsa och hög frånvaro bland både personal och elever försvårade möjligheterna att följa upp elevernas stödbehov och genomföra stödinsatser inom samtliga skolformer. Inom framför allt gymnasieskolan bidrog de långa perioderna med undervisning på distans till ytterligare svårigheter att såväl upptäcka elevernas stödbehov som möjligheten att ge stöd och stimulans. Detta begränsade elevhälsans möjlighet att genomföra sitt uppdrag och stödja alla elever fullt ut under pandemin. Detta samtidigt som skillnaderna i elevernas förutsättningar för lärande ökade och elevernas hemförhållanden fick en större betydelse för deras kunskapsutveckling och mående. Som en konsekvens försvårades skolans kompensatoriska uppdrag att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen under pandemin. Detta drabbar särskilt barn och elever med stödbehov, med mindre gynnsamma socioekonomiska hemförhållanden eller med annat modersmål än svenska. Skolverket ser därför en risk för att ett ojämnt fördelat kunskapsstapp riskerar att bestå då skolornas kompensatoriska uppdrag försvårats. På sikt kan det medföra konsekvenser för elevernas framtida studie- och yrkeslivsmöjligheter och förstärka segregationen mellan olika gruppers möjligheter i samhället.

Skolverket ser det därför som avgörande att förskolor, skolor och komvuxverksamheter skapar sig en tydlig bild av vilka barn och elever som har haft sämre förutsättningar i sin kunskapsutveckling under pandemin och att de ges tillräckliga insatser för att de ska ha möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Utan detta riskerar de redan befintliga tendenserna till ökade skillnader i skolan att befastas och segregationen i skolsystemet och samhället förstärkas ytterligare.

Skolverket rekommenderar

- Förskolor och skolor behöver arbeta aktivt med det kompensatoriska uppdraget och kontinuerligt följa elevernas utveckling så att alla barn och elever ges samma möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.
- Huvudmän behöver ta ett större ansvar för att tillse en likvärdig utbildning inom sina verksamheter samt att tillräckliga resurser ges för att kunna kompensera pandemins påverkan på elevernas lärande och mående, såväl på individ- som skolnivå.

Erfarenheter av styrningen av skolan under pandemin kan ge lärdomar framåt

Styrningen av skolan påverkades på ett genomgripande sätt under pandemin. Ny reglering togs fram som ändrade förutsättningarna för skolväsendets verksamheter. Därtill tog Folkhälsomyndigheten och andra myndigheter fram allmänna råd och rekommendationer som innebar stor omställning för bland annat undervisningens genomförande och frånvaro vid symtom. Efter hand fick även de regionala smittskyddsläkarna ansvar för att begränsa smittspridningen i skolväsendet regionalt och utifrån det besluta om skolstängningar och andra åtgärder. Det innebar en ökad central styrning av skolväsendet under pandemin från såväl regering, stat som region. Samtidigt vittnar huvudmän om en otydlighet i denna styrning och att nya krav ställdes på huvudmännen att kontinuerligt sammanställa och tolka de förhållningsregler som fanns för skolverksamheten och att stödja rektorerna i implementeringen av detta.

Skolverket kan se att det stundtals uppstod en mängd tolkningar av hur den nya styrningen skulle ta sig i uttryck när tusentals huvudmän skulle göra dessa uttorkningar. Detta medförde att det inte blev en enhetlig hantering av den kris som pandemin innebar och många huvudmän och rektorer upplevde att de hade gynnats av ännu tydligare stöd från myndigheterna för att göra dessa svåra tolkningar. Samtidigt är Sverige ett geografiskt stort land där smittspridningen varit olika omfattande över tid i olika delar av landet. Det kan också konstateras att det är huvudmännen som, såsom ansvariga för att genomföra skolväsendets verksamhet, har en kunskap om de lokala förutsättningarna som staten i sin normerande och stödjande roll saknar.

Det är viktigt att nu dra lärdomar av erfarenheterna av styrningen av skolan under pandemin för att rusta svenskt skolväsende inför framtida kriser.

Coronakommissionen pekar på behov av att komplettera principerna vad gäller krishantering i Sverige och bland annat överväga en instans direkt under regeringen för att leda det operativa arbetet under en allvarlig kris i fredstid.³³¹ Det är svårt att mer i detalj bedöma vilka konsekvenser reformer med denna inriktning skulle ha på skolområdet. En ytterligare förstärkt samverkan mellan

³³¹ SOU 2022:10.

myndigheter är oavsett viktig för att skapa en tydlighet gentemot skolans målgrupper vid kommande potentiella kriser. Skolverket bedömer också att en mer tydligt framskriven roll för myndigheten i de författningar som togs fram i sammanhanget hade kunnat ge bättre förutsättningar för myndigheten att ta ett mer övergripande ansvar. Myndigheten agerade mer kraftfullt ju längre pandemin gick men såg att det formella mandatet för Skolverket tydligare kunde skrivits fram i Skolförordningen för att myndigheten skulle kunna anta en mer normerande roll för hur arbetet på skolorna kunde bedrivas.

Skolverket ser positivt på myndighetens nya uppdrag som beredskapsmyndighet. Med en tydligare roll under kriser kan Skolverket bättre bidra till att tydligare förmedla styrsignaler och möta de behov som uppstår av att mötas och utbyta erfarenheter mellan skolväsendets olika nivåer. Inte minst vill Skolverket betona vikten av samarbetsytor mellan kommunala huvudmän och de fristående skolor som verkar inom kommunen. Skolverket ser också vikten av att vid en framtida kris med koppling till skolans verksamhet förbättra myndighetens arbete med att möta inte bara huvudmäns och rektorers informationsbehov utan även andra berörda målgrupper såsom vårdnadshavare och elever.

Avslutningsvis kan Skolverket konstatera att Sverige i hög utsträckning valde en modell där relativt få förändringar av regelverken med kraven på huvudmän och verksamheter gjordes och där många beslut i stället lämnades till den lokala nivån. Att utbildning och undervisning skulle bedrivas med samma krav på innehåll och kvalitet var även det som regeringen och ansvariga myndigheter med några få undantag kommunicerade.³³² Det finns skäl att inför kommande kriser reflektera kring huruvida tydligare prioriteringar borde göras av staten för att värna elevernas och personalens arbetsmiljö och säkerställa en likvärdig hantering av en plötsligt uppkommen situation.

Skolverket rekommenderar

- Myndigheter och andra berörda aktörer behöver ytterligare förstärka och utveckla sin samverkan för att skapa goda förutsättningar för att stödja skolväsendet i händelse av kris.
- Om Skolverket ska kunna agera mer kraftfullt bör regeringen vid framtida kriser överväga att ge myndigheten en tydligare roll i de författningar som tas fram.
- Riksdag och regering bör vid kommande kriser överväga om tydligare prioriteringar inom skolväsendets verksamhet bör göras på nationell nivå.

³³² Ett sådant undantag var Skolverkets kommunikation 20 januari 2022. Se skolverket.se (2022). *Förvärrat läge i förskola och skola kommande veckor*.

Referenser

- Arbetsmiljöverkets statistik över anmälningar av allvarliga tillbud i Sverige.
- A-focus (2020). *Internationell utblick – distansundervisning under Covid-19*.
- Bach-Mortensen, A. m.fl. (2022). *A systematic review and meta-analysis of the impact of the COVID-19 pandemic on learning*.
- Carter-Rau, R. m.fl. (2022). *An Analysis of COVID-19 Student Learning Loss*. Policy Research Working Paper 10033. World Bank.
- European Agency for Special Needs and Inclusive Education (2021).
- European Commission (2021). *Early childhood education and care and the COVID-19 crisis. Understanding and managing the impact of the crisis on the sector*.
- European Commission/EACEA/Eurydice (2022). *Teaching and learning in schools in Europe during the COVID-19 pandemic*.
- Folkhälsomyndighetens statistik över bekräftade fall av covid-19 i Sverige.
- Folkhälsomyndigheten (2019). *Folkhälsans utveckling. Årsrapport 2019*.
- Folkhälsomyndigheten (2020). *Beslut om rekommendation om fortsatt delvis stängning och fjärr- eller distansundervisning för gymnasieskolan*. Dnr. 01499–2020.
- Folkhälsomyndigheten (2020). *Covid-19 hos barn och unga, En kunskapssammanställning version 1*. Artikelnummer 20082.
- Folkhälsomyndigheten (2021). *Beskrivning av datakällor för övervakning av covid-19*.
- Folkhälsomyndigheten (2021). *Beslut om rekommendationer*. Dnr. 05039–2021.
- Folkhälsomyndigheten (2022). *Unga och covid-19-pandemin – ungas livsvillkor, levnadsvanor och hälsa*.
- Forte (2022). *Sociala utmaningar för unga i spåren av pandemin, en kunskapsöversikt*.
- IFAU (2022). *Barn och unga under coronapandemin. Lärdomar från forskning om uppväxtmiljö, skolgång, utbildning och arbetsmarknadsinträde*. Diarienummer 2021:2.
- IFAU (2022). *Covid-19 och distansundervisning i Norden*. Diarienummer 2022:11.
- Jenholt Nolbris, M et al. (2022). *Young children's voices in an unlocked Sweden during the COVID-19 pandemic*. *Scandinavian Journal of Public Health*. 50(6): 693–702.

- Karlsson, I (2019). *Elever i matematiksvårigheter: Lärare och elever om låga prestationer i matematik*. Institutionen för utbildningsvetenskap, Lunds universitet.
- Koehler m.fl. (2022). *The impact of COVID-19 on the education of disadvantaged children and the socio-economic consequences thereof*. NESET-EENEE report.
- OECD (2020). *A framework to guide an education response to the covid-19 pandemic of 2020*.
- OECD (2021). *The state of global education: 18 months into the pandemic*.
- OECD (2021). *Using digital technologies for early education during COVID-19*.
- Regeringen (2021). *Kompletterande regler för uppehållstillstånd vid gymnasiestudier*. Lagrådsremiss.
- Regeringen (2021). *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Statens skolverk*. U2021/01841.
- SOU 2019:40. *Långtidsutredningen*.
- SOU 2021:11. *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*.
- SOU 2022:10. *Sverige under pandemin, volym 2*.
- Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisning på gymnasieskolor våren 2021*. Diarienummer 2021:1666.
- Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisningens konsekvenser*. Diarienummer 2021:640.
- Skolinspektionen (2021). *Fjärr- och distansundervisning vid kommunal vuxenutbildning*. Diarienummer 2020:9019.
- Skolinspektionen (2021). *Undervisning på distans på språkintrödnings*. Diarienummer 2021:2029.
- Skolverket (2016). *Invandringens betydelse för skolresultaten. Skolverkets aktuella analyser 2016*.
- Skolverket (2017). *TIMSS, TIMSS advanced och betygen*.
- Skolverket (2019). *Analyser av likvärdig betygssättning mellan elevgrupper och skolor*. Rapport 475.
- Skolverket (2019). *PISA 2018. 15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap*. Internationella studier 487.
- Skolverket (2020). *Analyser av likvärdig betygssättning i gymnasieskolan. Jämförelser mellan kursbetyg och kursprov*. Diarienummer 2020:3.
- Skolverket (2020). *Att särskilt beakta nationella prov. Statistiska analyser av relationer mellan betyg och provbetyg i årskurs 9*. Diarienummer 2018:1948.

- Skolverket (2020). *Coronapandemins påverkan på vuxenutbildningen – Insamling maj 2020*. Diarienummer 2020:854.
- Skolverket (2020). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning augusti 2020*. Diarienummer 2020:1056.
- Skolverket (2020). *Lägesbild av situationen i gymnasieskolan med anledning av covid-19-pandemin – Insamling 21–25 september*. Diarienummer 2020:1469.
- Skolverket (2020). *Lägesbild av situationen i komvux med anledning av covid-19-pandemin – Insamling vecka 41–42*. Diarienummer 2020:1398.
- Skolverket (2020). *Skolverkets lägesbedömning 2020*.
- Skolverket (2020). *TIMSS 2019. Svenska grundskoleelevers kunskaper i matematik och naturvetenskap i ett internationellt perspektiv*. Diarienummer 2020:8.
- Skolverket (2020). *Undersökning av frånvaro bland personal och elever – Uppföljning för maj 2020*. Diarienummer 2020:1056
- Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 3*. Diarienummer 2020:1056.
- Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 3 – Tema förskolan*. Diarienummer 2020:1056
- Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 3 – Tema grund- och grundsärskolan*. Diarienummer 2020:1056.
- Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 3 – Tema gymnasie- och gymnasiesärskolan*. Diarienummer 2020:1056.
- Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 3 – Tema kommunal vuxenutbildning*. Diarienummer 2020:1056.
- Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4 – Förskolan*. Diarienummer 2020:1056.
- Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4 – Grundskolan*. Diarienummer 2020:1056.
- Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4 – Gymnasieskolan*. Diarienummer 2020:1056.
- Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4 – Komvux*. Diarienummer 2020:1056.
- Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4*. Diarienummer 2020:1056.
- Skolverket (2021). *Kursbetyg i slutet av gymnasieskolan. En jämförelse av betygen åren 2016–2020*.

- Skolverket (2021). *Nationell kartläggning av elevfrånvaro – De obligatoriska skolförhållandena samt gymnasie- och gymnasiesärskolan*. Diarienummer 2021:10
- Skolverket (2021). *Påverkan av covid-19-pandemin under december 2021 till mars 2022. Lägesbild hos 85 huvudmän för grundskolan och gymnasieskolan 9 till 11 maj 2022*. Diarienummer 2022:1036.
- Skolverket (2021). *Samlad redovisning och analys inom yrkesutbildningsområdet*. Diarienummer 2020:427.
- Skolverket (2021). *Undersökning om covid-19-pandemin. Enkätundersökning bland personal i skolväsendet om covid-19-pandemins påverkan, januari–februari 2021*. Diarienummer 2020:2030.
- Skolverket (2022). *Betyg och studieresultat i gymnasieskolan år 2022*. Diarienummer 2022:2882.
- Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins konsekvenser för förskolan*. Diarienummer 2022:8.
- Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i grundskolan*. Diarienummer 2022:11.
- Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på elevhälsa och arbetsmiljö i gymnasieskolan*. Diarienummer 2022:12.
- Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 5*. Diarienummer 2020:1056.
- Skolverket (2022). *Elever och studieresultat i kommunal vuxenutbildning 2021*. Diarienummer 2021:1279.
- Skolverket (2022). *Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin*. Diarienummer 2020:10.
- Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*. Diarienummer 2022:9.
- Skolverket (2022). *Kunskapstappet inom svenska för invandrare*. Diarienummer 2022:14.
- Skolverket (2022). *PISA 2018 och betygen. Analys av sambanden mellan svenska betyg och resultat i PISA 2018*. Diarienummer 2022:1.
- Skolverket (2022). *Skolan i världen under covid-19 pandemin. En internationell litteraturstudie*. Diarienummer 2022:5.
- Skolverket (2022). *Slutbetyg i grundskolan. Våren 2022. Beskrivande statistik*. Diarienummer 2022:1314.
- Skolverket (2022). *Underlag för planering och dimensionering av utbildning*. Diarienummer 2021:501.
- Statistiska Centralbyråns statistik över arbetslöshet i Sverige.
- Statistiska centralbyrån (2017). *Trender och prognoser 2017*.

Statistiska Centralbyrån (2021). *Inträdet på arbetsmarknaden under coronapandemin.*

Statistiska Centralbyrån (2022). *Fjärr- och distansundervisning i grund- och gymnasieskolan under coronapandemin.* Temarapport 2022:4.

Svaleryd & Vlachos (2022). *COVID-19 and School Closures.* GLO Discussion Paper 1008. Global Labor Organization.

Sveriges officiella statistik, tabell 8A-T.

Utbildningsdepartementet (2020). *Uppdrag att genomföra stödjande insatser med anledning av covid-19.* Diarienummer U2020/02765/S.

Uppdrag (U2020/02765/S) att genomföra stödjande insatser med anledning av covid-19.

Uppdrag (U2022/02828) om regionala planeringsunderlag.

Regelverk

Arbetsmiljölagen (1977:1160).

Bet. 2019/20: UbU25. *Lag om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid.*

Folkhälsomyndighetens allmänna råd till 2 kap. 1 och 2 §§ smittskyddslagen (2004:168) om covid-19 (HSLF-FS 2021:69).

Folkhälsomyndigheten (2020). *Rekommendation om delvis stängning och övergång till fjärr- eller distansundervisning i gymnasieskolan.*

Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:12).

Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2021:104).

Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om att förhindra smitta av covid-19 på restauranger och caféer m.m. (HSLF-FS 2020:9).

Folkhälsomyndighetens föreskrifter om ändring i föreskrifterna och allmänna råden (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:31).

Föreskrifter om upphävande av Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:9) om att förhindra smitta av covid-19 på restauranger och caféer m.m. (HSLF-FS 2020:36).

Föreskrifter om upphävande av Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2021:104) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2022:15).

Föreskrifter om upphävande av Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2021:87) om smittskyddsåtgärder mot sjukdomen covid-19 (HSLF-FS 2022:14).

Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:50).

Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:52).

Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:80).

Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:90).

Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2021:47).

Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2021:50).

Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2021:55).

Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2021:104) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2022:1).

Förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.

Förordning (2020:1) om ändring i förordning (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

Förordning (2020:20) om att bestämmelserna i smittskyddslagen (2004:168) om allmänfarliga och samhällsfarliga sjukdomar ska tillämpas på infektion med 2019-nCoV.

Förordning (2021:128) om fortsatt giltighet av förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

Förordning (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

Förordning (2020:149) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

Förordning (2020:188) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

Förordning (2020:257) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

Förordning (2020:732) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

Förordning (2020:957) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

Förordning (2021:10) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

Förordning (2021:810) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

Förordning (2022:144) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

Förordning (2020:236) om ändring i förordningen (2020:201) om studiestöd vid spridning av viss smitta.

Förordning (2022:231) om ändring i förordningen (2020:201) om studiestöd vid spridning av viss smitta.

Förordningsmotiv (Fm 2020:1) för förordning om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

Förordningsmotiv (Fm 2020:06) för förordning om ändring i förordningen (2020:201) om studiestöd vid spridning av viss smitta.

Förordningsmotiv (Fm 2020:5) för förordning om ändring i förordningen (2020:201) om studiestöd vid spridning av viss smitta.

Gymnasieförordningen (2020:2039).

Lag (2020:148) om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid.

Lag (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen.

Prop. 2019/20:172. *En ny lag om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen.*

Skollagen (2010:800).

Webbsidor

CSN.se (2022). *Med anledning av coronapandemin*. <https://www.csn.se/bidrag-och-lan/studiestod/med-anledning-av-coronapandemin.html>. Hämtad 2022-08-20.

Delmos (2022). *Segregationsbarometern*. <https://segregationsbarometern.delmos.se/>. Hämtad 2022-11-21.

Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Ingen effektiv åtgärd att låta friska skolbarn stanna hemma*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och->

press/nyhetsarkiv/2020/mars/avstangning-av-friska-skolbarn-ingen-effektiv-atgard/. Hämtad 2022-08-20.

Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Allt är inte som vanligt – information till skolor om vikten av anpassning i pandemin.*

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/november/allt-ar-inte-som-vanligt--information-till-skolor-om-vikten-av-anpassning-i-pandemin/>. Hämtad 2022-08-20.

Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Barn och unga med symtom på covid-19 rekommenderas PCR-testning för snabbare återgång till skolan.*

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/augusti/barn-och-unga-med-symtom-pa-covid-19-rekommenderas-pcr-testning-for-snabbare-atergang-till-skolan/>. Hämtad 2022-08-20.

Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Gymnasieskolorna kan öppna till höstterminen.*

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/maj/gymnasieskolorna-kan-oppna-till-hostterminen/>. Hämtad 2022-08-20.

Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Lärare har ingen högre risk för att smittas av covid-19.* <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/november/larare-har-ingen-hogre-risk-for-att-smittas-av-covid-19/>. Hämtad 2022-08-20.

Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Lärosäten och gymnasieskolor uppmanas nu att bedriva distansundervisning.* <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/mars/larosaten-och-gymnasieskolor-uppmanas-nu-att-bedriva-distansundervisning/>. Hämtad 2022-08-20.

Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Studentfirandet blir småskaligt i år.*

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/april/studentfirandet-blir-smaskaligt-i-ar/>. Hämtad 2022-08-20.

Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Symtomfria barn bör stanna hemma om någon i familjen har covid-19.* <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/december/symtomfria-barn-bor-stanna-hemma-om-nagon-i-familjen-har-covid-19/>. Hämtad 2022-08-20.

Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Allmän vaccination mot covid-19 från 12 år.*

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/september/allman-vaccination-mot-covid-19-fran-12-ar/>. Hämtad 2022-08-20.

Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Allmänna råd om allas ansvar förlängs till 30 september.*

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/juni/allmanna-rad-om-allas-ansvar-forlangst-till-30-september/>. Hämtad 2022-08-20.

- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Anpassning av smittskyddsåtgärder 1 juli*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/juni/anpassning-av-smittskyddsatgarder-1-juli/>.
Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Barn 12 till 15 år kan få vaccination mot covid-19 från oktober*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/september/barn-12-till-15-ar-kan-fa-vaccination-mot-covid-19-fran-oktober/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Det här gäller kring covid-19 från 29 september*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/september/det-har-galler-kring-covid-19-fran-29-september/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Flera nya åtgärder vidtas den 23 december när smittspridningen väntas öka*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/december/flera-nya-atgarder-vidtas-den-23-december-nar-smittspridningen-vantas-oka/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Förhållningsregler till den som bor med en person som har covid-19*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/november/forhallningsregler-till-den-som-bor-med-en-person-som-har-covid-19/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Gradvis återgång till närundervisning på gymnasiet*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/januari/gradvis-atergang-till-narundervisning-pa-gymnasiet/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Ingen förlängning av rekommendation om fjärr- och distansundervisning på gymnasiet*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/mars/ingen-forlangning-av-rekommendation-om-fjarr-och-distansundervisning-pa-gymnasiet/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Många restriktioner tas bort den 29 september*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/september/manga-restriktioner-tas-bort-den-29-september/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Nya åtgärder för att begränsa spridning av covid-19*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/december/nya-atgarder-for-att-begransa-spridning-av-covid-19/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *När hände vad under pandemin?* <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/folkhalsomyndighetens-roll-under-arbetet-med-covid-19/nar-hande-vad-under-pandemin/>. Hämtad 2022-08-20.

- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Smittspridningen i skolan återspeglar ökningen av covid-19 i samhället*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/april/smittspridningen-i-skolan-aterspeglar-okningen-av-covid-19-i-samhallet/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Smittspridningen kräver förlängda restriktioner*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/april/smittspridningen-kraver-forlangda-restriktioner/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Småskaligt studentfirande*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/april/smaskaligt-studentfirande/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Så har skolbarns vardagsliv påverkats under covid-19-pandemin*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/juni/sa-har-skolbarns-vardagsliv-paverkats-under-covid-19-pandemin/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Undervisning på plats i skolan för barn och unga från terminsstart i höst*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/juni/undervisning-pa-plats-i-skolan-for-barn-och-unga-fran-terminsstart-i-host/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Undvik smittspridning i högstadieskolorna*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/januari/undvik-smittspridning-i-hogstadieskolorna/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Vaccination mot covid-19 erbjuds från 16 års ålder*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/juni/vaccination-mot-covid-19-erbjuds-fran-16-ars-alder/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Vaccination mot covid-19 för särskilda grupper från 16 års ålder*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/april/vaccination-mot-covid-19-for-sarskilda-grupper-fran-16-ars-alder/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Viktigt med förebyggande åtgärder när skolan startar*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/augusti/viktigt-med-forebyggande-atgarder-nar-skolan-startar/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Vuxna kan återgå till undervisning på plats från den 1 juni*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/maj/vuxna-kan-aterga-till-undervisning-pa-plats-fran-den-1-juni/>. Hämtad 2022-08-20.
- Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Vägledningen om antigenester för covid-19 har uppdaterats*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/oktober/vagledningen-om-antigenester-for-covid-19-har-uppdaterats/>. Hämtad 2022-08-20.

press/nyhetsarkiv/2021/april/vagledningen-om-antigentester-for-covid-19-har-uppdaterats/. Hämtad 2022-08-20.

Folkhälsomyndigheten.se (2022). *Förebyggande arbete viktigt inför skolstarten*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2022/januari/information-till-grundskola-och-gymnasieskola-om-covid-19/>. Hämtad 2022-08-20.

Folkhälsomyndigheten.se (2022). *Pandemin med covid-19 går in i en ny fas*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2022/februari/pandemin-med-covid-19-gar-in-i-en-ny-fas/>. Hämtad 2022-08-20.

Folkhälsomyndigheten.se (2022). *Upphävda föreskrifter och allmänna råd*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/foreskrifter-och-allmanna-rad/upphavda-foreskrifter/>. Hämtad 2022-08-20.

Kulturrådet.se (2022). *Läs tillsammans*.
<https://www.kulturradet.se/publikationer/las-tillsammans/>. Hämtad 2022-10-24.

Krisinformation.se (2022). *Coronapandemin: Detta gäller just nu*.
<https://www.krisinformation.se/detta-kan-handa/handelser-och-storningar/20192/myndigheterna-om-det-nya-coronaviruset/coronapandemin-detta-galler-just-nu>. Hämtad 2022-11-21.

Krisinformation.se (2022). *Krishanteringens grunder*.
<https://www.krisinformation.se/detta-gor-samhallet/mer-om-sveriges-krishanteringssystem/krishanteringens-grunder>. Hämtad 2022-11-18.

Regeringen.se (2020). *120 miljoner kronor ska ge fler möjlighet att delta i lovskola*.
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/05/120-miljoner-kronor-ska-ge-fler-mojlighet-att-delta-i-lovskola/>. Hämtad 2022-08-20.

Regeringen.se (2020). *Distansstudier ska minska trängsel i kollektivtrafiken*.
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/07/distansstudier-ska-minska-trangsel-i-kollektivtrafiken/>. Hämtad 2022-08-20.

Regeringen.se (2020). *Gymnasieskolor får möjlighet att vidta fler åtgärder för att undvika trängsel och minska smittspridning*.
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/11/gymnasieskolor-far-mojlighet-att-vidta-fler-atgarder-for-att-undvika-trangsel-och-minska-smittspridning/>. Hämtad 2022-08-20.

Regeringen.se (2020). *Kravet på distansundervisning lättas upp*.
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/05/kravet-pa-distansundervisning-lattas-upp>. Hämtad 2022-08-20.

Regeringen.se (2020). *Möjligheten att utfärda slutbetyg i komvux förlängs ett år*.
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/04/mojligheten-att-utfarda-slutbetyg-i-komvux-forlang-ett-ar/>. Hämtad 2022-08-20.

- Regeringen.se (2020). *Pandemins konsekvenser inom utbildningsområdet ska följas upp*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/06/pandemins-konsekvenser-inom-utbildningsområdet-ska-foljas-upp/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2020). *Prövning av grundskoleämnena i gymnasieskolan möjliggörs*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/06/provning-av-grundskoleamnen-i-gymnasieskolan-mojliggors/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2020). *Rekommendation om fjärr- eller distansundervisning i gymnasieskolan förlängs*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/12/rekommendation-om-fjarr--eller-distansundervisning-i-gymnasieskolan-forlang/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2020). *Satsningar inom utbildningsområdet*. <https://www.regeringen.se/artiklar/2020/03/satsningar-inom-utbildningsområdet/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2020). *Ytterligare åtgärder med anledning av det nya coronaviruset*. <https://www.regeringen.se/4a6f17/contentassets/cf6e81bfe0e84b8fb451f8c572e4eb61/ytterligare-atgarder-med-anledning-av-det-nya-coronaviruset/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2020). *Ändrade statsbidragsvillkor ska göra det enklare att erbjuda lovskola*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/06/andrade-statsbidragsvillkor-ska-gora-det-enklare-att-erbjuda-lovskola/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2020). *Ändring av förordning 2020:115 om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta*. <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2020/04/andring-av-forordning-2020115-om-utbildning-i-vissa-skolformer-i-skolvaseendet-vid-spridning-av-viss-smitta/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2020). *Ökade möjligheter för fjärr- eller distansundervisning vid frånvaro kan underlätta för elever och lärare*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/04/okade-mojligheter-for-fjarr--eller-distansundervisning-vid-franvaro-kan-underlatta-for-elever-och-larare/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2020). *Över en miljard extra till skolan nästa år*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/12/over-en-miljard-extra-till-skolan-nasta-ar/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2021). *18 miljarder till åtgärder för jobb och omställning i spåren av pandemin*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/04/18-miljarder-till-atgarder-for-jobb-och-omstallning-i-sporen-av-pandemin/>. Hämtad 2022-08-20.

- Regeringen.se (2021). *De nya kursplanerna börjar gälla först inför höstterminen 2022*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/02/de-nya-kursplanerna-borjar-galla-forst-infor-hostterminen-2022/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2021). *Digital pressträff om skolan med utbildningsministern och Folkhälsomyndigheten*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/06/digital-presstraff-om-skolan-med-utbildningsministern-och-folkhalsomyndigheten/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2021). *Förlängningar av nationella restriktioner*. <https://www.regeringen.se/artiklar/2021/01/forlangningar-av-nationella-restriktioner/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2021). *Högstadieskolor får möjlighet till fjärr- eller distansundervisning för att undvika trängsel och minska smittspridningen*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/01/hogstadieskolor-far-mojlighet-till-fjarr-eller-distansundervisning-for-att-undvika-trangsel-och-minska-smittspridningen/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2021). *125 miljarder till skolan för att hantera pandemins effekter - så fördelas pengarna*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/06/125-miljarder-till-skolan-for-att-hantera-pandemins-effekter--sa-fordelas-pengarna/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2021). *Möjligheten att utfärda slutbetyg i komvux förlängs ytterligare fyra år*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/04/mojligheten-att-utfarda-slutbetyg-i-komvux-forlans-ytterligare-fyra-ar/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2021). *Närundervisning i skolan ska vara huvudregeln i höst*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/07/narundervisning-i-skolan-ska-vara-huvudregeln-i-host/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2021). *Pressträff om skolan med utbildningsministern och Folkhälsomyndigheten*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/06/digital-presstraff-om-skolan-med-utbildningsministern-och-folkhalsomyndigheten/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2021). *Regeringen satsar på högre kunskapsresultat, fler utbildade lärare och ökad jämlikhet i skolan - 13 miljarder tillförs*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/09/regeringen-satsar-pa-hogre-kunskapsresultat-fler-utbildade-larare-och-okad-jamlikhet-i-skolan--13-miljarder-tillfors-2022/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2021). *Satsningar på utbildning för vuxna ska bekämpa pandemins följder*.

- <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/06/satsningar-pa-utbildning-for-vuxna-ska-bekampa-pandemins-foljder/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2021). *SCB gör studie om distansundervisningen under pandemin*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/10/scb-gor-studie-om-distansundervisningen-under-pandemin/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2021). *Skolverket ska ge stöd för att hantera elevers försämrade möjligheter till kunskapsutveckling under pandemin*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/03/skolverket-ska-ge-stod-for-att-hantera-elevers-forsamrade-mojligheter-till-kunskapsutveckling-under-pandemin/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2021). *Sänkt avgift för provning ska underlätta för gymnasieelever som drabbats av pandemin*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/06/sankt-avgift-for-provning-ska-underlatta-for-gymnasieelever-som-drabbats-av-pandemin/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2021). *Ytterligare 350 miljoner till skolan för att hantera pandemin*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/04/ytterligare-350-miljoner-till-skolan-for-att-hantera-pandemin/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2021). *Överenskommelse för att fler ska klara gymnasiet*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/03/overenskommelse-for-att-fler-ska-klara-gymnasiet/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2022). *Möjligheten att bedriva fjärr- och distansundervisning på grund av pandemin tas bort*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/03/mojligheten-att-bedriva-fjarr--eller-distansundervisning-pa-grund-av-pandemin-tas-bort/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2022). *Regeringen förlänger tillfälliga regler för att underlätta lovskola*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/05/regeringen-forlanger-tillfalliga-regler-for-att-underlatta-lovskola/>. Hämtad 2022-08-20.
- Regeringen.se (2022). *Så arbetar regeringen för en god utbildning under pandemin*. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/regeringens-arbete-med-coronapandemin/om-skola-och-utbildning-med-anledning-av-covid-19/sa-arbetar-regeringen-for-en-god-utbildning-under-pandemin/>. Hämtad 2022-08-20.
- Ri.se (2022). *Om RISE*. <https://www.ri.se/sv/om-rise>. Hämtad 2022-10-24.
- SCB.se (2021). *Coronapandemin slog hårt mot arbetsmarknaden 2020*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/arbetskraftsundersokningar/arbetskraftsundersokningarna-aku/pong/statistiknyhet/arbetskraftsundersokningarna-aku-arsmedeltal-2020/>. Hämtad 2022-10-21.

- Skolverket.se (2020). *Vårens nationella prov ställs in*.
<https://www.skolverket.se/om-oss/press/pressmeddelanden/pressmeddelanden/2020-03-23-varens-nationella-prov-stalls-in>. Hämtad 2022-08-20.
- Skolverket.se (2022). *Arbeta uppföljande i förskolan efter pandemin*.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/arbete-uppfoljande-i-forskolan-efter-pandemin>. Hämtad 2022-10-24.
- Skolverket.se (2022). *Hållbar utveckling samt hälsa och rörelse i förskolan*.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/hallbar-utveckling-samt-halsa-och-rorelse-i-forskolan>. Hämtad 2022-10-24.
- Skolverket.se (2022). *Koll på pandemins påverkan*.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/koll-pa-pandemins-paverkan>. Hämtad 2022-10-24.
- Skolverket.se (2022). *Kollegiala samtal om missade undervisningsmoment under coronapandemin*. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/kollegiala-samtal-om-missade-undervisningsmoment-under-coronapandemin>. Hämtad 2022-10-24.
- Skolverket.se (2022). *Läslyftet i förskolan*.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/kurser-och-utbildningar/laslyftet-i-forskolan>. Hämtad 2022-10-24.
- Skolverket.se (2022). *Mer rörelse i skolan*.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/mer-rorelse-i-skolan>. Hämtad 2022-10-24.
- Skolverket.se (2022). *Förvärrat läge i förskola och skola kommande veckor*.
<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/coronaviruset-och-covid-19---regler-for-skolor-och-forskolor/forvarrat-lage-i-forskola-och-skola-kommande-veckor>. Hämtad 2022-11-22.
- Skolverket.se (2022). *Stärk sfi-undervisningen efter pandemin*.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/stark-sfi-undervisningen-efter-pandemin>. Hämtad 2022-10-24.
- Skolverket.se (2022). *Tillgänglig förskola*.
https://larportalen.skolverket.se/#/modul/4-specialpedagogik/F%C3%B6rskola/118_tillganglig_forskola. Hämtad 2022-10-24.
- Skolverket.se (2022). *Uppföljningar av coronapandemins konsekvenser*.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/skolverkets-utvarderingar-och-rapporter/uppfoljning-av-coronapandemins-konsekvenser>. Hämtad 2022-11-25.
- Skolverket (2022). *Ökad smittspridning i förskolan och skolan väntas de kommande veckorna*. *Nyhetsbrev*.

<http://www.anpdm.com/newsletter/6935410/42465C437540425D4471>.
Hämtad 2022-11-21.

Skolverket.se (2022). *Övergångar inom och mellan skolor och skolformer*.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/overgangar-inom-och-mellan-skolor-och-skolformer>. Hämtad 2022-11-21.

Svt.se (2020). *Nationella proven ställs in*.
<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/uppgifter-nationella-proven-stalls-in>.
Hämtad 2022-09-05.

WHO.se (2020). *WHO Timeline - COVID-19*. <https://www.who.int/news/item/27-04-2020-who-timeline---covid-19>. Hämtad 2022-09-01.

Bilaga 1. Reglering för utbildning och undervisning under pandemin

Skolväsendet omfattas alltid, även under pandemin, av skollagen (2010:800) och alla övriga skolförordningar. Nedan ges en beskrivning av den reglering som gällde för utbildning och undervisning inom skolväsendet med anledning av covid-19-pandemin. Beskrivningen återges i kronologisk ordning.

År 2020

Februari

Den **1 februari** beslutade regeringen att smittskyddslagens (2004:168) bestämmelser om allmänfarliga och samhällsfarliga sjukdomar från och med den 2 februari skulle bli tillämpliga på infektioner med covid-19.³³³ Sjukdomen blev anmälningspliktig och smittspåringspliktig och alla övriga smittskyddsåtgärder i lagen blev möjliga att vidta. För arbetsgivare innebar det också att fall av covid-19 inom verksamheten behövde anmälas till Arbetsmiljöverket enligt arbetsmiljölagen (1977:1160). Riksdagen ändrade därefter smittskyddslagen i enlighet med regeringens förordning. Klassningen gällde till och med den 31 mars 2022.

Mars

Den **1 mars** bedömde Folkhälsomyndigheten att avstängning av friska skolbarn inte var en effektiv åtgärd för att bekämpa smittspridningen. Det var enligt myndigheten osannolikt att friska barn skulle orsaka smittspridning.³³⁴

Den **11 mars** deklarerade Världshälsoorganisationen (WHO) att utbrottet av covid-19 utgör en pandemi.³³⁵

Den **16 mars** trädde förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta i kraft.³³⁶

Bestämmelserna i förordningen fick tillämpas för att tillförsäkra eleverna i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan sin rätt till utbildning om det under viss tid inte gick att bedriva verksamheten på grund av personalfrånvaro med anledning av covid-19, om huvudmannen höll skolenheten stängd efter samråd med smittskyddsläkare i syfte att motverka spridning av covid-19, om skolenheten omfattades av ett område som avspärrats med stöd av smittskydds-

³³³ Förordning (2020:20) om att bestämmelserna i smittskyddslagen (2004:168) om allmänfarliga och samhällsfarliga sjukdomar ska tillämpas på infektion med 2019-nCoV.

³³⁴ Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Ingen effektiv åtgärd att låta friska skolbarn stanna hemma.*

³³⁵ WHO.se (2020). *WHO Timeline - COVID-19.*

³³⁶ Förordningen meddelades med stöd av regeringens bemyndigande i 29 kap. 29 § skollagen (2010:800) och gällde till och med den 31 juli 2022.

lagen eller om en huvudman höll en eller flera skolenheter stängda efter en rekommendation från Folkhälsomyndigheten som berörde skolområdet.³³⁷

Med stängd skolenhet avsågs att eleverna inte fick någon undervisning i skollokaler eller att någon utbildning tillfälligt inte alls bedrevs. När det gäller personalens frånvaro med anledning av covid-19 omfattades frånvaro av flera olika skäl, bland annat personal som själv var sjuk eller som tog hand om ett sjukt barn eller anhörig, personal som själv tillhörde en särskild riskgrupp och andra situationer som att personal inte kunde ta sig till skolan på grund av att de allmänna kommunikationerna inte fungerade.³³⁸

Förordningen om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta möjliggjorde för huvudmannen för de obligatoriska skolformerna att frångå vissa bestämmelser i skollagen och skolförordningen (2011:185) om lärotider.³³⁹ Det blev möjligt för huvudmannen att besluta att utbildningen skulle omfatta fler skoldagar under ett läsår eller fler timmar per dag eller att förlägga utbildningen till helgdagar. Med undantag för förskoleklass gjordes det också möjligt för huvudmannen att besluta att utbildningen skulle omfatta färre skoldagar eller lovdagar per läsår och att förlägga utbildningen till andra dagar än måndag-fredag eller att läsåret skulle börja eller sluta annan tid. Huvudmannen för grundskolan gavs också möjlighet att förlägga lovskola till annan tid. Elevernas totala undervisningstid skulle dock motsvara den tid de hade rätt till enligt skollagen. När det gällde elever i årskurs 9 var det inte möjligt att försäkra deras rätt till undervisningstid genom att flytta tid till nästkommande läsår, utan huvudmannen var i stället hänvisad till att utnyttja möjligheten att till exempel förlägga undervisning till helgdagar eller förlänga vårterminen.³⁴⁰

Med undantag för förskoleklass kunde huvudmannen vidare besluta att undervisningstiden för ett eller flera ämnen skulle fördelas mellan stadier på ett annat sätt än skolförordningens timplan.³⁴¹ Denna möjlighet omfattade dock inte årskurs 9 och eventuell omdisponering av tid behövde göras inom ramen för förordningens giltighetstid.³⁴²

Även huvudmän för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan fick möjlighet att disponera läsåret på ett friare sätt än vad som gäller enligt gymnasieförordningen (2010:2039).³⁴³ Detta genom en möjlighet att besluta att läsåret skulle omfatta fler eller färre veckor, skoldagar eller lovdagar att läsåret skulle börja eller sluta vid andra tider och att förlägga skolarbetet till andra dagar än måndag-fredag. Även här gällde att eleverna totalt sett skulle försäkras sin rätt till undervisningstid enligt skollagen och att möjligheterna att vidta vissa av åtgärderna var begränsade

³³⁷ 2 § förordning (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

³³⁸ Förordning (2020:1) om ändring i förordning (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

³³⁹ 3 § förordning (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

³⁴⁰ Förordningsmotiv (Fm 2020:1) för förordning (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

³⁴¹ 4 § förordning (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

³⁴² Förordningsmotiv (Fm 2020:1) för förordning (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

³⁴³ 5 § förordning (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

när det gällde eleverna i det avslutande skolåret.³⁴⁴ Huvudmännen kunde även förlägga läsårets början senare än augusti för det fall att slutbetyg från grundskolan beslutas så sent att antagningsprocessen inte kunnat slutföras i normal tid.³⁴⁵

Den mest centrala förändringen som infördes var dock att huvudmännen för samtliga skolformer utom förskoleklassen kunde besluta att eleverna skulle ges undervisning där läraren och eleven var åtskilda i rum men inte i tid, eller åtskilda i både rum och tid (undervisning på distans³⁴⁶), utöver de befintliga förutsättningarna i skolförordningen och gymnasieförordningen. Om huvudmannen ville avräkna undervisning som bedrivits där lärare och elever varit åtskilda både i rum och i tid mot den garanterade undervisningstiden skulle huvudmannen fatta beslut om hur många undervisningstimmar distansundervisningen motsvarade.³⁴⁷

Därutöver infördes utökade möjligheter i vissa skolformer att ge elever vid en viss skolenhet skulle utbildning vid någon annan av huvudmannens skolenheter, vissa möjligheter att avtala om undervisning på entreprenad och utökade möjligheter för rektorer att besluta om betyg.³⁴⁸

Förordningen om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta beslutades den 13 mars 2020 och trädde i kraft redan den 16 mars 2020. Flera ändringar, vilka redovisas nedan, genomfördes fram till att den upphörde att gälla den 1 augusti 2022.

Den **17 mars** beslutade Folkhälsomyndigheten en rekommendation om att undervisningen i hela landets gymnasieskolor, komvux, yrkeshögskolor och lärosäten skulle bedrivas som fjärr- och distansundervisning. Syftet var att stävja smittspridningen av covid-19. Rekommendationen gällde från och med den 18 mars.³⁴⁹ Grundskolan omfattades inte av rekommendationen.

Den **19 mars** beslutade riksdagen lagen (2020:148) om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid. Lagen trädde i kraft redan den 21 mars 2020 och gäller alltså. I lagen ges regeringen och huvudmän möjlighet att, vid extraordinära händelser i fredstid, tillfälligt stänga förskolor, skolenheter, fritidshem eller andra verksamheter enligt skollagen. Förutom att regeringen nu gavs mandat att besluta om stängning är en viktig skillnad mot förordningen om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta att lagen om tillfällig stängning av verksamheter på

³⁴⁴ Förordningsmotiv (Fm 2020:1) för förordning om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

³⁴⁵ 6 § förordning (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta. och Förordningsmotiv (Fm 2020:1) om ändring i förordning om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

³⁴⁶ Under covid-19-pandemin har olika begrepp använts för att benämna sådan undervisning som bedrivits på distans i olika former.

³⁴⁷ 7 § förordning (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta och förordningsmotiv (Fm 2020:1) om ändring i förordning om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

³⁴⁸ 8–10 §§ förordning (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

³⁴⁹ Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Lärosäten och gymnasieskolor uppmanas nu att bedriva distansundervisning*. och Folkhälsomyndigheten (2020). *Rekommendation om delvis stängning och övergång till fjärr- eller distansundervisning i gymnasieskolan*.

skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid inte syftar till att tillförsäkra barn utbildning, utan om att möjliggöra tillfällig stängning av verksamheterna av extraordinära skäl.³⁵⁰ Till skillnad från förordningen om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta omfattar lagen om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid även förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet.

Att en verksamhet är stängd innebär enligt lagen om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid att lokalerna är stängda. Det kan innebära att ingen verksamhet bedrivs överhuvudtaget, eller att undervisning bedrivs men att elever och lärare är åtskilda i antingen rum och tid, eller i rum men inte tid (det vill säga undervisning på distans).

För att en huvudman ska kunna besluta att en verksamhet tillfälligt ska stängas behöver beslutet grundas i något av följande skäl:

- Att en så stor andel av personalen är frånvarande med anledning av en samhällsfarlig sjukdom att det under viss tid inte går att bedriva verksamheten.
- Att det, efter samråd med smittskyddsläkare, är en åtgärd för att motverka spridning av covid-19.
- Att Folkhälsomyndigheten har beslutat att spärra av det område skolan ligger i.
- Att Folkhälsomyndigheten rekommenderar det.

Trots att skolan är stängd får regeringen eller en annan myndighet kräva (med vissa lättnader i förhållande till skollagens krav på utbildning) en huvudman att erbjuda:

- Barn eller elever som av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av särskilt stöd som bara kan erbjudas fysiskt på *förskolan* eller i *fritidshemmet* att vara där.
- Barn eller elever som har en vårdnadshavare som deltar i samhällsviktig verksamhet att vara i förskolan, fritidshemmet eller annan pedagogisk verksamhet.

Lagen trädde i kraft den 21 mars 2020.³⁵¹

Med grund bland annat i den nya lagen beslutade regeringen den **20 mars** om ändringar i förordningen om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta. Ändringarna trädde i kraft den 22 mars 2020. De mest centrala ändringarna innefattade att bestämmelserna i förordningen om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta gjordes tillämpliga även om *regeringen* med stöd av lagen om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid beslutade att stänga skolor, att barn till föräldrar som deltog i samhällsviktig verksamhet gavs rätt till omsorg om

³⁵⁰ Bet. 2019/20: UbU25.

³⁵¹ Lag (2020:148) om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid.

skolan stängs, liksom barn i behov av omsorg på grund av psykiska, fysiska eller andra, exempelvis sociala, skäl. Därtill gavs Skolverket möjlighet att vid behov ställa in de nationella proven, vilket sedermera gjordes (dessförinnan kunde de nationella proven bara skjutas upp).³⁵²

Den **24 mars** beslutade Folkhälsomyndigheten om föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:9) om att förhindra smitta av covid-19 på restauranger och caféer m.m., som bland annat omfattade skolmatsalar. Där föreskrevs bland annat att det skulle finnas rutiner för hur smittspridning av covid-19 bland besökare skulle förhindras. Trängsel eller köbildning fick inte förekomma och endast sittande servering eller så kallad takeaway var tillåten. Om det fanns risk för smittspridning av covid-19 fick smittskyddsläkaren i samråd med kommunen besluta att förbjuda verksamheten. Föreskriften trädde i kraft den 25 mars och upphörde att gälla den 1 juli 2020 i samband med att ett nytt regelverk togs fram för att reglera smittskyddsåtgärder på serveringsställen.³⁵³

Den **24 mars** publicerade Folkhälsomyndigheten och Skolverket information med råd om hantering av sjuka elever och konkreta förslag på åtgärder som skolan kan vidta för att minska risken för smittspridning.

Den **27 mars** bedömde Folkhälsomyndigheten att en stängning av alla skolor i Sverige inte var en betydelsefull åtgärd ur smittskyddssynpunkt. Det fanns enligt myndigheten inga vetenskapliga studier som visade att en sådan åtgärd skulle få någon större betydelse, och inga uppgifter som pekade på någon större spridning av covid-19 i skolor någonstans i världen.

April

Den **1 april** beslutade Folkhälsomyndigheten föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. som riktade sig både till verksamheter och enskilda individer. Föreskrifterna trädde ikraft samma dag som de beslutades och har ändrats ett större antal gånger under pandemin, för att slutligen upphävas den 29 september 2021.³⁵⁴ Detta innebar att alla verksamheter i Sverige, däribland skolor, skulle säkerställa att de vidtog lämpliga åtgärder mot smittspridning av covid-19. Sådana åtgärder kunde exempelvis vara att sätta upp information, markera avstånd på golvet, hålla digitala möten, erbjuda handtvätt med tvål och vatten samt handsprit, och undvika att flera personer samlades. Särskilda råd till arbetsplatser innefattade bland annat att se till att personal, om det var möjligt, höll avstånd till varandra och arbetade hemifrån. Alla individer i Sverige omfattades av särskilda råd om personligt ansvar och rekommenderas bland annat att vara noggranna med sin handhygien, hålla avstånd till andra människor och att avstå från att delta i stora sociala

³⁵² Förordning (2020:149) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta och Regeringen.se (2020). *Ytterligare åtgärder med anledning av det nya coronaviruset.*

³⁵³ Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om att förhindra smitta av covid-19 på restauranger och caféer m.m. (HSLF-FS 2020:9) och Föreskrifter om upphävande av Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:9) om att förhindra smitta av covid-19 på restauranger och caféer m.m. (HSLF-FS 2020:36). Ang. serveringsställen, se bl.a. lag (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen.

³⁵⁴ Folkhälsomyndigheten.se (2022). *Upphävda föreskrifter och allmänna råd.*

sammanhang. Personer med symtom på covid-19 rekommenderades att stanna hemma och undvika sociala kontakter.³⁵⁵

Den **2 april** beslutade regeringen om en ändring i förordningen om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.³⁵⁶ Det blev då möjligt att hålla skolan *delvis* stängd och erbjuda en liten mängd elever undervisning i skolans lokaler. Eleverna kunde erbjudas att vara i skolan om det behövdes för praktiska moment, särskilt stöd och examinationer, eller om de var i behov av det av fysiska, psykiska eller andra skäl. Ändringen berörde förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola; alltså undantogs förskolan, fritidshemmet och annan pedagogisk verksamhet. Att skolan var delvis stängd innebar därmed att en mindre andel elever var fysiskt i skolan, även om de flesta var på distans. I och med förordningsändringen anpassades flera bestämmelser i förordningen till denna definition (*delvis* stängd skola). Till exempel fanns möjligheten att disponera läsåret på ett annat sätt över läsåret och (för grundskolan och motsvarande skolformer) fördela undervisningstiden på ett annat sätt än vad som uttrycks i timplanen om skolan är delvis stängd. Ändringarna trädde ikraft den 6 april 2020.³⁵⁷

Den **3 april** beslutade regeringen om en ändring i förordningen (2020:201) om studiestöd vid spridning av viss smitta. Ändringen innebar att en studerande fortsatt skulle få studiemedel för den period det beviljats, även om den studerande inte kunde bedriva sina studier på grund av att åtgärder satts in för att förhindra spridning av covid-19. Förordningen gällde studerande med studiehjälp, studiemedel och studiestartsstöd, vilket var studerande inom bland annat gymnasieskolan och komvux samt arbetslösa studerande som beviljats studiestartsstödet för att läsa in grund- eller gymnasieutbildning. Regeringen föreslog att förordningen skulle träda i kraft den 7 april men även gälla retroaktivt från och med den 1 januari 2020.³⁵⁸

Den **9 april** gjorde regeringen tillägg i förordningen om studiestöd vid spridning av viss smitta. Ett av tilläggen var bestämmelser om inkomstprövningen som görs för att bestämma studerandes rätt till studiemedel år 2020. Inkomstprövningen innebär att studerande kan tjäna en maximal summa genom arbete och samtidigt behålla sin rätt till studiemedel. Genom ändringen bestäms att ingen inkomstprövning ska göras, vilket innebär att studerande kan arbeta och tjäna mer än vad som normalt tillåts och samtidigt behålla sin rätt till studiemedel. Ändringen innebar således att det så kallade fribeloppet tas bort. Bestämmelserna trädde i kraft den 13 april 2020 och gällde till och med den 31 december 2020,

³⁵⁵ Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:12).

³⁵⁶ Förordning (2020:188) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.

³⁵⁷ Förordning (2020:188) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta och Regeringen.se (2020). *Ändring av förordning 2020:115 om utbildning i vissa skolformer i skolväsendet vid spridning av viss smitta.*

³⁵⁸ Förordning (2020:236) om ändring i förordningen (2020:201) om studiestöd vid spridning av viss smitta.

men tillämpades retroaktivt från den 1 januari 2020.³⁵⁹ Det tillfälliga slopanDET av fribeloppet kommer senare att vid upprepade tillfällen förlängas och i sin helhet gälla till och med den 1 april 2022.³⁶⁰

Den **21 april** publicerade Folkhälsomyndigheten en rapport om hur skolstängningar i Sverige påverkar arbetsplatsfrånvaron för vårdpersonal vid en pandemi. Resultaten visade att regionerna skulle få mycket svårt att klara sitt uppdrag under en pandemi då delar av vårdpersonalen vid en skolstängning behöver stanna hemma för att ta hand om sina barn. Under relativt gynnsamma förhållanden riskeras frånvaron av läkare, sjuksköterskor, undersköterskor med flera uppgå till 43 000 eller drygt en tiondel av personalstyrkan.

Den **24 april** beslutade regeringen om en ändring för att göra det fortsatt möjligt att utfärda slutbetyg på gymnasial nivå inom komvux, eftersom det i många kommuner inte var möjligt att sätta slutbetyg på grund av att provningar ställts in med anledning av pandemin. För den som siktade mot ett slutbetyg för behörighet till högskolan eller yrkeshögskolan förlängdes den möjligheten till den 1 juli 2021.³⁶¹

Ytterligare en ändring som beslutades den **24 april** var att vissa av bestämmelserna i förordningen om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta fick tillämpas även för skolor som hölls öppna, om det behövdes på grund av att lärare eller elever varit frånvarande därför att de följt en rekommendation från Folkhälsomyndigheten avseende covid-19. Huvudmannen för en öppen skola fick bland annat möjlighet att undervisa på annat sätt och vid andra tidpunkter än vad skollagen uttrycker även när skollokalerna är öppna för eleverna. Vid undervisning på distans bör det också övervägas om det är lämpligt med hänsyn till elevens ålder och andra förutsättningar. Ändringarna trädde i kraft den 27 april 2020.³⁶²

Den **28 april** publicerade Folkhälsomyndigheten en informationstext på sin webbsida gällande vårterminens studentfiranden. Bland annat ansåg myndigheten att betygsutdelning och andra avgränsade klass- eller gruppvisa avslutningsceremonier kunde genomföras, men enbart för de elever som avslutade gymnasieskolan vårterminen 2020. Stora gemensamma samlingar avrådde myndigheten från. Trängsel i korridorer och andra lokaler som används skulle enligt myndigheten undvikas. Större ceremonier, samlingar, eller parader för hela skolan bör inte hållas, och skolklasser på lastbilsflak bör inte förekomma, skrev myndigheten. Att ha privata bjudningar hemma i samband med studenten ansågs också olämpligt.³⁶³

³⁵⁹ Förordningsmotiv (Fm 2020:5) för förordning om ändring i förordningen (2020:201) om studiestöd vid spridning av viss smitta.

³⁶⁰ CSN.se (2022).

³⁶¹ Regeringen.se (2020). *Möjligheten att utfärda slutbetyg i komvux förlängs ett år.*

³⁶² Förordning (2020:257) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta, förordningsmotiv (Fm 2020:06) för förordning om ändring i förordningen (2020:201) om studiestöd vid spridning av viss smitta.

³⁶³ Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Studentfirandet blir småskaligt i år.*

Den **30 april** gav regeringen Skolverket uppdraget att genomföra stödjande insatser för skolväsendet med anledning av covid-19-pandemin, i syfte att underlätta arbetssituationen. Skolverket skulle stödja huvudmän, utbildningsanordnare, rektorer, lärare och annan av skolans personal i sitt arbete genom att ta fram lärande exempel på hur arbetet kan organiseras. Till stöd för detta skulle Skolverket använda de nya bestämmelser, föreskrifter och rekommendationer som kommer från regeringen och Folkhälsomyndigheten. Skolverket skulle stödja underlättandet av prao och apl samt prövningar och betygssättning. Skolverket skulle också ta fram stöd för nyanlända elever, elever på introduktionsprogram eller elever i behov av särskilda stödinsatser, liksom att de skulle ta fram stöd för att bemöta barns och elevers oro. Huvudmän, rektorer och utbildningsanordnare skulle få stöd i hur verksamheten kan organiseras och stöd skulle även utformas för elevhälsan. Den 7 maj publicerades Skolverkets webbsidor inom detta område, och de har uppdaterats därefter vid behov.³⁶⁴

Maj

Den **15 maj** beslutade Transportstyrelsen, på begäran från Folkhälsomyndigheten, en tillfällig ändring av bestämmelserna om firande på studentflak, karnevalståg eller motsvarande. Det innebar bl.a. att årets studentkorteger på flak inte var tillåtna. Beslutet gällde till och med den 31 december 2020.

Som en konsekvens av pandemins första två månader blev det svårare för en del elever att nå målen. Därför fanns det grundskoleelever som riskerade att inte uppnå behörighet till gymnasieskolans nationella program och gymnasieelever som riskerade att lämna gymnasieskolan utan en examen. Den **16 maj** föreslog regeringen att 120 miljoner kronor skulle öronmärkas för att huvudmän ska erbjuda lovskola till elever som inte uppnått eller riskerar att inte nå de kunskapskrav som behövs för betyget E.³⁶⁵

Den **29 maj** kom Folkhälsomyndigheten med beskedet att rekommendationen om undervisning på distans skulle tas bort den 15 juni 2020. Skälen för beslutet var bland annat att barn och unga inte bedömdes driva på smittspridningen av covid-19 och att skolpersonal inte blivit sjuka i sjukdomen oftare än andra yrkesgrupper, vilket framkom i den första versionen av Folkhälsomyndighetens kunskapsutvärdering om covid-19 för barn och unga.³⁶⁶ Gällande högskolor, universitet, komvux, yrkeshögskola och annan utbildning som riktas till vuxna hänvisades till de föreskrifter, allmänna råd och rekommendationer som gällde för övriga samhället.³⁶⁷

³⁶⁴ Förordning (2020:257) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta och Utbildningsdepartementet (2020). *Uppdrag att genomföra stödjande insatser med anledning av covid-19.*

³⁶⁵ Regeringen.se (2020). *120 miljoner kronor ska ge fler möjlighet att delta i lovskola.*

³⁶⁶ Folkhälsomyndigheten (2020). *Covid-19 hos barn och unga, En kunskapsutvärdering version 1.*

³⁶⁷ Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Gymnasieskolorna kan öppna till höstterminen* och Regeringen.se (2020). *Kravet på distansundervisning lättas upp.*

Juni

Den **5 juni** beslutade regeringen om en ändring i gymnasieförordningen för att en del elever som går introduktionsprogram ska få göra provning i grundskoleämnen som ingår i deras individuella studieplan under tiden de går i gymnasieskolan. Det var bara elever som har betyget F eller som saknar betyg i ett visst grundskoleämne som kunde göra provning, och provningen var avgiftsfri. Den 15 juni började ändringen gälla.³⁶⁸

Den **9 juni** beslutade Folkhälsomyndigheten om ändringar i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m..³⁶⁹ Förutom vad gäller idrottsföreningar (vilket inte sammanfattas här), gjordes ändringar i de allmänna råden för det personliga ansvaret samt arbetsplatser. För att förhindra covid-19-smitta på arbetsplatser borde arbetsgivare om det är möjligt se till att personalen håller avstånd, kan tvätta händerna regelbundet eller använder handsprit, arbetar hemifrån och kan anpassa sina arbetstider för att undvika rusningstrafik. Inom det personliga ansvaret gällde bland annat att fortsatt vara noggrann med handhygien, hålla avstånd till andra, använda alternativa färdssätt, att undvika kollektivtrafik och att avstå från att delta i större sociala sammanhang. Den 13 juni trädde ändringarna i kraft.³⁷⁰

Den **12 juni** ändrade regeringen statsbidragsvillkoren för att underlätta för huvudmän att erbjuda elever lovskola, vilket följde på den förstärkning av bidraget som gjordes den 16 maj. Som en konsekvens av pandemin är sjukfrånvaron bland lärare hög (då de är hemma med symtom), samtidigt som många har en pressad arbetssituation. Därför gjorde regeringen det möjligt för personer som inte är behöriga och legitimerade att bedriva undervisning inom lovskolan, förutsatt att de har utbildning eller erfarenhet som gör dem lämpliga. Ändringen innebar också att statsbidraget kunde användas för att ge elever som har avslutat gymnasieskolan utan att ta examen lovskola. Den tillfälliga ändringen gällde mellan den 25 juni 2020 och den 31 augusti 2021.³⁷¹

Den **18 juni** gav regeringen bland andra Skolverket i uppdrag att följa upp konsekvenser av pandemin inom utbildningsområdet. Uppdraget skulle utföras i samråd med Skolinspektionen, Specialpedagogiska skolmyndigheten och andra relevanta aktörer, för att delredovisas senast den 14 augusti 2020 och slutredovisas den 21 maj 2021.³⁷²

Juli

Den **1 juli** upphörde Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:9) om att förhindra smitta av covid-19 på restauranger och caféer

³⁶⁸ Regeringen.se (2020). *Prövning av grundskoleämnen i gymnasieskolan möjliggörs.*

³⁶⁹ Folkhälsomyndighetens föreskrifter om ändring i föreskrifterna och allmänna råden (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:31).

³⁷⁰ Folkhälsomyndighetens föreskrifter om ändring i föreskrifterna och allmänna råden (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:31).

³⁷¹ Regeringen.se (2020). *Ändrade statsbidragsvillkor ska göra det enklare att erbjuda lovskola.*

³⁷² Regeringen.se (2020). *Pandemins konsekvenser inom utbildningsområdet ska följas upp.*

m.m. att gälla.³⁷³ Föreskrifterna hade bland annat innehållit råd för skolmatsalar.³⁷⁴ Samma dag trädde lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen i kraft, vilken inte omfattade skolmatsalar eller personalmatsalar.³⁷⁵

Inför höstterminens återupptagna närundervisning i gymnasieskolan, med befarat ökat tryck i kollektivtrafiken som följd, beslutade regeringen den **16 juli** en ändring i förordningen om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta³⁷⁶ som möjliggjorde att kombinera undervisning på plats i skolan med fjärr- och distansundervisning. Om huvudmannen har försökt att anpassa schemalagningen för att undvika att eleverna reser i rusningstid, men inte lyckats, kan trängsel i kollektivtrafiken förhindras genom att närundervisningen kombineras med viss fjärr- eller distansundervisning. Möjligheten till detta gällde om det var motiverat utifrån föreskrifter, allmänna råd eller rekommendationer från Folkhälsomyndigheten gällande kollektivtrafiken. Ändringen trädde i kraft den 10 augusti 2020.³⁷⁷

Augusti

Den **31 augusti** publicerade Folkhälsomyndigheten en rekommendation om PCR-testning för barn och unga (barn i förskoleklass upp till unga i gymnasieåldern). Syftet var att de snabbare skulle kunna återgå till skolan om de hade symtom som kunde bero på covid-19, men provresultatet visade negativt och de måste tillräckligt bra för att vara i skolan. Enligt myndigheten mår barn och unga bra av att vara i skolan och genom negativa provsvar kunde de alltså återgå till skolan trots milda symtom. Barn i förskolan rekommenderades dock att i första hand stanna hemma när de var sjuka, utan provtagning.³⁷⁸

September

Den **11 september** föreslog regeringen uppdaterade budgetsatsningar inom utbildningsområdet, för att möta utmaningarna som covid-19-pandemin fört med sig. Bland ändringarna så fanns, förutom de 120 miljoner kronor som öronmärktes för satsningar på lovskola, ändringar i kravet på kommuner vad gäller regionalt yrkesvux. Tidigare krävdes att kommunerna själva finansierade lika många utbildningsplatser inom regionalt yrkesvux som staten själv finansierar, men detta krav togs bort för 2020. I stället finansierade staten samtliga platser i yrkesvux, plus 1500 ytterligare platser. Det gjordes genom att anslaget för regionalt yrkesvux ökades med 675 miljoner kronor under 2020. För de nya platserna tillsattes ytterligare 25 miljoner kronor. Regeringen föreslog också ytterligare

³⁷³ Föreskrifter om upphävande av Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:9) om att förhindra smitta av covid-19 på restauranger och caféer m.m. (HSLF-FS 2020:36).

³⁷⁴ Ibid.

³⁷⁵ Prop. 2019/20:172.

³⁷⁶ Justering av 11 a § och införande av 11 b § genom förordning (2020:732) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

³⁷⁷ Regeringen.se (2020). *Distansstudier ska minska trängsel i kollektivtrafiken*.

³⁷⁸ Folkhälsomyndigheten (2020). *Barn och unga med symtom på covid-19 rekommenderas PCR-testning för snabbare återgång till skolan*.

medel så att 10 000 personer kan vara i utbildning med fokus på vård och omsorg.³⁷⁹ Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag.

Oktober

Den **13 oktober** beslutade Folkhälsomyndigheten att förlänga giltighetstiden för föreskrifterna och allmänna råden om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m., från den 31 december 2020 till den 30 juni 2021. De allmänna råden för personer över 70 år eller andra riskgrupper ändrades, som i stället för att undvika *sociala* kontakter rekommenderades att undvika *fysiska* kontakter. Även personer som var smittade eller misstänktes vara smittade av covid-19 rekommenderades att undvika fysiska kontakter. En större förändring var att Folkhälsomyndigheten gavs möjlighet att utfärda regionala allmänna råd vid lokala utbrott av covid-19. Tidigare hade Folkhälsomyndighetens råd haft en nationell karaktär, men nu antog man i stället en strategi som skulle vara mer precis med rekommendationer som skulle gälla för delar av landet. Denna strategi motiverades med att myndigheten ville undvika att vissa regioner hade restriktioner som inte ansågs vara proportionerliga mot smittans utbredning i området. Rekommendationerna kunde framöver gälla ett geografiskt begränsat område, som ett län eller region, och inte bara nationellt. Sådana beslut skulle fattas efter samråd med den regionala smittskyddsläkaren. De lokala allmänna råden kunde beröra det personliga ansvaret, verksamheter och arbetsplatser. Ändringarna trädde i kraft den 19 oktober 2020.³⁸⁰

Myndigheten beslutade därefter under oktober och november lokala allmänna råd för landets samtliga regioner. Dessa kunde bland annat avse att individer avrättades från att resa med kollektivtrafiken och att ha fysisk kontakt med andra än de i hushållet, och att arbetsplatser gav anställda förutsättningar från att jobba hemifrån och sköt upp fysiska möten. I december togs möjligheten till lokala variationer bort och ersattes av reguljära allmänna råd.

Den **21 oktober** beslutade Folkhälsomyndigheten återigen om en ändring i föreskrifterna och allmänna råden om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m..³⁸¹ De allmänna råden riktade till personer över 70 år och andra riskgrupper upphörde att gälla när ändringen trädde i kraft den 22 oktober 2020.³⁸²

November

Den **3 november** publicerade Folkhälsomyndigheten en informationsinsats ("Allt är inte som vanligt") riktad till barn, unga och vuxna i alla utbildningsformer från årskurs 7 och uppåt. Syftet var att informera om vad alla behövde göra för att minska smittspridningen av covid-19 och påminna om att pandemin fortfarande pågår. Folkhälsomyndigheten hade fått signaler från regionala smittskyddsenheter

³⁷⁹ Regeringen.se (2020). *Satsningar inom utbildningsområdet*.

³⁸⁰ Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:50).

³⁸¹ Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:52).

³⁸² Ibid.

om att benägenheten att följa de allmänna råden om att minska smittspridning hade dalat bland unga och unga vuxna, samtidigt som smittspridningen hade ökat under hösten. Samtidigt uppmantrades rektorer att påminna elever och personal om att följa de allmänna råd och rekommendationer och uppmantra till reflektion kring vad detta konkret innebär i elevers vardag.³⁸³

Den **12 november** publicerade Folkhälsomyndigheten resultat från en kunskapsammansättning över covid-19 hos barn och unga. En relativt liten andel av de som varit sjuka i covid-19 var barn. Smittsamheten mellan barn var lägre än mellan vuxna. Smittsamheten mellan tonåringar var något högre än mellan barn, men troligtvis lägre än mellan vuxna. Samtidigt var det enligt myndigheten viktigt att skolorna fortsatte att vara öppna, då skolstängningar har haft en negativ påverkan på den psykiska och fysiska hälsan samt inläringen hos eleverna.³⁸⁴

Den **19 november** utökade regeringen genom en ändring i förordningen om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta³⁸⁵ möjligheterna till undervisning på distans på gymnasieskolan, från och med den 23 november. En huvudman som höll gymnasieskolan öppen fick bland annat tillämpa förordningens bestämmelser om lärotider (5 §) och undervisning på distans (7 §) om antalet elever som var samtidigt närvarande i skolenhetens lokaler behövde begränsas för att huvudmannen skulle kunna följa föreskrifter, allmänna råd eller rekommendationer från Folkhälsomyndigheten som avser sjukdomen covid-19.

I samband med regeländringen betonade regeringen att huvudmannen, innan undervisning på distans vidtogs, måste ha konstaterat att andra, ordinarie, åtgärder inte räckte till. Dessa åtgärder kunde till exempel vara att anpassa schemaläggning för att förhindra trängsel, förlänga skoldagen eller att bedriva undervisning på kvällar eller helger. Verksamheten behövde också organiseras så att elever och lärares arbetssituation var rimlig och hänsyn behövde också tas till elevernas olika behov och förutsättningar.³⁸⁶

December

Från och med den **1 december** rekommenderade Folkhälsomyndigheten i myndighetens vägledning för smittspårning av covid-19 även barn i för- och grundskola att stanna hemma om någon i familjen var hemma på grund av att den är sjuk i covid-19, även om barnet var symtomfritt. Sedan tidigare gällde rekommendationen äldre elever i exempelvis gymnasieskolan. Syftet med förändringen är att motverka oro i skolan och skapa arbetsro.³⁸⁷

³⁸³ Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Allt är inte som vanligt – information till skolor om vikten av anpassning i pandemin.*

³⁸⁴ Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Lärare har ingen högre risk för att smittas av covid-19.*

³⁸⁵ Bestämmelsen 11 c § infördes genom förordning (2020:957) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

³⁸⁶ Regeringen.se (2020). *Gymnasieskolor får möjlighet att vidta fler åtgärder för att undvika trängsel och minska smittspridning.*

³⁸⁷ Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Symtomfria barn bör stanna hemma om någon i familjen har covid-19.*

Den **3 december** rekommenderade Folkhälsomyndigheten att gymnasieskolor delvis skulle stänga och i stället bedriva sin undervisning som undervisning på distans, mellan den 7 december 2020 till den 6 januari 2021. Övriga skolformer var undantagna från rekommendationen. Undantagna var också gymnasieelever som behövde vara i skolan för praktiska moment som inte kunde skjutas upp, genomföra nationella prov eller andra examinationer som inte gick att genomföra på distans. Likaså var elever på introduktionsprogrammen och elever som i övrigt är sårbara för undervisning på distans undantagna.³⁸⁸

Den **8 december** beslutade Folkhälsomyndigheten om flera ändringar i föreskrifterna och allmänna råden om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m.³⁸⁹ Myndighetens möjlighet att besluta om regionala allmänna råd togs bort. Enskilda rekommenderades bland annat att begränsa nya nära kontakter, arbeta hemifrån så ofta som möjligt och undvika publika inomhusmiljöer om det var trängsel där. Alla verksamheter, inklusive arbetsplatser och utbildningar för vuxna, skulle enligt föreskrifterna säkerställa att de vidtar lämpliga åtgärder för att undvika spridning av covid-19. Detta kunde enligt de allmänna råden till exempel ske genom att minimera antalet personer vid samma tidpunkt, särskilt i trånga lokaler, eller erbjuda digitala alternativ. Alla arbetsplatser råddes att göra det möjligt för anställda att hålla avstånd till varandra.

I de ändrade allmänna råden kom det för första gången en särskild rekommendation för utbildning för vuxna, till exempel komvux. Rådet var att, förutom de råd som gällde för arbetsplatser, bedriva utbildningen på distans när det är möjligt och lämpligt utifrån elevernas/studenternas behov. Ändringarna trädde i kraft den 14 december 2020.^{390,391}

Skolverket meddelade den **15 december** att de nationella proven skulle ställas in våren 2021. Bakgrunden till beslutet var att ett genomförande av proven kräver att eleverna har fått en likvärdig undervisning och att proven kan genomföras på ett likvärdigt sätt, vilket inte gick att garantera i och med covid-19-pandemin. Proven för elever i årskurs 3 ingår i garantin för tidiga stödinsatser och skulle genomföras som vanligt under våren 2021, med vissa anpassningar.³⁹²

Den **21 december** meddelade regeringen sitt förslag att öka det statliga stödet till skolväsendet med 1 miljard kronor, för att bidra till att kommunerna skulle ha goda förutsättningar att säkerställa barn och elevers utbildning trots covid-19-pandemin. Den så kallade skolmiljarden fördelades proportionellt till kommunerna av Skolverket, för att användas till insatser inom hela skolväsendet.³⁹³

³⁸⁸ Folkhälsomyndigheten (2020). *Rekommendation om delvis stängning och övergång till fjärr- eller distansundervisning i gymnasieskolan.*

³⁸⁹ Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:80).

³⁹⁰ Andra rekommendationer, gällande exempelvis handel, kollektivtrafik och föreningar, beslutades också i de allmänna råden men sammanfattas inte här.

³⁹¹ Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:80).

³⁹² Skolverket (2020). *Vårens nationella prov ställs in.*

³⁹³ Regeringen.se (2020). *Över en miljard extra till skolan nästa år.*

Den **22 december** ändrade Folkhälsomyndigheten föreskrifterna och allmänna råden om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. vad gällde verksamheter.³⁹⁴ Enligt ett justerat allmänt råd kunde en verksamhet, som en åtgärd för att minska smittspridning, bestämma ett maximalt antal personer som samtidigt fick visas i verksamhetslokalen. Ändringarna trädde i kraft dagen därpå, den 23 december 2020.³⁹⁵

Den **28 december** beslutade Folkhälsomyndigheten att förlänga rekommendationen för gymnasieskolorna att bedriva undervisning som fjärr- eller distansundervisning. Den tidigare rekommendationen skulle ha löpt ut den 6 januari 2021 men förlängdes till och med den 24 januari 2021. Undantag gällde fortsatt övriga skolformer, praktiska moment, examinationer som inte kan göras på distans, elever på introduktionsprogram och elever som i övrigt är sårbara för undervisning på distans.^{396 397}

År 2021

Januari

Den **7 januari** publicerade Folkhälsomyndigheten en rad förebyggande åtgärder som högstadieskolor kunde vidta. Det rörde till exempel att säkerställa möjligheter till god handhygien, ge lärare möjlighet att utföra arbetsuppgifter och delta i möten digitalt hemifrån och att förbättra möjligheterna att hålla fysiskt avstånd inomhus.³⁹⁸

Den **8 januari** gjorde regeringen en ny ändring i förordningen om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta som berörde högstadiet (grundskolans årskurs 7–9)³⁹⁹. Genom ändringen fick även huvudmän för högstadiet bland annat besluta om ändringar i lärotider och utbildningens förläggning, samt övergå till undervisning på distans under vissa omständigheter. Detta fick göras dels om det var nödvändigt för att elever och lärare skulle kunna följa Folkhälsomyndighetens föreskrifter, rekommendationer och allmänna råd rörande covid-19 och kollektivtrafik och andra allmänna färdmedel, dels om antalet elever som är samtidigt närvarande i skolenhetens lokaler behöver begränsas för att huvudmannen ska kunna följa föreskrifter, allmänna råd eller rekommendationer från Folkhälsomyndigheten som avser covid-19.

Liksom vad som gällt för gymnasieskolorna var en förutsättning för att alls utnyttja dessa möjligheter att ordinarie åtgärder, som schemaändringar, inte varit

³⁹⁴ Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2020:90).

³⁹⁵ Ibid.

³⁹⁶ Regeringen.se (2020). *Rekommendation om fjärr- eller distansundervisning i gymnasieskolan förlängs.*

³⁹⁷ Folkhälsomyndigheten (2020). *Rekommendation om fortsatt delvis stängning och fjärr- eller distansundervisning för gymnasieskolan.*

³⁹⁸ Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Undvik smittspridning i högstadieskolorna.*

³⁹⁹ Bestämmelserna 11 b § och 11 c § justerades genom förordning (2021:10) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

tillräckliga, att det var lämpligt utifrån elevens ålder, mognad, förutsättningar och behov, samt att eleverna får tillgång till de lärverktyg som behövs.

Samtidigt måste arbetssituationen vara rimlig för både lärare och elever, vilket är rektorns och huvudmannens ansvar att se till. Eleverna hade också fortsatt rätt till skolmåltider, även om de inte var fysiskt i skolans lokaler.

Ändringarna gällde från den 11 januari 2021.⁴⁰⁰

Den **20 januari** meddelade Folkhälsomyndigheten att den tidigare rekommendationen om att bedriva all gymnasieundervisning på distans ersätts med en ny rekommendation. För varje elev rekommenderades att minst 20 procent av undervisningen skulle bedrivas som närundervisning, och maximalt 80 procent bedrivas som undervisning på distans. Rekommendationen gällde 25 januari-1 april 2021.⁴⁰¹

Den **21 januari** aviserade regeringen en rad förlängda och nya åtgärder för att bromsa smittspridningen. Däribland uppmanades kommuner och regioner fortsatt att hålla verksamhet som allmänheten har tillträde till och som inte är nödvändig, stängd fram till och med den 7 februari 2021.⁴⁰²

Februari

Nya kursplaner för grundskolan och motsvarande skolformer var tidigare beslutade att börja gälla den 1 juli 2021. Men eftersom covid-19-pandemin medfört en stor påfrestning på skolans personal beslutade regeringen den **4 februari** att skjuta upp implementeringen, för att inte öka personalens arbetsbelastning ytterligare. I stället började kursplanerna gälla höstterminen 2022. Däremot gällde beslutet inte de nya kursplaner i matematik, engelska och moderna språk som gäller för gymnasieskolan och komvux. De skulle som planerat träda i kraft höstterminen 2021 och vårterminen 2022.⁴⁰³

Den **19 februari** beslutade regeringen att förlänga giltighetstiden för förordningen om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta till och med den 31 juli 2022. Syftet var att ge skolorna bättre förutsättningar att planera sin verksamhet på lång sikt, och anpassa den så att elever kunde ta igen exempelvis kunskapsstapp. Ursprungligen skulle förordningen ha gällt till och med den 30 juni 2021.⁴⁰⁴

Mars

Den **11 mars** tecknade regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) en överenskommelse om projektet Uppdrag fullföljd utbildning. Syftet var att öka

⁴⁰⁰ Regeringen.se (2021). *Högstadieskolor får möjlighet till fjärr- eller distansundervisning för att undvika trängsel och minska smittspridningen.*

⁴⁰¹ Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Gradvis återgång till närundervisning på gymnasiet.*

⁴⁰² Regeringen.se (2021). *Förlängningar av nationella restriktioner.*

⁴⁰³ Regeringen.se (2021). *De nya kursplanerna börjar gälla först inför höstterminen 2022.*

⁴⁰⁴ Förordning (2021:128) om fortsatt giltighet av förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

andelen elever som fullföljer sin grund- och gymnasieutbildning, vilket blivit än viktigare då covid-19-pandemin lett till ekonomisk kris och ökad arbetslöshet.⁴⁰⁵

Den **18 mars** beslutade regeringen om en lagrådsremiss med förslag som rör gymnasiergelverket för unga som ansöker om permanent uppehållstillstånd, till följd av covid-19-pandemin. Den sökande skulle få tolv i stället för sex månader att etablera sig på arbetsmarknaden efter att den fullföljt utbildningen, när försörjningskravet bedöms skulle studiemedel för halvtidsstudier kunna tas i beaktande och yrkesintroduktionsanställning skulle också kunna ligga till grund för att den sökande ska få permanent uppehållstillstånd. Ändringarna föreslogs träda i kraft den 20 juli 2021 och gälla till utgången av juni 2023.⁴⁰⁶

Den **25 mars** meddelade Folkhälsomyndigheten att rekommendationen för gymnasieskolor att bedriva undervisning på distans, som enligt tidigare beslut skulle löpa ut den 1 april, inte skulle förlängas. Eftersom det sammanföll med påsklovet innebar det i realiteten att närundervisningen, för den som följt rekommendationen, behövde börja den 6 eller 12 april. Skolorna fick därmed tid att justera verksamheten till att återigen bedrivs i skolan. Motivet till ändringen var att undervisning på distans haft betydande nackdelar för eleverna, genom att det varit svårare för dem att tillgodogöra sig undervisningen och att det påverkat deras psykiska hälsa negativt. Covid-19-pandemin och åtgärderna mot den drabbar unga i ett viktigt skede i livet, menade Folkhälsomyndigheten. Förordningen om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta gällde dock fortsatt gymnasieskolan och högstadiet, vilket möjliggjorde för huvudmannen att även fortsättningsvis bedriva undervisning på distans under vissa förutsättningar.⁴⁰⁷

Den **29 mars** gav regeringen Skolverket i uppdrag att genomföra insatser för att hantera covid-19-pandemins konsekvenser i skolväsendet på kort och lång sikt. Det uppdrag Skolverket haft sedan tidigare, att följa upp covid-19-pandemins konsekvenser och genomföra stödjande insatser, kompletterades med ett uppdrag om ytterligare stöd till huvudmän och utbildningsanordnare. Det stöd Skolverket skulle ta fram skulle underlätta för huvudmännen att identifiera vilka kunskaper elever inte har tillägnat sig under covid-19-pandemin. Förutom detta skulle Skolverket kartlägga kunskapsstappet genom att genomföra en nationell kartläggning av elevers kunskapsutveckling. Skolverket skulle också sprida goda exempel på hur skolor har hanterat de konsekvenser som uppstått i utbildningen. Uppdraget skulle redovisas den 17 december 2021, den 3 juni 2022 och den 16 december 2022.⁴⁰⁸

⁴⁰⁵ Regeringen.se (2021). *Överenskommelse för att fler ska klara gymnasiet*.

⁴⁰⁶ Regeringen (2021). *Kompletterande regler för uppehållstillstånd vid gymnasiestudier*. Lagrådsremiss.

⁴⁰⁷ Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Ingen förlängning av rekommendation om fjärr- och distansundervisning på gymnasiet*.

⁴⁰⁸ Regeringen.se (2021). *Skolverket ska ge stöd för att hantera elevers försämrade möjligheter till kunskapsutveckling under pandemin*.

April

Den **2 april** förlängde regeringen möjligheten att utfärda slutbetyg i komvux. För komvux på gymnasial nivå håller slutbetygen på att ersättas av att eleverna i stället får en gymnasieexamen, men för elever med äldre betyg har det ofta varit smidigare att få ett slutbetyg. I och med att provningar i komvux har begränsats till följd av distansundervisningen under covid-19-pandemin, vilket hindrar många elever från att få ett slutbetyg, förlängs övergångsperioden och båda examensformerna är fortsatt möjliga. Regeländringen gäller till den 1 juli 2025.⁴⁰⁹

Regeringen föreslog i vårbudgeten som överlämnades till riksdagen den **15 april** att ytterligare 350 miljoner kronor tillsätts skolväsendet för att hantera covid-19-pandemins konsekvenser. Bakgrunden var att perioderna med undervisning på distans har påverkat elever och undervisning negativt. Elever i behov av stöd, liksom elever som inte nått dit de kan och vill, hade påverkats särskilt negativt. Fördelningen av medlen skedde på samma sätt som den så kallade Skolmiljarden, i syfte att ge huvudmännen större möjligheter att se till att barn och elever får den utbildning de inte kunnat tillgodogöra sig under covid-19-pandemin och genomföra andra stödinsatser. 100 av de 350 miljoner kronorna skulle finansiera stöd som exempelvis lovskola.⁴¹⁰

I vårändringsbudgeten föreslog regeringen även bland annat satsningar för att gymnasieelever som slutfört sin gymnasieutbildning under 2020 och 2021 i större utsträckning ska kunna göra provning för att höja sina betyg, genom att provningsavgiften sänks. Satsningar gjordes på regionalt yrkesvux, bland annat genom att staten finansierade samtliga platser. Satsningar gjordes särskilt för att öka antalet elever som läser en kombination av yrkeskurser och sfi-kurser på komvux, en del av regionalt yrkesvux, för att korta ner etableringstiden för utrikes födda och nyanlända.⁴¹¹

Den **15 april** publicerade Folkhälsomyndigheten en rapport avseende aktuellt kunskapsläge om smittspridningen av covid-19 bland barn och unga. Mycket få barn och unga som drabbas av covid-19 blir allvarligt sjuka eller avlider, enligt rapporten. Det förekommer att viruset sprids i skolmiljö, men det återspeglar den allmänna smittspridningen i samhället. Myndighetens vägledning för smittspårning i skolan uppdaterades kort därefter. Bakgrunden var att smittspridningen i skolmiljön följer smittspridningen i övriga samhället. I syfte att förhindra utbrott och snabbare stoppa smittspridning rekommenderades provtagning av barn och ungdomar även om de var symtomfria, förutsatt att de haft nära kontakt med bekräftade covid-19-fall. Däremot kunde barnen/ungdomarna fortsatt gå till skolan i väntan på provsvar. Om en familjemedlem hade covid-19 skulle de däremot stanna hemma.⁴¹²

Den **19 april** publicerade Folkhälsomyndigheten en vägledning för användning av antigenester för covid-19, bland annat för skolmiljöer. Screening med

⁴⁰⁹ Regeringen.se (2021). *Möjligheten att utfärda slutbetyg i komvux förlängs ytterligare fyra år.*

⁴¹⁰ Regeringen.se (2021). *Ytterligare 350 miljoner till skolan för att hantera pandemin.*

⁴¹¹ Regeringen.se (2021). *18 miljarder till åtgärder för jobb och omställning i spåren av pandemin.*

⁴¹² Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Smittspridningen i skolan återspeglar ökningen av covid-19 i samhället.*

antigentester kunde enligt myndigheten användas riktat inför vissa praktiska utbildningsmoment i högre årskurser eller yrkesskolor. Däremot saknades omfattande utvärdering om regelbunden screening av skolbarn begränsar smittspridning och minskar sjukfrånvaro i skolan. Folkhälsomyndighetens bedömning var att regelbunden screening av skolelever kan vara ett möjligt komplement i framtiden till övriga skyddsåtgärder i skolan. Nyttan var än så länge osäker och i nuläget överväger riskerna de eventuella fördelarna som screening av skolelever kan ha.⁴¹³

Den **22 april** förlängde Folkhälsomyndigheten de allmänna råden och den planerade stegvisa anpassningen av åtgärder sköts fram till den 17 maj.⁴¹⁴

Den **27 april** bedömde Folkhälsomyndigheten att betygsutdelningen och andra ceremonier i samband med gymnasieexamen var möjliga om de anordnades på ett sådant sätt att risken för spridning av covid-19 minimerades.⁴¹⁵

Den **29 april** meddelade Folkhälsomyndigheten att den stöder Barnläkarföreningens rekommendationer om vaccination mot covid-19 för begränsade patientgrupper i åldersgruppen 16–17 år.⁴¹⁶

Maj

Under covid-19-pandemin hade det varit lättare för huvudmän att erbjuda lovskola för gymnasieelever, genom ändringar i statsbidragsvillkoren. Den **20 maj** beslutade regeringen att förlänga de tillfälliga villkoren. Det var till exempel fortsatt möjligt för elever som avslutat sin gymnasieutbildning utan examen att delta i undervisning förlagd som lovskola. Lättnaderna skulle gälla fram till den 22 september 2022.

Folkhälsomyndigheten meddelade den **27 maj** att det allmänna rådet om att utbildningar för vuxna bör erbjuda distansundervisning skulle upphöra att gälla den 1 juni. Vuxna studerande kunde då, efter tre terminer av mycket undervisning på distans, enligt ändringen återgå till undervisning på plats i skolan. Det var en del av det första av fem steg i avskaffandet av restriktioner och rekommendationer med anledning av covid-19-pandemin.⁴¹⁷

Juni

Den **15 juni** höll regeringen och Folkhälsomyndigheten en pressträff för att upplysa huvudmän, skolläda och skolpersonal om att närundervisning på plats i skolans lokaler kommer att vara verkligheten under höstterminen 2021. Samtidigt behövde huvudmän och rektorer ha en beredskapsplan för att undervisning på distans kan behöva bedrivas vid lokala smittoutbrott, liksom att

⁴¹³ Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Vägledningen om antigenester för covid-19 har uppdaterats.*

⁴¹⁴ Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Smittspridningen kräver förlängda restriktioner.*

⁴¹⁵ Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Småskaligt studentfirande.*

⁴¹⁶ Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Vaccination mot covid-19 för särskilda grupper från 16 års ålder.*

⁴¹⁷ Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2021:47) och Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Vuxna kan återgå till undervisning på plats från den 1 juni.*

det kan bli aktuellt med en nationell rekommendation i händelse av att smittläget förändras. Undervisning på distans kunde fortfarande vara aktuellt som smittskyddsåtgärd, för att tillåta elever med milda symtom att stanna hemma. Syftet med pressträffen var att ge huvudmän och rektorer en chans att planera för att bedriva närundervisning under hösten, innan terminen drar i gång.⁴¹⁸

Den **15 juni** förlängde också Folkhälsomyndigheten giltighetstiden för föreskrifterna och allmänna råden om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m., som ursprungligen skulle ha upphört att gälla den 30 juni 2021, till att fortsätta gälla till och med den 30 september 2021.⁴¹⁹

Den **17 juni** blev bland annat regeringens förslag i vårändringsbudgeten, om att sänka avgiften för provningar, verklighet. I stället för 500 kronor kostade provning 150 kronor, och sänkningen gällde ett provningstillfälle per kurs för elever som har slutfört sin gymnasieutbildning under 2020 eller 2021. Ändringen gällde som tidigare föreslagits till och med den 31 december 2021.⁴²⁰

Den **17 juni** visade en enkätundersökning som Folkhälsomyndigheten beställt att covid-19-pandemin och de smittskyddsåtgärder som införts hade påverkat skolbarns liv och vardag på flera olika sätt.⁴²¹

Folkhälsomyndigheten rekommenderade den **22 juni** att ungdomar som är 16 och 17 år skulle erbjudas vaccination mot covid-19.⁴²²

Det förslag regeringen lagt i budgetpropositionen för 2021 som innebar att ytterligare 250 miljoner kronor tilldelades skolväsendet genom den så kallade Skolmiljarden, för att bland annat hantera de förändrade förutsättningar och konsekvenser som covid-19-pandemin inneburit, beslutades av Skolverket den **23 juni**. Totalt 1,25 miljarder kronor tilldelades kommunala och enskilda verksamheter proportionerligt utefter antalet barn och unga mellan 6–19 år.⁴²³

Efter att riksdagen beslutat om vårändringsbudgeten för 2021 beslutade regeringen den **23 juni** om hur satsningarna på utbildning ska förverkligas, vilket bland annat innebär att statsbidraget för kombinationsutbildningar höjdes. Kombinationsutbildningar innebär att yrkesutbildning inom till exempel vård och omsorg kombineras med svenska för invandrare (sfi). Medel tillsattes också arbetet med validering av yrkeskunskaper inom komvux.⁴²⁴

Den **28 juni** meddelade Folkhälsomyndigheten att de allmänna råden i om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. skulle lättas från och med den 1 juli. Fortsatt gällde dock personliga försiktighetsåtgärder som att hålla avstånd till andra, undvika nya nära kontakter och att resa på ett sätt som minskar risken för

⁴¹⁸ Regeringen.se (2021). *Digital pressträff om skolan med utbildningsministern och Folkhälsomyndigheten* och Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Undervisning på plats i skolan för barn och unga från terminsstart i höst*.

⁴¹⁹ Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2021:50) och Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Allmänna råd om allas ansvar förlängs till 30 september*.

⁴²⁰ Regeringen.se (2021). *Sänkt avgift för provning ska underlätta för gymnasieelever som drabbats av pandemin*.

⁴²¹ Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Så har skolbarns vardagsliv påverkats under covid-19-pandemin*.

⁴²² Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Vaccination mot covid-19 erbjuds från 16 års ålder*.

⁴²³ Regeringen.se (2021). *125 miljarder till skolan för att hantera pandemins effekter - så fördelas pengarna*.

⁴²⁴ Regeringen.se (2021). *Satsningar på utbildning för vuxna ska bekämpa pandemins följder*.

smitta. Arbetsplatser råddes fortsatt att uppmana och se till att personal kan arbeta hemifrån när det är möjligt och hålla avstånd.⁴²⁵

Juli

Det som meddelades vid regeringens och Folkhälsomyndighetens pressträff den 15 juni beslutas av regeringen den **8 juli**. Det sker genom en ändring i förordningen om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.⁴²⁶ Ändringarna innebar att möjligheterna till undervisning på distans på gymnasiet och högskolan minskades.

Från och med höstterminen kunde undervisning på distans bara bedrivas i öppna skolor om Folkhälsomyndigheten rekommenderade det. Vid en lokal eller regional smittspridning kunde huvudmän anpassa åtgärderna till det lokala smittläget och hålla en gymnasie- eller högskoleverksamheten öppen. Om undervisning på distans blir aktuellt, efter en rekommendation av Folkhälsomyndigheten, kan det bedrivas för en mindre andel av eleverna. Att rekommendera att skolor helt eller delvis stängs var fortfarande en möjlighet för Folkhälsomyndigheten. Det var också möjligt för huvudmännen att bedriva undervisning på distans om lärare eller elever behövde vara hemma på grund av att de följer föreskrifter, allmänna råd eller rekommendationer från Folkhälsomyndigheten som avser covid-19. Vissa undantag från skollagen var också fortsatt tillåtna till och med läsåret 2021/22, exempelvis att flytta undervisningsmoment och förlänga skoldagar eller terminer. Den 10 augusti 2021 trädde förordningen i kraft.⁴²⁷

Augusti

Inför skolstarten och återgången till närundervisning rekommenderade Folkhälsomyndigheten den **12 augusti** en rad smittförebyggande åtgärder för bland annat för-, grund- och gymnasieskolor. Rekommendationerna innebar bland annat att stora folksamlingar bör undvikas så långt det är möjligt, skolans personal bör kunna arbeta hemifrån när det går, möten genomförs digitalt eller utomhus om det går och möjligheter till god handhygien upprätthållas. Vidare skrev myndigheten att undervisning som går att ha utomhus kan förläggas utomhus och skolan bör påminna elever, vårdnadshavare och personal om att följa de allmänna råden såväl i skolan som på fritiden. Förutom detta behövde huvudmän och regioner enligt myndigheten kunna hantera utbrott och fall av covid-19 på skolan.⁴²⁸

⁴²⁵ Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:12) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2021:55) och Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Anpassning av smittskyddsåtgärder 1 juli*.

⁴²⁶ Ändringar i 11 b och 11 c §§ genom förordning (2021:810) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

⁴²⁷ Regeringen.se (2021). *Närundervisning i skolan ska vara huvudregeln i höst*.

⁴²⁸ Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Viktigt med förebyggande åtgärder när skolan startar*.

September

Den **7 september** meddelade Folkhälsomyndigheten att nästa steg (steg 4) i avvecklingen av restriktioner kan tas den 29 september. Till exempel innebar det att det allmänna rådet om att arbeta hemifrån togs bort den 29 september och att personal successivt kunde återgå till att arbeta på sina arbetsplatser.⁴²⁹

Den **10 september** la regeringen fram budgetpropositionen för 2022, där de bland annat föreslog en ny Skolmiljard. Syftet med Skolmiljarden är att bidra till att kommunerna ska ha goda förutsättningar att säkerställa att alla barn och elever i skolan får den utbildning de har rätt till, trots covid-19-pandemin.⁴³⁰

Den **15 september** beslutade Folkhälsomyndigheten om allmänna råd för personer över 18 år som inte är fullvaccinerade, till exempel att de bör hålla avstånd till andra.⁴³¹

Den **16 september** rekommenderade Folkhälsomyndigheten vaccination mot covid-19 för barn från 12 års ålder. Regionerna uppmanades att utföra vaccinationsarbetet i samarbete med skolors elevhälsa.⁴³²

Folkhälsomyndigheten beslutade den **15 september** nya allmänna råd som trädde i kraft den 29 september, bland annat med uppmaning till individer att vaccinera sig och att vid misstanke om covid-19 stanna hemma och undvika kontakter med andra människor.⁴³³

Oktober

Statistiska centralbyrån (SCB) fick den **4 oktober** i uppdrag av regeringen att genomföra en studie om omfattningen av fjärr- och distansundervisning i grund- och gymnasieskolan under covid-19-pandemin, som skulle presenteras för regeringen senast den 31 mars 2022.⁴³⁴

Den **14 oktober** rekommenderades barn och vuxna av Folkhälsomyndigheten att stanna hemma vid symtom på luftvägsinfektion. Ovaccinerade personer rekommenderades som tidigare att testa sig för covid-19 och stanna hemma i väntan på svar. Den som var vaccinerad, nyligen har haft covid-19 eller är under 6 år kunde efter den 1 november återgå till arbetet, skolan eller förskolan när den känner sig frisk. Man behövde inte testa sig igen, även om vissa symtom kvarstår. Både barn och vuxna rekommenderas att stanna hemma vid symtom som kan vara tecken på en luftvägsinfektion.⁴³⁵

⁴²⁹ Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Många restriktioner tas bort den 29 september.*

⁴³⁰ Regeringen.se (2021). *Regeringen satsar på högre kunskapsresultat, fler utbildade lärare och ökad jämlikhet i skolan - 13 miljarder tillförs.*

⁴³¹ Folkhälsomyndighetens allmänna råd till 2 kap. 1 och 2 §§ smittskyddslagen (2004:168) om covid-19 (HSLF-FS 2021:69).

⁴³² Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Allmän vaccination mot covid-19 från 12 år* och Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Barn 12 till 15 år kan få vaccination mot covid-19 från oktober.*

⁴³³ Folkhälsomyndighetens allmänna råd till 2 kap. 1 och 2 §§ smittskyddslagen (2004:168) om covid-19 (HSLF-FS 2021:69) och Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Det här gäller kring covid-19 från 29 september.*

⁴³⁴ Regeringen.se (2021). *SCB gör studie om distansundervisningen under pandemin.*

⁴³⁵ Folkhälsomyndigheten (2022). *När hände vad under pandemin.*

November

Den **24 november** rekommenderades alla som delar hushåll med en covid-19-smittad person att testa sig för covid-19 och stanna hemma i sju dagar. Det gällde alla som var äldre än barn som börjat förskoleklass, även symtomfria och vaccinerade. Däremot omfattades inte de som haft diagnostiserad covid-19 de senaste sex månaderna.⁴³⁶

December

Den **7 december** beslutade Folkhälsomyndigheten om nya rekommendationer för att bromsa spridningen av covid-19, som börjat öka igen. Myndigheten betonade att vuxna måste ta ett större ansvar för att förhindra smittspridning, så att barn och ungas skolgång och vardag påverkas så lite som möjligt. Även vuxna studerande lyftes som sårbara för förändringar i utbildningen. Undervisningsmoment inom skola och vuxenutbildning omfattades inte av rekommendationen om att arbeta hemifrån. De nya rekommendationerna gällde från den 8 december 2021 till den 31 januari 2022.⁴³⁷

Den **21 december** beslutade Folkhälsomyndigheten nya föreskrifter och allmänna råd riktade till enskilda och verksamheter. Bland annat råddes alla som kan att arbeta hemifrån när arbetet så tillät. Alla verksamheter ålades att säkerställa att vidta lämpliga åtgärder för att undvika smittspridning av covid-19. De nya föreskrifterna och allmänna råden började gälla den 23 december 2021.⁴³⁸ Inom vuxenutbildningen rekommenderade myndigheten smittskyddsåtgärder för att undvika trängsel och stora folksamlingar.⁴³⁹

År 2022

Januari

Den **7 januari** kvarstod Folkhälsomyndighetens tidigare bedömning att närundervisning ska vara huvudprincipen i för de obligatoriska skolformerna som grundskolan, men även gymnasie- och gymnasiesärskolan, under vårterminen 2022. Däremot betonade myndigheten återigen vikten av att verksamheterna skulle möjliggöra närundervisning genom olika anpassningar i skolan. Om någon i ett barns eller ungdoms hushåll var eller nyligen hade varit sjuk i covid-19 skulle barnet eller ungdomen testa sig för sjukdomen och stanna hemma i sju dagar. Likaså skulle barn och ungdomar stanna hemma när de har symtom som kan bero på covid-19, och testa sig. Fortsatt behövde huvudmän ha beredskap för att hantera fall och utbrott av covid-19 i skolan, och möjliggöra för skolpersonal att

⁴³⁶ Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Förhållningsregler till den som bor med en person som har covid-19*.

⁴³⁷ Folkhälsomyndigheten (2021). *Nya åtgärder för att begränsa spridning av covid-19*. och Folkhälsomyndigheten (2021). *Beslut om rekommendationer*.

⁴³⁸ Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2021:104).

⁴³⁹ Folkhälsomyndigheten.se (2021). *Flera nya åtgärder vidtas den 23 december när smittspridningen väntas öka* och Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2021:104).

följa de allmänna råden som att hålla avstånd och arbeta hemifrån när det är möjligt.⁴⁴⁰

Den **10 januari** justerade Folkhälsomyndigheten sina föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. Alla vuxna råddes bland annat att begränsa antalet nära kontakter inomhus genom att avstå från större middagar och fester samt liknande sociala sammanhang. Ändringarna trädde i kraft den 12 januari 2022.⁴⁴¹

Vad gällde skolområdet var närundervisning fortsatt huvudprincipen för grundskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Däremot behövde skolorna vidta åtgärder för att förhindra smittspridning, som att vara utomhus, undvika stora samlingar inomhus och undvika att blanda klasser. För vuxenutbildningen gällde också fortsatt närundervisning, men med riskreducerande åtgärder.

Den **20 januari** meddelade Skolverket att skolorna kunde förvänta sig ett förvärrat läge med frånvaron under de kommande veckorna.⁴⁴² Skolorna bedömdes vara tvungna att fokusera på kärnuppgifterna undervisning och omsorg till barn till vårdnadshavare som arbetade inom samhällsviktig verksamhet under den perioden. Skolverket meddelade också att undervisning på distans kunde vara en nödvändig åtgärd lokalt under vissa förutsättningar för att kunna bedriva kärnuppgifterna.

Februari

Den **2 februari** beslutade Folkhälsomyndigheten att de flesta rekommendationer avseende covid-19 skulle tas bort den 9 februari.⁴⁴³ Vissa rekommendationer om att vaccinera sig, stanna hemma vid symptom och kring ovaccinerade skulle dock komma att kvarstå.

Mars

Den **3 mars** tillkännagav regeringen att skolors möjlighet att bedriva fjärr- eller distansundervisning, rektorers möjlighet att sätta betyg i stället för lärare och Skolverkets möjlighet att ställa in de nationella proven tas bort den 1 april, genom en ändring i förordningen om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

Däremot kom det att, till och med den 31 juli 2022, vara möjligt att göra vissa anpassningar för att kunna hantera pandemins konsekvenser, till exempel att förlänga skoldagar, terminen och att förlägga utbildning på helger eller lov.⁴⁴⁴

⁴⁴⁰ Folkhälsomyndigheten.se (2022). *Förebyggande arbete viktigt inför skolstarten*.

⁴⁴¹ Föreskrifter om ändring i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2021:104) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2022:1).

⁴⁴² Skolverket (2022). *Ökad smittspridning i förskolan och skolan väntas de kommande veckorna*. Nyhetsbrev.

⁴⁴³ Föreskrifter om upphävande av Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2021:87) om smittskyddsåtgärder mot sjukdomen covid-19 (HSLF-FS 2022:14), Föreskrifter om upphävande av Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2021:104) om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m. (HSLF-FS 2022:15) och Folkhälsomyndigheten.se (2022). *Pandemin med covid-19 går in i en ny fas*.

⁴⁴⁴ Förordning (2022:144) om ändring i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

Den **24 mars** beslutade regeringen om ändringar i förordningen om studiestöd vid spridning av viss smitta. Tidigare var det möjligt för studerande att få behålla studiehjälp, studiemedel och studiestartsstöd om undervisningen skulle ställas in på grund av restriktioner relaterade till covid-19, men den möjligheten togs bort den 1 april 2022.⁴⁴⁵

April

Den **1 april** tog Folkhälsomyndigheten bort majoriteten av de återstående restriktionerna kopplade till covid-19.⁴⁴⁶

Maj

Den **5 maj** förlängdes de tillfälliga ändringar i villkoren för statsbidraget för lovskola. Syftet var att elever som behöver stöd i att ta igen de kunskaper de gått miste om under covid-19-pandemin ska få det. Genom att ändringarna förlängdes blev det fortsatt lättare för huvudmän att få bidraget utbetalt, och de kan även erbjuda lovskola till elever som avslutat gymnasieskolan utan examen. Förlängningen gäller till och med den 31 december 2022.⁴⁴⁷

Juli

Den **31 juli** upphörde förordningen om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta att gälla.

⁴⁴⁵ Förordning (2022:231) om ändring i förordningen (2020:201) om studiestöd vid spridning av viss smitta.

⁴⁴⁶ Regeringen.se (2022). *Så arbetar regeringen för en god utbildning under pandemin*.

⁴⁴⁷ Regeringen.se (2022). *Regeringen förlänger tillfälliga regler för att underlätta lovskola*.

Bilaga 2: Betygs- och provutvecklingen under pandemin

I den här bilagan redogörs för utvecklingen av betygen och de nationella proven i grund- och gymnasieskolan under pandemin. I bilagan analyseras också om det finns ett samband mellan antal veckor med undervisning på distans på en skola och skolans betygsutveckling under 2021. Avslutningsvis analyseras om det finns ett samband mellan rektorers och lärares enkätsvar om ett kunskapsstapp hösten 2021 med betygsutvecklingen på skolorna.

Till analyserna i denna bilaga har Skolverket haft tillgång till betygsresultaten i årskurs 9 för våren 2022. I bilagan presenteras även en kort sammanfattning av resultaten från de nationella proven i grundskolan läsåret 2021/22, det har dock inte funnits utrymme att göra några analyser utifrån resultaten i den här bilagan. Likaså gäller för betygsresultaten för gymnasieskolan våren 2022 vilka inte har varit möjliga att analysera i arbetet med denna bilaga. En kort redogörelse för genomströmningen i gymnasieskolan och resultatet från de nationella proven presenteras dock men dessa har inte ingått i några fördjupade analyser. Detta är en viktig begränsning när det gäller slutsatser om betygen under pandemin.

Bakgrund om betyg under pandemin

I tidigare rapporter har Skolverket konstaterat att betygen inte är tillförlitliga mått på elevernas kunskapsutveckling. Betygen sätts inte likvärdigt och det finns en betygsinflation.⁴⁴⁸ Som beskrivits i kapitel 3, ställdes de nationella proven in när pandemin slog till våren 2020 vilket gör betygen ännu osäkrare som mått på kunskapsutvecklingen. Höstterminen 2021 kom de nationella proven tillbaka i gymnasieskolan och vårterminen 2022 var de även tillbaka i grundskolan varför det är intressant att se hur detta påverkade betygen. De elever som gick ut grundskolans årskurs 9 och gymnasieskolans år 3 vårterminen 2022 är de som sannolikt fått sin skolgång mest påverkad av pandemin. Samtidigt finns det en problematik med att använda betygen för att undersöka hur pandemin påverkat elevernas kunskapsutveckling. För det krävs kunskapsmätningar som är konstruerade för att mäta elevernas kunskapsutveckling. Dessvärre finns i nuläget inga sådana aktuella mätningar. PIRLS 2021 mäter elevernas läsförståelse i årskurs 4 och PISA 2022 mäter 15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap. Båda dessa mätningar kommer att presenteras 2023⁴⁴⁹ och kan komma att ge ett visst underlag för bedömningar av pandemins effekter på elevernas kunskapsutveckling. För gymnasieskolans del finns tyvärr ingen

⁴⁴⁸ Skolverket (2019). *Analys av likvärdig betygssättning mellan elevgrupper och skolor*, Skolverket (2020). *Analys av likvärdig betygssättning i gymnasieskolan. Jämförelser mellan kursbetyg och kursprov*, Skolverket (2020). *Att särskilt beakta nationella prov. Statistiska analyser av relationer mellan betyg och provbetyg i årskurs 9* och Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4*.

⁴⁴⁹ PIRLS 2021 har blivit försenad och resultaten publiceras under 2023. PISA 2022 publiceras i december 2023.

motsvarande internationell kunskapsmätning som kan visa på pandemins påverkan på kunskapsutvecklingen.⁴⁵⁰

Både när det gäller betygsutvecklingen i stort och när det gäller betygsutvecklingen för olika elevgrupper är det viktigt att vara medveten om att de förändringar som ses, kan vara ett utslag av förändrad betygssättning och inte en förändrad kunskapsutveckling eller en blandning av båda. För årskurs 9 är förutsättningarna att göra sådana bedömningar bättre då det finns tillgång till betygen för vårterminen 2022 när de nationella proven var tillbaka.

Nedgång i betygen i de flesta ämnena i årskurs 9 under slutet av pandemin

Skolverket har undersökt betygsutvecklingen i grundskolans årskurs 9 under pandemin genom att jämföra betygsutvecklingen mellan åren 2017–2022. I detta används samma elevkullars betyg från grundskolans årskurs 6 för att undersöka om det går att se några förändringar i resultatutvecklingen mellan årskurs 6–9. Därtill har betygsutvecklingen undersökts för elever med olika bakgrund (kön, migrationsbakgrund, olika nivå på föräldrars utbildning, om man gått i kommunal eller fristående skola) och för elever med olika prestationsnivå. Detta för att undersöka om betygsutvecklingen under pandemin påverkar olika grupper olika.

Nedan presenteras en övergripande bild. Tabell 2 visar betygspoängen för årskurs 9 i alla ämnen som alla elever läser i grundskolan.

Tabell 2. Genomsnittlig betygspoäng i obligatoriska ämnen, årskurs 9 för samtliga elever, läsåren 2012/13–2021/22.⁴⁵¹

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Engelska	14,2	14,4	14,5	14,3	14,1	14,4	14,5	14,6	14,6	14,9
Matematik	12,6	12,3	12,2	12,3	12,0	12,2	12,0	12,5	12,5	12,2
Svenska	13,7	13,9	14,0	14,1	14,2	14,3	14,2	14,3	14,4	13,8
Svenska som andraspråk	9,0	8,8	8,2	6,5	6,8	8,0	8,0	8,6	9,1	8,8
Geografi	13,2	13,3	13,4	13,4	13,4	13,6	13,8	13,8	13,9	13,6
Historia	13,2	13,5	13,5	13,6	13,5	13,7	13,8	13,9	14,0	13,7
Religionskunskap	13,2	13,4	13,6	13,5	13,4	13,8	13,7	13,8	13,9	13,6
Samhällskunskap	13,2	13,3	13,5	13,6	13,4	13,6	14,0	13,8	13,8	13,7
Biologi	12,8	13,1	13,2	13,2	13,1	13,5	13,5	13,5	13,5	13,4
Fysik	12,7	12,7	12,9	13,1	13,0	13,2	13,2	13,3	13,3	13,2
Kemi	12,4	12,6	13,0	12,9	12,8	13,1	13,1	13,1	13,2	13,0
Bild	14,1	14,2	14,4	14,3	14,4	14,7	14,7	14,8	14,9	14,8
Hem- och konsumentkunskap	14,1	14,3	14,4	14,3	14,4	14,6	14,7	14,7	14,8	14,7
Idrott och hälsa	14,2	14,4	14,4	14,2	14,3	14,5	14,6	14,6	14,6	14,4
Musik	14,0	14,2	14,4	14,3	14,4	14,6	14,7	14,8	14,9	14,8
Slöjd	14,2	14,4	14,6	14,4	14,6	14,7	14,8	14,9	14,9	14,9
Teknik	13,2	13,4	13,6	13,6	13,7	13,8	13,9	14,0	14,0	13,9

Tabell 2 visar att den långsiktiga trenden är att betygspoängen ökar i de flesta ämnen fram till och med 2021 med undantag av matematik där utvecklingen är

⁴⁵⁰ Det finns inget beslut om och när TIMSS advanced som mäter avancerade kunskaper i matematik och fysik i gymnasiet, ska genomföras nästa gång.

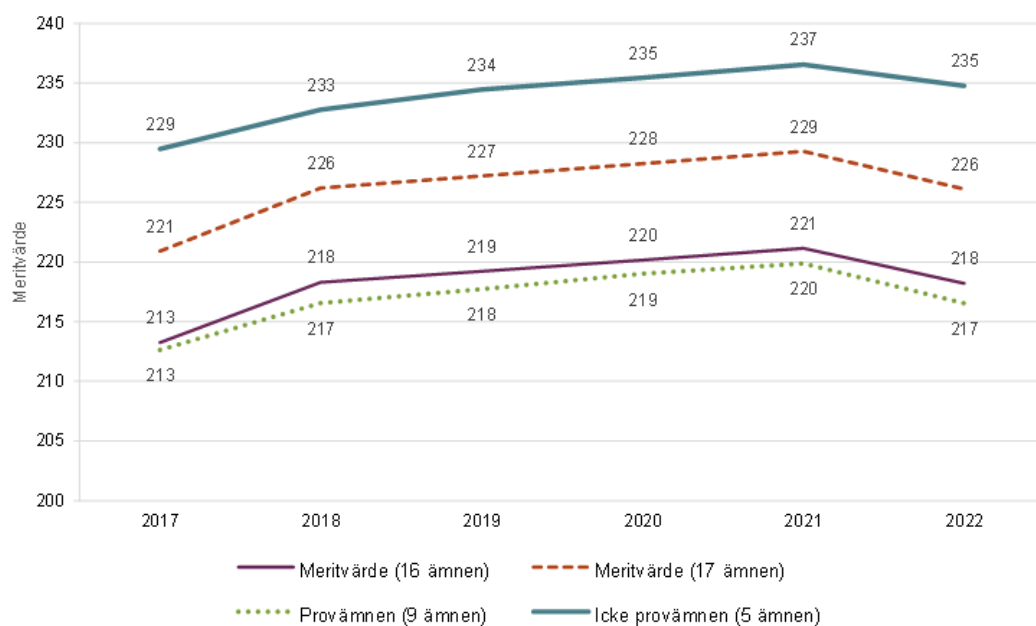
⁴⁵¹ Sveriges officiella statistik. *Tabell 8A-T*.

mer ojämn. Svenska som andraspråk påverkas starkt av invandringen och hur många som läser ämnet. Det går inte att se att utvecklingen förändras 2020 och 2021, de två första åren som påverkats av pandemin. 2022 sker dock en nedgång i samtliga ämnen förutom engelska. I slöjd är resultatet detsamma som 2021. Nedgången sker både i ämnen som har nationella prov och som inte har nationella prov men nedgången är sammantaget ungefär dubbelt så stor i de ämnen som har nationella prov. Störst nedgång sker i svenska och där hamnar resultatet på samma nivå som i början av tidsperioden. Demografiska förändringar har en påverkan på betygsutvecklingen, men de förändringarna kan inte förklara nedgången 2022. Påverkan av demografiska förändringar beskrivs mer nedan.

Nedgången i meritvärdena 2022 bland alla undersökta elevgrupper

Diagram 1 visar utvecklingen av meritvärdet för samtliga elever och för ämnen som normalt sett har nationella prov respektive inte har nationella prov i årskurs 9.⁴⁵² Ämnesgrupperna är omräknade så att de motsvarar ett meritvärde som går upp till maximalt 320 poäng.

Diagram 1. Olika typer av meritvärden 2017–2022. Uppdelat på gruppen ämnen som normalt har nationella prov och gruppen ämnen som inte har nationella prov. Omskalade värden *. Samtliga elever. **

*Observera att såväl meritvärde (17 ämnen), provämnen och icke provämnen har skalats om till samma skala som meritvärdet för 16 ämnen så att de alla varierar mellan 0–320 poäng. Omskalningen har gjorts genom att multiplicera respektive mått med respektive faktor (16/17), (16/9) samt (16/5).

**Med samtliga elever menas de årskurs 9-elever som har ett slutbetyg som satts på A-F-skalan enligt

⁴⁵² De ämnen som har nationella prov i årskurs 9 är: matematik, svenska, engelska, fysik, kemi, biologi, geografi, historia, religion och samhällskunskap. Alla elever gör nationella prov i matematik, svenska och engelska men eleverna genomför endast ett prov i ett av respektive no- och so-ämnen. De ämnen som inte har nationella prov är bild, musik, slöjd, idrott & hälsa, hemkunskap och teknik. Det finns även ämnena svenska som andraspråk, modersmål, moderna språk, teckenspråk för hörande, dans och judiska studier. De ämnena är inte obligatoriska för alla elever och redovisas inte här.

betygsdatafilen: A07a för respektive år. Elever som inte erhåller konventionella slutbetyg på denna skala har exkluderats.

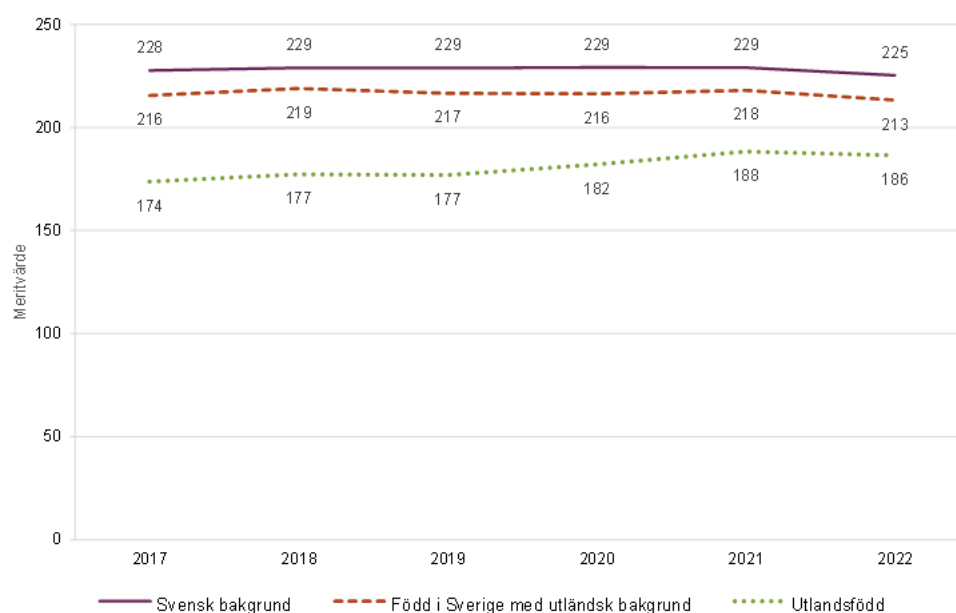
Diagram 1 visar att meritvärdena fortsätter att öka 2020 och 2021 men sedan viker nedåt 2022 till ungefär samma nivå som innan pandemin. Statistiken kan dessvärre inte visa på om det är pandemin som påverkat elevernas betygsresultat och varför det i så fall sker först för årskullen som gick ut vårterminen 2022. Det är dock denna årskull vars skolgång sammantaget påverkats mest av pandemin.

Nästa aspekt utifrån diagram 1 gäller resultaten för provämnerna respektive icke-provämnerna.⁴⁵³ Meritvärdena för båda ämnesgrupperna ökade 2020 och 2021 och minskade 2022. Nedgången 2022 är något större i provämnerna (vilket också syntes i tabell 1 där engelska är undantaget) och hamnar något under resultatet 2019. Om det är pandemin som slår igenom mer negativt på undervisningen i provämnerna⁴⁵⁴ eller om det är det ett resultat av att de nationella proven är tillbaka vårterminen 2022, analyseras vidare nedan.

Meritvärdena minskar minst för utlandsfödda

Det är sedan tidigare känt att demografiska förändringar som en följd av invandring kan påverka betygsutvecklingen.⁴⁵⁵ Diagram 2 nedan, visar utvecklingen av meritvärdet uppdelat på migrationsbakgrund.

Diagram 2. Meritvärde (16 ämnen) årskurs 9, 2017–2022 uppdelat på migrationsbakgrund.

*Elevgruppen som saknar löpnummer (= anonymiserat personnummer) består till överväldigande del av utlandsfödda som ej ännu folkbokförts då de väntar på att få uppehållstillståndsansökan behandlad. Den gruppen utgjorde 2,2 procent av hela årskullen 2017 men utgör endast 0,5 procent 2021. Detta innebär att dess påverkan på det totala meritvärdet var betydligt större 2017 än 2021.

⁴⁵³ Begreppet används här i bilagan för de ämnen där det normalt inte ges nationella prov.

⁴⁵⁴ Annars skulle man kunna tänka sig tvärtom, att det är svårare att bedriva praktisk-estetisk undervisning på distans. Huvudmännen bedömer till exempel i huvudmanenkäter hösten 2021 ett högre befarat kunskapstapp i praktisk-estetiska ämnen men även i matematik och svenska.

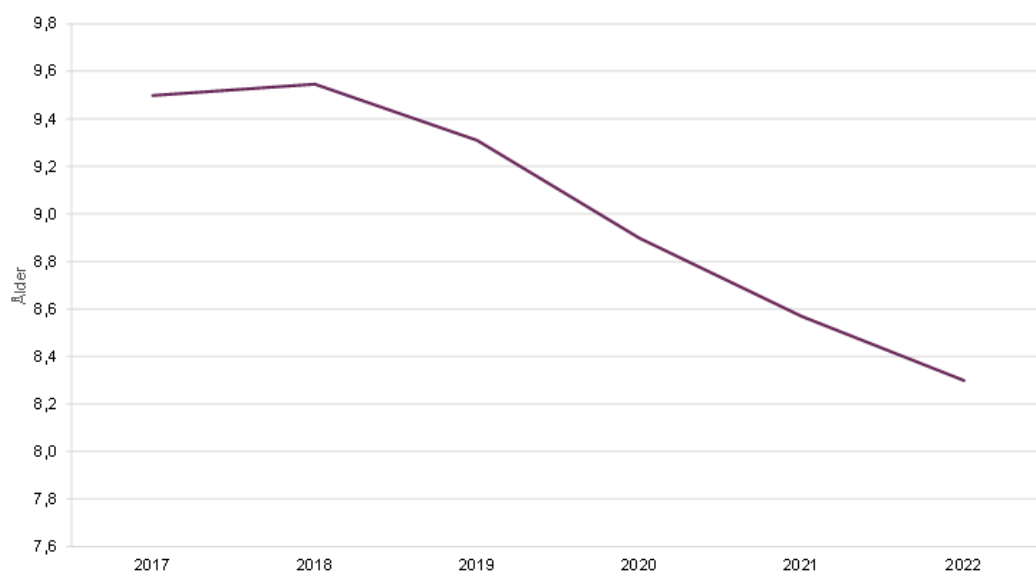
⁴⁵⁵ Skolverket (2016). *Invandringens betydelse för skolresultaten. Skolverkets aktuella analyser 2016.*

Diagram 2 visar att för elever med svensk bakgrund och elever födda i Sverige med utländsk bakgrund har meritvärdena knappt förändrats 2017–2021.⁴⁵⁶ Det är i stället utlandsfödda elevers meritvärden som ökat, framför allt 2020 och 2021 men även något mellan 2017–2018.

Vårterminen 2022 minskar meritvärdena för samtliga grupper men minst för utlandsfödda (-2 poäng) jämfört med elever med svensk bakgrund (-4 poäng) och elever födda i Sverige med utländsk bakgrund (-5 poäng).

En förklaring till denna positiva betygsförändring för utlandsfödda 2017–2021 och ett mindre tapp 2022 kan vara att den genomsnittliga invandringsåldern för eleverna sjunkit vilket innebär att eleverna i genomsnitt gått fler år i svensk skola innan de fick betyg i årskurs 9. Det beror i sin tur beror på att invandringen har avtagit avsevärt de senaste åren så att andelen relativt nyanlända av samtliga utlandsfödda har minskat.⁴⁵⁷ Diagram 3 visar hur den genomsnittliga invandringsåldern har sjunkit.

Diagram 3. Genomsnittlig invandringsålder för utlandsfödda. *

*Den genomsnittliga invandringsåldern är beräknad utifrån genomsnittet av elevernas första invandringsår för de elever som är födda utomlands.

Till detta kommer även att sammansättningen förändrats avseende födelseländer för utlandsfödda elever som går ut årskurs 9. Det är relativt fler som är födda i Syrien och relativt färre i Afghanistan och Somalia där eleverna i genomsnitt sannolikt haft sämre förutsättningar för sin skolgång.⁴⁵⁸

⁴⁵⁶ Sett över en längre tidsperiod (sedan 1998) har dock meritvärdena ökat för elever med svensk bakgrund och elever födda i Sverige med utländsk bakgrund. Det är endast under 2017–2021 som det inte varit någon ökning. Den tillfälliga nedgången i meritvärde som sker 2016 för samtliga elever kan hänföras till den stora invandringsvågen. Skolverket (2016). *Invandringens betydelse för skolresultaten. Skolverkets aktuella analyser 2016*.

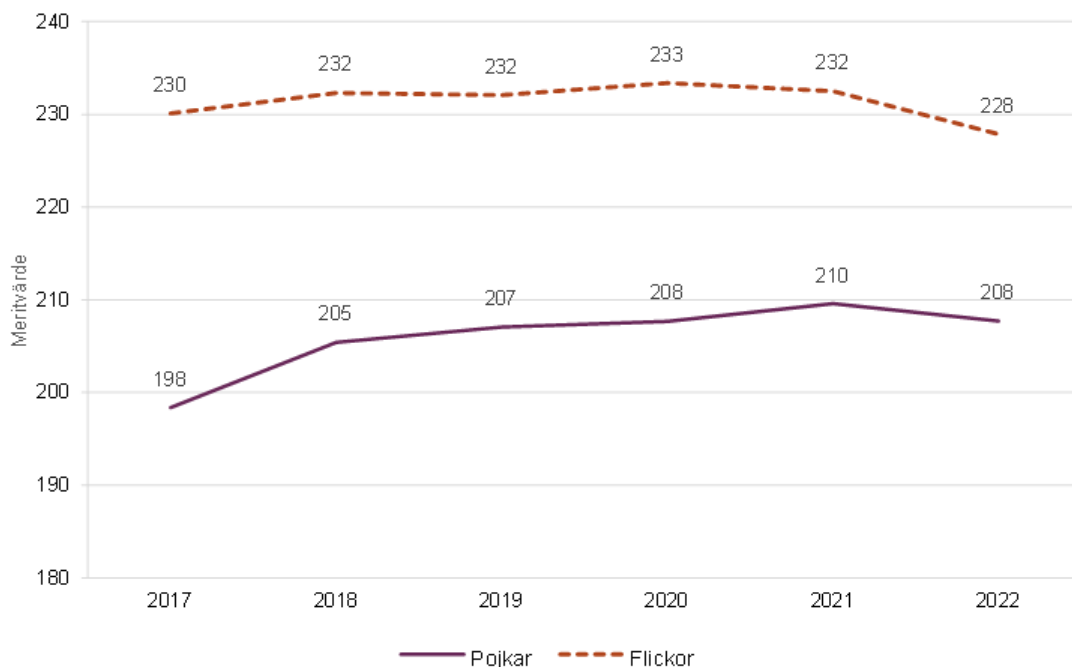
⁴⁵⁷ Se även Skolverket (2022). *Slutbetyg i grundskolan. Våren 2022*.

⁴⁵⁸ Se Skolverket (2016). *Invandringens betydelse för skolresultaten. Skolverkets aktuella analyser 2016*. Se s.16f för en genomgång av faktorer som kan påverka invandras skolresultat.

Flickors meritvärden minskar mer än pojkars

Det finns även intressanta skillnader mellan pojkars och flickors meritvärden över tid. Diagram 4 nedan, visar utvecklingen gällande meritvärde, uppdelat på kön.

Diagram 4. Meritvärde (16 ämnen) i årskurs 9, uppdelat på kön. Samtliga elever. *

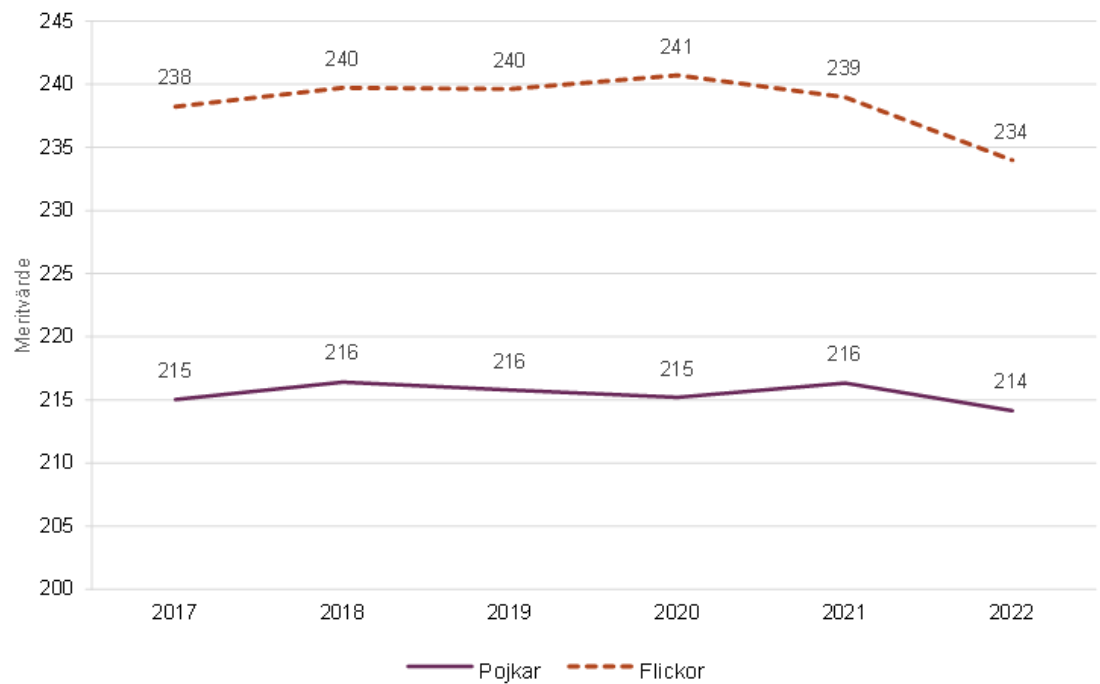

*Med samtliga elever menas de årskurs 9-elever som har ett slutbetyg som satts på A-F-skalan enligt betygsdatafilen: A07a för respektive år. Elever som inte erhåller konventionella slutbetyg på denna skala har exkluderats. Se bilaga 2 för en mer detaljerad redovisning av dataunderlaget.

Här syns en tendens till att gapet mellan pojkar och flickor minskat över tid och att det minskade lite mer 2021 genom att pojkar förbättrade sitt meritvärde samtidigt som flickor försämrade sitt något. År 2022 minskar gapet ytterligare genom att nedgången är betydligt större för flickor än för pojkar.

Analyserar man enbart elever födda i Sverige (diagram 5) syns inget minskande gap mellan 2017–2020 vilket indikerar att det är demografiska förändringar som ligger bakom det minskande gapet dessa år. Men gapet minskar på samma vis 2021 och 2022 i diagram 4 och 5 vilket indikerar att det är andra orsaker än demografin som ligger bakom förändringen dessa år.

Diagram 5. Meritvärde (16 ämnen) årskurs 9, uppdelat på kön. Elever födda i Sverige.

Nedan undersökes hur spridningen i årskurs 9-betygen utvecklats. Det görs med spridningsmättet standardavvikelse. Eftersom demografiska förändringar kan påverka spridningen delas även analysen i diagram 6 upp utifrån migrationsbakgrund.

Diagram 6. Spridning (standardavvikelse) i meritvärden (16 ämnen) årskurs 9 uppdelat på migrationsbakgrund.

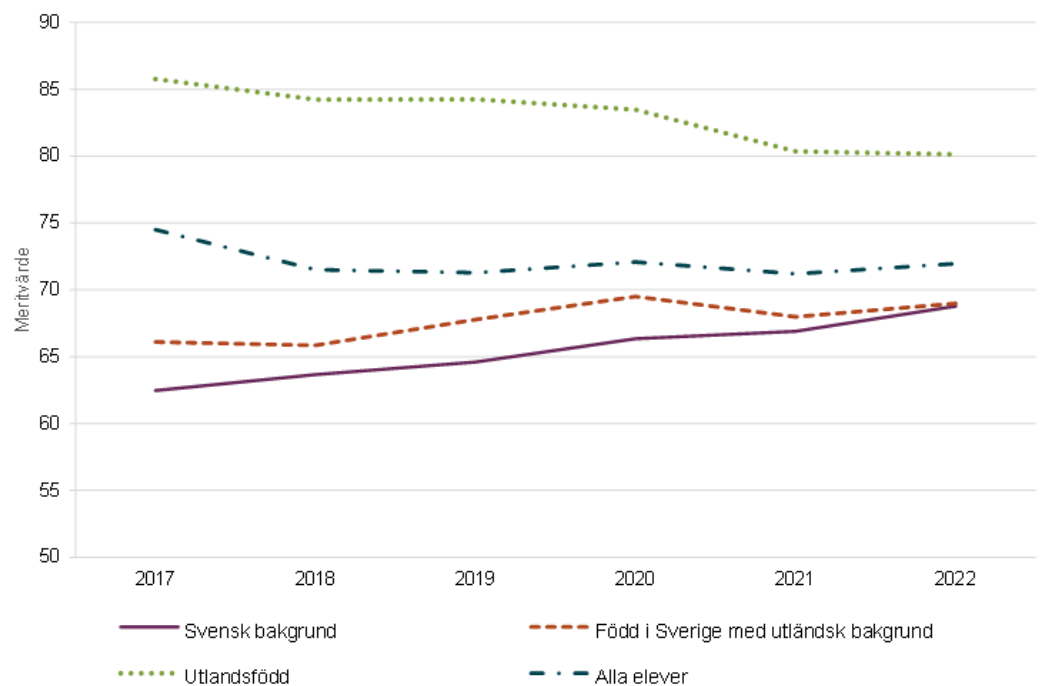

Diagram 6 visar att sett till alla elever (streckad linje) så sker ingen avgörande förändring alls mellan 2018–2022. Om analysen delas upp på migrationsbakgrund syns däremot förändringar. Det sker en ökad spridning för elever med svensk bakgrund och för elever födda i Sverige med utländsk bakgrund medan det sker en minskad spridning för utlandsfödda elever.⁴⁵⁹ För elever med svensk bakgrund sker en kontinuerlig ökning medan utvecklingen är lite mer hackig för de andra grupperna, vilket kan ha göra med att det är mindre grupper. Oavsett är det utifrån diagram 6 svårt att se att pandemin haft någon påverkan på utvecklingen av spridningen mellan elevers betyg.

Nedgång för elever med de lägsta betygen

Det är också intressant att undersöka betygsutvecklingen för elever med låga respektive höga betyg. För att undvika demografiska effekter undersöks endast elever födda i Sverige (med svensk eller utländsk bakgrund).

Diagram 7. Betygsutvecklingen (meritvärden) för elever med låga betyg (5:e respektive 10:e percentilen) och höga betyg (90:e respektive 95:e percentilen). Elever födda i Sverige.

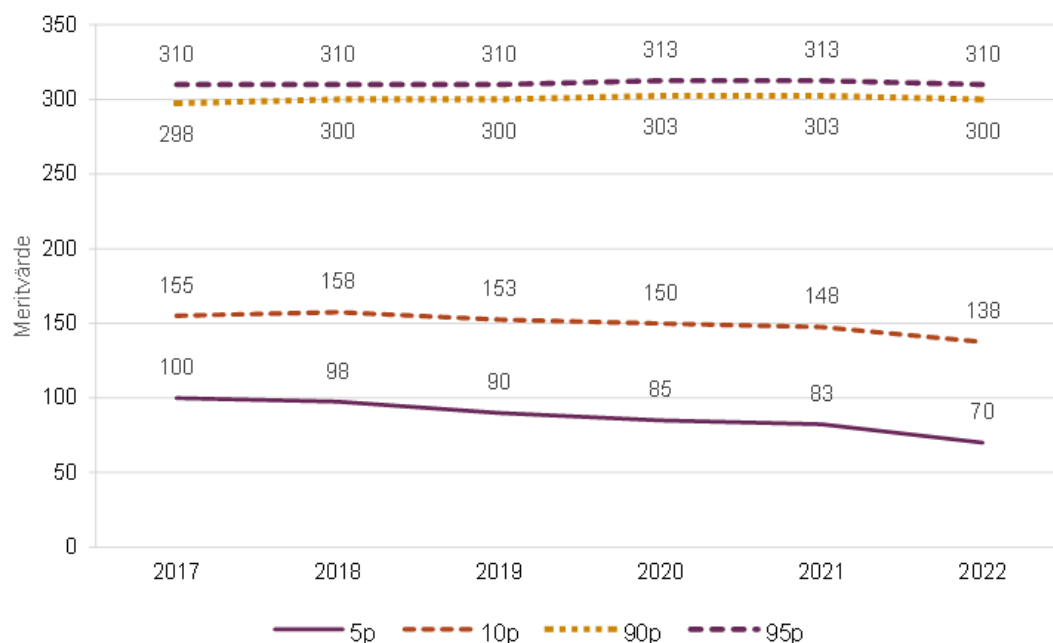

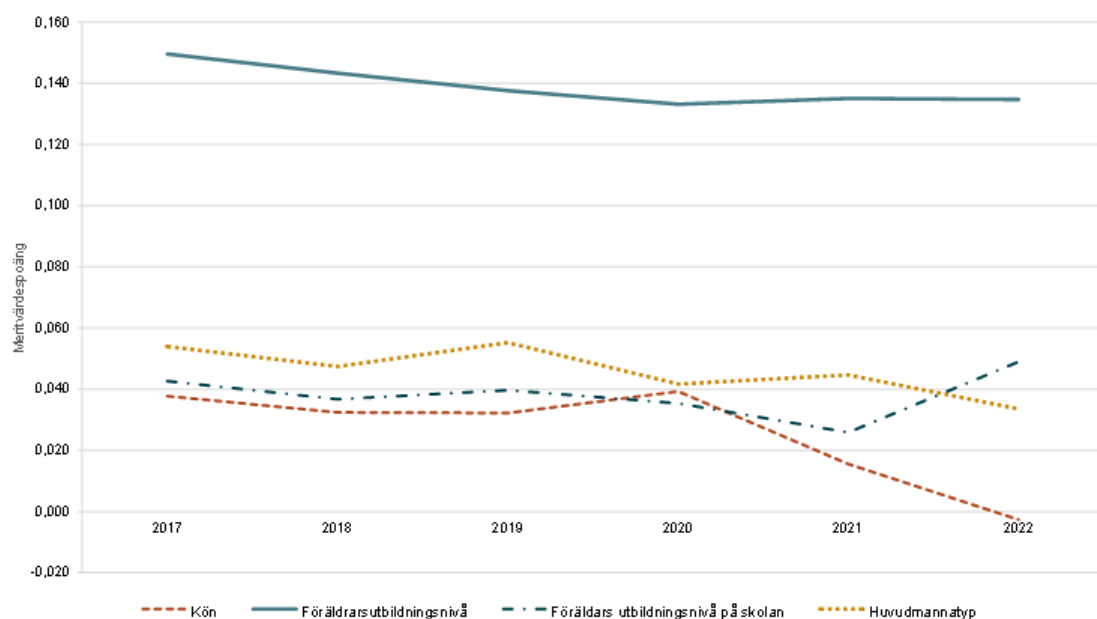
Diagram 7 visar att betygen för eleverna med de högsta betygen är stabila medan det finns en nedgång för elever med de lägsta betygen. Det är dock svårt att se att något särskilt sker i samband med pandemin. Nedgången är dock betydligt brantare vårterminen 2022 för elever med de lägsta betygen. Diagrammet visar att den ökade spridningen i diagram 6 verkar ha att göra med att elever med de lägsta betygen tappar mer.

⁴⁵⁹ Denna minskade spridning över denna tidsperiod för utlandsfödda elever hänger ihop med den ändrade demografien inom denna grupp samt den höga nivån på spridning som uppstod i anslutning till flyktingvågen 2015.

Flickor tappar sin fördel i betyg

Slutligen har Skolverket gjort en mer avancerad analys (regressionsanalys).⁴⁶⁰ I den kontrolleras för elevers betyg i årskurs 6 och även till olika bakgrundsvariabler: elevens kön, elevens föräldrars utbildningsnivå, föräldrarnas genomsnittliga utbildningsnivå på elevens skola och om eleven går i kommunal eller fristående skola.⁴⁶¹ Detta möjliggör att studera respektive variabels effekt på betygen i årskurs 9 givet att det konstanthålls för övriga variabler i modellen. Diagram 8 visar utvecklingen över tid för några av kategorierna. Analysen begränsas till elever födda i Sverige för att utvecklingen inte ska påverkas av de demografiska förändringar som redovisats ovan.

Diagram 8. Standardiserade effektstorlekar på meritvärde i årskurs 9 (16 ämnen) av respektive variabel, efter kontroll för bland annat årskurs 6-betyg. Elever födda i Sverige. *

* Diagrammet visar standardiserade effektstorlekar från en regressionsmodell med elevers meritvärde som utfallsvariabel och som förklarande variabler; elevers motsvarande meritvärde från årskurs 6, kön, elevens socioekonomiska bakgrund (edu13_index), skolans socioekonomiska elevsammansättning (edu13_index_skola), dummyvariabel för om eleven är född i Sverige med utländsk bakgrund samt huvudman.

Tolkningen av diagram 8 är mer komplex än tidigare diagram. Det viktiga här är att se om något ser ut att hända i samband med pandemin. Ingen kurva rör sig nedåt alla tre pandemiåren 2020, 2021 och 2022. Den tydligaste förändringen gäller kön. Nedgången betyder att flickor tappar sin fördel i betyg (givet deras betyg i årskurs 6) och utvecklingen stämmer med det minskade gap mellan könen som visades i diagram 4 och 5. I övrigt finns ingen kurva som går i samma riktning 2021 och 2022 och det är därför svårt att utifrån denna analys säga att pandemin påverkat olika beroende på elevernas föräldrars utbildningsnivå,

⁴⁶⁰ Se beskrivning av regressionsmodellen på slutet i bilagan.

⁴⁶¹ Det kan hypotetiskt finnas en systematik i betygssättningen om eleven gått i samma skola årskurs 6 och 9 och skolan är särskilt generös eller sträng i betygssättningen. Vi har därför även testat att analysera med nationella proven i matematik, svenska och engelska i årskurs 6 (vilket är de enda prov som är obligatoriska) i stället och det förändrar inte resultaten i någon större utsträckning.

sammansättningen på skolan vad avser elevernas föräldrars utbildningsnivå eller om eleverna gått i fristående eller kommunal skola.

När det gäller betydelsen av föräldrarnas utbildningsnivå på elevens skola på betygen avtar den något 2021 men ökar tydligt 2022. Hur detta mönster kan tolkas redogörs för vidare nedan när varje ämne analyseras för sig.⁴⁶²

De nationella proven har en återhållande effekt på genomslaget för en relativ betygssättning

Nedan analyseras varje ämne för sig när det gäller så kallad *relativ betygssättning*, att betygen sätts i relation till skolans elevsammansättning.⁴⁶³ I det undersöks betygen i relation till skolans socioekonomiska elevsammansättning (mätt som föräldrarnas genomsnittliga utbildningsnivå på skolan).

Faktaruta: Förklaring av modellens beskrivning av relativ betygssättning - betydelsen av skolans socioekonomiska elevsammansättning för betygssättningen.

Utifrån tidigare analyser och forskning visas att i genomsnitt (men inte alltid) kan elevens kunskaper och betyg påverkas positivt om hen går i en skola med en mer gynnsam elevsammansättning. Det kan handla om sådant som en positiv påverkan av studiemotiverade skolkamrater och att lärare har högre förväntningar på eleverna. Att det inte bara är betygen utan även elevernas kunskaper som gynnas av att gå i skola med en mer gynnsam elevsammansättning visas bland annat från internationella kunskapsmätningar som PISA där det är externt rättade prov av elevernas kunskaper.⁴⁶⁴

Samtidigt visar tidigare analyser och forskning att själva betygssättningen i genomsnitt är mer restriktiv på skolor med en hög prestationsnivå. En elev med ett visst provresultat har lägre sannolikhet att få ett högre betyg om hen går i en skola med hög prestationsnivå. Detta brukar kallas relativ betygssättning, att lärare sätter betyg utifrån undervisningsgruppens generella prestationsnivå. Denna så kallade *relativa betygssättningseffekt* motverkar alltså den positiva effekten på elevens betyg av att gå på en skola med en högre prestationsnivå, eller som här i en skola med en mer gynnsam socioekonomisk elevsammansättning (mätt med föräldrarnas genomsnittliga utbildningsnivå) som samvarierar med en högre prestationsnivå. Sammantaget innebär detta att elever som flyttar till en skola med en mer gynnsam socioekonomisk elevsammansättning i genomsnitt kan förväntas lära sig lite mer men i genomsnitt också kommer att få lite svårare att få ett högre betyg (givet samma kunskap, till exempel givet ett visst provbetyg).

Eftersom effekten på betygen av skolans socioekonomiska elevsammansättning, som visas i diagrammen, hela tiden är positiv innebär det att den positiva effekten på kunskaperna är större än den negativa effekten på betygssättningen. Men om

⁴⁶² Om relativ betygssättning, se Skolverket (2019). *Analys av likvärdig betygssättning mellan elevgrupper och skolor*.

⁴⁶³ Observera att tidigare analyser har undersökt betygssättningen i relation till skolans genomsnittliga prestationsnivå på de nationella proven, se Skolverket (2019). *Analys av likvärdig betygssättning mellan elevgrupper och skolor*. Eftersom de nationella proven var inställda under pandemin mäts den relativa betygssättningen här i stället med den genomsnittliga utbildningsnivån för föräldrarna på varje skola.

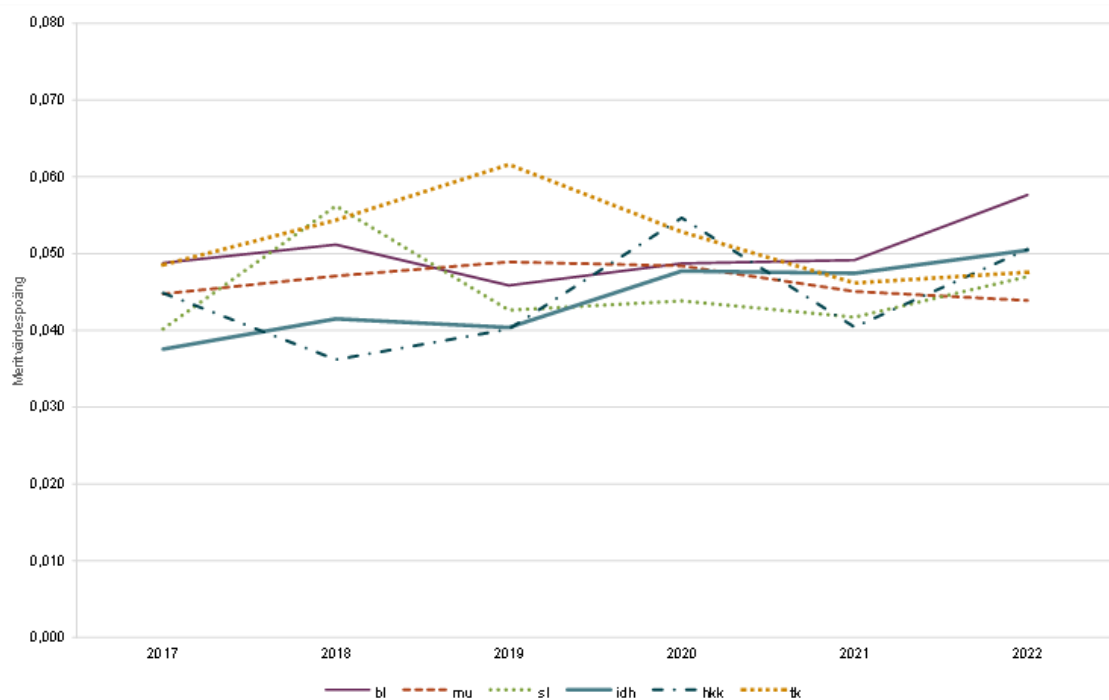
⁴⁶⁴ Skolverket (2019). *PISA 2018 15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap*.

en *plötslig* förändring i denna effekt ses, bör det inte tolkas som att effekten på kunskaperna skulle ha förändrats utan i stället tolkas som att själva betygssättningen förändrats. Anledningen till detta är att kunskapsförändringar som en följd av påverkan från skolans sammansättning med stor sannolikhet sker mer kontinuerligt över längre tidsperioder.⁴⁶⁵ Det är troligare att relativt plötsliga förändringar från ett år till ett annat har med förändringar i betygssättningen att göra.

En sjunkande kurva tolkas som att den relativa betygssättningseffekten har ökat, det vill säga, det har blivit relativt *svårare* att få ett visst betyg, givet elevens kunskap, om man går på en skola med en mer gynnsam socioekonomisk elevsammansättning. Att en sjunkande kurva betyder en ökad effekt fungerar så här: En gynnsam socioekonomisk elevsammansättning på skolan är i genomsnitt positiv för elevens betyg – men den relativa betygssättningen är i genomsnitt samtidigt negativ för samma elevs betyg. När den relativa betygssättningen ökar så sjunker därför kurvan.

I diagram 9 nedan, redogörs för hur skolans socioekonomiska elevsammansättning (mätt som den genomsnittliga utbildningsnivån för föräldrarna på skola) påverkar betygen i icke-provämnen.

Diagram 9. Standardiserad effektstorlek av skolans socioekonomiska elevsammansättning (=skolans genomsnittliga socioekonomiska bakgrund) på respektive årskurs 9-betyg (efter bland annat kontroll för årskurs 6-betyg). Ämnen som normalt sett inte har nationella prov. Elever födda i Sverige. *

* Diagrammet visar standardiserade effektstorlekar från separata regressionsmodeller för varje betyg med elevers respektive betyg som utfallsvariabel och som förklarande variabler; elevers motsvarande betyg från årskurs 6, kön,

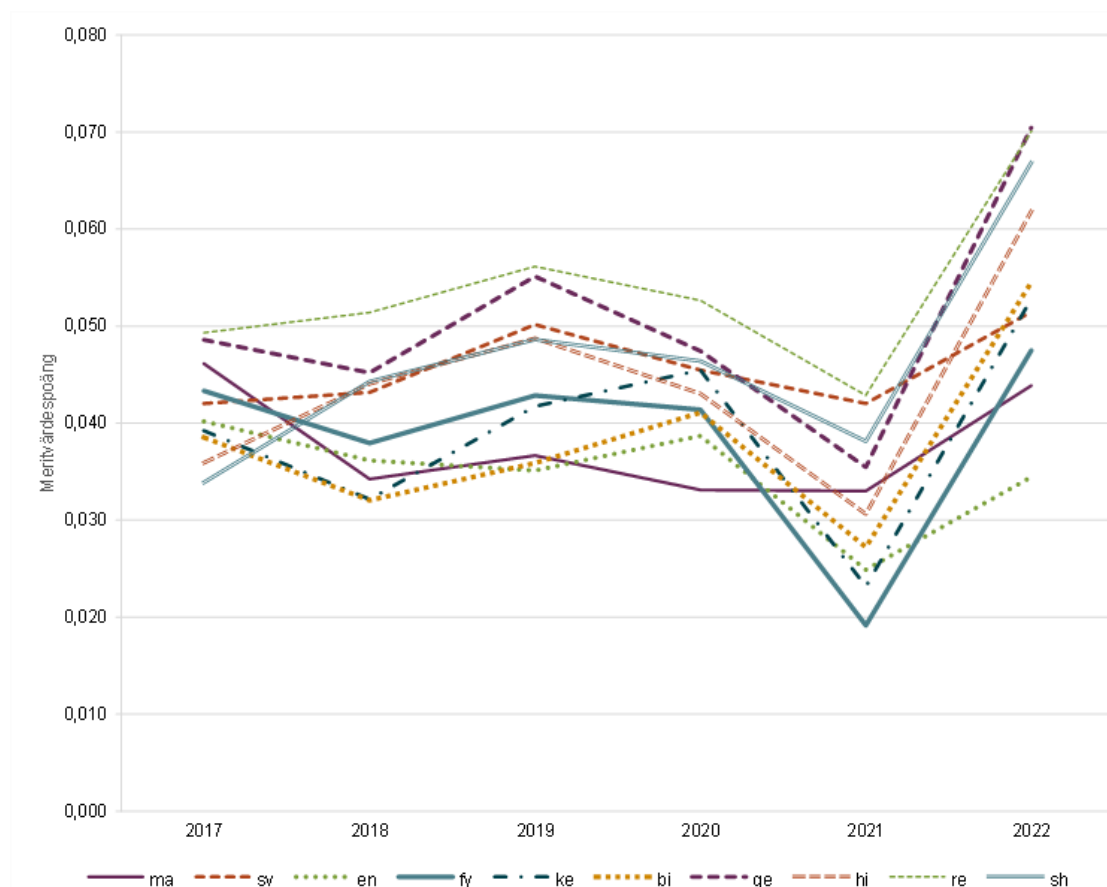
⁴⁶⁵ Se till exempel SOU 2019:40.

elevens socioekonomiska bakgrund (edu13_index), skolans socioekonomiska elevsammansättning (edu13_index_skola), dummyvariabel för om eleven är född i Sverige med utländsk bakgrund samt huvudman. Se bilaga 2 för ytterligare beskrivning av modellen
De ämnen som redovisas i figur 9 är bild (bl), musik (mu), slöjd (sl), idrott och hälsa (IDH), hemkunskap (Hkk) samt teknik (tk).

Diagram 9 visar inget tydligt trendbrott under pandemin. Det går därför att tolka resultatet som att betygen i icke-provämnen inte har påverkats utifrån skolans socioekonomiska elevsammansättning, det vill säga ingen vare sig ökad eller minskad relativ betygssättning. Det var också ett förväntat resultat eftersom ämnena inte har nationella prov vare sig det pågår en pandemi eller ej.

Nedan görs en likadan analys med de ämnen som normalt sett har nationella prov (diagram 10) men där proven varit inställda under pandemin men återkommer vårterminen 2022.

Diagram 10. Standardiserad effektstorlek av skolans socioekonomiska elevsammansättning (= skolans genomsnittliga socioekonomiska bakgrund) på årskurs 9-betyg (efter bland annat kontroll för årskurs 6-betyg). Ämnen som normalt sett har nationella prov. Elever födda i Sverige. *

* Diagrammet visar standardiserade effektstorlekar från separata regressionsmodeller för varje betyg med elevers respektive betyg som utfallsvariabel och som förklarande variabler; elevers motsvarande betyg från årskurs 6, kön, elevens socioekonomiska bakgrund (edu13_index), skolans socioekonomiska sammansättning (edu13_index_skola), dummyvariabel för om eleven är född i Sverige med utländsk bakgrund samt huvudman. De ämnen som redovisas i figur 10 är matematik (ma), svenska (sv), engelska (en), kemi (ke), biologi (bi), geografi (ge), historia (hi), religion (re) samt samhällskunskap (sh).

Diagram 10 visar ingen tydlig förändring 2020 men 2021 sker en tydlig nedgång i så gott som samtliga provämnen. År 2022, när de nationella proven är tillbaka, ses i stället en ännu tydligare uppgång. I de flesta no- och so-ämnen är nivån något högre än den var före pandemin medan det i matematik, svenska, engelska och fysik är på samma nivå. Det går inte att svara på varför nedgången inte syns redan 2020 när proven ställdes in men det kan handla om en eftersläpning som slår igenom först 2021. Nedgången 2021 skulle hypotetiskt kunna bero på att skolor med en mindre gynnsam elevsammansättning har förbättrat sin undervisning jämfört med andra skolor med en mer gynnsam elevsammansättning under pandemin och att detta gett en positiv påverkan på betygsresultaten. Men i så fall har samma skolor plötsligt försämrat sin undervisning 2022 vilket förefaller mindre troligt. Att detta skulle skett just i provämnen men inte i icke-provämnen förefaller inte heller sannolikt. En trolig förklaring har att göra med att de nationella proven har en viss normerande effekt på betygssättningen. Utan nationella prov försvinner den normerande effekten och lärarna utgår i ännu högre grad utifrån sitt elevunderlag när de tolkar kunskapskraven. Som Skolverket kunnat visa tidigare, ökar den så kallade *relativa betygssättningen* ännu mer, utan de nationella proven.⁴⁶⁶ Konkret innebär det att en elev som går i en skola med en mer gynnsam elevsammansättning får en ännu mer *restriktiv* betygssättning 2021 när de nationella proven ställdes in (se faktarutan ovan om hur man tolkar en sjunkande kurva som en ökad relativ betygssättning). Att kurvorna viker uppåt när de nationella proven kommer tillbaka är en stark indikation på att de nationella proven har en återhållande effekt på genomslaget för en relativ betygssättning. 2022 blir det en återgång till den ”normala” nivån av relativ betygssättning i ämnen som har nationella prov.

Resultaten indikerar alltså att de nationella proven till viss del motverkar att betygen i allt för hög grad sätts i relation till skolans sammansättning (även om den relativa betygssättningen även med nationella prov är betydande). När proven ställs in så har lärarna ännu mindre av en nationell referenspunkt att förhålla sig till när de sätter betyg och riskerar då att i ännu högre grad utgå från den generella prestationsnivån på skolan (och i sina undervisningsgrupper). Om läraren exempelvis i ämnet matematik⁴⁶⁷ ska bedöma om eleven *för och följer matematiska resonemang genom att framföra och bemöta påståenden med enkla* (betygsnivå E), *relativt väl underbyggda* (C) eller *väl underbyggda* (A) *matematiska argument* så gör läraren det i ännu högre grad än tidigare utifrån den egna undervisningsgruppens prestationsnivå om man inte har tillgång till ett riksläkande nationellt prov som hjälper till att ange kravgränserna för olika betyg. Diagram 10 visar alltså att de nationella proven har en viss återhållande funktion på den relativa betygssättningen.

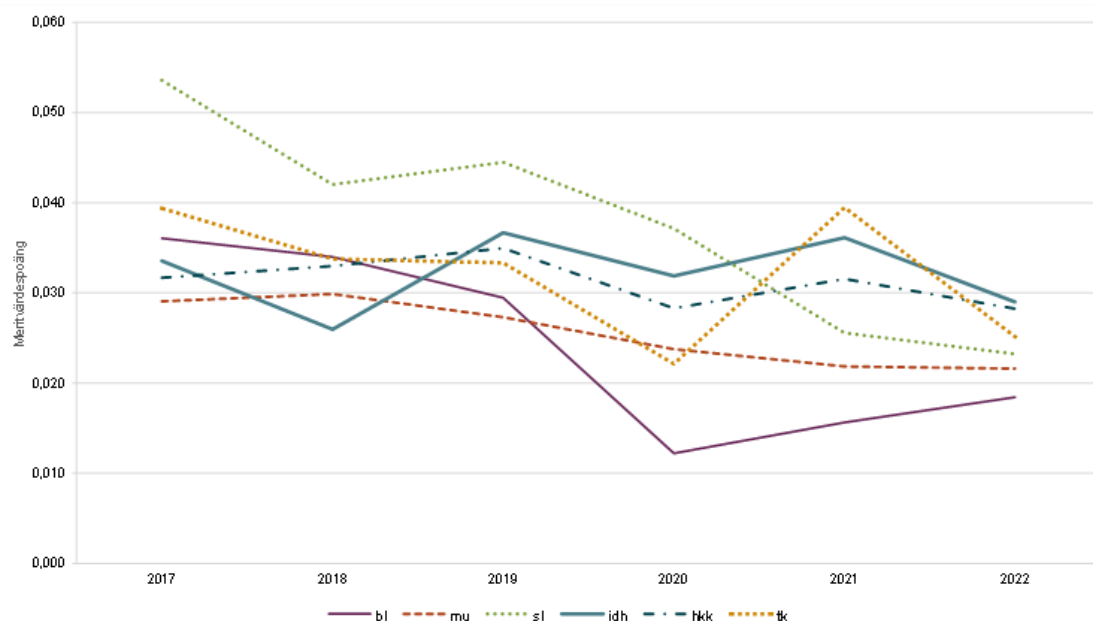
Slutligen analyseras om det finns några skillnader i betygmönster för olika ämnen under pandemin beroende på om eleven gått i en kommunal eller fristående skola. Som visades i diagram 8 ovan gällande meritvärdet gick

⁴⁶⁶ Skolverket (2019). *Analys av likvärdig betygssättning mellan elevgrupper och skolor*.

⁴⁶⁷ Från nu gällande betygskriterierna i matematik för årskurs 9.

betygsskillnaderna för huvudmannatyp ner något 2020 och var på samma nivå 2021 och gick sedan ned lite igen 2022. Betygen i årskurs 9 analyseras utifrån huvudmannatyp efter att hänsyn tagits till elevens betyg i årskurs 6, elevens kön, migrationsbakgrund och socioekonomiska bakgrund samt skolans socioekonomiska sammansättning. Precis som i analysen av relativ betygssättning inleds med ämnen som normalt sett inte har nationella prov. En ökande kurva kan tolkas som att fristående skolors betyg i årskurs 9 ökar i relation till elevernas betyg i årskurs 6, jämfört med kommunala skolors betyg.

Diagram 11. Standardiserad effektstorlek av huvudman (efter bland annat kontroll för årskurs 6-betyg). Ämnen som normalt sett inte har nationella prov. Elever födda i Sverige. *

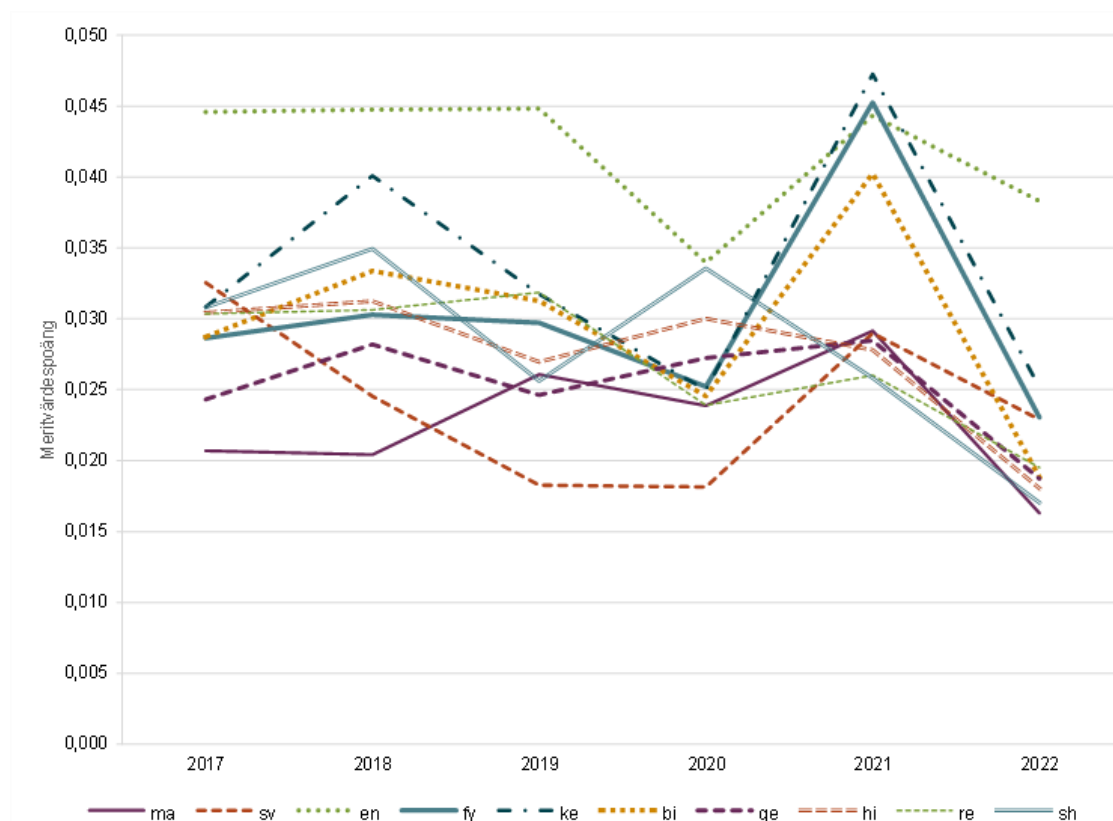
* Diagrammet visar standardiserade effektstorlekar av huvudman från separata regressionsmodeller för varje betyg med elevens respektive betyg som utfallsvariabel och som förklarande variabler; elevens motsvarande betyg från årskurs 6, kön, elevens socioekonomiska bakgrund (edu13_index), skolans socioekonomiska sammansättning (edu13_index_skola), dummyvariabel för om eleven är född i Sverige med utländsk bakgrund. bl (bild), mu (musik), sl (slöjd), idh (idrott och hälsa), hkk (hem- och konsumentkunskap), tk (teknik).

Skillnaden mellan huvudmäns betyg i årskurs 9 visar inget entydigt mönster under pandemin. Det finns ingen entydig trend under pandemin för samtliga icke-provämnen sett över tidsperioden.⁴⁶⁸

Diagram 12 nedan, visar samma sak med de ämnen som normalt sett har nationella prov.

⁴⁶⁸ Positiva värden (oavsett trend) innebär att betyget i årskurs 9 sätts högre i fristående skolor jämfört med kommunala skolor. Det skulle alltså kunna tolkas som att fristående skolor håller en genomgående högre utbildningskvalitet genom att kunskapsutvecklingen är högre mellan årskurs 6 och 9. SOU 2019:40 s.250ff. Det finns dock samtidigt övertygande empiri från både tidigare Skolverksrapporter och forskning som visar att betygssättningen i fristående skolor i genomsnitt är mer generös än i kommunala skolor. Skolverket (2019). *Analys av likvärdig betygssättning mellan elevgrupper och skolor.*

Diagram 12. Standardiserad effektstorlek av huvudman (efter bland annat kontroll för årskurs 6-betyg). Ämnen som normalt sett har nationella prov. Elever födda i Sverige. *

* Diagrammet visar standardiserade effektstorlekar av huvudman från separata regressionsmodeller för varje betyg med elevers respektive betyg som utfallsvariabel och som förklarande variabler; elevers motsvarande betyg från årskurs 6, kön, elevens socioekonomiska bakgrund (edu13_index), skolans socioekonomiska sammansättning (edu13_index_skola), dummyvariabel för om eleven är född i Sverige med utländsk bakgrund. ma (matematik), sv (svenska), en (engelska), fy (fysik), ke (kemi), bi (biologi), ge (geografi), hi (historia), re (religionskunskap), sh (samhällskunskap).

Diagram 12 visar ett mer samlat mönster för de ämnen som normalt sett har prov. Undantaget engelska, för detta ämne sker inga förändringar 2020. 2021 sker en ökning i sex av tio provämnen jämfört med medelvärdet för 2017–2019. I no-ämnena är det en tydlig ökning i relation till elevernas årskurs 6-betyg. 2022 när proven kommer tillbaka viker kurvorna nedåt i samtliga provämnen. Nedan undersöks vad som kan vara den mest troliga förklaringen till detta mönster.

Huvudmännen för fristående skolor ger i Skolverkets enkäter i flera avseenden en mer positiv bedömning av undervisningen under pandemin än kommunala huvudmän. Men det förefaller osannolikt att undervisningen i just provämnen för elever i fristående skolor skulle ha utvecklats på ett mer positivt sätt än i icke-provämnen och att undervisningen i provämnen dessutom skulle varit bättre än innan pandemin. Om undervisningen skulle varit bättre i provämnen 2021 är det svårt att förklara nedgången 2022.

Det är rimligt att tolka mönstret som visas som en proveffekt. När proven ställdes in förstärktes fristående skolors tendens att sätta mer generösa betyg något och

när proven kom tillbaka 2022 så återgick betygssättningen till ungefär samma nivå som innan pandemin.

Mönstret för årskurs 9 överensstämmer med en analys av betygssättningen i vissa kurser i gymnasieskolan där det på ett tydligare sätt framgick att fristående skolor sätter i viss mån mer generösa kursbetyg när de nationella proven ställs in jämfört med kommunala skolor.⁴⁶⁹

Tidigare analyser har också visat att fristående skolor i genomsnitt har en mer generös betygssättning i relation till de nationella proven i samtliga provämnen.⁴⁷⁰ Analysen visar att de inställda proven kan ha förstärkt den mer generösa betygssättningen något i fristående skolor i provämnena.

Betygssättningseffekterna på grund av de inställda proven måste dock anses som små och, som visas i diagram 8 angående meritvärdet finns det inget som tyder på att fristående skolor totalt sett satt mer generösa betyg som en följd av pandemin.

Här undersöks enbart betygen i årskurs 9 och inte behörigheten till gymnasieskolan (som förstås också utgörs av betygsresultat). I en annan promemoria från Skolverket visas dock att behörigheten till gymnasieskolan visar samma mönster som redogjorts för ovan. Det går alltså inte att se att pandemin påverkat behörigheten till gymnasieskolan för någon elevgrupp.⁴⁷¹

Nationella prov i grundskolan läsåret 2021/22

Som nämnts tidigare har de nationella proven inte kunnat genomföras i sin helhet vårterminerna 2020 och 2021. Men läsåret 2021/22 har proven återigen kunnat genomföras som planerat. Resultaten gällande de nationella proven i grundskolan läsåret 2021/22 som presenteras nedan har dock ännu inte hunnit analyseras på samma sätt som ovanstående redovisningar i bilagan. Till exempel kan demografiska förändringar ha påverkat resultaten. Resultaten presenteras även för läsåret 2018/19, vilket är det senaste läsåret som nationella prov dessförinnan genomfördes i sin helhet. Nedan redovisas resultaten på de nationella proven för dessa båda läsår. Det bör dock understrykas att det inte helt går att jämföra resultaten över tid då det kan skilja sig åt mellan åren avseende vilka kunskapsområden i kursplanen som proven prövar.

I årskurs 3, där nationella prov genomförs i svenska eller svenska som andraspråk och matematik uppnådde en något lägre andel elever kravnivåerna på delproven läsåret 2021/22 jämfört med läsåret 2018/19.

Eleverna i årskurs 6 genomför nationella prov i ämnena svenska eller svenska som andraspråk, engelska och i matematik. En något lägre andel, 93,3 procent, av eleverna uppnådde godkänt provbetyg (A–E) i svenska läsåret 2021/22 jämfört med läsåret 2018/19 då 95 procent av eleverna gjorde det. För svenska som

⁴⁶⁹ Skolverket (2021). *Kursbetyg i slutet av gymnasieskolan. En jämförelse av betygen åren 2016–2020.*

⁴⁷⁰ Skolverket (2019). *Analys av likvärdig betygssättning mellan elevgrupper och skolor.*

⁴⁷¹ Skolverket (2021). *Kursbetyg i slutet av gymnasieskolan. En jämförelse av betygen åren 2016–2020.* Den ökande behörigheten hänförs huvudsakligen till utlandsfödda elever och skälen är högst sannolikt desamma som vi redovisat ovan.

andraspråk hade 71,5 procent av eleverna uppnått godkända provbetyg läsåret 2021/22. Motsvarande andel var 71,1 procent läsåret 2018/19. För engelska var andelen med godkänt provbetyg 94,4 procent och i matematik 88,8 procent läsåret 2021/22. Motsvarande resultat läsåret 2018/19 var 94,2 procent respektive 87,3 procent.

När det gäller årskurs 9 genomför eleverna nationella prov i samma ämnen som i årskurs 6 samt i naturorienterande- och samhällsorienterande ämnen. Även i årskurs 9 var det en lägre andel elever som uppnådde godkända provbetyg i svenska läsåret 2021/22 jämfört med 2018/19. Det var 94,5 procent läsåret 2021/22 jämfört med 96,5 procent läsåret 2018/19. Det var i delprov B i svenska som handlar om att läsa, som hade den största förändringen i andelen elever, 81,8 procent läsåret 2021/22 jämfört med 92,0 procent läsåret 2018/19.

Liknande mönster som i årskurs 6, ses även när det gäller svenska som andraspråk, där andelen som uppnådde godkända provbetyg ökade. Läsåret 2021/22 var andelen 71,2 procent och 67,3 procent läsåret 2018/19. En förklaring kan vara de demografiska förändringarna som beskrivs tidigare i den här bilagan. I två av tre delprov var det en högre andel som uppnått godkända betyg. Men precis som för provet i svenska var det i delprov B, som handlar om att läsa, en lägre andel som uppnått godkända provbetyg läsåret 2021/22 jämfört med läsåret 2018/19.

Även när det gäller engelska och matematik uppnådde en högre andel elever godkända provbetyg. Andelen elever var i engelska 97,0 procent läsåret 2021/22 och 95,9 procent läsåret 2018/19. För matematik var motsvarande andelar 84,3 procent respektive 82,6 procent.

Resultaten för årskurs 9 presenteras i tabellerna 7–10 i slutet av denna bilaga.

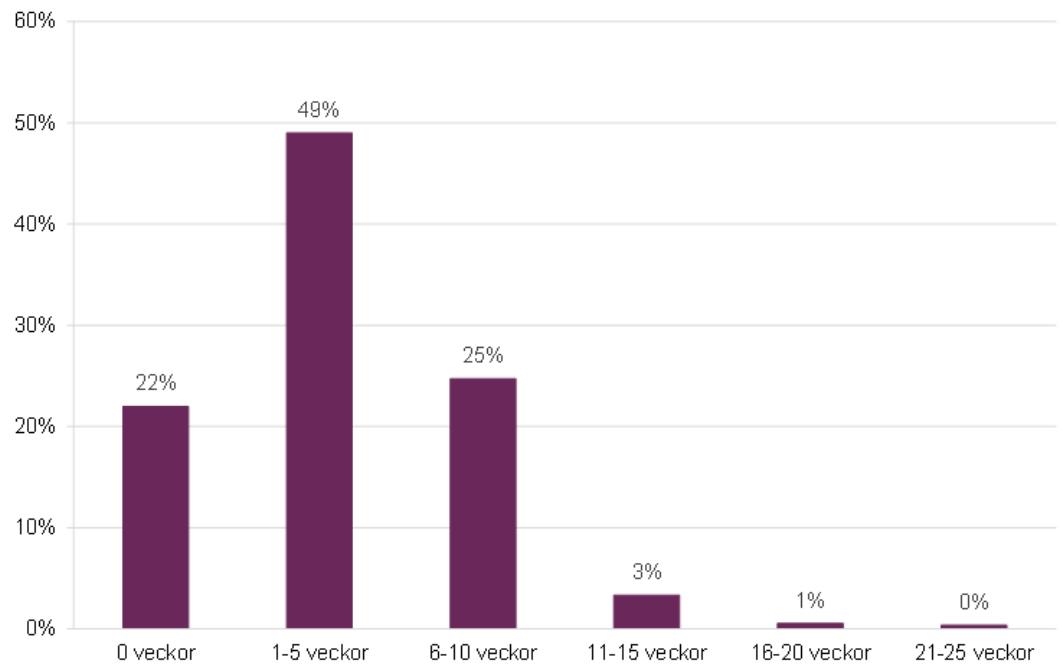
Inget samband mellan undervisning på distans och den negativa betygsutvecklingen i årskurs 9

Skolverket har fått tillgång till data från den enkätundersökning till rektorer om omfattningen av undervisning på distans under pandemin, som SCB genomförde under hösten 2021, se mer i kapitel 3 om undersökningens resultat och genomförande.⁴⁷² I följande avsnitt redovisas hur betygen i årskurs 9 samvarierar med mängden undervisning på distans som eleverna fått under det sista läsåret i grundskolan utifrån data från elevkullen som gick ut årskurs 9 år 2021. Data för mängden veckor som elevernas skolor har bedrivit undervisning på distans har kopplats på betygsfilen för den elevkullen. Dessutom har elevernas betyg från åk 6 kopplats på datasetet.

I diagram 13 redovisas hur mycket undervisning på distans som olika elever fått enligt rektorerna. Måttet är omräknat till antalet heltidsveckor under hela läsåret 2020/21.

⁴⁷² SCB (2022). *Fjärr- och distansundervisning i grund- och gymnasieskolan under coronapandemin*.

Diagram 13. Andel årskurs 9-elever som undervisats på distans under läsåret 2020/21.

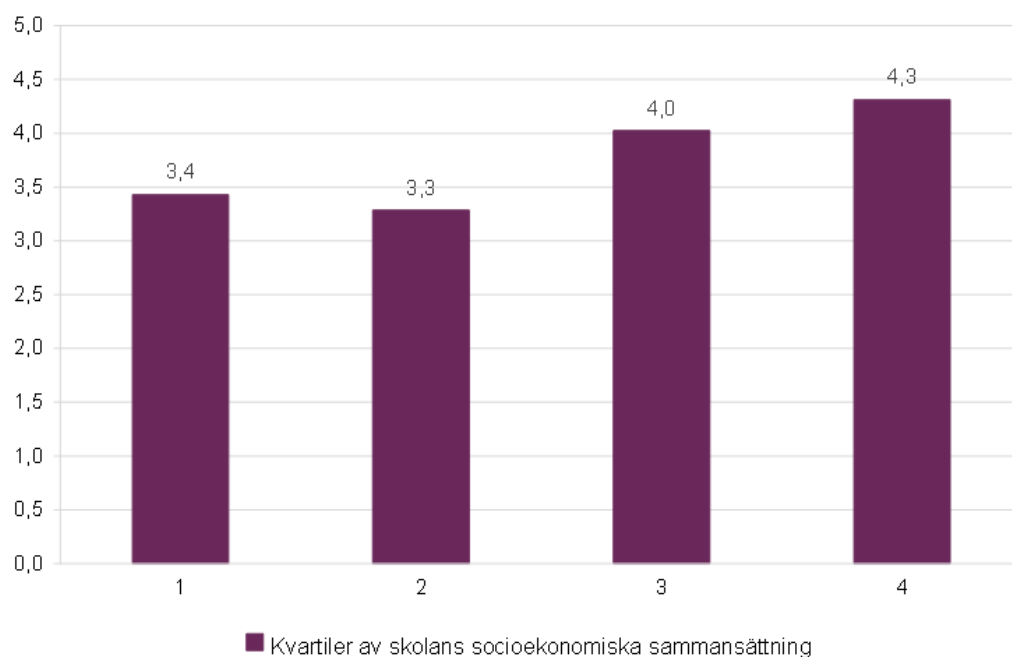

Måttet är omräknat till heltidsveckor. För vissa skolor kan distansundervisningen ha pågått under en längre tid men på deltid.

Diagram 13 visar att ungefär hälften av eleverna fått 1–5 veckors undervisning på distans (omräknat till heltidsveckor) och ungefär en fjärdedel mellan 6–10 veckor. En dryg femtedel av eleverna har inte haft någon undervisning på distans. Andelen elever som undervisats på distans mer än 10 veckor är mycket liten, mindre än 5 procent.

I diagram 14 visas det genomsnittliga antalet heltidsveckor på distans som eleverna fått, uppdelat efter skolornas socioekonomiska sammansättning (baserat på elevernas föräldrars genomsnittliga utbildningsnivå).

Diagram 14. Genomsnittligt antal heltidsveckor med distansundervisning uppdelat efter kvartiler av skolans socioekonomiska sammansättning (baserad på föräldrarnas utbildningsnivå). Kvartil 1 representerar skolor med minst gynnsam socioekonomisk sammansättning och 4 skolor med mest gynnsam socioekonomisk sammansättning.

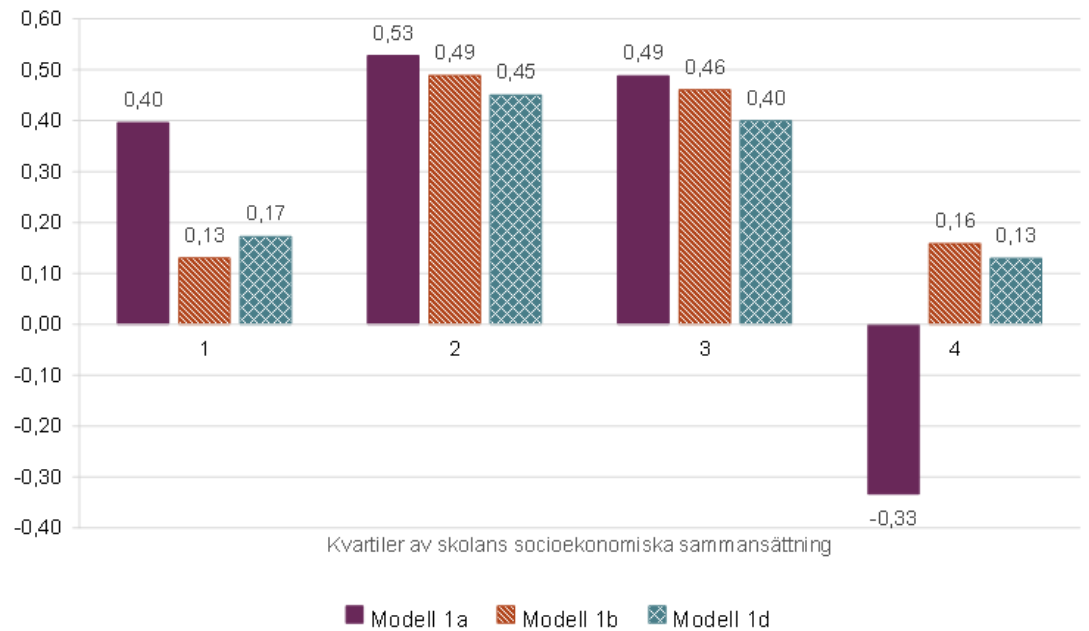

Skolorna är uppdelade i kvartiler där de 25 procent skolor med minst gynnsam socioekonomisk sammansättning återfinns i kvartil 1 och de 25 procent skolor med den mest gynnsamma socioekonomiska sammansättningen återfinns i kvartil 4 (viktat efter skolstorlek).

Diagram 14 visar att det har varit vanligare med undervisning på distans på skolor med en mer gynnsam socioekonomisk sammansättning men skillnaderna är inte särskilt stora, ungefär 1 vecka i genomsnitt skiljer mellan kvartil 1 och 4.

I diagram 15 redovisas resultat från olika regressionsmodeller där effekten av undervisning på distans på avgångsbetygen har skattats. Separata regressionsmodeller har skattats för varje kvartil (fyra stycken). Dessutom har tre olika modeller skattats. I samtliga modeller är elevernas meritvärde resultatet (utfallsmått) och den viktigaste förklarande variabeln är antal heltidsveckor med undervisning på distans. I den första modellen (modell 1a), ingår inga övriga kontrollvariabler. I modell 1b kontrolleras för elevernas betyg i årskurs 6. I modell 1d kontrolleras dessutom för elevers kön, migrationsbakgrund och socioekonomiska bakgrund samt även om eleven går på en kommunal eller fristående skola.

Diagram 15. Effektstorlek av antal veckor med undervisning på distans på elevers meritvärde (ej standardiserad). Uppdelat på kvartiler av skolornas socioekonomiska sammansättning.

Modell 1a: Utfallsvariabel: meritvärde, kontrollvariabler: Antal heltidsveckor med undervisning på distans.
 Modell 1b: Utfallsvariabel: meritvärde, kontrollvariabler: Antal heltidsveckor med undervisning på distans, betyg åk6.
 Modell 1d: Utfallsvariabel: meritvärde, kontrollvariabler: Antal heltidsveckor med undervisning på distans, betyg åk6, elevens kön, elevens migrationsbakgrund (3 kategorier = 2 dummyvariabler), elevens socioekonomiska bakgrund (edu13), huvudmannatyp (hman).

Diagram 15 visar att det är endast för skolor med den mest gynnsamma socioekonomiska sammansättningen och för modellen utan kontrollvariabler (1a) som vi kan se en negativ effekt av undervisning på distans, på betygen, -0,33 meritvärdespoäng per heltidsvecka. När hänsyn tas till elevernas betyg i årskurs 6 så försvinner denna effekt och visar i stället en svag positiv effekt. För övriga skolkvartiler är effekten av undervisning på distans snarare positiv än negativ oavsett modell. Det är inte möjligt att utifrån dessa körningar uttala sig om effekterna är statistiskt signifikanta eller ej.⁴⁷³ Den rimligaste slutsatsen är därför att det inte går att se något samband mellan elevers betyg och hur mycket undervisning på distans de fått sista året i grundskolan. Tyvärr går det inte att svara säkert på varför ett sådant samband inte syns. Det kan finnas samband i verkligheten men som inte kan fångas in på grund av för stora osäkerheter i skattningarna.

Det är också viktigt att påminna om att antalet veckor med undervisning på distans för de flesta elever är så få att det inte är självklart att det skulle påverka deras betyg.

Vidare så är betyg, som redogjorts för tidigare inte ett fullständigt mått på kunskap. Att betygen inte påverkats utesluter inte att elevernas

⁴⁷³ Detta beroende på att statistikprogrammet (SPSS) inte hanterar hur standardfelen påverkas av viktning utifrån skolstorlek och inte heller tar hänsyn till att elever på samma skola inte är oberoende observationer.

kunskapsutveckling påverkats av undervisningen på distans, (se mer i kapitel 4 i denna slutredovisning).

Slutligen gäller denna analys betygen vårterminen 2021, och som visade på en ökning. Betygen vårterminen 2022 sjönk och det går inte att utesluta att undervisning på distans kan vara en av flera förklaringar till detta. Som framgår av övriga delar av rapporten så har pandemin påverkat även på andra vis än enbart genom undervisning på distans, som till exempel frånvaro.

Korrelation finns mellan negativ betygsutveckling i årskurs 9 och skolors bedömningar av att det skett ett kunskapstapp

I det följande redovisas en analys av betygsutvecklingen i relation till hur rektorer och lärare bedömer att det förekommit ett kunskapstapp för eleverna på sina skolor. Analysen kopplar samman de enkätsvar som redovisats i kapitel 4 i denna och tidigare rapporter om kunskapstapp⁴⁷⁴ på skolor under pandemin.⁴⁷⁵

Många av enkätuppgifterna gäller specifikt höstterminen 2021 och är därmed inte relevanta att analysera med betyg för elever som gick ut årskurs 9 vårterminen 2021. En variabel från lärarenkäten och en variabel från rektorsenkäten har dock identifierats, vilka fångar upp eventuella effekter på kunskapsutvecklingen för de elever som gick ut 2021. Dessa är:

Lärarenkät: ”*I vilken utsträckning bedömer du att det fanns ett kunskapstapp hos dina elever som gick ut årskurs 9 VT 2021?*” svarsalternativ: inte alls (0) eller i viss eller stor utsträckning (1).⁴⁷⁶

Rektorsenkät: ”*I vilken utsträckning bedömer du att det fanns ett kunskapstapp hos de elever som gick ut årskurs 9 VT 2021?*”, svarsalternativ: inte alls eller vet inte (0) eller i viss eller stor utsträckning (1).⁴⁷⁷

Rektorsvariabeln kan enbart anta två värden (dummyvariabel) medan lärarvariabeln när den aggregeras till skolnivå i praktiken blir en kontinuerlig variabel som kan tolkas som ”andelen lärare på skolan som bedömer att det varit någon form av kunskapstapp”. Lärarsvaren är inte uppdelade på ämnen utan blir ett slags genomsnitt av olika ämnen och som kan representera olika ämnen i olika utsträckning i olika skolor beroende på vilka lärare som besvarat frågan.

Ungefär en tredjedel (33,4 procent) av eleverna (vars rektorer har svarat) går i skolor där rektor bedömer att det fanns ett kunskapstapp för de elever som gick ut årskurs 9 år 2021.

⁴⁷⁴ Med kunskapstapp avsågs i enkätundersökningarna att elever som en konsekvens av pandemin, inte fått de kunskaper och färdigheter som de normalt sett skulle ha fått.

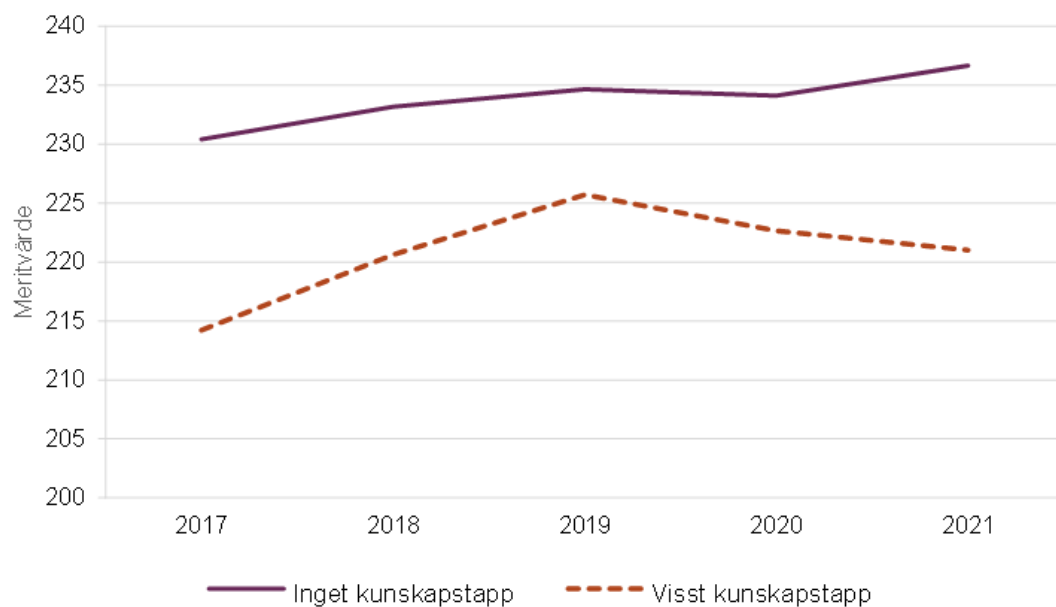
⁴⁷⁵ Vi har kopplat på uppgifterna till betygsdatasetet för avgångselever i årskurs 9 för åren 2017–2021. Eftersom vi inte har några uppgifter om klasstillhörighet har uppgifterna från lärarenkäten aggregerats till skolnivå innan de sedan kopplats på betygsdatasetet. Om en skola finns i betygsdatasetet för samtliga fem år kommer samma enkätuppgift från lärare och rektor att tilldelas alla elever för samtliga fem avgångsår för den skolan.

⁴⁷⁶ 3365 lärare från 246 skolor har besvarat frågan.

⁴⁷⁷ 166 rektorer har besvarat frågan.

I diagram 16 visas en analys gällande utvecklingen av meritvärdet för de skolor där rektorerna bedömt att det skett ett kunskapstapp och de skolor där rektorerna bedömt att det inte fanns ett kunskapstapp.

Diagram 16. Meritvärde för elever i skolor där rektor bedömer att det fanns respektive inte fanns ett kunskapstapp vårterminen 2021.

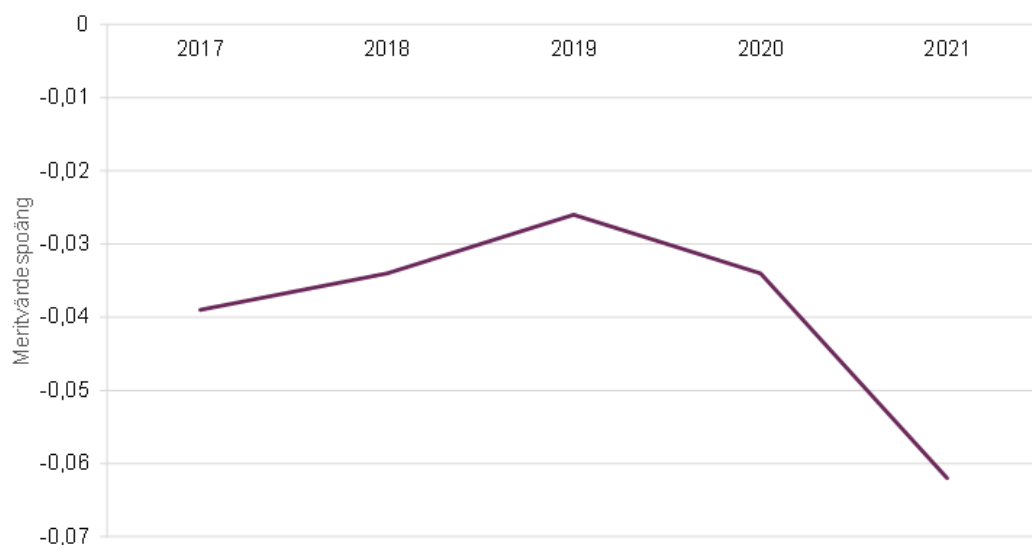

Diagrammet är baserat på 11 306 elever för året 2021 och mellan ca 10 400 och 11 400 elever för föregående år.

Diagram 16 visar att elever i skolor där rektor bedömt att det fanns ett kunskapstapp, har ett genomgående lägre genomsnittligt meritvärde. 2020 och 2021 viker kurvan nedåt vilket skulle kunna tolkas som att betygsdata till viss del stödjer rektorernas bedömning. Motsvarande fråga till lärarna redovisas i diagram 20.⁴⁷⁸

⁴⁷⁸ Eftersom lärarsvaren aggregerats till skolnivå och därmed är en i praktiken kontinuerlig variabel kan vi inte redovisa något genomsnittligt meritvärde per grupp på samma sätt som i diagram 1. Sambanden mellan lärarsvar och meritvärde ger oss dock ungefär samma typ av information.

Diagram 17. Samband mellan lärarnas genomsnittliga bedömning av om det fanns ett kunskapstapp och skolans genomsnittliga meritvärde (korrelationskoefficient).

Diagrammet är baserat på 15 206 elever år 2021 och mellan 13 000 och 15 000 elever under respektive föregående år.

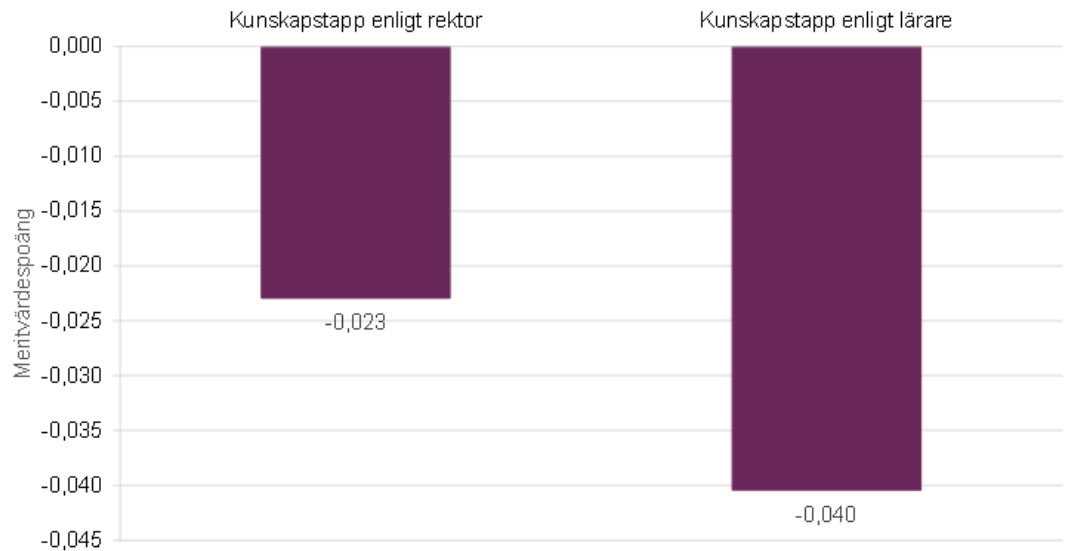
Diagram 17 är mer komplicerat att tolka eftersom lärarsvaren är ett genomsnitt för skolan och varierar mellan 0 och 1. Sambandet är negativt för alla år vilket kan tolkas som att skolor vars lärare bedömer att det fanns ett kunskapstapp har en genomsnittligt lägre betygsnivå. Det mest intressanta är förändringen efter 2019 och särskilt vad som sker 2021. Det tilltagande negativa sambandet kan tolkas som att det finns ett samband mellan en mindre positiv betygsutveckling och att lärarna bedömer att det också fanns ett kunskapstapp på skolorna. Samma tendens finns alltså för både rektors- och lärarsvar.

I följande avsnitt genomförs en mer avancerad analys av sambandet mellan betyg och enkätdata genom att även hänsyn tas till flera bakgrundsfaktorer. Dessa faktorer är: elevens kön, migrationsbakgrund, föräldrarnas genomsnittliga utbildningsnivå samt elevens betyg i årskurs 6. Dessutom ingår skolnivåvariablerna huvudmannatyp (enskild eller kommunal) och skolans genomsnittliga sammansättning utifrån föräldrarnas utbildningsnivå (aggregat av samma variabel på elevnivå).

I diagram 18 redovisas resultaten från en regression där såväl rektors som lärares bedömning av om det fanns ett kunskapstapp, ingår i samma modell. Endast data från 2021 ingår i analysen.⁴⁷⁹

⁴⁷⁹ Vi har även testat med modeller där vi använder data från åren före pandemin (2017–2021) på samma sätt som i föregående avsnitt. Genom att lägga in en trendvariabel [VERKAR], en extra dummy för 2021 samt en dummyvariabel för interaktion mellan 2021 och dummy för kunskapstapp (endast rektor), kan vi mäta om betygstrenden viker av för pandemiåren. Vi ser svagt signifikanta resultat men svagare effekter än när vi analyserar 2021 separat och utan hänsyn till tidigare år (däremot hänsyn till övriga variabler).

Diagram 18. Effekt på meritvärdet av rektors respektive lärares bedömning av om det fanns ett kunskapstapp (standardiserad effektstorlek).

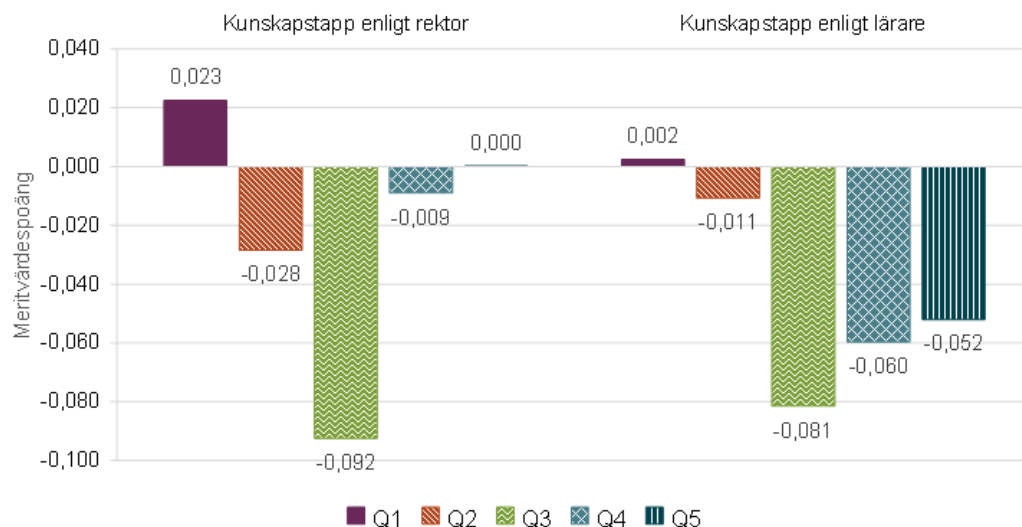

De standardiserade effektstorlekarna är nettoeffekter efter kontroll för elevens kön [sex], migrationsbakgrund: [migswe] och [migfor], föräldrars genomsnittliga utbildningsnivå [edu13]. Elevens samlade betyg från åk6 [mv_ak6], huvudman [hman] samt skolans socioekonomiska sammansättning [edu13_index_skola]. Rektors uppfattning ingår som dummyvariabel medan lärarnas uppfattning ingår som en kontinuerlig variabel då den är aggregerad till skolnivå från enskilda lärares uppgifter. Båda effekterna är statistiskt signifikanta med t-värden på -3,2 respektive -5,4. Regressionen har inte tagit hänsyn till klustereffekter vilket innebär att standardfelen är underskattade. Separata regressioner har gjorts för rektors respektive lärares bedömning av om det fanns ett kunskapstapp.

Diagram 18 visar på negativa effekter på elevers betyg för de skolor vars rektor och lärare bedömt att det fanns ett kunskapstapp på grund av pandemin. Båda effekterna är statistiskt signifikanta men effekten enligt lärare något större. Detta kan bero på att lärarnas svar är aggregerad till skolnivå och därmed utgörs av en kontinuerlig variabel medan rektorssvaren bara antar två värden.

I diagram 19 visas motsvarande resultat när skolorna delats upp i så kallade kvintiler efter skolans socioekonomiska sammansättning (efter föräldrarnas utbildningsnivå). Detta innebär att separata regressioner skattas för den femtedel skolor som har minst fördelaktig sammansättning, näst minst fördelaktiga femtedel och så vidare.

Diagram 19. Effekt på meritvärdet av rektors respektive lärares bedömning av om det fanns ett kunskapstapp (standardiserad effektstorlek) uppdelat efter kvintiler (femtedelar) av skolans socioekonomiska sammansättning.

Se diagrammet för diagram 4. För rektor är endast effekten för Q3 statistiskt signifikant. För lärare är effekten för Q3, Q4 och Q5 statistiskt signifikanta.

När skolorna delas upp efter kvintiler av socioekonomisk sammansättning skiljer sig resultaten något. Endast för kvartil 3 är effekten av rektors uppfattning signifikant på meritvärdet. För lärarsvaren är effekten signifikant för de tre högsta kvartilerna (Q3-Q5).

Det finns inget självklart svar på varför det är icke signifikanta resultat för skolornas med minst gynnsam socioekonomisk sammansättning. Det kan ha att göra med att många elever på dessa skolor ligger på gränsen till godkända betyg och att både undervisning och betygssättning under pandemin har varit speciell för denna elevgrupp.

Sammantaget finns dock mycket som tyder på att i de skolor där rektor och eller lärare bedömt att det fanns ett visst kunskapstapp så speglas det även i viss mån i betygsutvecklingen.

Slutsatser om betygen i årskurs 9 under pandemin

Som Skolverket tidigare påtalat är betygsutveckling inte detsamma som kunskapsutveckling. Fram till och med vårterminen 2021 ökar betygen i de flesta ämnen och meritvärdet i årskurs 9. Det hänger i hög grad samman med demografiska förändringar. För elever födda i Sverige har meritvärdet legat still mellan 2017–2021 medan det ökat för utlandsfödda elever. Att betygen ökat för utlandsfödda elever hänger ihop med att denna grupp, som en följd av minskad invandring, i genomsnitt gått längre tid i svensk skola. Sammantaget syns inte en potentiell påverkan av pandemin i betygsutvecklingen fram till

2022 då betygen viker nedåt i de flesta ämnen förutom engelska och slöjd. Med undantag av 2016 då betygen påverkades starkt av den kraftiga

flyktinginvandringen är det första gången som meritvärdena går ned sedan det målrelaterade betygssystemet infördes 1998. År 2022 sker en nedgång för alla elevgrupper, elever med svensk bakgrund, eller födda i Sverige med utländsk bakgrund samt för utlandsfödda elever. Förändringen innebär att betygen i stort är tillbaka på samma nivå som innan pandemin. För elever födda i Sverige är meritvärdena dock på en lägre nivå än före pandemin. Nedgången för utlandsfödda elever är lite lägre vilket hänger samman med att eleverna i denna grupp, som en följd av den minskande invandringen, i genomsnitt går allt fler år i svensk skola innan de går ut årskurs 9.

Det finns också en nedgång i meritvärden för både pojkar och flickor även om nedgången är större för flickor. Det sker en liten nedgång i meritvärde för flickor redan 2021 varför gapet mellan flickor och pojkars betyg minskat för de elever som gått i skolan under pandemin. Även den mer avancerade regressionsanalysen, där hänsyn tagits till elevernas betyg i årskurs 6 och bakgrundsfaktorer, visar att flickornas relativa betygsfördel har minskat 2021 och 2022. Om detta hänger samman med pandemin eller handlar om andra faktorer går inte säkert att svara på.⁴⁸⁰ Den relativt sämre utvecklingen för flickor är emellertid det enda betygsresultatet för en elevgrupp som tidsmässigt har en tydlig koppling till pandemin.

Skolverket ser att det sker en ökad spridning av elevers resultat genom att elever med de lägsta betygen fått en sämre betygsutveckling. Den trenden började däremot redan före pandemin och har fortsatt i ungefär samma takt under pandemin.

Slutligen syns vissa effekter av att proven togs bort under pandemin. Det blir tydligt när 2021 jämförs med 2022 när proven är tillbaka. För 2021 syns att den så kallade relativa betygssättningen tilltar i ämnen som normalt har nationella prov, det vill säga betygen sätts i ökande grad utifrån elevsammansättningen på skolan. När proven är tillbaka 2022 så återgår betygssättningen till den ”normala” nivån av relativ betygssättning. De fristående skolornas betyg, relativt kommunala skolor, ökar också något mer 2021 i ämnen som normalt har nationella prov och sedan återgår till en mer ”normal” nivå när proven är tillbaka 2022.

⁴⁸⁰ Det går inte att dra några entydiga slutsatser mellan utvecklingen för betygen och utvecklingen i de internationella kunskapsmätningarna. I PISA 2018 minskade gapet mellan flickor och pojkar i läsförståelse, var oförändrat i matematik och ökade till flickornas fördel i naturvetenskap. Skolverket (2019). *PISA 2018 15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap*. I TIMSS 2019 för årskurs 8 presterade flickor och pojkar på samma nivå i matematik medan pojkarna presterade signifikant bättre än flickorna 2015. I naturvetenskap presterade flickor signifikant bättre än pojkar 2019 medan det i tidigare mätningar inte var några signifikanta skillnader mellan könen. Skolverket (2020). *TIMSS 2019. Svenska grundskoleelevers kunskaper i matematik och naturvetenskap i ett internationellt perspektiv*.

Gymnasiebetygen under pandemin

En analys av betygsutvecklingen i gymnasieskolan till och med vårterminen 2021 avrapporterades i juni 2022.⁴⁸¹ I huvudtexten i denna rapport presenteras slutsatser från dessa analyser. Som nämndes inledningsvis har betygen från vårterminen 2022 ännu inte varit tillgängliga för analys, vilket begränsar möjligheten att beskriva utvecklingen i gymnasieskolan under pandemin. Skolverket gör därför i denna bilaga ingen samlad bedömning av betygsutvecklingen i gymnasieskolan under pandemin. Nedan redogörs dock för andelen elever som tar examen i inom tre år i gymnasieskolan 2022. Därefter redovisas kort resultaten från de nationella proven i gymnasieskolan vårterminen 2022. Avslutningsvis redogörs på liknande sätt som för grundskola, samband mellan betygsutvecklingen våren 2021, mängden undervisning på distans och bedömningar om kunskapsstapp.

I stort oförändrad andel elever som börjar på nationella program och tar examen inom tre år 2022 jämfört år 2021

Resultaten som redovisas nedan angående genomströmningen i gymnasieskolan 2022 har inte kunnat analyseras på samma sätt som tidigare redovisningar i bilagan. Till exempel kan demografiska förändringar ha påverkat resultaten.

De nationella programmen är avsedda att genomföras på tre läsår.⁴⁸² I tabell 3 som följer redovisas en tidsserie över andelen som börjat på nationella program och tagit examen inom tre år.

Tabell 3. Andelen (procent) med examen inom tre år bland nybörjare 2011–2019 på nationella program.

Examensår	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Nationella program	71,6	73,8	74,4	75,4	76,3	76,7	78,3	79,6	79,7
Yrkesprogram	66,6	69,9	70,8	71,8	72,0	71,6	74,3	74,9	75,8
Högskoleförberedande program	74,2	75,7	76,1	77,0	78,1	79,0	80,0	81,7	81,4

Gymnasieskolan, betyg, modifierade tabell 3A för läsåren 2013/14–2019/20, tabell 3A läsåret 2021/22.

År 2022 var det 79,7 procent av eleverna som började på ett nationellt program hösten 2019 som tagit examen inom tre år. Det är en marginell ökning med 0,1 procentenheter jämfört med år 2021. Utvecklingen skiljer sig dock för de båda programtyperna.

Andelen elever som tar examen inom tre år från högskoleförberedande program har minskat från 81,7 procent år 2021 till 81,4 procent år 2022. Det är första gången sedan den första kullen elever gick ut den reformerade gymnasieskolan (Gy 11) som andelen med examen inom tre år minskat på högskoleförberedande program.

⁴⁸¹ Skolverket (2022). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 5.*

⁴⁸² 16 kap. 15 § skollagen (2010:800).

Andelen som tar examen inom tre år från yrkesprogram har fortsatt att öka från 74,9 procent år 2021 till 75,8 procent år 2022. På både högskoleförberedande program och yrkesprogram skedde stora ökningar av andelen elever som tog examen år 2020 och 2021 jämfört med året före, år 2019. Denna ökning har fortsatt på yrkesprogram även år 2022 medan den stannat av eller minskat på högskoleförberedande program.

Jämför man över tid med den första årskullen som slutfört Gy 11 så har andelen elever som tar examen inom tre år ökat kraftigt på nationella program, från 71,6 procent år 2014 till 79,7 procent år 2021.

På yrkesprogram har andelen med examen ökat på 8 av 12 program år 2022

I tabell 4 som följer redovisas en tidsserie över andelen elever som börjat på yrkesprogram och tagit examen inom tre år.

Tabell 4. Andelen (procent) med examen inom tre år bland nybörjare 2011–2019 på yrkesprogrammen.

Examensår	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Yrkesprogram	66,6	69,9	70,8	71,8	72,0	71,6	74,3	74,9	75,8
Barn och fritid	63,9	65,8	66,6	70,7	66,3	69,4	68,7	71,6	72,3
Bygg och anläggning	72,3	74,9	73,3	74,1	75,6	74,0	78,9	79,0	78,7
El och energi	68,2	71,6	74,5	74,5	75,5	77,1	78,5	80,5	81,6
Fordon och transport	61,3	65,6	65,2	68,9	70,6	66,7	70,6	70,9	73,5
Handel och administration	63,6	69,0	67,2	69,8	68,5	68,1	72,7	70,9	72,4
Hantverk	65,7	68,0	70,9	68,3	69,4	67,4	71,2	74,0	72,3
Hotell och turism	68,1	72,2	71,9	69,1	70,9	70,5	72,0	72,0	71,5
Industri tekniska	69,6	72,3	78,7	77,7	80,5	77,7	80,7	79,4	79,9
Naturbruk	65,6	71,0	72,4	71,4	72,7	73,6	75,0	75,4	77,3
Restaurang och livsmedel	62,9	66,2	68,7	71,2	67,2	65,1	69,8	72,7	71,9
VVS och fastighet	71,6	69,0	73,7	73,4	71,5	79,6	77,3	79,4	81,1
Vård och omsorg	66,0	68,6	68,1	69,9	71,8	68,8	72,0	69,9	71,2
Riksrekryterande utbildningar	61,8	74,4	71,0	77,1	71,2	74,1	73,4	77,7	80,9

Källa: Gymnasieskolan, betyg, modifierad tabell 3A för läsåren 2013/14–2019/20, tabell 3A läsåret 2020/22.

På yrkesprogrammen har andelen med examen ökat på 8 av 12 program år 2022. Största ökningen av andelen med examen har skett på fordons- och transportprogrammet där 73,5 procent av eleverna tog examen 2022 jämfört med 70,9 procent år 2021, en ökning med 2,6 procentenheter. Andelen med examen inom tre år har även ökat förhållandevis kraftigt på naturbruksprogrammet (1,9 procentenheter). De program där examen minskat är hantverksprogrammet, restaurang- och livsmedelsprogrammet, hotell- och turismprogrammet och bygg- och anläggningsprogrammet. Det till elevantalet största yrkesprogrammet, el- och energiprogrammet, är det yrkesprogram som har den högsta examensfrekvensen år 2022, 81,6 procent. Noterbart är att på el- och energiprogrammet har examensfrekvensen ökat för varje år sedan år 2014. År 2022 är det endast

ekonomiprogrammet och naturvetenskapsprogrammet av de nationella programmen där en större andel elever lämnar gymnasiet med examen inom tre år.

Andelen elever med examen inom tre år har minskat på 4 av 6 av högskoleförberedande program år 2022

År 2022 minskar andelen elever med examen inom tre år på högskoleförberedande program. De två föregående åren, år 2020 och 2021, skedde en förhållandevis kraftig ökning av andelen elever med examen.

Tabell 5. Andelen (procent) med examen inom tre år bland nybörjare 2011–2019 på de högskoleförberedande programmen.

Examensår	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Högskoleförberedande program	74,2	75,7	76,1	77,0	78,1	79,0	80,0	81,7	81,4
Ekonomi	76,8	78,9	78,0	79,5	80,7	82,5	83,0	84,8	84,6
Estetiska	68,6	71,9	72,0	72,0	72,9	72,3	74,6	76,1	75,1
Humanistiska	73,7	71,7	74,2	73,4	73,8	71,7	73,2	75,0	74,9
Naturvetenskap	78,6	79,4	78,9	80,1	81,0	81,9	82,6	83,0	83,2
Samhällsvetenskap	74,0	74,9	75,4	75,8	77,0	77,8	78,5	81,7	80,5
Teknik	70,0	72,3	74,5	75,6	76,2	77,0	77,9	79,2	79,6

Källa: Gymnasieskolan, betyg, modifierad tabell 3A för läsåren 2013/14–2019/20, tabell 3A läsåret 2020/22.

Tabell 5 visar att andelen elever med examen inom tre år har minskat på 4 av 6 av högskoleförberedande program år 2022. Störst förändring har skett på samhällsvetenskapsprogrammet där andelen elever med examen inom tre år minskat, från 81,7 procent år 2020 till 80,5 procent år 2022, en minskning på 1,3 procentenheter. På samhällsvetenskapsprogrammet skedde tidigare under pandemin en mycket kraftig ökning av andelen elever med examen inom tre år. Ökningen var 3,2 procentenheter mellan åren 2020 och 2021.⁴⁸³

På naturvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet har andelen elever med examen inom tre år till skillnad mot övriga högskoleförberedande program ökat år 2022 jämfört med år 2021.

Orsaker till förändringar av examen⁴⁸⁴

Skolverket har undersökt orsakerna till att det skett förändringar av andelen elever som tagit examen inom tre år på nationella program. Skolverket har främst undersökt elevernas *meritvärden från grundskolan* och förändringar i andelen elever som klarat kurser som är nödvändiga för examen, det vill säga *kurser med godkäntkrav* samt programbyten och hur långt eleverna kommit i sina studier efter tre år.

⁴⁸³ Det är en anmärkningsvärd ökning och den största förändring som skett på ett högskoleförberedande program under perioden 2014–2021, med undantag för estetiska programmet som när Gy 11 var nytt ökade med 3,3 procentenheter mellan år 2014 och 2015.

⁴⁸⁴ Analysen av förändringar av examen finns i sin helhet att läsa i Skolverket (2022), *Betyg och studieresultat i gymnasieskolan år 2022, PM*.

- På högskoleförberedande program har en större andel elever blivit underkända i främst kursen svenska 3 år 2022 jämfört med år 2021. Detta är en delförklaring till att det skett en minskning av andelen elever med examen totalt sett på dessa program. Även i gymnasiearbetet och matematik 1 har en större andel blivit underkända år 2022 jämfört med år 2021, men förändringen är inte lika stor som i svenska 3. Nationella prov i svenska 3 gjordes av eleverna som gick ut 2022 men var inställda på grund av covid-19-pandemin för eleverna som slutförde gymnasieskolan år 2020 och 2021.
- På yrkesprogrammen har en större andel av eleverna nått längre i sina studier och fler har läst ett fullständigt nationellt program år 2022 jämfört med år 2021. Att både andelen elever med examen och studiebevis ökar år 2022 beror på att färre elever har bytt program eller avbrutit sina studier. Det är sannolikt en effekt av covid-19-pandemin. En större andel har fått underkänt betyg i svenska 1 och gymnasiearbetet som behöver vara godkända för att få examen, vilket delvis förklarar den ökande andelen med studiebevis med 2 500 betygsatta poäng.
- Meritvärdet från grundskolan har ökat över tid åren 2014–2022. Det är dock små skillnader i meritvärde från grundskolan för eleverna som slutfört gymnasieskolan år 2020–2022. Förändrade meritvärden verkar inte vara en förklaring till förändringar av examen som skett mellan år 2021 och år 2022.

Nationella prov i gymnasieskolan läsåret 2021/2022

Även i gymnasieskolan genomfördes nationella prov först under vårterminen 2022 efter att ha varit inställda under våren 2020 och 2021. Resultaten gällande de nationella proven vårterminen 2022 som presenteras nedan har dock inte analyserats på samma sätt som tidigare redovisningar i bilagan. Till exempel kan demografiska förändringar ha påverkat resultaten.

Av de elever som deltog⁴⁸⁵ vid prov i matematik 1a och 1b under vårterminen 2022 var det en betydligt större andel elever som fick underkänt jämfört med åren innan pandemin.⁴⁸⁶ De flesta av eleverna som deltog gick sitt första år i gymnasieskolan och slutade grundskolan vårterminen 2021. Förutom att ha gått i grundskolan under pandemin var eleverna också de första kullarna som läste enligt de nya ämnesplanerna vilket bedöms ha påverkat fördelningen av provresultat. De ändrade ämnesplanerna i matematik innebar bland annat att visst innehåll flyttades från matematik 2 till matematik 1 samt att en del av repetitionen i matematik 1 ströks med syftet att öka progressionen från grundskolans matematik till matematik 1 och samtidigt minska progressionen från matematik 1 till matematik 2.

⁴⁸⁵ Provet i matematik 1a är obligatoriskt att genomföra på yrkesprogram och provet i matematik 1b är obligatoriskt att genomföra på humanistiska och estetiska programmet.

⁴⁸⁶ Det går inte helt att jämföra resultaten över tid då det kan skilja sig åt mellan åren avseende vilka kunskapsområden i kursplanen som proven prövar. Mindre förändringar i provresultat ska därför tolkas med försiktighet.

När det gäller andelen elever med godkänt provresultat i matematik 2b vårterminen 2022 var det en i stället en högre andel elever som fick godkänt provbetyg jämfört med vårterminen 2019. Dessa elever har läst kursen matematik 1b innan förändringen av ämnesplanen trädde i kraft. Även i matematik 3b ökade andelen elever som fick godkänt provresultat mellan 2019 och 2022. I matematik 4 låg andelen elever med godkända provresultat på samma nivå som vårterminen 2019.

När det gäller andel elever med godkända provresultat svenska 1 respektive svenska 3 ses enbart små förändringar på mindre än 1 procentenhet jämfört med vårterminen 2019. När kommer till svenska som andraspråk 1 respektive svenska som andraspråk 3 ses en ökning av andelen godkända provresultat med 4 respektive 1,4 procentenheter jämfört med vårterminen 2019.⁴⁸⁷ En trolig orsak till detta bedöms vara de demografiska förändringarna som beskrivs tidigare i den här bilagan.

I engelska 5 skedde en förbättring med ett par procentenheter jämfört med vårterminen 2019. I engelska 6 ses ingen större förändring.

Andel elever som uppnått godkänt (A-E) provbetyg i gymnasieskolan 2017–2022 presenteras i tabell 11 i slutet av denna bilaga.

Inget samband mellan skolors socioekonomiska elevsammansättning och mängden undervisning på distans

I det här avsnittet redovisas hur betygen i gymnasieskolan samvarierar med mängden av undervisning på distans som eleverna fått under det sista läsåret i grundskolan utifrån data från årskullen som gick ut gymnasieskolan vårterminen 2021. På samma sätt som för årskurs 9 används svar från den enkätundersökning till rektorer om undervisning på distans under pandemin som SCB genomförde under hösten 2021.⁴⁸⁸ Data för mängden veckor som elevernas skolor haft undervisning på distans har kopplats på betygsgifilen för denna årskull. Dessutom har elevernas meritvärden från årskurs 9 kopplats på datasetet.⁴⁸⁹ Eleverna är uppdelade på yrkesprogram (YP) respektive högskoleförberedande program (HFP).

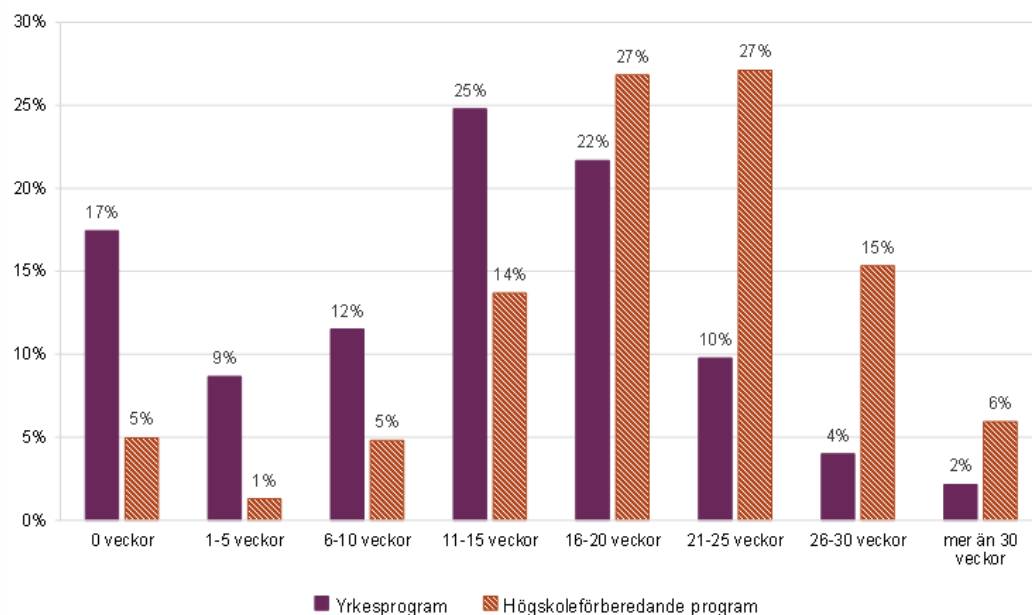
I diagram 20 nedan redovisas hur mycket undervisning på distans som olika elever fått enligt rektorerna. Måttet är omräknat till antalet heltidsveckor sammantaget för de tre terminerna som eleverna påverkats av pandemin.

⁴⁸⁷ Proven i svenska som andraspråk är inte obligatoriska.

⁴⁸⁸ SCB (2022). *Fjärr- och distansundervisning i grund- och gymnasieskolan under coronapandemin*.

⁴⁸⁹ Analysen gäller endast så kallade normalelever från den kohorten, dvs elever som gick i årskurs 2 VT20 och årskurs 3 HT20 och VT21 och sedan fick avgångsbetyg. Dessutom har elever som inte har meritvärde från grundskolan exkluderats.

Diagram 20. Andel avgångselever från gymnasieskolan 2021 som haft undervisning på distans under de tre sista terminerna VT20, HT20, VT21 totalt, uppdelat på YP respektive HFP.

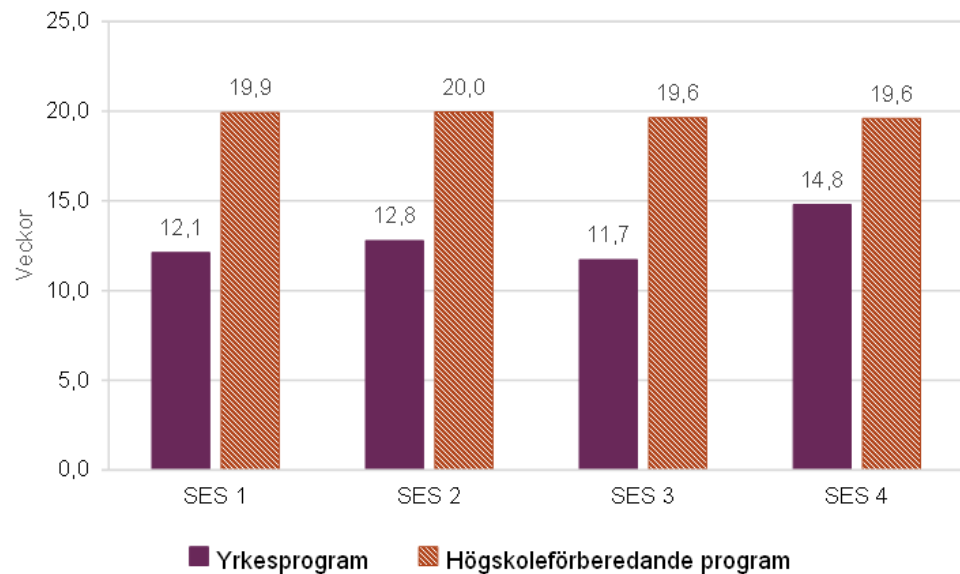

Måttet är omräknat till heltidsveckor och summerat för VT20, HT20 och VT21. För vissa skolor kan undervisning på distans ha pågått under en längre tid men på deltid.

Diagram 20 visar att för elever på yrkesprogram har knappt hälften av eleverna fått 11–20 veckors undervisning på distans (omräknat till heltidsveckor) under hela perioden (3 terminer). För elever på högskoleförberedande program har drygt hälften av eleverna fått undervisning på distans i 16–25 veckor. Det är vanligare att elever på yrkesprogram inte har haft undervisning på distans överhuvud taget, 17 procent jämfört med 5 procent på högskoleförberedande program.

I diagram 21 visas det genomsnittliga antalet heltidsveckor på distans som eleverna fått, uppdelat efter skolornas socioekonomiska elevsammansättning (baserat på elevernas föräldrars genomsnittliga utbildningsnivå).

Diagram 21. Genomsnittligt antal heltidsveckor med distansundervisning på distans uppdelat efter kvartiler av skolans socioekonomiska elevsammansättning. Kvartil 1 representerar skolor med minst gynnsam socioekonomisk elevsammansättning och kvartil 4 skolor med mest gynnsam socioekonomisk elevsammansättning.

Skolorna är uppdelade i kvartiler där de 25 procent skolor med minst gynnsam socioekonomisk sammansättning återfinns i kvartil 1 och de 25 procent skolor med den mest gynnsamma socioekonomiska sammansättningen återfinns i kvartil 4 (viktat efter skolstorlek). Observera att kvartiluppdelningen är gjord innan eleverna delats upp i YP respektive HFP-skolor. Detta innebär att det är relativt få YP-skolor i kvartil 3 och 4. SES= socioekonomisk elevsammansättning.

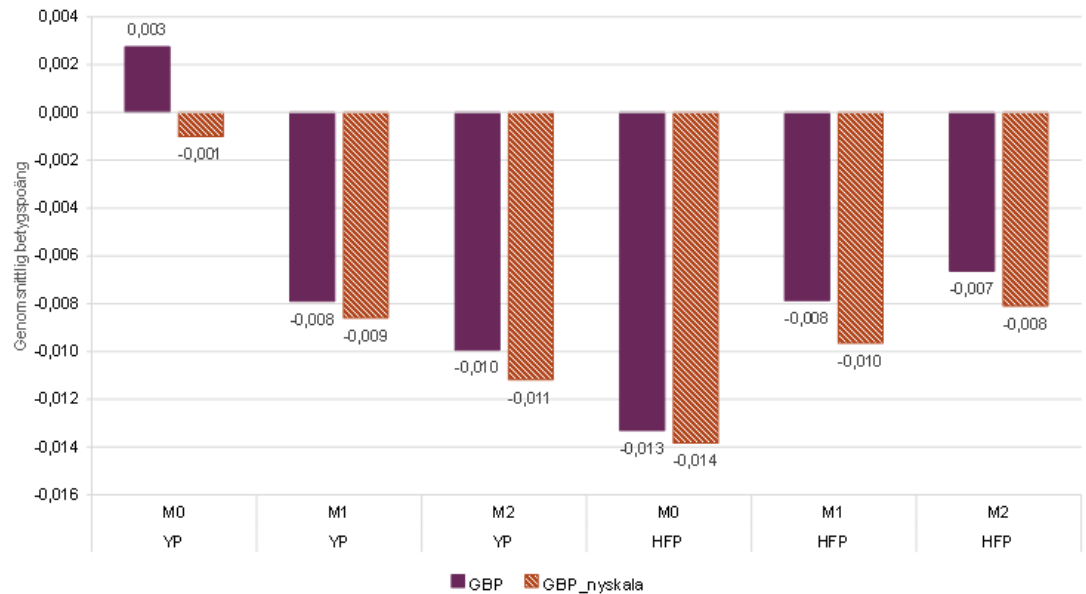
Diagram 21 visar att undervisningen på distans varit mycket lika för skolor med olika socioekonomisk elevsammansättning. Däremot har, som nämnts tidigare, elever på högskoleförberedande program genomgående haft mer undervisning på distans än elever på yrkesprogram.⁴⁹⁰ I kapitel 3 finns ytterligare resultat från SCB:S undersökning om undervisning på distans i gymnasieskolan.

Samband mellan undervisning på distans och negativ betygsutveckling i gymnasieskolan

I diagram 22 nedan redovisas resultat från olika regressionsmodeller där effekten av undervisning på distans på avgångsbetygen har skattats. Separata regressionsmodeller har skattats för elever på yrkesprogram respektive högskoleförberedande program. Dessutom har tre olika modeller skattats. I samtliga modeller är elevernas genomsnittliga betygspoäng (GBP) resultatet (utfallsmått) och den centrala förklarande variabeln är antal heltidsveckor med undervisning på distans. I den första modellen (modell 0), ingår inga övriga kontrollvariabler. I modell 1 kontrolleras för elevernas meritvärde i årskurs 9. I modell 2 kontrolleras dessutom för elevers kön, migrationsbakgrund och socioekonomiska bakgrund (på såväl elev- som skolnivå) samt även om eleven går på en kommunal eller fristående skola.

⁴⁹⁰ Kvartil 4 för elever på yrkesprogram baserad på väldigt få skolor så det värdet ska tolkas med försiktighet.

Diagram 22. Effektstorlek av antal veckor med undervisning på distans på elevers GBP respektive GBP_nyskala (ej standardiserad). Uppdelat på YP respektive HFP.

Modell 0: Utfallsvariabel: GBP/GBP_nyskala, kontrollvariabler: Antal heltidsveckor med undervisning på distans.

Modell 1: Utfallsvariabel: GBP/GBP_nyskala, kontrollvariabler: Antal heltidsveckor med undervisning på distans, meritvärde år 9.

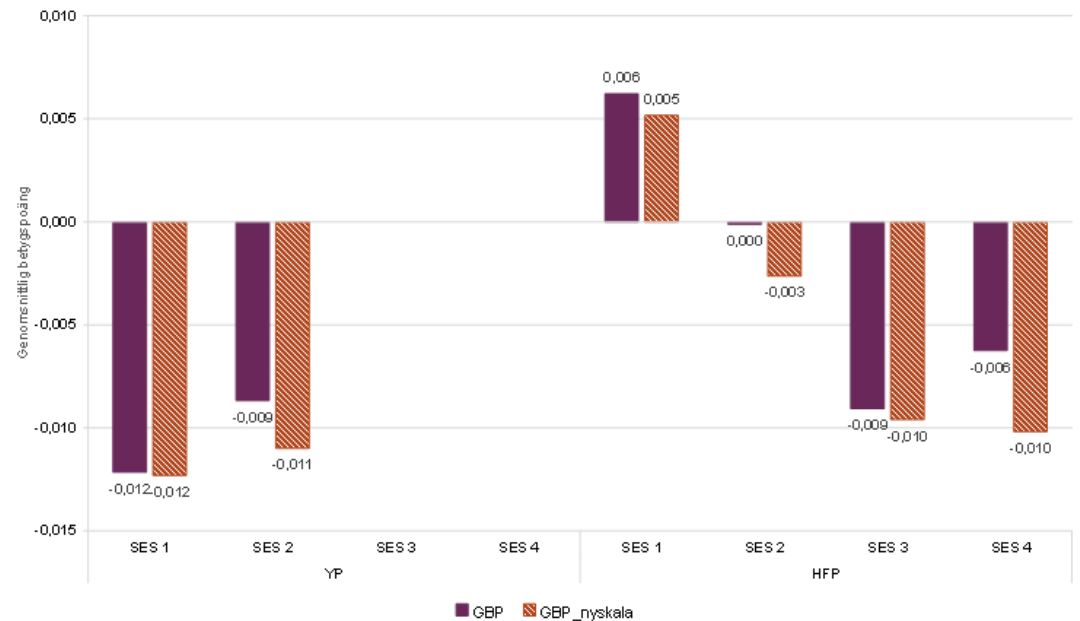
Modell 2: Utfallsvariabel: GBP/GBP_nyskala, kontrollvariabler: Antal heltidsveckor med undervisning på distans, meritvärde år 9, elevens kön, elevens migrationsbakgrund (3 kategorier = 2 dummyvariabler), elevens socioekonomiska bakgrund (edu13, en för elevnivå och en för skolnivå), huvudmannatyp (hman).

Det övergripande mönstret är att det finns en negativ effekt av mängden undervisning på distans, när kontrollerat för elevernas meritvärde i årskurs 9 samt andra relevanta bakgrundsfaktorer. Effekterna är mycket små men signifikanta. Ett exempel: För elever på yrkesprogram till och för modell M2 med genomsnittligt betygspoäng som utfallsmått innebär 1 vecka mer undervisning på distans att den genomsnittliga betygspoängen i genomsnitt minskar med 0,01 poäng. Det justerade betygsmåttet visar på marginellt större effekter.⁴⁹¹

I diagram 23 visas motsvarande resultat men nu även uppdelat på kvartiler av skolornas socioekonomiska elevsammansättning.

⁴⁹¹ För det justerade måttet för GBP har betygen kodats som 7,5 - 20 (i stället för 0–20). Dessutom har de gymnasiegemensamma kurserna räknats bort (mat1, eng5, sv1, hist1, samh1, rel1, idr1).

Diagram 23. Effektstorlek av antal veckor med undervisning på distans på elevers GBP respektive GBP_nyskala (ej standardiserad). Uppdelat på kvartiler av skolors socioekonomiska elevsammansättning samt på YP respektive HFP.

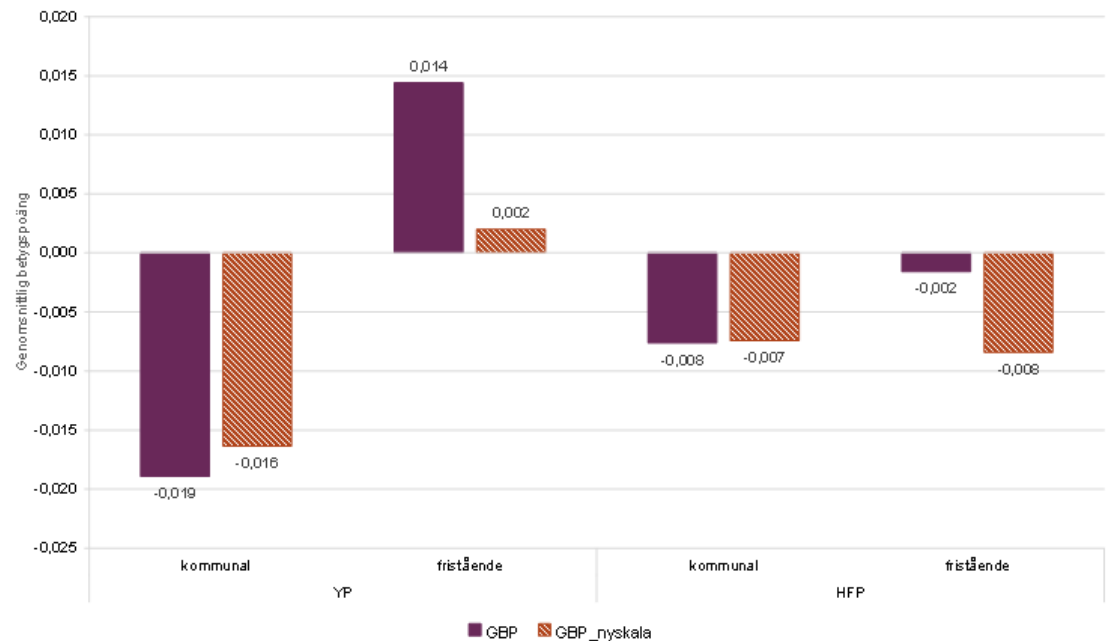
Värden för YP och SES 3 och 4 redovisas ej då antalet elever är för litet för att resultaten ska vara pålitliga.

För yrkesprogram redovisas inte resultat för kvartil 3 och 4 då de innehåller alltför få skolor eller elever. Totalt 67 procent av eleverna på yrkesprogram går på skolor i SES-kvartil 1 och 29 procent i kvartil 2. För yrkesprogram syns precis som i diagram 22 tydliga negativa effekter av undervisning på distans men de är i samma storleksordning som när de inte delades upp på skolors elevsammansättning.

För elever på högskoleförberedande program är eleverna något mer jämnt fördelade över olika SES-kvartiler. 7, 24, 36 och 32 procent tillhör kvartil 1, 2, 3 respektive 4. För kvartil 1 ses positiva effekter men de är ej signifikanta. För kvartil 2 är de i praktiken 0. För kvartil 3 och 4, det vill säga skolor med en mer gynnsam socioekonomisk sammansättning, där flest elever på högskoleförberedande program befinner sig, ser vi däremot negativa och signifikanta effekter. Analyserna ger tyvärr inte något svar på varför skolor (högskoleförberedande program) med en mindre gynnsam elevsammansättning avviker från mönstret. Det kan ha att göra med att många elever på dessa skolor ligger på gränsen till godkända betyg och att både undervisning och betygssättning under pandemin har varit speciellt för denna elevgrupp.

I diagram 24 redovisas motsvarande effektstorlekar uppdelade efter såväl huvudman som efter yrkesprogram och högskoleförberedande program.

Diagram 24. Effektstorlek av antal veckor med undervisning på distans på elevers GBP respektive GBP_nyskala (ej standardiserad). Uppdelat på kommunal respektive fristående skola samt efter YP respektive HFP.

För elever på yrkesprogram syns tydliga skillnader mellan kommunala och fristående skolor. Kommunala skolor uppvisar negativa effekter mellan undervisning på distans och betygsresultat medan de fristående skolor i stället uppvisar positiva effekter av undervisningen på distans på betygspoängen. För det justerade betygsmåttet (GBP_nyskala) är dock inte effekten signifikant.

För elever på högskoleförberedande program är mönstret mer likartat mellan kommunala och fristående skolor, i alla fall för det justerade utfallsmåttet, där syns negativa och signifikanta effekter för båda. För det konventionella GBP-måttet finns ingen signifikant effekt för fristående skolor av antalet veckor med undervisning på distans.

Det kan nämnas att det inte finns några stora skillnader i hur många veckors undervisning på distans i fristående och kommunala skolor har genomfört. För elever på yrkesprogram har fristående skolor genomfört 1 vecka mer undervisning på distans i genomsnitt och för elever på högskoleförberedande har kommunala skolor genomfört en knapp vecka mer i genomsnitt.

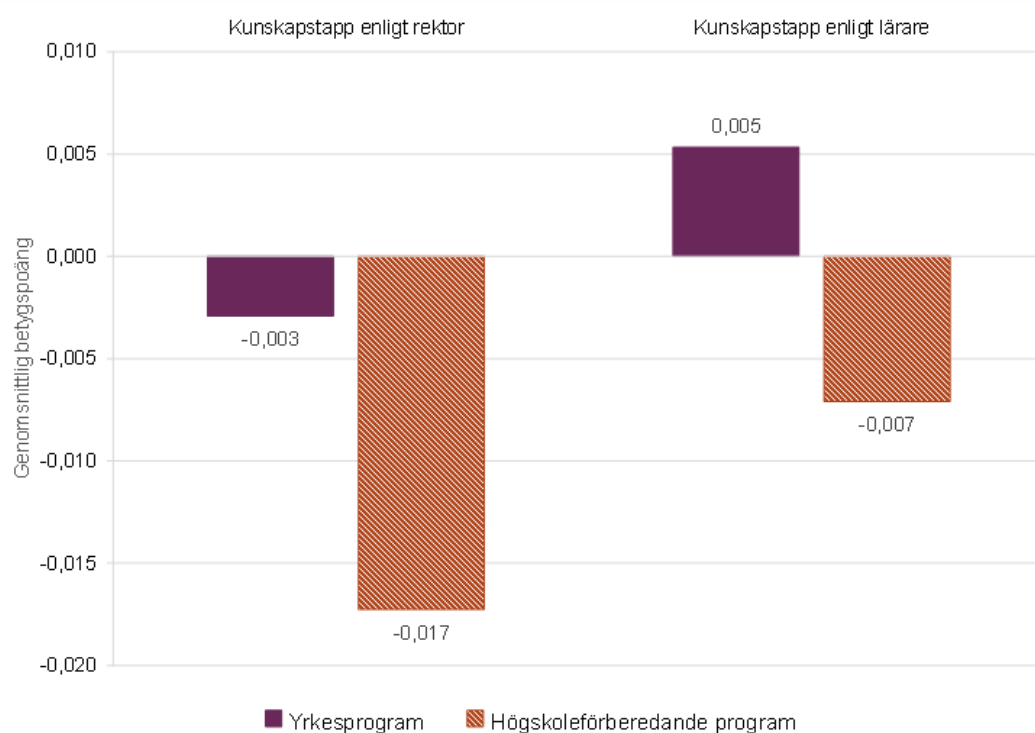
Det syns alltså ett avvikande mönster för fristående skolor med yrkesprogram vad gäller effekten på betyg av mer undervisning på distans. Om detta ska tolkas som att dessa skolor utvecklat undervisningsmetoder på distans som är mer effektiva än närundervisning eller om det handlar om en mer generös betygssättningen under pandemin går inte att säga utifrån dessa data.

Svårt att visa på samband mellan betygsutvecklingen i gymnasieskolan och bedömningar om kunskapstapp

På liknande sätt som för grundskolan, redogörs nedan för om det finns ett samband mellan rektorers och lärares bedömningar av om det fanns ett kunskapstapp på skolorna och betygsutvecklingen på skolorna. Tyvärr blir osäkerheterna ännu större för gymnasieskolan. Gymnasieskolan är mer uppdelat på program och det har varit svårt att identifiera vilka lärare som undervisar i yrkesämnen och teoretiska ämnen. Datamaterialet håller inte för sådana uppdelningar och detta gör att resultatet blir mer osäkert än för det i grundskolan.

I diagram 25 visas effekten av rektors respektive lärares bedömning av om ett kunskapstapp funnits för de elever som gick ut gymnasieskolan vårterminen 2021 på den faktiska genomsnittliga betygspoängen, uppdelat efter om eleverna går på yrkesprogram eller högskoleförberedande program.

Diagram 25. Effekt på den genomsnittliga betygspoängen av rektors respektive lärares bedömning av om det fanns ett kunskapstapp (standardiserad effektstorlek) efter yrkesprogram respektive högskoleförberedande program.

De standardiserade effektstorlekarna är nettoeffekter efter kontroll för elevens kön [sex], migrationsbakgrund: [migswe] och [migfor], föräldrars genomsnittliga utbildningsnivå [edu13]. Elevens samlade meritvärde från åk9 [meritv], huvudman [hman] samt skolans socioekonomiska elevsammansättning [edu13_index_skola]. Rektors bedömning ingår som dummyvariabel medan lärarnas bedömning ingår som en kontinuerlig variabel då den är aggregerad till skolnivå från enskilda lärares uppgifter. Separata regressioner har gjorts för rektors respektive lärares bedömning av om det fanns ett kunskapstapp respektive programtyp (YP eller HFP). Endast effekten för rektor och HFP är statistiskt signifikant med ett t-värden på -3,1. Regressionen har inte tagit hänsyn till klustereffekter vilket innebär att standardfelen är underskattade.

Endast effekten på betyg av rektors bedömning av om det fanns ett kunskapstapp är statistiskt signifikant.⁴⁹² En trolig förklaring till att lika klara mönster inte syns såsom för grundskolan är att datamaterialet inte medger en tydlig koppling mellan lärarsvaren och eleverna som går olika program eller ens programtyper.

En trolig slutsats är att svårigheten att påvisa signifikanta samband för gymnasieskolan, speciellt för lärare, har mer att göra med datamaterialets karaktär än att relationen skulle se annorlunda ut i verkligheten jämfört med årskurs 9.

⁴⁹² Även när vi kör en regressionsmodell där även betygen för föregående år från samma skolor ingår (för att ytterligare kontrollera systematiska skillnader mellan skolor), uppvisar rektors bedömning av om det fanns ett kunskapstapp, ett signifikant negativt samband med betygen.

Dataunderlag och beskrivning av analyserna av betygen i årskurs 9

Data

Data som analyserna baseras på utgår från Skolverkets register över slutbetyg från årskurs 9 för respektive år 2017–2022, till exempel A07a_2022 för elever som gick ut årskurs 9 läsåret 2020/2021.

Dessutom baseras en del av analyserna även på Skolverkets register över vårterminsbetygen i årskurs 6 (tex. A07b_1718 för elever som gick ut årskurs 6 våren 2018).

Exkluderingar

- Samtliga elever som inte erhåller betyg på AF-skalan har exkluderats från dessa betygsfiler. Detta innebär att om variabeln [ANTAL] = ' ' (dvs missing) exkluderas eleven.
- Elever med F i samtliga ämnen (och därmed har meritvärde = 0) ingår däremot i dessa analyser, vilket de däremot inte gör i den officiella betygsstatistiken. Därmed kan värdena i denna rapportens diagram avvika något jämfört med den officiella betygsstatistiken (som exkluderar elever som har betyg F i samtliga ämnen).
- För de analyser som baseras på såväl elevernas årskurs 6-betyg som årskurs 9-betyg ingår endast de elever som har betyg från båda årskurserna samt löpnummer (vilket krävs för att matcha ihop en elev i årskurs 6 och årskurs 9 betyg).
- För de analyser som dessutom delar upp data efter till exempel utländsk bakgrund ingår endast elever som har löpnummer i datafilen.
- För regressionsanalyserna ingår även variabler om föräldrars utbildningsnivå och där ingår då endast elever för vilka det finns uppgift om föräldrars utbildningsnivå samt övriga variabler som ingår i analysen (utländsk bakgrund, kön).

Framtagande av variabler

Meritvärde årskurs 9: Vi har använt variabeln [MERITV] respektive [MERITV_M2] i betygsfilen.

Meritvärde årskurs 6: Vi har beräknat ett så kallat meritvärde för årskurs 6 genom att summera betygspoängen i motsvarande 16 ämnen som meritvärdet i årskurs 9 är baserat på [mv_ak6].

Meritvärde för provännen i årskurs 6 respektive årskurs 9: Vi har summerat betygspoängen för de 10 ämnena (svenska, matematik, engelska, fysik, kemi, biologi, geografi, historia, religion, samhällskunskap) som har nationella prov i såväl årskurs 6 som årskurs 9. För att få mer jämförbara mått i diagrammen har

sedan dessa mått multiplicerats med en faktor (16/10) så att de mäts på samma skala som meritvärdet för 16 ämnen (0–320 p).

Meritvärde för icke provämnerna: Vi har summerat betygspoängen för de 6 ämnerna (bild, musik, slöjd, idrott & hälsa, hemkunskap, teknik) som inte har nationella prov i årskurs 6 och inte heller i årskurs 9. För att få mer jämförbara mått i diagrammen har sedan dessa mått multiplicerats med en faktor (16/6) så att de mäts på samma skala som meritvärdet för 16 ämnen (0–320 p).

Utländsk bakgrund: Vi har härlett en ny variabel [utlbak] utifrån variablerna [FLAND], [MFLAND] och [FFLAND], där [utlbak] kodas som:
= 1 om eleven är född i Sverige och minst en förälder är född i Sverige.
= 2 om eleven är född i Sverige och båda föräldrarna är födda i Sverige.
= 3 om eleven är född utomlands (oavsett var föräldrarna är födda).

Denna variabel har endast härletts för elever med [LOPNR]. Om uppgift saknas för elevens födelse land har vi antagit att eleven är född utomlands (givet att eleven har ett löpnummer). Om uppgift saknas om elevens mor/far har vi antagit att elevens mor/far är född utomlands. Därmed kommer variabeln [utlbak] att skilja sig något jämfört med den befintliga variabeln [UTL_BAKG] som visserligen använder samma definitioner men som har ett större bortfall då inga antaganden görs om elevens eller föräldrars födelse land i händelse av att uppgift saknas.

Föräldrars utbildningsnivå: Utifrån variablerna [MUNIVA50] och [FUNIVA50] som beskriver föräldrarnas utbildningsnivå med 3 siffror har vi först kodat om respektive förälders utbildningsnivå till 7 nivåer enligt SUN2000_OLD kategoriseringen.⁴⁹³ Sedan har vi beräknat genomsnittet av båda föräldrars 7-gradiga utbildningsnivå och får då en 13-gradig skala (1; 1,5; 2; 2,5;6,5; 7) som vi benämner [edu13].

Vi har sedan skapat ett index [edu13_index] genom att i en linjär regression med meritvärde som utfallsmått använda dummyvariabler för 12 av de 13 kategorierna i [edu13]. Från denna skattade regressionsmodell har sedan de predicerade (förväntade) värdena sparats och utgör också vårt index [edu13_index]. Fördelen med att skapa ett index på detta sätt är att man tar hänsyn till att [edu13] eventuellt inte är perfekt linjär på så sätt att det är jämna steg i betygsutfall för varje steg i den genomsnittliga utbildningsnivån. I praktiken har detta mycket liten betydelse och förbättrar endast passningen av modellen ytterst marginellt.

Regressionsanalys

I de avsnitt som analyserar sambandet mellan betyg i årskurs 9 med hänsyn till såväl betygen i årskurs 6 som andra bakgrundsvariabler använder vi linjär regressionsanalys. Modellen ser likadan ut oavsett om vi använder meritvärdet

⁴⁹³ 1 = Förgymnasial utbildning kortare än 9 år, 2 = Förgymnasial utbildning 9 år, 3 = Gymnasial utbildning högst 2 år, 4 = Gymnasial utbildning 3 år, 5 = Eftergymnasial utbildning kortare än 3 år, 6 = Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre, 7 = Forskarutbildning.

eller enskilda betyg som utfallsmått. Här visas hur regressionsmodellen ser ut med matematikbetyget i årskurs 9 som utfallsmått:

$$[\text{ma_betyg_poang}] = b_0 + b_1 * [\text{ma_betyg_poang_ak6}] + b_2 * [\text{sex}] + b_3 * [\text{migswe}] + b_4 * [\text{edu13_index}] + b_5 * [\text{edu13_index_skola}] + b_6 * [\text{hman}]$$

Där:

[ma_betyg_poang] = elevens betyg i matematik i årskurs 9 utifrån betygspoäng (0–20 p).

[ma_betyg_poang_ak6] = elevens betyg i matematik i årskurs 6 (betygspoäng).

[sex] = elevens kön (0 = pojke, 1 = flicka).

[migswe] = om eleven är född i Sverige med två utlandsfödda föräldrar (kod = 1, annars 0).

[edu13_index] = elevens föräldrars genomsnittliga utbildningsnivå i indexform (se förklaring ovan).

[edu13_index_skola] = skolans genomsnittliga värde utifrån elevernas värden på [edu13_index]. Variabeln antar således samma värde för samtliga elever som går på samma skola.

[hman] = 0 om kommunal skola, 1 om fristående skola.

När vi till exempel analyserar effekten av skolans socioekonomiska sammansättning på meritvärdet tittar vi på den *standardiserade effektstorleken* för variabeln [edu13_index_skola] från ovanstående skattade regressionsmodell.

När vi analyserar effekten av huvudmannatyp på meritvärdet tittar vi på den standardiserade effektstorleken för variabeln [hman] från samma skattade regressionsmodell.

Tolkning av resultaten från regressionsanalysen: Eftersom vi också använder elevens betyg från årskurs 6 i regressionsmodellen kontrollerar vi effektivt för mycket av elevens förutsättningar som kön, migrationsbakgrund och föräldrars utbildningsnivå inte fångar upp. Det innebär dock också att tolkningen av effekterna blir något annorlunda. Till exempel innebär en skattad positiv effekt för variabeln [sex] att flickor får ett högre betyg än pojkar i årskurs 9, givet att de hade samma betyg i årskurs 6. Vi jämför i praktiken alltså endast flickor och pojkar som har samma betyg i årskurs 6. En tolkning är då att flickorna har haft en större ökning av betyg mellan årskurs 6 och årskurs 9.

Deskriptiv bild av data

Tabell 6. Deskriptiv bild av de viktigaste data som rapporten baseras på.

Descriptive Statistics						
Verksamhetsår		N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
2017	Verksamhetsår	102 577	2017	2017	2017	0,0
	MERITV	102 577	0,00	320,00	218,5	69,4
	Lönnummer för eleven	102 577	2142313	7647212	2960758,5	1098090,5
	utlbak	102 577	1	3	1,4	0,7
	edu13	99 501	1,00	7,00	4,1	1,3
	mv_ak6	94 609	0,00	320,00	205,4	50,7
	Valid N (listwise)	93 349				
2018	Verksamhetsår	107 918	2018	2018	2018	0,0
	MERITV	107 918	0,00	320,00	220,1	69,8
	Lönnummer för eleven	107 918	2151819	7879883	3058909,3	1266110,4
	utlbak	107 918	1	3	1,4	0,7
	edu13	104 459	1,00	7,00	4,2	1,3
	mv_ak6	100 339	0,00	320,00	208,7	52,3
	Valid N (listwise)	99 025				
2019	Verksamhetsår	111 023	2019	2019	2019	0,0
	MERITV	111 023	0,00	320,00	220,0	70,6
	Lönnummer för eleven	111 023	2151903	8095958	3702071,2	1117553,6
	utlbak	111 023	1	3	1,4	0,7
	edu13	108 110	1,00	7,00	4,2	1,3
	mv_ak6	104 189	0,00	320,00	210,6	53,7
	Valid N (listwise)	102 790				
2020	Verksamhetsår	113 368	2020	2020	2020	0,0
	MERITV	113 368	0,00	320,00	220,8	71,4
	Lönnummer för eleven	113 368	2174493	8298287	3888608,1	1096256,9
	utlbak	113 368	1	3	1,4	0,7
	edu13	110 929	1,00	7,00	4,3	1,3
	mv_ak6	107 577	0,00	320,00	209,4	55,3
	Valid N (listwise)	106 191				
2021	Verksamhetsår	114 826	2021	2021	2021	0,0
	MERITV	114 826	0,00	320,00	221,7	70,7
	Lönnummer för eleven	114 826	2283676	8470472	4128309,5	1166277,5
	utlbak	114 826	1	3	1,4	0,7
	edu13	112 466	1,00	7,00	4,3	1,3
	mv_ak6	109 652	0,00	320,00	209,8	56,8
	Valid N (listwise)	108 148				
2022	Verksamhetsår	119 213	2022	2022	2022	0,0
	MERITV	119 213	0,00	320,00	218,2	72,0
	Lönnummer för eleven	119 213	3314307	8654174	4660652,2	1059671,3
	utlbak	119 213	1	3	1,4	0,7
	edu13	117 002	1,00	7,00	4,3	1,3
	mv_ak6	113 714	0,00	320,00	209,3	57,6
	Valid N (listwise)	112 353				

Tabeller nationella prov i grundskolan

Nedan presenteras redovisad statistik i tabeller över resultaten på de nationella proven i årskurs 9 för läsåren 2018/19 och 2021/22. De presenteras i en tabell för respektive ämne svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik. Resultaten presenteras för samtliga elever tillsammans med resultat för flickor och pojkar, per huvudman, föräldrars utbildningsnivå samt för elever födda utomlands. Resultaten presenteras på motsvarande sätt som för den officiella statistiken för nationella prov på Skolverkets webbplats. För statistik i tabeller över resultaten på de nationella proven i årskurs 3 och 6 hänvisas till den officiella statistiken.

Tabell 7. Andel (procent) elever som uppnått godkänt (A-E) provbetyg respektive delprovsbetyg i svenska, årskurs 9 läsåret 2018/19 och 2021/22. Totalt, per bakgrund och huvudman.

Svenska	Totalt	2018/19		2021/22	
		Antal elever	Andel (%) elever	Antal elever	Andel (%) elever
Provbetyg	Bakgrund				
Delprov	Huvudman				
Provbetyg	Samtliga elever	87 841	96,5	92 097	94,5
	Flickor	43 379	98,4	45 123	97,0
	Pojkar	44 462	94,6	46 974	92,1
	Kommunala skolor	70 066	96,1	72 007	94,0
	Fristående skolor	17 723	97,9	20 055	96,4
	<i>Föräldrarnas högsta utbildning</i>				
	Förgymnasial och gymnasial utbildning	32 571	93,8	30 207	90,2
	Kort eftergymnasial	15 256	97,0	14 576	94,5
	Lång eftergymnasial	38 839	98,5	46 395	97,4
	<i>Elever födda utomlands som</i>				
	Invandrat före ordinarie skolstart	3 346	96,0	3 470	94,0
	Invandrat efter ordinarie skolstart	1 604	90,5	1 992	88,1
	<i>därav</i>				
	Nyinvandrade elever	236	73,3	155	69,0
Tala (delprov A)	Samtliga elever	91 122	97,6	95 987	97,8
	Flickor	44 999	98,6	47 184	98,5
	Pojkar	46 123	96,7	48 803	97,1
	Kommunala skolor	72 477	97,4	75 073	97,6
	Fristående skolor	18 591	98,5	20 879	98,5
	<i>Föräldrarnas högsta utbildning</i>				
	Förgymnasial och gymnasial utbildning	33 957	96,1	31 724	96,2
	Kort eftergymnasial	15 797	98,0	15 182	97,7
	Lång eftergymnasial	40 146	98,8	48 110	98,9
	<i>Elever födda utomlands som</i>				
	Invandrat före ordinarie skolstart	3 458	97,7	3 602	97,5
	Invandrat efter ordinarie skolstart	1 646	94,8	2 039	95,2
	<i>därav</i>				
	Nyinvandrade elever	240	82,5	159	84,3
Läsa (delprov B)	Samtliga elever	91 769	92,0	96 563	81,8
	Flickor	45 302	95,3	47 374	85,8
	Pojkar	46 467	88,7	49 189	77,9
	Kommunala skolor	73 097	91,4	75 573	80,5
	Fristående skolor	18 618	94,3	20 955	86,4
	<i>Föräldrarnas högsta utbildning</i>				
	Förgymnasial och gymnasial utbildning	34 292	86,4	32 158	70,0
	Kort eftergymnasial	15 905	93,0	15 240	81,2
	Lång eftergymnasial	40 329	96,4	48 182	90,0
	<i>Elever födda utomlands som</i>				
	Invandrat före ordinarie skolstart	3 477	90,8	3 612	79,5
	Invandrat efter ordinarie skolstart	1 695	81,5	2 065	69,5
	<i>därav</i>				
	Nyinvandrade elever	261	60,9	165	50,3
Skriva (delprov C)	Samtliga elever	89 827	91,5	95 470	90,1
	Flickor	44 333	95,8	46 826	94,4
	Pojkar	45 494	87,2	48 644	85,8
	Kommunala skolor	71 583	90,7	74 716	89,2
	Fristående skolor	18 190	94,4	20 719	93,2
	<i>Föräldrarnas högsta utbildning</i>				
	Förgymnasial och gymnasial utbildning	33 512	87,0	31 679	84,8
	Kort eftergymnasial	15 594	91,9	15 069	90,0
	Lång eftergymnasial	39 497	95,2	47 759	93,6
	<i>Elever födda utomlands som</i>				
	Invandrat före ordinarie skolstart	3 413	90,6	3 563	89,4
	Invandrat efter ordinarie skolstart	1 670	81,2	2 049	82,1
	<i>därav</i>				
	Nyinvandrade elever	259	64,5	167	62,3

Tabell 8. Andel (procent) elever som uppnått godkänt (A-E) provbetyg respektive delprovsbetyg i svenska som andraspråk, årskurs 9 läsåret 2018/19 och 2021/22. Totalt, per bakgrund och huvudman.

Svenska som andraspråk	Totalt	2018/19		2021/22	
		Antal elever	Andel (%) elever	Antal elever	Andel (%) elever
Provbetyg	Bakgrund				
Delprov	Huvudman				
Provbetyg	Samtliga elever	12 227	67,3	13 806	71,2
	Flickor	5 421	72,5	6 155	75,5
	Pojkar	6 806	63,2	7 651	67,7
	Kommunala skolor	10 659	64,8	11 897	69,3
	Fristående skolor	1 562	84,4	1 900	83,2
	<i>Föräldrarnas högsta utbildning</i>				
	Förgymnasial och gymnasial utbildning	6 934	66,2	8 185	67,9
	Kort eftergymnasial	1 801	70,6	2 007	76,7
	Lång eftergymnasial	2 166	80,4	2 683	83,1
	<i>Elever födda utomlands som</i>				
	Invandrat före ordinarie skolstart	1 304	84,1	1 822	82,1
	Invandrat efter ordinarie skolstart	7 085	56,4	7 658	63,6
	<i>därav</i>				
	Nyinvandrade elever	3 409	43,6	1 731	45,8
Tala (delprov A)	Samtliga elever	12 747	83,1	14 252	87,1
	Flickor	5 614	84,6	6 364	88,2
	Pojkar	7 133	81,9	7 888	86,1
	Kommunala skolor	11 139	81,7	12 281	86,0
	Fristående skolor	1 602	92,8	1 962	93,4
	<i>Föräldrarnas högsta utbildning</i>				
	Förgymnasial och gymnasial utbildning	7 253	83,1	8 462	85,6
	Kort eftergymnasial	1 856	84,9	2 061	90,6
	Lång eftergymnasial	2 214	89,9	2 750	92,7
	<i>Elever födda utomlands som</i>				
	Invandrat före ordinarie skolstart	1 345	94,3	1 873	94,0
	Invandrat efter ordinarie skolstart	7 408	76,6	7 919	82,3
	<i>därav</i>				
	Nyinvandrade elever	3 617	66,1	1 824	66,3
Läsa (delprov B)	Samtliga elever	13 115	51,2	14 586	41,3
	Flickor	5 792	56,9	6 529	44,3
	Pojkar	7 323	46,7	8 057	38,8
	Kommunala skolor	11 488	48,5	12 602	38,5
	Fristående skolor	1 621	70,4	1 975	58,5
	<i>Föräldrarnas högsta utbildning</i>				
	Förgymnasial och gymnasial utbildning	7 403	49,3	8 635	36,2
	Kort eftergymnasial	1 909	55,6	2 102	46,0
	Lång eftergymnasial	2 273	67,6	2 779	59,4
	<i>Elever födda utomlands som</i>				
	Invandrat före ordinarie skolstart	1 361	70,0	1 884	51,9
	Invandrat efter ordinarie skolstart	7 702	39,6	8 157	35,0
	<i>därav</i>				
	Nyinvandrade elever	3 850	28,2	1 965	23,9
Skriva (delprov C)	Samtliga elever	12 854	59,7	14 428	67,9
	Flickor	5 706	66,1	6 436	73,0
	Pojkar	7 148	54,6	7 992	63,7
	Kommunala skolor	11 232	57,1	12 467	66,1
	Fristående skolor	1 616	77,7	1 952	78,9
	<i>Föräldrarnas högsta utbildning</i>				
	Förgymnasial och gymnasial utbildning	7 263	58,7	8 536	65,4
	Kort eftergymnasial	1 872	63,0	2 084	73,1
	Lång eftergymnasial	2 246	72,8	2 756	78,5
	<i>Elever födda utomlands som</i>				
	Invandrat före ordinarie skolstart	1 348	75,8	1 879	78,0
	Invandrat efter ordinarie skolstart	7 523	48,8	8 054	60,3
	<i>därav</i>				
	Nyinvandrade elever	3 742	37,5	1 926	44,1

Tabell 9. Andel (procent) elever som uppnått godkänt (A-E) provbetyg respektive delprovsbetyg i engelska, årskurs 9 läsåret 2018/19 och 2021/22. Totalt, per bakgrund och huvudman.

Engelska	Totalt	2018/19		2021/22	
		Antal elever	Andel (%) elever	Antal elever	Andel (%) elever
Provbetyg	Bakgrund				
Delprov	Huvudman				
Provbetyg	Samtliga elever	97 468	95,9	104 853	97,0
	Flickor	47 525	96,2	50 712	97,0
	Pojkar	49 943	95,7	54 141	97,0
	Kommunala skolor	77 890	95,3	82 880	96,5
	Fristående skolor	19 517	98,5	21 930	98,8
	<i>Föräldrarnas högsta utbildning</i>				
	Förgymnasial och gymnasial utbildning	38 120	93,3	37 514	94,4
	Kort eftergymnasial	16 748	97,0	16 432	97,9
	Lång eftergymnasial	40 255	98,9	48 975	99,1
	<i>Elever födda utomlands som</i>				
	Invandrat före ordinarie skolstart	4 554	97,1	5 239	97,2
	Invandrat efter ordinarie skolstart	8 102	77,9	9 366	85,4
	<i>därav</i>				
	Nyinvandrade elever	3 354	68,0	2 014	77,5
Tala (delprov A)	Samtliga elever	103 859	96,5	110 949	97,2
	Flickor	50 589	96,4	53 813	96,9
	Pojkar	53 270	96,6	57 136	97,4
	Kommunala skolor	83 454	96,0	87 902	96,7
	Fristående skolor	20 344	98,5	23 003	98,8
	<i>Föräldrarnas högsta utbildning</i>				
	Förgymnasial och gymnasial utbildning	41 050	94,2	40 343	94,8
	Kort eftergymnasial	17 745	97,6	17 355	97,9
	Lång eftergymnasial	42 472	99,1	51 160	99,1
	<i>Elever födda utomlands som</i>				
	Invandrat före ordinarie skolstart	4 818	97,6	5 507	98,1
	Invandrat efter ordinarie skolstart	8 848	81,7	10 029	87,2
	<i>därav</i>				
	Nyinvandrade elever	3 745	72,9	2 178	79,2
Läsa (delprov B)	Samtliga elever	102 809	92,0	109 441	94,5
	Flickor	50 070	92,1	53 044	94,3
	Pojkar	52 739	92,0	56 397	94,6
	Kommunala skolor	82 620	90,9	86 705	93,6
	Fristående skolor	20 128	96,5	22 693	97,6
	<i>Föräldrarnas högsta utbildning</i>				
	Förgymnasial och gymnasial utbildning	40 497	87,2	39 654	89,9
	Kort eftergymnasial	17 618	93,7	17 096	95,9
	Lång eftergymnasial	42 046	97,4	50 534	98,2
	<i>Elever födda utomlands som</i>				
	Invandrat före ordinarie skolstart	4 755	92,9	5 417	94,6
	Invandrat efter ordinarie skolstart	8 958	64,4	10 099	75,8
	<i>därav</i>				
	Nyinvandrade elever	3 924	51,9	2 268	67,0
Skriva (delprov C)	Samtliga elever	100 264	94,2	108 505	95,0
	Flickor	48 858	95,2	52 529	95,7
	Pojkar	51 406	93,3	55 976	94,4
	Kommunala skolor	80 312	93,4	85 986	94,3
	Fristående skolor	19 891	97,4	22 476	97,8
	<i>Föräldrarnas högsta utbildning</i>				
	Förgymnasial och gymnasial utbildning	39 535	90,8	39 163	91,3
	Kort eftergymnasial	17 155	95,6	16 975	96,1
	Lång eftergymnasial	41 011	98,1	50 257	98,0
	<i>Elever födda utomlands som</i>				
	Invandrat före ordinarie skolstart	4 668	95,5	5 377	95,1
	Invandrat efter ordinarie skolstart	8 708	73,9	9 867	81,1
	<i>därav</i>				
	Nyinvandrade elever	3 757	63,9	2 220	73,6

Tabell 10. Andel (procent) elever som uppnått godkänt (A-E) provbetyg i matematik, årskurs 9 läsåret 2018/19 och 2021/22. Totalt, per bakgrund och huvudman.

Matematik	Totalt	2018/19		2021/22	
		Antal elever	Andel (%) elever	Antal elever	Andel (%) elever
Provbetyg	Bakgrund				
Delprov	Huvudman				
Provbetyg	Samtliga elever	100 401	82,6	104 247	84,3
	Flickor	48 795	82,7	50 197	84,2
	Pojkar	51 606	82,5	54 050	84,4
	Kommunala skolor	80 765	81,2	82 768	82,9
	Fristående skolor	19 579	88,4	21 436	89,6
	<i>Föräldrarnas högsta utbildning</i>				
	Förgymnasial och gymnasial utbildning	39 174	72,1	37 387	73,5
	Kort eftergymnasial	17 167	85,7	16 285	84,9
	Lång eftergymnasial	41 480	92,2	48 626	93,0
	<i>Elever födda utomlands som</i>				
	Invandrat före ordinarie skolstart	4 609	75,5	5 192	79,2
	Invandrat efter ordinarie skolstart	9 022	62,8	9 733	68,4
	<i>därav</i>				
	Nyinvandrade elever	4 055	60,3	2 197	62,4

Tabeller nationella prov i gymnasieskolan

Nedan presenteras redovisad statistik i tabeller över resultaten på de nationella proven i gymnasieskolan för läsåren 2016/17 till och med 2021/22. De presenteras i en tabell för respektive kurs.

Tabell 11. Andel (procent) elever som uppnått godkänt (A-E) provbetyg i gymnasieskolan 2017–2022.

Kurs	År	Antal elever med provbetyg	Andel elever med betyg F (%)	Andel elever med betyg E (%)	Andel elever med betyg D (%)	Andel elever med betyg C (%)	Andel elever med betyg B (%)	Andel elever med betyg A (%)
Matematik 1 A	2022	25027	46,9	39,7	7,8	4,0	1,1	0,5
	2019	25310	24,9	47,0	18,0	7,9	1,7	0,5
	2018	14292	36,9	40,6	13,0	6,5	2,3	0,8
	2017	15718	38,4	39,3	14,3	5,9	1,7	0,4
Matematik 1B	2022	5788	36,1	33,7	13,6	11,1	3,8	1,6
	2019	6034	14,2	36,3	19,7	17,5	7,5	4,8
	2018	2921	18,0	36,3	21,2	15,5	6,0	2,9
	2017	16914	17,2	32,6	21,3	18,3	7,4	3,3
Matematik 2B	2022	20389	38,2	35,8	14,3	8,1	2,4	1,1
	2019	17030	50,4	29,0	11,5	7,5	1,5	0,2
	2018	5998	50,2	32,3	9,8	5,4	1,9	0,4
	2017	10189	48,9	31,1	11,7	5,9	1,9	0,6
	2022	6730	35,0	30,2	15,8	14,4	2,6	1,9

Kurs	År	Antal elever med provbetyg	Andel elever med betyg F (%)	Andel elever med betyg E (%)	Andel elever med betyg D (%)	Andel elever med betyg C (%)	Andel elever med betyg B (%)	Andel elever med betyg A (%)
Matematik 3B	2019	5920	40,5	30,6	15,1	11,3	1,6	0,9
	2018	5467	33,3	36,3	15,3	10,8	3,2	1,1
	2017	3616	31,2	34,3	15,7	12,1	4,7	2
Matematik 3C	2022	6220	22,0	26,9	20,7	20,1	4,9	5,4
	2019	5820	30,0	27,4	18,2	16,9	4,1	3,3
	2018	5820	30,0	27,4	18,2	16,9	4,1	3,3
	2017	4362	19,1	22,7	16,3	19,4	11,4	11
Matematik 4	2022	7285	15,4	18,1	14,5	20,2	15,7	16,1
	2019	6788	13,9	15,9	13,9	20,6	17,4	18,4
	2018	6489	16,3	19,9	16,4	20,1	14,2	13,1
	2017	2773	22,6	22,2	15,1	18,6	11,6	9,8
Engelska 5	2022	24496	7,4	30,6	18,2	30,0	10,2	3,6
	2019	23861	9,7	31,8	17,9	27,1	9,8	3,7
	2018	24467	9,1	30,0	24,9	23,7	9,0	3,3
	2017	77185	3,7	14,6	19,6	31,1	19,8	11,2
Engelska 6	2022	53722	2,7	14,0	14,2	34,5	21,5	13,1
	2019	51746	2,0	13,7	14,8	33,9	21,7	14,0
	2018	48455	2,3	12,3	20,2	30,6	21,0	13,6
	2017	57363	3,2	14,2	20,9	30,3	19	12,5
Svenska 1	2022	22015	13,8	46,6	23,1	12,4	3,5	0,7
	2019	21517	12,6	43,3	23,8	14,7	4,7	0,9
	2018	22329	11,9	44,7	24,0	14,7	3,8	0,8
	2017	70562	5,6	25,3	22,7	24,9	15,4	6,2
Svenska som andraspråk 1	2022	2888	36,8	42,8	14,5	5,1
	2019	4233	40,2	39,3	15,3	4,5
	2018	3938	31,8	46,2	16,1	5,1
	2017	7241	19	37,6	21,7	15,2	5,5	1
Svenska 3	2022	43391	3,7	15,1	23,5	26,2	21,0	10,5
	2019	39731	4,4	15,8	23,8	26,2	20,1	9,7
	2018	36860	4,5	16,8	24,1	25,4	19,7	9,4
	2017	44432	5,8	18,4	23,1	24,6	18,9	9,2
	2022	4566	8,0	21,9	25,7	21,5	14,6	8,2

Kurs	År	Antal elever med provbetyg	Andel elever med betyg F (%)	Andel elever med betyg E (%)	Andel elever med betyg D (%)	Andel elever med betyg C (%)	Andel elever med betyg B (%)	Andel elever med betyg A (%)
Svenska som andraspråk 3	2019	3558	9,4	22,5	24,6	22,0	14,0	7,5
	2018	3021	9,8	21,0	26,7	21,7	14,6	6,2
	2017	3265	12,4	25,1	23,7	20,5	12,7	5,5

Skolverket har av regeringen haft i uppdrag att följa upp pandemins konsekvenser för skolväsendet och ge stöd i hanteringen av pandemin på både kort och lång sikt. I denna slutredovisning ges Skolverkets samlade bild av pandemins påverkan och rekommendationer för arbetet framåt. Slutredovisningen ger även analyser och lärdomar viktiga för framtida kriser, samt tidslinjer för den reglering som gällde för skolväsendet under pandemin.

